B 5
5
581
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

marinai

EXERCITATIONES
RHETORICÆ
IN ORATIONES
T. LIVII
QUIBUS ACCEDUNT

JOANNIS CLERICI
ANIMADVERSIONES,

Et ex aliis Auctoris Patavinitas, Vita, & elogia.

TOMUS VI.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE
REPUBBLICA ITALIANA

PATAVII, Typis Seminarii, MDCCLI.
Apud Joannem Manfrè.
Superiorum Permiſſu, ac Privilegio.

B.ª 5. 5. 581

LIBER I.

ORATIONIS I.

Metii Fufetii ad Tullum Hoſtilium

Argumentum.

MOrtuo in caſtris Clœlio Albanorum Rege, ſuffectus in ejus locum Dictator Metius hac Oratione Tullo Hoſtilio prælium diſſuaſit, obtinuitque, ut Horatiis, & Curiatiis tergeminis Fratribus fata utriuſque Populi committerentur.

Loci communes ab *adjunctis*.

Motus, *Timor*. Mores *Viri modeſti*, & *ſimplicis*.

Tres habet hæc Oratio partes, *Inſinuationem*, *Contentionem*, & *Concluſionem*.

Injurias) *Inſinuatio* ſumpta a *cauſis* belli tum ſimulata, tum vera, ſibique conciliat benevolentiam, virum ſe candidum, & modeſtum exhibens, ex *Ariſt. lib.* 2. *cap.* 4. *tex.* 26. *&* 34.

Injurias, *&*) Simulata cauſa, quod ſcilicet excurſiones ubique fecerint, & contra fœdus negaverint reſtituere, quę repetebantur.

Sed ſi vera) Belli vera cauſa, cupido imperii, quam candide exponit; quod ſubſequitur, *neque recte*, modeſtiam denotat.

Illud te) *Contentio* hujuſmodi *Syllogiſmo* continetur ab *adjunctis*.

Prælium eſt periculoſum iis, quibus communis, vicinus, & potens hoſtis imminet:

Sed nobis utriſque Hetruſci imminent, vicini, & potentes hoſtes.

Ergo periculoſum eſt prælium, adeoque intermittendum.

Propoſitionem omittit, quippe minime dubiam, ex

Ariſt. l. 1. cap. 6. tex. 78. & *lib. 2. c. 5. tex. 41. & 45.*

Aſſumptionem etiam breviter attingit, neque enim Tullus negare poterat, Hetruſcos & vicinos hoſtes, & potentes eſſe.

Memor eſto) Admonet Tullum, ut meminerit, fore Hetruſcos prælii ſpectatores, ut utroſque deinde feſſos opprimant.

Itaque) Concludit, cum utile ſit rem prælio non committere, ineundam eſſe aliquam viam, qua ſine multo ſanguine uter utri populo imperet, decernatur.

Sententiæ.

Cupido imperii cognatos vicinoſque Populos facile ad arma ſtimulat.

Magna pacis colendæ neceſſitas eſt, ubi periculum commune.

ORATIONIS II.

M. Horatii ad Populum

Argumentum.

M. Horatium, quod ſororem interfeciſſet, perduellionis a Duumviris damnatum, & ad Populum provocantem Pater defendit, precibuſque, & lacrymis, ut abſolveretur, impetravit.

Loci communes a *comparatione*, & ab *adjunctis*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *Pii Patris*, & *de filio ſoliciti*.

Oratio brevis eſt, & nullum habet *Exordium*: nam & recens ex Curiatiis relata victoria ſatis ad *Benevolentiam* valebat, & ipſa per ſe magnitudo rei *Attentos* faciebat. *Ariſt. l. 3. c. 14. t. 101.*

Hunccine) Cum filiam jure interfectam aſſerere Pater non poſſet, ad *Miſericordiam* confugit, & quia miſerrimum eſt inde malum contingere, unde bonum provenire oportebat, ex *Ariſt. l. 2. c. 8. t. 89.* indignum eſſe ait, Juvenem tanta orna-

natum victoria morte damnari. ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 9. *t.* 93.

Quod vix) A *comparatione* oſtendit indignitatem rei hoc modo:

Albani hoſtes vix hoc ferrent.

Ergo vos multo minus.

I Lictor) Per hypotypoſim proponit quaſi ante oculos cruciatus, & ſupplicium: cum enim imminentia mala ad *Miſericordiam* moveant, *Ariſt. lib. tex.* 92. eo majorem vim habent, ſi quaſi præſentia videantur, idque facit per comparationem contrariorum, ut ea fortuna indignus appareat.

I, Caput obnube) Hæc, ſicut etiam antecedentia, ipſa verba ſunt, quibus utebantur Duumviri, ſi quem damnarent, ut videre eſt apud *Cic. Orat. pro C. Rabirio.*

Verbera vel) Probat ab *adjunctis* loci eſſe indignum ea pœna, tali ratione:

Tam intra, quam extra pomœrium pulcherrima habet monumenta virtutis.

Ergo utroque in loco, indignum eſt, de eo ſupplicium ſumi.

Explicat *Antecedens* per diſtributionem, quod intra Pomœrium ſpolia, extra Pomœrium ſepulcra ſint Curiatiorum, quibus ille interfectis Patriæ Imperium pepererat, & a ſervitute liberaverat.

Intra illa Pila) Pila Horatia dicebantur, unde relata ex Curiatiis ſpolia pendebant. *Dionyſius lib.* I.

Pomœrium autem locus erat circa murum Urbis regionibus certis determinatus, qui inaugurato conſecrabatur.

ORATIONIS III.

Tulli Hoſtilii ad Milites.

Argumentum.

TUllus Hoſtilius vocata militum concione Metium Fufetium accuſat, quod in prælio contra Fidenates, & Vejentes prodidiſſet Romanos; itemque exponit, quo genere ſupplicii in eum uti velit.

Loci communes a *cauſis*, a *comparatione*, & a *contrariis*.

Motus, *Odium*, & *indignatio*.

Mores *Viri gravis*, & *prudentis*.

In quatuor partes hæc oratio dividi poteſt, *Exordium*, *Narrationem*, *Contentionem*, & *Concluſionem*.

Romani) *Exorditur* a parta victoria, quam amplificat ex magnitudine periculi; ſibique benevolos facit milites, quorum virtutem laudat, & odium in Metium concitat illius periculi auctorem, ex *Ariſt.* *l.* 2. *c.* 4. *t.* 24. & 27.

Nam ne vos) *Narratio*, in qua breviter exponit, Albanos perfide egiſſe, docetque rationem ſui conſilii, quo ſe oſtendat providum eſſe, & prudentem Imperatorem. Ex *Ariſt.* *l.* 3. *c.* 16. *tex.* 128.

Nec ea) *Contentionis* duæ ſunt partes: in prima probat, Albanos non peccaſſe, hoc *Syllogiſmo* ſumpto a *Cauſa finali*.

Illi non peccarunt, qui ſeceſſerunt a prælio, ut ſuo Duci parerent.

Sed Albani inſcii proditionis ſeceſſerunt a prælio Ducem ſequuti.

Ergo non peccarunt.

Propoſitionem confirmat a *comparatione* parium: idem enim, inquit, vos Romani feciſſetis, ſi agmen alio vertiſſem, nec vos quiſquam propterea jure proditores appellaret.

Metius) Altera eſt *contentionis* pars, qua culpam omnem transfert in Metium, eumque unum

pro-

proditorem fuiſſe oſtendit, proindeque dignum ultimo ſupplicio tali ratione: Qui ſocios contra fœdus, & jusjurandum prodit, dignus eſt morte; Metius nos prodere voluit contra, &c. Ergo.

Propoſitio latet in pulcherrima illa ſententia: *Audeat deinde*, innuens a *Contrariis*, puniendum eſſe, qui talia admittit.

Aſſumptio manifeſte habetur expreſſa per Figuram Repetitionem, qua tria Metii peccata recenſentur. 1. ſeceſſio ad Montes. 2. bellum illius conſilio excitatum. 3. violatio fœderis: nec temere primo loco ponit, quod magis notum, magiſque præſens erat.

Quod bonum) Concludit, exponens quid jam ſtatuerit tum de Albanis, tum de Metio, illos ſcilicet traducendos eſſe Romam, & civitate donandos, hujus corpus in pœnam proditionis paſſim eſſe diſtrahendum.

Quod bonum) Formula Romanis uſitata cum precarentur feliciter ſibi evenire, quæ agenda ſuſciperent.

Populum omnem) Prima pars *Concluſionis* de Albanis traducendis Romam: cumque ſupra eos a culpa immunes fuiſſe dixerit, hic negare videtur, hujuſmodi conſilium moleſtiam Albanis afferre poſſe, tum quod promittat, illos fore participes civitatis, Senatus, & Reip. tum quod conveniens dicat eſſe, redire in unum, qui ex uno in duos populos diviſi fuerant.

Meti Fuſeti) Altera pars concl. comprehendit ſupplicium Metii, qua probat, puniendum eſſe genere ſupplicii ſupra allato, & quidem indignum eſſe *Miſericordia*, ſic ab *Antecedentibus*.

In eum lenis eſſe non debeo, qui eſt inſanabilis; Ex *Ariſt. l. 2. c. 3. t. 16.*

Talis eſt Metius. Ergo.

Oſtendit enim Metius, neſcire ſe fœdera ſervare, cum illud vix cum Romanis ictum ſtatim violaverit.

Ut igitur) Convenire Metio illud ſupplicium probat a *pari*; ut qui animum inter hoſtes, & Romanos habuit ancipitem, & neutris totus ad-

hæſit, illius etiam corpus laceretur, & diſtrahatur in partes.

Sententiæ.

Major, & periculoſior dimicatio eſt cum perfidis ſociis, quam cum hoſtibus.
Audebit quivis alius, niſi in ſceleratos inſigne mortalibus documentum detur.

ORATIONIS IV.

Lucretiæ ad Cognatos

Argumentum.

Lucretia per vim ſtuprum paſſa a S. Tarquinio, rem ſuis aperit, & ad ultionem hortatur.
Loci communes ab *Effectis*, & a *Cauſis*.
Mores *Matronæ caſtæ*, & *injuria affectæ*.
Motus, *Ira*, & *indignatio*.
Quatuor, eæque breviſſimæ, ſunt hujus Orationis partes: queritur de injuria; ſe a culpa immunem facit; obteſtatur virum, & amicos, ne patiantur inultam; & conſilium moriendi patefacit.
Minime) Amplificat ab *Effectis* injuriam ſibi a Tarquinio illatam:
Omnia eripit mulieri, qui ejus pudicitiam violat:
Me violavit Tarquinius.
Ergo omnia ſimul eripuit, adeoque maxima affecit injuria.
Propoſitio pulcherrima ſententia continetur, *Aſſumptio* habetur iis verbis: *Veſtigia* &c.
Cæterum) Secunda pars, qua ſe excuſat hoc *Syllogiſmo* a *Cauſis*:
Ille non peccat, qui non conſentit:
Ego non conſenſi. Ergo non peccavi.
Patet *Propoſitio*; *Aſſumptio* probatur ab effectis.
Si conſenſiſſem, non ultro mori vellem:
Sed ultro volo mori. Ergo.

Sed

Sed date) Tertio loco ad ultionem hortatur, amplificans ab *adjunctis* magnitudinem injuriæ, quod hoſpitem violaverit, quod vim adhibuerit, quod voluptatem utrique peſtiferam perceperit. *Ariſt. l.* 2. *c.* 2. *t.* 12.

Vos videritis) Ultimo exponit, quid de ſe ipſa ſtatuerit, redditque cauſam, cur, etiamſi non peccaverit, mori tamen velit; ne ſcilicet, ſi ego vixero violata per vim, habeant impudicę mulieres quo ſe excuſent.

Sententia.

Nihil ſalvum eſt mulieri amiſſa pudicitia.

Ex Lib. 2.

ORATIONIS V.

Bruti ad Collatinum

Argumentum.

PUlſis Tarquiniis, ex eadem gente Collatinus obtinuit Conſulatum, quem proinde Brutus hortatur hac oratione, ut ſe magiſtratu abdicet, & eat ſponte in exilium, quo Populum omni ſuſpicione liberet.

Loci communes ab *Adjunctis*, & a *Cauſis*. Motus, *Timor*. Mores *probi Civis*, & *de libertate ſoliciti*.

Hoc uno *Syllogiſmo* res agitur.

Nemo, a quo periculum libertati ſit, Romę eſſe debet, & Imperium obtinere.
A te, Collatine, periculum eſt Libertati.
Ergo neque Romæ, neque cum imperio eſſe debes.

Neminem) *Propoſitionem* confirmat allato Populi jurejurando, quod aſſerit ſumma ope, & omnino tuendum eſſe.

Invitum ſe) Antequam *Aſſumptionem* probet, duo præmittit, quibus *Benevolentiam* ſibi conciliat,

ſtat, & invitum ſe hoc dicere, quod amicus ſit Collatino, neque dicturum, niſi cogeret Patriæ amor: quorum alterum patet ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 33. alterum *ex eod. l.* 1. *c.* 7.

Non credere) Probatur *Aſſumptio*, imminere ſcilicet periculum libertati a Collatino, ab *Adjunctis* Populi ſibi metuentis, donec ille fuerit in Urbe. *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 41. Generis, quod ex genere Tarquiniorum ſit. Nominis, quia & ipſe Tarquinius vocabatur. Dignitatis, quod eſſet in Imperio.

Id officere) Obeſſe dicit Reip. non ſolum quod in imperio ſit Collatinus, ſed etiam quod in Civitate: utrumque enim comprehendit.

Hunc tu) *Concludit*, ſuadens non tantum abdicationem Magiſtratus, ſed etiam exilium: cumque ſuperius oſtenderit, ad conſervandam libertatem hoc eſſe neceſſarium, nunc hortatur, ut ſua voluntate id præſtet, & argumentatur ab *honeſto* hoc modo: Ex *Ariſt. l.* 1. *c.* 9. *tex.* 151.

Sublatum e civitate Regnum tuum eſt beneficium.

Sed ſi tu ex regio Tarquiniorum genere fueris in Civitate, non omnino ſublatum eſt Regnum.

Ergo, ut tuum abſolvas beneficium, civitate cedas neceſſe eſt. Deinde ab Utili.

Res tuas) Quod ſi ſponte abiret, habiturus erat omnia, quæ poſſidebat, quaſi minitari vellet amiſſionem bonorum, ſi judicium Populi exſpectaret. *Ariſt. l.* 1. *c.* 6. *t.* 72.

Amicus abi) A *neceſſario*, fore, ut quam primum eum Populus abire jubeat, qui cum gente Tarquinia Regnum abiturum Roma putabat, ideoque ſatius eſſe id ſponte, & amico animo ſuſcipere, quod evitari non poterat.

Sententia.

Non ferendum in Repub. unde periculum ſit libertati.

ORA-

ORATIONIS VI.

Valerii Conſulis ad Populum

Argumentum.

P. Valerius Conſul, quod in Velia ædificaret domum alto, & munito loco, venit in ſuſpicionem regni affectati, de quo crimine ſe hac oratione apud Populum expurgavit.

Loci communes a *Repugnantibus*.

Motus, *verecundia*, & *indignatio* ob ſuſpicionem. Mores *viri integri* & *prudentis*.

Exordium nullum eſt: cum enim Hiſtoricus extra concionem admoneat, multa dicta fuiſſe a Valerio, dolente maxime, vocari ſe in crimen, & *invidiam*, per duplicem comparationem, tum Bruti a ſimili, qui matura gloria, necdum ſe vertente in *invidiam*, occubuerat, tum proditorum a *diſſimili*, quibus ipſe libertatis aſſertor aſſimilari videbatur; hæc valent vice *exordii* ad excitandam in ſe populi *miſericordiam*, adeoque amorem, quaſi illa immerito pateretur; ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *t.* 92.

Numquamne) Statim igitur purgare incipit ſe de objecto crimine, & primum a *Repugnantibus* hoc modo: *Ariſt. l.* 3. *c.* 15. *t.* 103.

In eum non cadit ſuſpicio affectati regni, qui civis eſt integerrimus, & inimicus Tyrannidis.

Talis ego ſum. Ergo in me non cadit.

Numquamne) *Propoſitio Syllogiſmi* generalis.

Ego me) *Aſſumptio* indignationem habet, ideoque per iteratas interrogationes profertur. *Ariſt. l.* 2. *c.* 9. *t.* 101.

Tam levi momento) hoc eſt, adeone facili negotio mea apud vos fama lædi poteſt?

Non obſtabunt) Alia ratione a *Repugnantibus* ita diſputat de *Cauſa* ipſa ſuſpicionis:

Non ideo ædificavi in Velia, quod regnum affectarem, ſi paratus ſum Ædes illas de-

moliri, & infra collem ædificare; *Ariſt. l. 3. c. 15. tex. 115.*

Sed ita res ſe habet. Ergo.

Propoſitio reticetur, *Aſſumptionem* autem explicat, declarans palam omnibus, quid facturus ſit.

In Velia) *Epiphonema*, pudorem ſimul, & *indignationem* exhibens, quaſi ipſe ſit indignus, ut eo in loco habitet, in quo paſſim reliqui omnes. *Ariſt. l. 2. cap. 6. t. 66. & c. 9. t. 97.*

Sententiæ.

Spectata virtus procul eſſe debet a ſuſpicione.

Levi momento boni viri fama apud plebem pendet.

Qui ſim, quam ubi ſim, magis refert.

ORATIONIS VII.

Coriolani ad Patres

Argumentum.

Cum ad levandam caritatem annonæ magna vis frumenti ex Sicilia advecta eſſet, Martius Coriolanus Patres hortatus eſt, ne prius daretur Plebi frumentum, quam illa jura cederet per ſeceſſionem extorta: hinc exilium Coriolano.

Loci communes a *contrariis*, a *comparatione* & ab *adjunctis*.

Motus, *Indignatio*. Mores *viri Nobilis*.

Duplici ex capite contendit, non eſſe dandum frumentum Plebi, niſi reddat ſua jura Patribus; tum quia per vim, & injuriam eadem extorſit, tum quia Plebs cauſa erat caritatis.

Primus *Syllogiſmus* ab iniquo ſic procedit:

Ut habeant frumentum, reddere debent, quod contra æquitatem tenent.

Sed contra æquitatem ea ſibi jura arrogarunt per vim.

Ergo iis cedant, ut frumentum habeant.

Si

Si annonam) *Concluſio Syllogiſmi.*

Cur ego) *Aſſumptio*, & quamvis de ſe loquatur, omnes tamen Optimates comprehendit; ad *indignationem* excitandam crebris utitur interrogationibus.

Cur ego) Prima *interrogatio* a *Contrariis*: Iniquum eſt, Viros nobiles quaſi ſub jugum miſſos, & iniquis conditionibus redemptos ferre plebejos Magiſtr. & viliſſimi hominis potentiam.

Egone) Secunda *interrogatio* ab *Adjunctis* temporis. Nunc poſſumus his nos indignitatibus liberare, cum antea excuſaret neceſſitas.

Tarquinium) Tertia *interrogatio* a *Comparatione*. Iniquum eſt parere Sicinio, qui parere Tarquinio recuſarunt.

Alter *Syllogiſmus* a *Cauſa* ita procedit:

Jure premitur Caritate, qui cauſa eſt Caritatis.

Sed Plebs cauſa eſt Caritatis Annonæ.

Ergo.

Propoſitio manifeſta eſt: cumque miſereamur eorum, qui injuſte calamitate premuntur, ex *Ariſt. l. 2. c. 8. t. 92.* indignus eſt *miſericordiæ*, qui ſui auctor eſt infortunii.

Secedat nunc) *Aſſumptio* per conceſſionem expreſſa plenam indignationis, & acerbitatis.

Audeo dicere) *Concludit*, ſi Plebs caritate Annonæ prematur, fore, ut ſe ad cultum agrorum convertat, quos antea coli prohibuerat, ſcilicet calamitate feroces cæterum Plebis animos domari.

ORATIONIS VIII.

Tullii ad Coſſ. Romanos

Argumentum.

TUllius Princeps Volſcorum Conſules hortatur, ut Volſcos ludis prohibeant, quærens belli cauſam contra Romanos: & inde atrox bellum ortum eſt.

Loci communes a *Cauſis*, & ab *Adjunctis*.

Mo-

Motus, *Timor*. Mores *Viri ſimulatio prudentis, & integri*.

Hæc brevis Oratio tres habet partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Concluſionem*.

Invitus) *Exordium*, quo removet a ſe malevolentiæ ſuſpicionem, cum & invitus de ſuis Civibus diceret, & non admiſſa ab iis facinora criminaretur, ſed curaret, ne admitterentur. *Ariſt. l. 2. c. 4. t. 26. & 29.*

Nimio) Sequitur *Contentio*, quæ tali Syllogiſmo continetur a *Cauſis:*

Ab iis cavere debent Romani, qui volunt, & poſſunt lædere.
Sed Volſci & volunt, & poſſunt lædere.
Ergo.

Propoſitio habetur ex *Ariſt. l. 2. c. 5. t. 41.*

Nimio) Probat primam partem *Aſſumptionis*, velle Volſcos Romanis injuriam facere, ex bellis antea ſæpe geſtis, & ex mobilitate ingenii. *Ariſt. l. 1. c. 12. t. 222.*

Magna hic nunc) Probatur altera *Aſſumptionis* pars ab *Adjunctis* multitudinis Volſcorum, & ludi publici, cujus ſpectaculum magis reddat incautos. *Ariſt. l. 1. c. 12. t. 223.*

Memini) Idem etiam confirmat exemplo Sabinorum, ubi malitioſe Sabinis tribuit, quod Romanorum facinus fuit.

Horret animus) *Concluſio* ipſius *Aſſumptionis*; probabile eſt enim, ii, qui volunt, & poſſunt lædere, fore ut lædant. Syllogiſmi autem *Concluſio* non exprimitur ad evitandam calumniæ ſuſpicionem.

Hæc noſtra) Ultimo ſibi Amorem, & Fidem conciliat; Amorem, utpote non tantum de ſua, ſed etiam de Romanorum ſalute ſolicitus: *Ex Ariſt. l. 2. c. 4. t. 22.* Fidem, quippe qui Romanam abiret, niſi periculum immineret.

ORA-

ORATIONIS IX.

Tullii ad ſuos

Argumentum.

JUſſos abire Roma Volſcos, adeoque ira inflammatos hac Oratione Tullius ad bellum contra Romanos concitavit.

Loci communes a *Comparatione*, ab *Adjunctis*, & a *Conſequentibus*.

Motus, *Ira*. Mores *Viri Magnanimi*, & de *Patriæ* gloria *ſoliciti*.

Tota hæc Oratio *uno Syllogiſmo* comprehenditur:

Ulciſci debemus eos, qui nos ignominia afficiunt.

Romani nos ignominia affecere: Ergo eos ulciſci debemus.

Propoſitio pendet ex dictis ab *Ariſt. l.* 2. *c.* 2. *t.* 8. *&* 9.

Veteres) *Aſſumptio* amplificata primum a *Comparatione*; oſtendit enim hanc eſſe maximam contumeliam præ cæteris antea acceptis. *Ariſt. l.* 1. *c.* 14. *tex.* 256.

An non) Proſequitur deinde ab *Adjunctis* perſonarum, quæ Volſcos ignominia affectos viderunt: ait autem, *traductos per ora hominum*, hoc eſt, ab omnibus deriſos contumelioſe.

Quid qui vos) Tertio amplificat *Aſſumptionem* a *Conſequentibus*; qui enim factum noverunt, & cauſam ignorant, putabunt, inquit, vos alicujus ſceleris fuiſſe conſcios.

Quid deinde) Tandem ab *adjunctis profectionis*, quam ita maturare coacti ſunt, ut fugæ potius, quam profectionis ſpeciem habuerit.

Bellum vobis) *Concluſio Syllogiſmi*, debemus igitur ulciſci, qui nos primi læſerunt. *Ariſt. l.* 1. *c.* 14. *t.* 255.

ORATIONIS X.

Veturiæ ad Filium

Argumentum.

VEturia cum filio Coriolano expoſtulat Romana mœnia obſidente, & illi perſuadet omittere Patriæ communis oppugnationem.

Loci communes ab *effectis*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *Matronæ gravis, quæ Mater ſit*.

Duas habet partes, *Exordium*, & *Contentionem*.

Sine, prius) Excitat in Exordio *Miſericordiam* tum reſpectu ſui, quæ fere captiva videri poſſit, tum reſpectu filii, quem exulem poſtea & hoſtem videat; nam cum ſit Mater, nihil opus eſt Benevolentia. *Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *t.* 86.

Sequitur *Contentio*, in qua Filium hortatur, ut deſiſtat ab oppugnanda patria in gratiam Patriæ, Matris, & Liberorum.

Potuiſti) Hoc utitur argumento ab amore Patriæ.

Impium eſt oppugnare Patriam, quæ nos genuit, & in qua ſunt domus, penates. Talis eſt tibi Roma. Ergo.

Ergo ego) Alterum argumentum a ſe ipſa hoc modo:

Pati non debes, me omnium miſerrimam eſſe.
Sed tua cauſa miſerrima omnium ſum. Ergo.

Et *Aſſumptionem* probat ab Effectis, quia niſi Coriolanum peperiſſem, inquit, mihi, & Patrię certa eſſet libertas.

Sed ego) Acerbiſſima conſolatio, qua ſe dicit neque deterius quidquam pati poſſe, & hęc ſibi quam primum finem habitura; & ultimo parvulos liberos oſtendit, quibus in communi calamitate aut mors, aut ſervitus immineat. *Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *t.* 89.

Sen-

Nemo bonus populatur terram, quæ eum genuit, & aluit.

Ex Lib. 3.

ORATIONIS XI.

Fabii ad Tribunos

Argumentum.

TErentillo. Trib. Pleb. Legem promulgante adverſum Imperium Conſulare, cum uterque Conſul abeſſet, Q. Fabius Præfectus Urbis Tribunos reliquos hortatur, ut rem uſque ad adventum Conſulum differri curent.

Loci communes a *cauſis*, & a *comparatione*.
Motus, *Pudor*. Mores *Viri prudentis*.
Hujuſmodi Orationis *Syllogiſmus* talis eſt.
Illud impedire debetis, quod nobis eſt miſerum, vobis invidioſum.
Sed Legem hanc ferri abſentibus Conſulibus nobis miſerum, vobis invidioſum eſt:
Ergo impedire hoc debetis.

Vos cæteri) *Propoſitio* confirmata a *cauſa* finali Tribunatus.

Nobis miſerum) *Aſſumptio ſyllogiſmi*, & deſertam Remp. dicit, hoc eſt præſidio Conſulum ſpoliatam.

Agite cum) *Concluſio* manifeſte expreſſa.

Ne Æqui) *Confirmatio Aſſumptionis* a *comparatione* hoc modo.

Facere non debent Tribuni, quod hoſtes non fecerunt.
Sed mortuis anno priore Coſſ. bello non inſtitere:

Ergo neque Tribuni inſtare debent Legi Coſſ. abſentibus: adeoque ſi inſtiterint, nobis quidem miſerum, illis autem invidioſum erit facere id, quod hoſtes non fecere. *Ariſt. l.* 2. *c.* 1. *t.* 37.

ORA-

Valerii ad Populum

Argumentum.

SErvi, & exules occupaverant Capitolium duce Herdonio Sabino; cumque contra eos haberi delectum Tribuni impedirent, P. Valerius Conſul hac oratione in eoſdem invectus eſt, populoque ſuaſit, ut arma caperet.

Loci communes a *Repugnantibus*, & *ab Adjunctis*.

Motus, *Indignatio*, & *Metus*. Mores *boni Civis*, & *Religioſi*.

In tres partes dividitur, Exordium, Contentionem, & Concluſionem.

Quid hoc) Exorditur increpans Tribunos, qui Reip. perniciem inopportuna illa contentione intentarent. *Tam felix*. *Ariſt.* *l.* 2. *c.* 9. *t.* 98.

Duplici deinde utitur in Contentione Argumento, quorum primum ſic ſe habet:

Deos ſaltem vobis conſervare debetis. Ex *Ariſt.* *l.* 2. *c.* 5. *t.* 50.

Sed ii obſidentur in Capitolio. Servate igitur, arma capientes.

Si vos vobis) *Propoſitio ſyllogiſmi.*

Jupiter) *Aſſumptio*, & appellat Penates publicos, quia univerſæ Civitatis, non privati alicujus, Dii erant Penates.

Alter *Syllogiſmus* ſic conficitur a *Repugnantibus*.

Illa male adminiſtratur Reſp., in quam cum hoſtes ingruunt, non arma capiuntur, ſed Senatus, & Comitia habentur.

Sed nunc hoſtes ingruunt, & non modo non arma capimus, ſed etiam Senatus, & Comitia quaſi pacis tempore habentur.

Ergo.

Hæc vobis) *Concluſio ſyllogiſmi* per interrogationem probata.

Tantum hoſtium) *Aſſumptionis* prima pars ab *Adjunctis* loci amplificata.

Co-

Comitia interim) Altera pars *Aſſumptionis*. Comitia habentur, cum arma ſumenda forent. Dicit autem Comitia eſſe in foro, quaſi ad Legem contra conſulare imperium ferendam conveniſſent, & ad reſiſtendum Legi Senatus interea haberetur.

Romule Pater) Convertitur ad Romulum, eumque cum precatur, ſeque pollicetur primum affuturum, alios etiam excitat, tum reverentia Patris Romuli, tum exemplo ſuo.

Ab his iiſdem) Hiſtoria habetur in primo Libro; Sabini enim Tatio Duce Tarpejam arcem occupaverant.

ORATIONIS XIII.

L. Quintii Cincinnati adverſus Tribunos

Argumentum.

PErturbantes Remp. Tribunos Pleb., maximeque A. Virginium acriter hiſce verbis objurgat L. Q. Cincinnatus Conſul, ut eos averteret a Lege ferenda.

Loci communes ab *Effectis*, a *conſequentibus*, a *comparatione*, & a *diſſimili*.

Motus, *Ira*, & *Pudor*. Mores *Viri gravis*, & *vehementis*.

Duas habet hæc Oratio partes: prima quidem invectivam in Tribunos continet: in ſecunda profitetur, ſe velle Plebem a Comitiis ad bellum traducere; cumque vi, & imperio uti ſtatuerit, nullum adhibet ad captandam Benevolentiam Exordium. *Ex Ariſt. l. 3. c. 13. tex. 93.*

Quoad primam partem, hujuſmodi ſyllogiſmus habetur ab *Effectis*.

Ii ſunt objurgandi, qui male merentur de Rep., & Religione.

Tribuni peſſime meriti ſunt de Rep., & Religione. Ergo.

Propoſitio manifeſta eſt.

Aſſumptio probatur per partes, & in primis a com-

comparatione majorum ſic:

Plus nocuere Tribuni Reip., quam hoſtes.

Ergo.

Secundo ſic a *conſequentibus*.

Tribunorum culpa Ples trucidata fuiſſet, niſi Tuſculani auxilio veniſſent.

Ergo peſſime de Rep. meriti ſunt.

Tertio tali ratione a *Comparatione* minorum.

Cuilibet ex Plebe laboranti auxilium ferendum eſt. Ergo Diis multo magis. Ergo qui Diis auxilium ferri prohibuerunt, male de Religione meriti ſunt.

Aulus ille) *Concluſio* majoris ſyllogiſmi, neque ſolum objurgatione, ſed ultimo etiam ſupplicio dignos eſſe dicit.

Herdonius ſi) Prima probatio *Aſſumptionis*, qua contendit majus fuiſſe Tribunorum ſcelus in Remp. quam hoſtium.

Et vos) Repetitio ſuperioris *concluſionis* probata per Interrogationem invidiæ, & indignationis plenam. *Ex Ariſt. l* 1. *c.* 14. *tex.* 256.

Pudet deorum) Secunda probatio *Aſſumptionis*, quam amplificat ab Adjunctis loci, & perſonarum, *l.* 2. *c.* 6. *t.* 65.

Et qui ante) *A diſſimili* oſtendit indignitatem rei.

Hoc eſt tribuni) Vos ſcilicet, qui ad auxilium Plebi ferendum creati eſtis, eam Hoſti trucidandam objeciſtis: neque tantum malum evaſiſſet, niſi armati Romam Tuſculani veniſſent. *l.* 2. *c.* 9. *tex.* 89.

Scilicet ſi quis) Tertia probatio *Aſſumptionis*; exprobrat autem Tribunis, quod Plebem a cætero quaſi Populo ſeparent in perniciem Civitatis, cum univerſa Reſp. tribus ordinibus contineatur, Senatus, Equitum, & Plebis.

Jupiter optimus) Altera *comparationis* pars. Si plebejo homini, Jovi multo magis.

Et hi poſtulant) *Concluſio* hujus Argumenti, quæ majorem vim habet a titulo Tribunorum, quod cum Sacroſancti ipſi dicerentur, Deos Sanctos eſſe non putarent.

Abſo-

Abſoluta reprehenſione adverſus Tribunos ſuſcepta, aperit in ſecunda parte ſuæ mentis ſententiam, quidque jam decreverit facere, declarat.

At enim) Aſſerit nullo modo ſe pati velle, Legem Terentillam perferri, additque rationem a congruo, quia non decebat tantis obrutos ſceleribus Legum eſſe latores.

Tum hercule) Mortuo Valerio, lex tamen Reip. pernicioſa lata non eſt: ſi me conſule tuleritis, dicendum erit, creari me Conſulem pernicioſius Reip. fuiſſe, quam illum alterum mori.

Jam primum) Denunciat expeditionem in hoſtes, propoſito periculo, ſi captum Capitolium intellexiſſent, antequam reciperetur. *Lib.* 1. *cap.* 12. *t.* 213.

Sententiæ.

Magis ſupplicio dignus eſt ſeditioſus Civis, quam Hoſtis.
Sanctus non eſt, qui Deum neque Sacrum, neque Sanctum putat.
Multi bellantes magis, quam pacati propitium Deum habent.

ORATIONIS XIV.

Cincinnati ad Senatum

Argumentum.

FActum fuerat Sen. Conſultum, ne continuarentur Magiſtratus, & iidem Tribuni reficerentur: creatis a Plebe iiſdem Tribunis, Senatum etiam eundem Cincinnatum Conſulem deſignantem ipſe reprehendit.

Loci communes a *comparatione*, & a *contrariis*.

Motus, *Verecundia*. Mores *Viri conſtantis*.

Dividi poteſt Oratio in tres partes, *Exordium*, *contentionem*, & *concluſionem*.

Mi-

Mirer ſi) In *Exordio*, ut Patres ſtatim reprehendat, cauſam affert, cur Plebs parvi faciat decreta Senatus, quia nimirum ipſi eadem elevant, & nullius momenti eſſe docent.

Quippe quia) Contendit, abſurdum eſſe, Patres velle æque ſe temere gerere, ac ſe gerit Plebs, idque probat quadruplici ratione.

Tanquam) Prima ratio, quia non ideo Senatus plus poterit in Civitate, quia plus habebit licentiæ.

Levis enim) Secunda ratio a *comparatione*.

Magis peccat qui ſua, quam qui aliorum decreta violat. *Ariſt. lib.* 1. *c* 14. *t.* 251.

Ergo vos magis peccatis, quam Plebs.

Imitemini) Tertio a *Contrariis*: Prudens non debet illum imitari, qui eſt ſine conſilio; Senatus prudens eſt, Plebs inconſulta. Ergo non debet &c.

Propoſitio reticetur. *Aſſumptio* vero, & *Concluſio* ſimul habetur in conceſſione illa Ironica.

Et qui exemplo) Ultimo tandem ſic ab officio Senatus:

Vos exemplo eſſe debetis, ut alii recte agant.

Ergo ad aliorum exemplum non debetis peccare. *L.* 2. *c.* 6. *t.* 68.

Nec me) Suam voluntatem patefacit, eoſque fruſtra laborare oſtendit, cum ipſe ad reſiſtendum paratus ſit.

Te vero) Per Apoſtrophen concludit hortando collegam, ne ſui rationem habeat in comitiis conſularibus, qua una ratione ait, ſuam gloriam augeri poſſe, & invidiam ex continuato Magiſtratu levari. *L.* 2. *c.* 10. *t.* 106.

Univerſa porro hæc Oratio variis, pulcherrimiſque ſententiis ſcatet, unde nil opus eſt aliquot ſolummodo decerpere.

ORA-

ORATIONIS XV.

Icilii ad Appium Decemvirum de ſponſa Virginia.

Argumentum.

Appius Claudius ſententiam tulerat contra libertatem Virginiæ, cujus ille captus erat amore; ſuperveniens Icilius Virginiæ ſponſus Appium alloquitur.

Loci communes nulli ſunt.

Motus, *Confidentia*, Mores *pii*, *& ſoliciti ſponſi*.

Partes Orationis tres ſunt.

Ferro) *Exorditur* a violentia, & libidine Appii, ut in eum odium Populi concitet. *Lib.* 2. *c.* 4. *t.* 37.

Virginem ego) Appio multa exprobrat, nimiam potentiam, tyrannidem, & libidinem, quod civium ſponſas violare auderet. *Lib.* 2. *c.* 6. *t.* 73.

Non ſi tribunitium) Decemviri ea lege creati fuerant, ut nullus alius Magiſtratus Romæ eſſet, & ne ad Populum quidem ab iis provocatio daretur; quod ipſum invidioſum erat.

Huic ſi vis) Minitatur vim, ſi cum Virginia vi agatur.

Poſtulo, *Appi*) *Concluſio*, qua Appium hortatur, ne quidquam temere decernat, & exſpectari Patrem jubeat; ſe interea profitetur conſtantem fore in vindicanda libertate Puellæ. *Lib.* 2. *c.* 5. *t.* 55.

Si hujus) Hoc eſt, ſi pater permiſerit manere in ſervitute filiam, donec judicium proferatur, ei conditionem illius quærendam eſſe, ſervane ſit, an libera.

Sententiæ.

Tribunatus, & Provocatio duæ arces tuendæ libertatis.

Omnium maxime pudicitia in tuto eſſe debet.

Vi-

Virum fortem vita potius deſeret, quam fides.

ORATIONIS XVI.

Seniorum ex Patribus de abrogando Decemviratu

Argumentum.

FActa in Sacrum montem Plebis ſeceſſione, quidam ex ſenioribus Patres hortantur, ut Decemviratum abrogent, & fieri Tribunos Pleb. patiantur.

Loci communes a *Conſequentibus*, ab *Adjunctis*, & ab *Antecedentibus*.

Motus, *Timor*. Mores *Virorum prudentum*, & *Patriæ amantium*.

Nihil opus erat *Exordio*, nam res ipſa & attentionem, & benevolentiam conciliabat. *L.* 2. *c.* 14. *t.* 3. adeoque ſola contentio pertractatur, cujus duæ ſunt partes.

Quid exſpectabitis) Prima pars *Contentionis* ita primum a *Conſequentibus* probatur:

Non eſt ferendum ruere omnia, ac deflagrare.

Sed niſi Decemviri Magiſtratum deponent, ruent omnia, & deflagrabunt.

L. 2. *c.* 5. *t.* 50. *&* 51. Ergo.

Tota hæc *ratiocinatio* uno tantum Epicheremate comprehenditur.

Quod antea) Per Apoſtrophen ad Decemviros ita ab *adjunctis*.

Illud eſt abrogandum Imperium, quod maxima eſt cum turpitudine conjunctum.

Sed Decemviratus talis eſt. Ergo.

Et probat *Aſſumptionem*, quia turpe eſt, in ea civitate imperium obtinere, in qua nulli fere ſint cives, quibus jus dicatur.

Amplexi tenetis) Hoc eſt, per vim retinetis contra reliquorum Civium voluntatem.

Sequitur deinde ab imminenti periculo Argumentum.

Non

Non debetis cum occaſu Urbis finire imperium.

Sed urbis Occaſus vel a Plebe irata, vel ab hoſtibus imminet. Ergo.

Quid ſi hoſtes) *Aſſumptio* per interrogationes. *Occaſu ne*) *Propoſitio Major*.

In altera *Contentionis* parte ut neceſſaria probatur creatio Tribunorum Plebis; cumque hæc haberi non poſſet, niſi poſt abrogationem Decemviratus, ut patet ex ſupradictis, ideo utrumque per adverbium *atqui* conjungitur.

Syllogiſmus talis eſt:

Neceſſario admittendi ſunt Tribuni Plebis.

Ergo fruſtra repugnamus. *L.* 1. *c.* 4. *t* 43.

Quidam enim in odium Tribunitiæ poteſtatis Decemviratum tuebantur.

Atqui aut) Dilemma, quo probatur *antecedens*, cum illud alterum omnes fateantur, ſine Plebe nullam eſſe poſſe civitatem.

Novam, *inexper.*) Confirmatur Dilemma ab *Antecedentibus*.

Antequam guſtaſſent dulcedinem Tribunatus, tamen vi, & ſeceſſione obtinuerunt.

Ergo jam præcepta illius dulcedine, vehementius in eo recuperando contendent.

Præſertim cum) Alia affertur ratio a *Cauſa* finali hoc modo:

Crearunt Tribunos, ut ſe ab Optimatum Imperiis defenderent.

Sed nunc imperia noſtra multo ſunt acerbiora. Ergo.

ORATIONIS XVII.

Legatorum Senatus ad Plebem

Argumentum.

POſtulante Plebe tum reſtitui ſibi tribunatum, & provocationem, tum dedi Decemviros igni cremandos; probant alterum ut æquum, alterum ut omnino iniquum Legati Patrum rejiciunt.

Loci communes a *Repugnantibus*, a *Contrariis*, & ab *Effectis*.

Motus, *Lenitas*. Mores *Civium moderatorum*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Quæ conſilii) Laudant ab initio, & approbant poſtulata, quæ attingebant Provocationem, Tribunatum, & Veniam ſeceſſionis; eaque jure, ac prudenter peti dicunt, quæ libertatis præſidia ſunt.

Iræ veſtræ) *Contentio* adverſus poſtulatum de Decemviris, quod ira magis, quam conſilium expreſſerat, & quatuor conſtat rationibus.

Quippe qui) Primo a *Repugnantibus*.

Qui crudelitatem oderunt, non debent eſſe crudeles.

Vos crudelitatem odiſtis. Ergo.

Et prius pene) Secundo a *Contrariis*.

Qui nondum eſt liber, non debet in alios dominari.

Vos nondum pene eſtis liberi. Ergo.

Nunquamne) Tertio *ab effectis*.

Id non eſt ferendum, quod ſtatum civitatis perturbat.

Crebra civium ſupplicia perturbant civitatis ſtatum. Ergo.

Scuto) Quarto a *congruo*; ſatis eſſe videlicet, ſi Plebs immunis fuerit ab injuriis, Patres inferre non præſumpſerint. L. 2. *c.* 3. *t.* 17.

Si quando) *Concluſio* habet permiſſionem judicia in ſingulos exercendi per leges, ubi libertatem recuperaverint.

Sententiæ.

Iræ magis ignoſcendum eſt, quam indulgendum.

Sæpe odio crudelitatis in crudelitatem ruimus.

Plebi ſcuto magis, quam gladio opus eſt.

Satis eſt humilis, qui jure æquo in civitate vivit.

Qui non infert, nec pati injuriam debet.

ORA-

ORATIONIS XVIII.

Legatorum ad Plebem Romanam

Argumentum.

JUſſis Decemviris abdicare ſe Magiſtratu, mittuntur a Patribus Legati ad Plebem, qui eidem reditum in Urbem hac oratione ſuadent.

Loci communes ab *Adjunctis*.

Motus, *Confidentia*. Mores *Virorum gravium*.

Tria præſtant. 1. hortantur redire in Patriam. 2. ſervare in Urbe eam modeſtiam, quam in ſeceſſione retinuerint. 3. creare in Monte Aventino Tribunos Plebis.

Quod bonum) Prima pars cum formula precationis Romanis uſitata.

Sed quæ hic) Altera pars de retinenda modeſtia; quam cum ſervaverint, ubi rerum omnium egebant, multo magis Romæ ſervanda erat.

Ibi felici loco) Optimum ajunt eſſe creari in eo loco Tribunos Plebis, ubi primum inſtituta eſt Tribunitia poteſtas.

Pontifex maximus) Qui nimirum more Majorum, deficientibus reliquis Magiſtratibus, tributa comitia habere ſolebat.

ORATIONIS XIX.

Virginii adverſus Appium

Argumentum.

A Virginius apud Populum Appium accuſat, quod tempore Decemviratus, Filiæ Virginiæ ſecundum libertatem vindicias non dediſſet, contra Leges.

Loci communes ab *effectis*.

Motus, *Ira*. Mores *viri moderati*.

Oratio) Duas aſſignat cauſas, cur longa oratione uti nolit in exaggeranda Appii crudelitate. Prima eſt:

Ea dicendo perſequi non debeo, quæ minime dubia ſunt.

Appii crudelitas minime eſt dubia. Ergo.

Oratio) *Propoſitio* Major.

Itaque neque) *Aſſumptio* comprobata ab effectis.

Nec iſtum) Altera cauſa, cur tacere velit, ne ſe Appius impudentem prębeat, hoc modo:

Ille impudens eſt, qui negat ea, quæ vera ſunt.

Sed ſi ego accuſavero, Appius ſe defendet, negando, quæ veriſſima ſunt.

Ergo ſi accuſavero, ille ſe per impudentiam defendet.

Omnium) *Accuſatio* duplex; tum eorum, quę impie, & nefarie geſſerat in Decemviratu per prętexitionem ironicam: tum rei male judicatæ, quod contra Leges dare vindicias ſecundum libertatem negaſſet. Negaverat enim, Virginiam manere in libertate, donec illius judicium abſolveretur. *Lib.* 2. *t.* 12.

Sententia.

Oratio rebus dubiis inventa eſt.

ORATIONIS XX.

Horatii Conſulis ad Milites

Argumentum.

HOratius Conſul contra Sabinos caſtra habens, audita Valerii collegæ victoria, hac oratione Milites ad pugnam exſtimulat.

Loci communes a *comparatione.*

Motus, *Æmulatio*. Mores *Ducis obſequentis militibus.*

Exemplo militum, qui ſub Valerio proſpere in Algido pugnaverant, ſuos excitat, hac ratione, a *comparatione:* Non minus fortes vos eſſe debetis, quam Valerii milites:

Sed illi ſtrenue pugnarunt. Ergo.

Pre-

Propoſitio pendet ex dictis ab *Ariſt. l.* 2. *c.* 11. *t.* 116.

Quemadmodum) *Aſſumptio* Syllogiſmi.

Quod ad me) Ut ſibi benevolum exercitum faciat, ait, ſe ad utrumque paratum eſſe, ſive trahi bellum, ſive mature perfici velint.

Sententia.

Conſilio Ducis, & virtute militum victoria paratur.

ORATIONIS XXI.

Q. Capitolini ad Populum diſcordem

Argumentum.

CApta occaſione diſcordiæ, quæ Patres inter, & Plebem Romæ vigebat, Æqui Volſcique populabundi ad mœnia uſque acceſſere. Quamobrem Conſul Q. Capitolinus de reconcilianda concordia armiſque capeſſendis hanc habuit Orationem.

Loci communes a *Cauſis*, ab *affectis*, & *ſimili*.

Motus, *Pudor*, & *Metus*. Mores *Civis de Rep. ſoliciti*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, *Perorationem*.

Etſi mihi) *Exorditur* a magnitudine ignominiæ, quam amplificat ab *Adjunctis* perſonarum, ex eo maxime, quod ſe conſule illata ſit, qui omnes hoſtium injurias ſemper fortiter ultus fuerit. *Lib.* 2. *c.* 6. *t.* 3.

Hanc ego) Adeo magnam eſſe ait, ut, ſi eam prævidiſſet, mortem voluntariam quarto conſulatui prævertiſſet, ſi alia fuga honoris non eſſet, hoc eſt ſi alia via evitare honorem illum non potuiſſet. Addit autem rationem, quia glorioſior illi mors futura erat poſt geſtum tertium conſulatum.

Quem tandem) Ut propius ad cauſam accedat, quærit, quis in culpa fuerit tantæ acceptę ignominiæ, & ad captandam *benevolentiam* neque aperte Plebem incuſat, *L.* 2. *c.* 3. *tex.* 2. neque illi pœnam aliquam, niſi pœnitentiam, ominatur.

Non illi) Cum ſupra Plebi culpam attribuendam innuerit, in *Contentione* primum probat, hanc hoſtibus natam confidentiam ex civilibus diſcordiis. *L.* 2. *c.* 5. *tex.* 60. hujuſmodi Syllogiſmo a *Cauſis:*

Confidentiam hoſtibus dedit aut eorum virtus, aut veſtra ignavia, aut diſcordia.
Non eorum virtus, neque veſtra ignavia.
Ergo veſtræ diſcordiæ.

Propoſitio patet ex ſufficienti diſtributione cauſarum. *Aſſumptio* ab *Antecedentibus* confirmatur.

Non illi) *Aſſumptio*.

Quippe toties) Confirmatio *Aſſumptionis*.

Diſcordia ordinum) *Concluſio* Syllogiſmi neque patritios a culpa excludit, ne malevolo in Plebem animo loqui videatur.

His præmiſſis, quadruplici ex capite probat, redintegrandam eſſe pacem. 1. quod contendendi nulla adſit juſta cauſa 2. quod diſcordia perniciosa ſit Reip. 3. quod omnibus etiam privatim damnum importet. 4. quod neceſſario capienda ſint arma. Primus igitur Syllogiſmus ita ab Effectis:

Plebs non habet juſtam cauſam contendendi cum Patribus, ſi nihil illi ab his denegatum fuerit; *Lib.* 2. *c* 4. *t.* 23. Sed nihil Patres Plebi denegarunt. Ergo.

Proh deum ſidem) *Aſſumptio* ab enumeratione omnium, quæ Plebs obtinuerat, figuris illuſtrata.

Conſules facere) Non quod ex Plebe Conſules creati fuerint, ſed quia ex Patritiis duo maxime Populares Valerius, & Horatius ſtatim poſt ſeceſſionem Conſules facti ſunt in gratiam Plebis.

Scita plebis) Legem Moratiam innuit Centuriatis Comitiis latam, ut quod tributim Plebs juſſiſſet, Populum teneret.

Qui

Qui finis erit) *Concluſio* conſequens ex dictis; cum nos omnia cedentes tamquam victi quieſcamus, vos etiam omnia conſequuti, adeoque nullam habentes juſtam querelam, debetis quieſcere.

Arguit ſecundo loco tali ratione: Id tollendum, quod eſt Reipub. perniciosum. *Lib.* 1. *c.* 6. *t.* 69.

Diſcordiæ perniciosæ ſunt Reip. Ergo.

Et confirmatur ab *Effectis*: Vim inferri Patritiis, agros uri, hoſtes mœnibus impune inſultare, ſunt detrimento Reip.

Sed hæc omnia ex diſcordiis proficiſcuntur. Ergo.

Satiſne eſt) *Propoſitio* ſecundi Syllogiſmi, pulcherrimis figuris Conceſſione, Ironia, & Hypotyposi adornata.

At enim) *Aſſumptio* ejuſdem Syllogiſmi, per diſcordias enim ait rem communem loco eſſe pejore.

Tertio a privata *utilitate*, hujuſmodi Syllogiſmo a *contrariis*:

Vos privatis veſtris commodis conſulere debetis:

Sed res veſtræ privatæ diſcordiis augentur, bello imminuuntur.

Ergo bellum ſuſcipere, diſcordias deponere debetis.

Quid tandem) Prima pars *Aſſumptionis*: & vocantur in invidiam Tribuni, qui Plebi neque utiles eſſent, & plurima incommoda importarent. *Ex Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 23.

A quibus ſemper) hoc eſt, mala, quæ ex his diſcordiis dimanant, alieno auxilio, & virtute repellatis: alludit autem ad Tuſculanos, qui auxilio venerant contra Herdonium, Capitolium occupantem.

At hercule) Altera pars *Aſſumptionis*, quæ plurima habet commoda ex bello, & imperio Conſulari; quibus opponit præſens damnum ex hoſtili incurſione.

Nunc oneratum) Ultimo argumentatur ab neceſſitate belli, tali ratione:

Bellum geri non poteſt, niſi depoſitis diſcordiis:

Sed bellum neceſſarium eſt. Ergo deponendæ diſcordiæ.

Propoſitio certa eſt, quia Tribuni per diſcordias delectum haberi non ſinebant.

Herete) *Aſſumptio* cum invidioſa conceſſione, eamque amplificat a ſimili:

Quia biennio ante ire in Algidum recuſaſtis, nunc ante portas eſt bellum.

Ergo ſi neque nunc exibitis, intra mœnia quamprimum erit. Ergo.

Multiplex bellum) Tum quia non ſolum de gloria, ſed etiam de patria, & libertate dimicare cogemur: tum quia multi alii hoſtes inſurgent, videntes nos deſides manere domi. *Ariſt. l.* 1. *c.* 12. *t.* 223.

Sequitur *Concluſio*, in qua tria præſtat; ſibi benevolentiam conciliat, dicenti, quod e Rep. ſit; Tribunis invidiam, quod ſuis tantum privatis commodis inſerviant; tandem hortatur ad arma capienda, ſpe certæ victoriæ propoſita.

His ego gratiora) Idem etiam ſæpe facit Demoſthenes in Philipp. & ſummam vim habet ad conciliandam benevolentiam.

Sua cauſa loquitur) Qui ſcilicet in dicendo privatis ſuis commodis ſtudet, nihilque eſt de Rep. ſollicitus.

Niſi forte) In Tribunos invehitur, quos aſſerit ſua cauſa omnia agere, non in gratiam Plebis, ut ſimulant. Et hoc odium concitat. *Lib.* 2. *c.* 4 *tex.* 26.

Nec in otio) Vos enim per novas diſcordias ſemper magis in dies ſtimulantes, ne otio quidem frui ſinunt.

Malæ rei, quam) Turbas, & ſeditiones excitant, quæ res malæ ſunt.

Quarum rerum) Tertia pars *Concluſionis*.

Sententiæ.

Diſcordia Ordinum venenum eſt Urbis.

Ini-

Iniquum eſt, victos æquiore animo quieſcere, quam victores.

Sæpe ex brevi otio multiplex bellum oritur.

Qui apud multitudinem ſua cauſa loquitur, gratior eſt eo, cujus mens nihil præter publicum commodum videt.

Ex Lib. 4.

ORATIONIS XXII.

C. Canuleji Tribuni ad Plebem

Argumentum.

C. Canulejus Tribunus Plebis duas Leges promulgaverat; alteram de connubio Patrum, & Plebis, alteram de Conſulatu etiam a Plebeiis obtinendo. quas cum Patres reprobarent, ita in eos Canulejus, vocata ad concionem Plebe, invectus eſt.

Loci communes ab *Effectis*, a *Comparatione*, a *Simili*, & *Cauſis*.

Motus, *Indignatio*. Mores *viri Popularis*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Quantopere) Oſtendit in Exordio, maximo in contemptu Plebem haberi a Patritiis, ut eos odio, & pari malevolentia dignos faciat: utitur autem hoc Syllogiſmo ab Effectis. *l.* 2. *c.* 2. *tex.* 9.

Illi maxime contemnuntur, quorum juſta poſtulata adhibitis minis rejiciuntur.

Sed nos juſta petimus, & a patritiis vi, & minis rejicimur.

Ergo maxime ab iis contemnimur.

Quantopere vos) *Concluſio* Syllogiſmi.

Quibus quid aliud) *Aſſumptionis* prima pars, quæ primum generice probatur hoc modo: Æquum eſt, vos nobiſcum agere, ut cum civibus ejuſdem Patriæ.

Sed hoc habent noſtra poſtulata. Ergo juſta ſunt.

Altera) Singillatim ad utramque Legem deſcendit, & primum quoad Connubium a comparatione ſic: Externis datur Connubium. Ergo
juſtum eſt dari etiam nobis.
Nos quidem) Rurſus a *comparatione Majorum*.
Data eſt civitas hoſtibus.
Sed Civitas plus eſt, quam Connubium.
Ergo juſtum eſt, dari nobis Connubium.

Altera nihil) De Conſulatu Plebeiis dando probat eſſe juſtum poſtulatum, hoc modo;
Juſte repetimus, quod noſtrum eſt. Sed libera habemus ſuffragia.
Ergo juſte repetimus facultatem ea dandi, cui lubet.

Quid tandem eſt). Altera pars *Aſſumptionis*.

Si populo Rom.) Utrumque ſimul pertractat, oſtenditque Patritios malevolos eſſe Plebi, quod æque indignantur dari Plebejo conſulatum, quaſi ſervo, aut liberrino daretur: *ex Ariſt. lib.* 2. *c.* 9. *tex.* 101.

Ecquid ſentitis) Repetitio ejuſdem *Concluſionis*, cum acerbitate maxima, & invidia.

Hoſtibus etiam victis) Hoſtibus Sabinis Civitatem Romulus dedit, Hoſtilius Albanis, quibuſdam ex Latinis Populis Ancus. *Liv. l.* 1.

Quin etiam) Incipit *Contentio*, cujus duæ ſunt partes, in quarum prima agitur de Conſulatu a Plebe obtinendo: in altera de connubio. Proponit igitur ſententiam Patrum, qui non ſolum indignabantur, ſed etiam nefas eſſe dicebant, Conſulem Plebejum fieri, eoſque refutat tali ratione a *Comparatione parium*, & *minorum*:
Majores noſtri dederunt Regnum advenis, Conſulatum peregrinis.
Sed Conſules ſunt loco Regum, & minus dedecet dari Conſulatum Plebejo, quam peregrino. Ergo & nos poſſumus creare Conſulem Plebejum, ſi dignus fuerit.

Obſecro vos) Prima pars *Aſſumptionis*.

En unquam creditis) *Propoſitionis* prima pars amplificata exemplis Numæ, C. Tarquinii, S. Tullii, & T. Tatii.

Er-

Ergo dum nullum) Et tamen his Regibus bene adminiſtratum eſt Imperium; & inde fit tranſitus ad ſecundam partem.

Claudiam certo) Altera pars *Propoſitionis*.

Ex peregrino ne) *Aſſumptionis* ſecunda pars, ubi Interrogatio vim habet negationis.

Utrum tandem) *Complexio* Syllogiſmi illuſtrata a *Contrariis*, cum Decemviri Patritii fuerint, Reges illi novi homines.

Si non ad faſtos) Publicos enim faſtos Patritii ſervabant, & nondum cœpti fuerant creari ex Plebe Pontifices.

Populi juſſu) Primis temporibus poſt electionem Populi auctoritas Patrum intercedebat: poſtea vero contra inſtitutum eſt, ut primum patres auctores fierent, deinde Populus juberet.

Patre nullo) Hoc eſt incerto. Livius tamen *lib.* 1. putat Serv. Tullium non fuiſſe natum matre ſerva, & patrem ejus facit virum in Urbe Corniculo principem.

Novis hominibus) Dicebantur novi homines, quorum Majores ad honores non pervenerant; quales etiam fuerunt Marius, & Cicero.

Hinc tranſit ad alterum, quod objiciebant Patritii, inuſitatum in Rep. eſſe, ex Plebe Conſulem creari, cui reſpondet per *Inductionem* hoc ſyllogiſmo a ſimili.

Non eſt abſurdum innovare aliquid in Urbe, in qua multa alia innovata ſunt.

Sed multa Romæ nova inſtituta ſunt. Ergo.

At enim) Patrum objectio.

Quid poſtea) Antequam ad argumentum accedat, præmittit neceſſitatem aliqua ſemper innovandi, quæ utilia viſa fuerint, in nova maxime Urbe, *ex Ariſt. l.* 1. *c.* 11. *text.* 199.

Pontifices) *Aſſumptio* Syllogiſmi.

Ædiles) hoc eſt Plebeii, nam Curules creati ſunt multis poſt annis, L. Sextio primo ex Plebe Conſule. *Liv. l.* 7.

Quæſtores) Duos ab initio creatos Quæſtores alii Rege Hoſtilio dicunt, alii cum Plutarcho, Conſule Valerio Poplicola.

Hoc ipſum, ne) Legem Decemviralem de non miſcendis Connubiis inter Patres, & Plebem ultimo affert, ut invidioſa *Comparatione* Patritiorum malevolentiam deſignet: tranſit autem ad alteram *Contentionis* partem, legemque de Connubiis a Decemviris latam iniquam eſſe probat a *Cauſa* finali.

Lex in Plebis contumeliam lata eſt iniqua, & abroganda.

Lex Decemviralis de connubiis lata eſt in contumeliam Plebis.

Ergo eſt iniqua, & abroganda.

An eſſe ulla) *Aſſumptio*, & ad excitandam invidiam, diremptio illa Connubiorum exilium vocatur, & relegatio. Confirmatur autem a remotione alterius cauſæ, quæ ab optimatibus aſſignabatur, hoc modo.

Ea Lex lata eſt vel in contumeliam Plebis, vel ne ſociaretur ſanguis.

Sed fruſtra lege cavetur ſocietas ſanguinis.

Ergo in contumeliam.

Ne Affinitatibus) *Propoſitio* quoad ſecundam partem, adeoque cauſa per Patritios allata.

Quid hoc ſi) *Aſſumptio* ex eo confirmata, quod privato conſilio impedire Patres poterant cum Plebe connubia, nec Plebs unquam coegiſſet. Ubi exprobrat etiam quibuſdam ex Patribus adventitiam, non ingenitam nobilitatem.

Cur enim non) Alia ratione a ſimili eadem *Aſſumptio* illuſtratur.

Ne ſit connubium divitibus, & pauperibus, non lege cavetur, ſed privatum conſilium ſatis eſt.

Ergo ſine lege ſatis impediretur connubium Patrum, & Plebis privato conſilio.

Quod privatorum) *Complexio* Syllogiſim.

Amplificat deinde contumeliam Plebi a Patribus illatam a *Conſequentibus* hoc Syllogiſmo: Sancire, ne communia Plebs cum Patribus habeat Iter, Convivium, Forum, contumelioſum eſt. Sed eandem refert contumeliam Lex de Connubio. Ergo contumelioſa eſt Plebi.

Cur

Cur non ſancitis) *Propoſitio* per interrogationem expreſſa indignationis plenam. *Ex Ariſt. l. 2. c. 6. t. 66.*

Quid enim) *Aſſumptio*, ejuſque approbatio, quia cum liberi ſequantur patrem, neque nati ex Plebeja deſinent eſſe ex patritiis, neque filii matris Patritiæ, & Plebeii patris generis conditionem mutabunt.

Ne quod nos) *Concludit:* maxima ergo contumelia nos afficitis, ſi rejiciatis nos modo petentes, ut hominum, ut civium numero ſimus.

Denique utrum) Redarguit inſolentiam Patrum, qui minitabantur ſe per vim effecturos, *l. 1. c. 11. t.* 188. ne leges illæ promulgarentur, hoc argumento a jure populi:

Iniquus eſt, qui quempiam impedit, ne utatur jure ſuo.

Sed jus eſt Pop. Rom., ut, ſi velit, legem jubeat. Ergo.

Quid ſi non) Ne periculum certaminis detineret Plebem, probat nunquam fore, ut ad vim, & arma Optimates veniant, tum quia bis antea eadem minitati, haud tamen perfecerant, tum quia Plebs firmior erat, & plus valebat.

Itaque) Ultima Orationis pars. *Concluſio*, qua per Apoſtrophen ad Conſules ſe ſtatuiſſe declarat, aut haberi delectum permittere, ſi leges promulgari ipſi ſinant; aut, ſi contra nitantur, impedire, ne quiſquam militiæ nomen daret.

Sententiæ.

Res etiam novæ inſtitui debent, ſi utiles Reip. ſint.

Nemo Plebejus vim affert Patritiæ Virgini: Patritiorum iſta libido eſt.

Patrem ſequuntur liberi.

Raro quæ pars firmior eſt, eadem eſt etiam modeſtior.

ORATIONIS XXIII.

Vectii Meſſii Volſcorum Regis ad Milites

Argumentum .

Volſcos, in pugna adverſus Romanos, in fugam verſos, Rex eorum Vectius Meſſius ad ſtrenue pugnandum hac Oratione hortatus eſt .

Loci communes a *Repugnantibus*.

Motus, *Verecundia* , & *Confidentia* . Mores *Viri imperterriti*.

Nullo utitur *Exordio*, utpote in re ſubita: in Contentione autem milites duplici argumento ad ſtrenue pugnandum hortatur , a *turpi*, *&* *neceſſario*.

Hic præbituri) Primo igitur ſic a *Repugnantibus*: Non decet viros armatos, & qui bellum intulerunt, inultos mori. *Ariſt. c. 9. l. 1. t.* 100.

Vos eſtis armati, & bellum intuliſtis. Ergo.

Hic præbituri) *Complexio* ſyllogiſmi.

Quid igitur) *Aſſumptio*.

Alterum Argumentum ab evidentia periculi ſic procedit:

Tum fortiter pugnandum eſt, cum nulla alia ſalutis ſpes eſt.

Sed vobis nulla alia eſt ſpes ſalutis, *c. 9. l. 1. t.* 147. Ergo.

Quid hic) *Aſſumptio*. Quid, inquit, circumventis undique ab hoſtibus ſpei eſt?

An deum) Approbatio *Aſſumptionis :* non enim vobis Deus auxilio venerit, niſi veſtra vos virtus tueatur.

Ferro via) Ad erumpendum per medios hoſtes hortatur exemplo ſui ipſius, qua una ratione redire poſſunt in Patriam, *lib. 2. c. 5. t.* 58.

Non murus) *Concluſio*, qua, ne penitus omnem ſpem abjiciant, admonet, viros armatos eſſe, qui impedirent. quos proinde, cum & ipſi armati eſſent, timere non debebant . *l. 2. c. 5. tex.* 59.

Virtute pares) Alia ratione confidentes mili-

tes

tes facit, quod hoſtes ſola virtus firmaret, ſuos & virtus, & neceſſitas.

Sententiæ.

In otio tumultuoſi, in bello ſæpe ſegnes ſunt.
Neceſſitas ultimum, ac maximum telum eſt.

ORATIONIS XXIV.

Marci Æmilii ad Milites

Argumentum.

Hoſtes facibus armatos cum Romanus miles timeret in pugna cum Fidenatibus admiſſa, ita Dictator Marc. Æmilius eos excitare conatus eſt.

Loci communes ab *Adjunctis*, & ab *Antecedentibus*.

Motus, *Pudor*. Mores *prudentis Imperatoris*.

Triplici ratione dubios milites, & illa inuſitata acie territos confirmat, & ad pugnam inflammat: quod turpe ſit hoſti cedere, ut ſe parta ſua, & majorum virtute gloria dignos præbeant, & ut ulciſcantur injurias.

Fumone) Primo igitur ſic ab *Adjunctis*, ubi etiam adeſt pulcherrima *Allegoria*.

Turpe eſt timere hoſtes inermes, & ſolis armatos facibus, *l.* 2. *c.* 5. *t.* 40.

Talis eſt hoſtium acies. Ergo turpe eſt eos fortiter non repellere.

Agite nominis) Secundo ſic ab *Antecedentibus*.

Majores veſtri, & vos ipſi ſemper in omnibus bellis ſtrenui exſtitiſtis.

Ergo & nunc fortes eſſe debetis. *Ariſt. l.* 1. *c.* 11. *t.* 116.

Ex ſuis flammis) Commemorat beneficia Fidenatibus a Rom. Rep. collata, ut majori contra eos odio inflammentur, quippe ingratos. *l.* 2. *c.* 7. *t.* 65.

Legatorum) Ultimo ab acceptis injuriis , tali ratione:

Eos ulciſci debemus, qui nos maximis injuriis affecere. *Ariſt. c.* 11. *l.* 1. *t.* 226.

Sed Fidenates maximis nos affecere injuriis. Ergo.

Legatorum) Legati Romani Fidenis interfecti fuerant, non hoc in bello , ſed tempore primæ defectionis, & jam pœnas dederant , capta Urbe a Q. Servilio Dictatore.

ORATIONIS XXV.

C. Julii Tribuni ad S. Tempanium

Argumentum.

RE male geſta contra Volſcos Sempronio Conſule , redeuntem ex prælio S. Tempanium Decurionem Equitum , cujus virtute pugna redintegrata fuerat , C. Julius Tribunus ita alloquitur.

Loci communes nulli ſunt.

Motus, *Indignatio*. Mores *hominis ſeditioſi*.

Tres habet hæc *Interrogatio* partes; prima comprehendit ea, quæ pugnam præceſſere , ſecunda quidquid in ipſo certamine geſtum fuerat , tertia pugnæ eventum reſpicit.

Sex. Tempani) Quærit, num Sempronius Conſul in prælio ineundo functus fuerit boni Conſulis officio; maxime vero quoad tempus pugnę opportunum, & in firmanda ſubſidiis acie. Ut plurimum Triarii collocabantur in ſubſidiis, qui poſt aciem nixi genibus ſubſidebant.

Et tu ne ipſe) Quærit ſecundo loco, cum Tempanius pugnam reſtituerit , an id fecerit juſſu Conſulis , & an ille excluſis equitibus opem ullam tulerit; utrumque enim, quippe Dux exercitus, præſtare debuerat.

Poſtero denique) Tertio interrogat de pugnæ eventu : 1. an ipſe cum equitibus ſine ullo pręſidio ſola ſua virtute evaſerit; 2. an Conſul ca-

ſtra,

ſtra, & ſaucios deſeruerit ; 3. ipſine vicerint, an hoſtes.

Deſertus ſit) Hæc eſt acerbiſſima omnium Interrogatio, qua perſtringit Sempronium, quaſi ipſe fortiſſimos milites, & optime de Rep. meritos hoſtibus prodiderit, nullo miſſo præſidio.

ORATIONIS XXVI.

Sextii Tribuni Pl. contra P. Poſtumium

Argumentum.

P. Poſtumium Tribunum Militum malum minitantem militibus apud iratam Plebem Sextius Tribunus Pl. objurgat, & ad deferendos honores Plebeiis hortatur Populum.

Loci communes ab *Effectis*.

Motus. *Indignatio*. Mores *Viri Popularis*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Auditis) *Exorditur* a ſuperbia Poſtumii ; qui liberis Civibus ea minitatus fuerat, quæ propria ſervorum erant ſupplicia, & indignantem per ſe Plebem deterrima comparatione magis accendit. *l. 2. c. 3. t. 16.*

Tamen hæc) Tranſit ad Contentionem, in qua coarguit Plebem ipſam demandantem honores Patritiis, non Plebeiis, hoc ſyllogiſmo.

Ii ſunt redarguendi, qui honores mandant male merentibus, non benemeritis.

Sed vos honores mandatis male de vobis meritis Patritiis, non optime meritis ex Plebe. Ergo.

Tamen hæc) *Aſſumptio*, quæ maximum habet Tribunorum Pl. beneficium, Colonias deducentium in gratiam Plebis, repugnantibus Patritiis.

Qui vos urbe) Urbe dicit donatos, non Civitate ; nam qui mittebantur in Colonias, Urbem, & tecta mutabant, jus Romanæ Civitatis retinebant.

Incipite demum) Ab *Effectis* idem exaggerat, quod

quod pauci idcirco ſint Plebis Patroni, quia nulla habent certaminum præmia propoſita, & in eorum poteſtate conſtituta, qui Plebi adverſantur.

Ingemuiſtis) *Concluſio*, qua negat eſſe cur doleant de ſuperbo illo Poſtumii dicto, cum indignatione multo majori dignum ſit, præferri malum Plebi minitantes iis, qui bene Plebi facere ſtudent.

Jam ſi ſuffragium) Voce dabatur ſuffragium, cœptum eſt autem dari ſuffragium tabellis anno Urbis 615.

Hanc) Non tam Poſtumium, quam Patritios Poſtumio ſimiles eo loco deſignat; ſuperbia enim commune erat Patribus vitium.

Ex Lib. 5.

ORATIONIS XXVII.

Ap. Claudii ad Plebem

Argumentum.

CUm quererentur Tribuni Plebis, continuari ad Vejos bellum, & milites in hibernaculis contineri, Ap Claudius vocata Plebis concione, ut utrumque utile Reipubl. fore oſtenderet, hanc habuit orationem.

Loci communes ab *Effectis*, a *Conſequentibus*, & a *Comparatione*.

Motus, *Timor*, & *Indignatio*. Mores *viri prudentis*, *deque Patria ſoliciti*.

Dividitur hæc oratio in quatuor partes, *Exordium*, *Propoſitionem*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Si unquam) *Benevolentiam* Patribus in *Exordio* conciliat, quippe optime de Plebe meritis. *l.* 2. *cap.* 4. *tex.* 23. & malevolentiam Tribunorum exagitat, qui omnia non Plebis, ſed ſua cauſa faciant, quod ſupra & Cincinnatus exprobraverat; idque oſtendit tali ratione: Ille ſua, non Plebis cauſa ſeditioſus eſt, qui concordiam odit. Sed Tribuni oderunt concordiam ordinum. Ergo.

Pro-

Propoſitio patet: ſicut enim bellum propter pacem, ita etiam diſcordiæ ptopter unam concordiam excitari ſolent.

Si unquam) *Complexio*.

An eſt quiſquam) Approbatio *Aſſumptionis*, quod tribuni repugnaſſent anno ſuperiore Patribus decernentibus dari militibus de publico ſtipendium, ut hoc munere Plebem delinirent.

Quid illos) *Aſſumptio* cum invidioſa ſimilitudine.

Utrum enim) Per Apoſtrophen ad Tribunos idem fere Argumentum proſequitur itidem ab *Effectis:* Si Vobis cauſa Plebis cordi eſt, non debet eſſe moleſtum conferri a Patribus beneficia in Plebem, ut ejus obſequium ſibi concilient.

Sed hoc vobis maxime moleſtum eſt. Ergo.

Cum *Aſſumptio* manifeſta ſit, probatur *Propoſitio* a *Diſſimili*, quia non eodem modo agere debent cum Plebe Tribuni, ac Domini cum ſervis ſuis, & hoc ad invidiam. *l.* 2. *cap.* 9. *tex.* 95.

Quanto tandem) *Propoſitio* Syllogiſmi.

Quæ ſi perpetua) Alia approbatio *Propoſitionis* a *Cenſequentibus*.

Atqui ego) *Propoſitio* totius orationis, qua duo ſibi probanda aſſumit; 1. non eſſe recuſanda hybernacula ab iis, qui ſtipendium de publico accipiant; 2. oppugnationem Vejorum utilem, & neceſſariam eſſe Reip.

Quoad primam igitur *Contentionis* partem, eam unico probat Syllogiſmo ab *æquo*.

Opera, & emolumentum non ſine proportione eſſe debent.

Sed aliquid novi commodi vobis adjectum eſt.

Ergo & opera augeri debet.

Quam orationem) Oſtendit, ſe maxime cauſæ confidere, quam juſtam, & honeſtam eſſe vel ipſe exercitus, cujus hoc intereſt, ex Adverſariorum Orationibus conjiciat.

Negabant) Epicherema, quo univerſa ratiocinatio egregie comprehenditur.

Nuſquam) *Propoſitio* Syllogiſmi.

Moleſte) *Aſſumptio*.

Æquo

Æquo igitur) *Complexio*, qua duo concludit ; tum protrahendum eſſe tempus militiæ, quia novum commodum miles e Rep. percipit : tum annuam debere eſſe militiam, quia & annuum accipit ſtipendium.

An ſi ad calculos) Hoc eſt ſi te Reſp. vocet ad ineundam accepti, & expenſi rationem; ſicut etiam dicimus vocare ad calculos amicitiam.

In ſecunda parte probat, expugnandos eſſe Vejos, 1. quia id poſtulat dignitas pop. Rom. 2. quia illa expugnatio utilis eſt Reip., 3. quia ad augendam militarem diſciplinam plurimum valebit.

A dignitate ſic arguit: Indignum eſt ſemel ſuſceptum bellum non perfici, *L. 2. c. 6. t. 65*.

Sed jam bellum cum Vejentibus ſuſcepimus, nec perfici poteſt, niſi captis Vejis.

Ergo perfici debet per Urbis oppugnationem.

Invitus) *Excuſatio*, quod ad Cives tanquam ad mercenarios verba habeat, adeoque tranſitus ad alteram partem.

Aut non ſuſcipi) *Propoſitio*.

Perficietur autem) *Aſſumptio* quoad ſecundam partem, prima enim non eget probatione, & evidens eſt.

Decem quondam) *Propoſitionis* approbatio ab exemplo Græcorum.

Oppugnationem annuam) Camillus Dictator decem annos obſeſſos Vejos cepit ; ſed Appius ad erigendos Plebis animos, ſpe facilis expugnationis, annuam dicit futuram.

Scilicet quia) Eamdem *propoſitionem* confirmat a *Cauſis* belli:

Illud bellum perficiendum eſt, cujus ſuſcipiendi graviſſimæ cauſæ fuerunt;

Sed hujus belli ſuſcipiendi cauſæ graviſſime fuerunt. Ergo.

Scilicet quia) *Aſſumptio* per Ironiam expreſſa.

Septies) Enumerat injurias omnes a Vejentibus illatas. *L. 2. c. 2. t. 12*.

Cum bis molliter) *Complexio* hujus Syllogiſmi.

Oſtendit deinde, Vejorum oppugnationem utilem

lem fore Reip. hac ratione a *Conſequentibus*: Perniciosum eſt Reip. vaſtari civium agros, diſſipari maximum, & ſummo cum labore inſtructum apparatum, cum univerſa Hetruria bellum gerere. Sed hæc omnia non evitari poſſunt, niſi continuata Vejorum oppugnatione.

Ergo perniciosum eſt Reip. illam oppugnationem non continuari. Ergo.

Operibus ingentibus) Prima pars *Aſſumptionis*: nunc enim obſeſſa acriter urbe erumpere ad prędandum non poſſunt: at ſi reducimus exercitum, ubi in ſuis agris incultis, & vaſtatis nihil invenerint, noſtros populabuntur.

Quid? illud) Alterum *Aſſumptionis* membrum, quod maximus apparatus, ad expugnandos Vejos jam inſtructus, de integro ad æſtatem reficiendus ſit, ſi nunc reducatur exercitus. Tribunos autem accuſat, utpote parum militum commodis conſulentes, quibus & antea dandum ſtipendium negaverint, nunc duplicari laborem velint. L. 2. c. 2. t. 12.

Quid vineas) Vineæ inſtrumentum erat bellicum, quo tecti milites propius ad hoſtium mœnia accedebant; teſtudo vero erat machina bellica, qua utebantur ad muros ſubvertendos.

Quid? periculis) Tertia pars de bello ab Hetruria imminente; quamvis enim nunc Hetruſci ſunt irati Vejentibus, quod Regem creaverint; reconciliari tamen poſſunt, vel alia legatione miſſa, vel mutata Reip. forma. L. 1. c. 6. t. 78.

Si laxamentum) hoc eſt, ſi ab obſidione tantiſper receſſerimus.

Videte quot res) Omnia illa tria ſimul repetit, quæ neceſſario futura in perniciem Reip. contendit, ſi diſſolvatur obſidio.

Hæc ſunt, tribuni) *Complexio* totius Argumenti, qua Tribunos auctores facit tantorum malorum, pulcherrima uſus ſimilitudine.

Fortiter paſſus) Qui ſe efficacibus, adeoque ſalutaribus remediis curari paſſus fuerit.

Si medius fidius) Ultimo probat, ad diſciplinam militarem plurimum intereſſe continuari etiam

tiam per hiemem oppugnationem, hoc modo a *Comparatione minorum:*

Turpe eſt militi eam non adhibere in bellis patientiam, quam in venationibus adhibet. Sed in venando neque nives, neque pruinas timet. Ergo neque in bello gerendo timere debet.

Obſecro vos) *Aſſumptio*.

Belli neceſſitatibus) *Complexio* illuſtrata a contrariis, in bello enim ex neceſſitate ſic agimus; in venationibus autem trahimur voluptate.

Deinde ſic a *Cauſis*: Turpe eſt militi videri mollem. *L.* 2. *c.* 6. *t.* 65.

Sed maximam indicat mollitiem, non poſſe unam hiemem manere in caſtris.

Ergo hæc nota maxime a milite vitanda eſt.

Adeone) *Aſſumptio* confirmata a diſſimili; non enim in caſtris obſervanda ſunt anni tempora, ſicut navale bellum gerentibus.

Erubeſcant) *Complexio*, quæ reprehenſionem præterea Tribunorum habet, quod inertiæ, mollitiæque patroni ſint.

Et meminiſſe) Innuit, creatos prima vice Tribunos in Aventino monte, quo Plebs irata Patribus ſeceſſerat; atque adeo videri abſurdum, eam poteſtatem militiæ inimicam eſſe, quæ prope ex caſtris ortum duxerit.

Tandem ſic alia ratione: Nulla Virtus magis convenit Rom. militi, quam perſeverantia.

Sed hæc maxime apparet in obſidendis Urbibus. Ergo.

Hæc virtute) *Propoſitio* amplificata a *conſequentibus*, a diverſa ſcilicet opinione, quam de Romanis habituri ſunt finitimi, ſi perſeverantes in bello ſint, & ſi tam levi de cauſa a bello deſiſtant.

An mediocre) hoc eſt, an parum diverſam hac ex re de vobis opinionem ſecuturam putatis?

Quæ in omni) *Aſſumptio*; additque ſpem facilis expugnationis Vejorum, niſi impedimento fuerint Tribuni, ex quo nimirum tranſitum facit ad Perorationem.

An eſt quicquam) In *Peroratione* Tribunos repre-

prehendit, quod per ſeditionem conentur deterrere Plebem ab Urbis expugnatione; idque exaggerat quatuor rationibus, & imprimis ex eo, quod nihil gratius Vejentibus hoſtibus futurum ſit. *Ariſt. l. 1. c. 6. tex. 77.*

At hercule) Secundo a *comparatione* parium: Hoſtes inultos ſeditionis auctores non ferrent.

Ergo nos impune eos perferre turpe eſt.

Fuſtuarium) Tertio a *comparatione* minorum tali pacto:

Qui ſigna relinquit, fuſte plectitur. *Lib. 2. cap. 6. tex. 65.*

Sed hortari univerſum exercitum, ut ſigna deſerat, multo majus peccatum eſt, *l. 1. c. 14. t. 255.* Ergo non impune ferendum.

Reliquum eſt) Quarto ab evidenti periculo, ne corrupta ſeditionibus Civitate, ipſa etiam caſtra corrumpantur, & Ducibus parere milites recuſent, quod patriæ perniciofiſſimum foret.

Sententiæ.

Servis nihil rei eſſe debet cum alienis hominibus.

Nuſquam nec opera ſine emolumento, nec emolumentum ferme ſine impenſa opera eſt.

Labor, voluptaſque, diſſimillima natura, ſocietate quadam inter ſe naturali ſunt juncta.

Ille laude dignus Rex eſt, qui obſtare Regnum ſuum ſaluti Civium nolit.

Perſeverantia in omni quidem genere militiæ, maxime tamen in obſidendis Urbibus neceſſaria eſt.

Urbes etiam inexpugnabiles fame, ſitique tempus ipſum expugnat.

ORA-

ORATIONIS XXVIII.

P. Licinii ad Populum

Argumentum.

P. Licinius Calvus delatum ſibi Tribunatum Militarem, ut Filio potius deferat, Populum hac Oratione precatur.

Loci communes nulli ſunt.

Motus, *Amor*. Mores *pii Patris*.

Tria præſtat in hac Oratione, 1. laudat conſilium Populi de reficiendis iis Tribunis, qui alia vice eumdem Magiſtratum geſſiſſent; 2. ſe ipſe excuſat; 3. pro filio preces adhibet.

Omen concordiæ) Prima pars, qua duplici ex capite probat optimum eſſe, eoſdem reficere Tribunos, qui ſecum nonnullis ante annis creati fuiſſent; tum quia id ad concordiam maxime valet; tum quia experientia meliores facti ſunt. *L.* 2. *c. ult. t.* 67.

Me jam non) Excuſat ſe tanquam minime idoneum ratione ætatis ad ſummum imperium adminiſtrandum. *L.* 2. *c.* 13. *t.* 134. & 135.

Ex vobis) Filium ſuum Populo commendat, eum laudando, utpote ſui effigiem, ſuaque inſtitutum diſciplina, precibus præterea pro eodem adjectis.

Omen concordiæ) Cum enim Licinius primus ex Plebe creatus eſt Tribunus Militum maxime viguit inter omnes ordines concordia.

Sententiæ.

Concordia res eſt in rebus maxime adverſis utilis.

Omnes Magiſtratus uſu meliores fiunt.

ORA-

ORATIONIS XXIX.

Furii Camilli ad Pædagogum Faliſcorum.

Argumentum.

M. Furius Camillus cum obſideret Falerios, a Ludi Magiſtro, qui pueros nobiles Faliſcorum in ejus manus per proditionem tradiderat, ita reſpondit.

Loci communes a *Cauſis*, & a *Comparatione*.

Motus, *Odium*. Mores *Viri juſti*, & *innocentis*.

Tres habet partes, *Inſinuationem*, *Contentionem*, & *Concluſionem*.

Non ad ſimilem) Deteſtatur ſceleſtum hominem, Romanis innocenti Populo, & Camillo juſtiſſimo Imperatori ſceleſtum munus offerentem.

Nobis cum) Contendit, impium eſſe Magiſtri facinus, primo a jure naturæ, & belli, quod proinde non debeant Romani approbare, tali ratione:

Iniquum eſt violare jura naturæ, & belli. *L.* 1. *c.* 13. *t.* 237.

Sed tuum accipientes munus utrumque jus violamus. Ergo.

Probatur autem *Aſſumptio*, quia cum hoſtibus etiam, adeoque cum Faliſcis ingenita a natura ſocietas perſeverabat; & bellum juſte, non proditorie gerendum eſt.

Arma habemus) Idem probat a *Cauſa* belli hoc modo:

Arma ſumpſimus adverſus armatos, qui nos injuſte læſerunt. *L.* 1. *c.* 12. *t.* 228.

Sed hi pueri neque armati ſunt, neque nos læſerunt. Ergo.

Arma habemus) *Aſſumptio* per Comparationem approbata; ſi enim pueris parcimus, etiam captis Urbibus, quanto magis in bello gerendo?

Sed adverſus) *Propoſitio* ſyllogiſmi.

Eos tu) *Concluſio*, qua & Magiſtrum magis,

quam Faliſcos peccaſſe innuit : & ſe profitetur ea victoria uti velle, quæ virtute parta ſit.

Quantum in te fuit) Decreverat enim Camillus, non ſolum illius oblata recuſare, ſed eum etiam Faliſcis puniendum dedere.

Sententiæ.

Societas, quam ingeneravit natura, etiam cum hoſtibus eſt.

Sunt & belli, ſicut pacis jura, juſteque ea geri debent.

Pueris, etiam captis Urbibus, parcitur.

ORATIONIS XXX.

Faliſcorum ad Rom. Patres

Argumentum.

FAliſci juſtitiam, & fidem Imperatoris mirati, Legatos Romam miſerunt, qui ad Senatum introducti, ſe, ſuaque omnia his verbis dediderunt.

Loci communes nulli ſunt.

Motus, *Lenitas*. Mores *moderati hominis*, & *minime ingrati*.

Patres conſcripti) Deditio, & laus Romanorum, tum quod vincere æquitate ſoleant, *L.* 2. *c.* 4. *t.* 27. tum etiam quod victi ſub eorum imperio longe melius vivant, quam ſuis Legibus.

Eventu) Cauſa deditionis; quia Faliſci fide tanta, ac juſtitia Ducis provocati, non potuerant facere, quin ſe ultro Romanis dederent. *L.* 1. *c.* 6. *t.* 82.

Mittere) Hortantur Senatum, ut mittat, qui Urbem in deditionem accipiant, ſimulque pollicentur, ſe fideles Pop. Rom. ſemper futuros.

Sententiæ.

Victoriæ, quæ parta æquitate fuerit, nec Deus,

Deus, nec homo quiſquam invidet.
Victori pulcherrimum eſt, ſub ejus imperio melius victos vivere, quam ſuis legibus.
Juſtus imperator fidem in bello, quam præſentem victoriam mavult.

ORATIONIS XXXI.

Furii Camilli Exulis ad Ardeates

Argumentum.

M. Furius Camillus cum Ardeæ exularet, Ardeates hac Oratione hortatur, ut captis armis palantes per agros Gallos, & incautos aggrediantur.

Loci communes ab *Adjunctis*, & a *Diſſimili*.
Motus, *Confidentia*. Mores *Viri* in *bello verſati*.

Tres habet partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Concluſionem*.

Ardeates) In *Exordio* duo facit, nam ſibi imprimis *benevolentiam* conciliat, veterem commemorans amicitiam, & beneficium, quo in Civitatem eum receperant; deinde excuſationem adhibet, cur ipſe novus Civis cum ſit, & a ſuis in exilium pulſus, venire tamen in concionem audeat, & ad Populum verba facere; cujus novi conſilii in cauſa eſſe ait periculum commune.

Tripliciter autem probat in Contentione, ſumenda eſſe arma, hoſteſque invadendos. 1. quia Dux adeſt optimus. 2. ut referant gratiam beneficiorum, quæ a Romanis acceperant. 3. quia facilis victoria eſt.

Et quando) Primum Argumentum ita ſe habet:
Ille optimus Dux eſt, in quo & egregia ineſt voluntas, & ſcientia rei militaris. Talis eſt Camillus. Ergo optimus Dux. Ergo &c.

Aſſumptio confirmatur, quia Populo de ſe benemerito gratiam cupit referre, & uſque ad illud tempus bello fuerat invictus. *L.* 2. *c.* 4. *t.* 28.

Vobis autem) Secundo, quia ſi Ardeates in Gallos arma ſumant, non ſolum rem gratam Romanis facient, a quibus tot beneficiis cumulati ſunt, ſed etiam ſuæ ipſi Patriæ gloriæ erunt, cum omnium communes hoſtes Galli ſint.

Quæ effuſo) Tertium, quoad victoriæ facilitatem, hoc ſyllogiſmo probat ab *Adjunctis*: Facilis eſt victoria contra hoſtes imbelles, & incautos; L. 2. c. 5. t. 56.

Galli ſunt imbelles, & incauti. Ergo de illis facilis eſt victoria.

Argumento ſit) Approbatio *Aſſumptionis* quoad primam partem a *Diſſimili*.

Cibo vinoque) *Aſſumptionis* ſecunda pars, eoſque incautos oſtendit tum ob ingenitam genti ferociam, tum quod augeant confidentiam ſecundæ res. L. 2. c. 5. t. 59.

Si vobis) *Concluſio*, qua eodem fere ſenſu uſus etiam eſt T. Quinctius Capitolinus Lib. 3. ad erigendos eorum animos, oblata ſpe certæ victoriæ.

Galliam fieri) hoc eſt, in Gallorum poteſtatem venire.

Prima vigilia) Vigiliæ dicebantur Excubiæ nocturnæ, quarum diviſio erat in quaterna horarum ſpatia, ita ut, ſi diei æqualis nox eſſet, quælibet vigilia trium horarum ſpatium comprehenderet,

Sententiæ.

Periculum commune cogit, quod quiſque poſſit in re trepida præſidii in medium conferre.

Multi bello invicti in pace ab ingratis civibus pulſi ſunt.

Barbari ab ſecundis rebus magis etiam ſolito incauti ſunt.

ORATIONIS XXXII.

M. Furii Camilli ad Pop. Romanum

Argumentum.

Referentibus ad Plebem Tribunis, ut quando Romam incenderant Galli, omnes Vejos tranſmigrarent, repugnavit hac Oratione Camillus.

Loci communes ab *Antecedentibus*, & *Conſequentibus*, a *Comparatione*, & a *Contrariis*.
Motus *Pudor*. Mores *Viri prudentis*, & *Religioſi*.

Dividitur Oratio in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Adeo mihi) Oſtendit in *Exordio*, quantam ſibi moleſtiam diſcordiæ Civiles afferant, ut earum auctores Tribunos reprehendat, & mite ſibi, ac pacatum ingenium eſſe videatur; ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *tex.* 26.

Non ſi me) Etiamſi Decreto Senatus, Lege populus revocaſſet, tamen non rediſſem; utrumque enim neceſſarium erat, ut quiſpiam jure ab exilio revocaretur, & utrumque in reſtituendo Camillo ſervatum eſt.

Et nunc quieſcere) *Attentos* facit, quippe de patria loquuturus. *L.* 3. *c.* 14. *t.* 104.

Camillo etiam) Nefas erat Camillo illi deeſſe patriæ, quam ipſe recuperaſſet, ſuumque beneficium tueri utcumque debebat.

Quid enim) Hinc tranſit ad *Contentionem*, & ut oſtendat, Camillo Urbis reparatori patriam deſerere nefas eſſe, ita a *Contrariis* argumentatur, cæteros etiam comprehendens:

Nefas eſt, plus damni Reip. contingere victoribus Romanis, quam Gallis.
Sed ſi deſerimus patriam, plus illi damni nos victores inferimus, quam Galli intulerunt.
Ergo nefas eſt, nos patriam deſerere.

 Equi-

Equidem) Cum præcipua ratio deterrendi Romanos a tranſmigratione ſit ipſa Religio, præmittit hic, divinum cultum nunc potiſſimum non eſſe negligendum; ac deinde tali utitur ſyllogiſmo ab *Antecedentibus:*

Omnia ſemper proſpera evenerunt ſequentibus Deos, adverſa ſpernentibus.
At Deos ſpernimus, ſi urbem deſerimus.
Ergo deſerentibus patriam evenient adverſa.

Intuemini) *Propoſitio*.

Jam omnium) *Propoſitionis* approbatio, qua res omnes adverſas, & ſecundas, quibus uſi fuerant Romani in bellis contra Vejentes, & Gallos, Religionibus attribuit ſeu ſpretis, ſeu rite peractis.

Monitu deorum) Ab Oraculo Delphico juſſi ſunt aquam ex lacu Albano emittere in obſidione Vejorum *lib.* 5.

Num ante) Tria memorat, quibus Deos offenſos bello Gallico oſtendit: ſpretam vocem Deorum, quam de Gallorum adventu M. Cædicius plebejus ſe audiviſſe nunciaverat; pugnam contra jus Gentium ad Cluſium commiſſam cum Gallis a Fabiis Legatis; nullum ſupplicium ſumptum de Fabiis, ſicut poſtulaverant Galli.

In pondere auri) Cum enim Romani dare Gallis deberent ex fœdere mille pondo auri, ut ſe ab obſidione liberarent, allata ab his pondera iniqua, & additus a Brenno ponderi gladius, contra fœdus, & fidem.

Hæc culti) *Aſſumptio* Syllogiſmi.

Urbem auſpic.) Ejuſdem approbatio, quod nimirum & Urbs auſpicato eſſet condita, & omnia loca religionum plena, ut deſeri nequeant ſine contemptu Deorum.

Quam par) Proſequitur idem Argumentum a *Comparatione* Minorum, hoc modo:

Turpius eſt publica ſacra deſerere, quam privata.
Sed in bello C. Fabius ſacrum ſuæ gentis non intermiſit.
Ergo turpe eſſet nos deſerere in pace ſacra publica, & ſolemnia.

For-

Forſitan) Cum ſupra oſtenderit, turpe eſſe ſacra publica deſerere, nunc probat deſeri ſacra publica, ſi tranſmigraverint Vejos, hoc dilemmate. Ne deſerantur, aut Vejis ea faciemus, aut mittemus qui Romæ faciant. Sed neutrum fieri poteſt. Ergo deſeruntur, ſi Vejos tranſmigramus.

Et ne omnia) Prima pars *Aſſumptionis*, quod Vejis fieri nequeant, approbata exemplo Epuli Jovis, quod in Capitolio fieri oportebat, ignis Veſtalis, Palladii, Ancilium, quæ in alium locum transferre nefas ſit.

Quædam vetuſtiora) Cætera enim fere omnia Numa inſtituerat, Palladium, & virgines Veſtales, Sacerdotium Alba oriundum, dicuntur Sacra urbe vetuſtiora.

Et videt) Probat nefas eſſe transferri Vejos Romanorum Sacra a *Diſſimili*, quod Majores religioſum putaverunt ſacra quędam transferri Romam ex hoſtium urbibus.

Recordamini) Idem confirmat ab *Antecedentibus*, hac ratione:

Nefas eſt ea Sacra transferre Vejos, quæ tanta cum diligentia inſtaurata ſunt Romę.
Sed modo inſtauravimus Romæ hæc Sacra.
Ergo nefas eſt, &c.

Modo quæ res) *Aſſumptio*, qua multa enumerantur vel inſtituta, vel inſtaurata ante, & poſt Gallicum bellum.

Quid horum) *Propoſitionis* approbatio, fruſtraneus enim labor eſt, ea diligenter curare, quæ deinde neceſſe ſit deſerere.

De ſacris) Illuſtrat eamdem *Aſſumptionem*, quæ ſupra habetur, quoad utramque partem: nam exemplum de Veſtalibus probat, Sacra non eſſe transferenda Vejos: de Flamine Diali, nefas eſſe eum Romam mittere ad peragenda Sacra, de Comitiis, utrumque, tum mutare locum auſpicatum, tum convenire Populum in Urbem Romam tanto cum incommodo propter comitia.

Quæ rem militarem) Omnis Magiſtratus creabatur quidem Comitiis vel Centuriatis, vel Tri-

butis; non obtinebat autem imperium, niſi per Curiata Comitia.

A remotione Cauſæ arguit ſic, non eſſe tranſmigrandum Vejos:

Si qua ratio eſſet tranſmigrandi, maxime quia Urbs incenſa, & vaſtata eſt.

Sed hęc ratio nulla eſt. Ergo.

Sed res ipſa) *Propoſitio*.

Hanc autem) *Aſſumptionis* approbatio, quia etiam ante adventum Gallorum Tribuni hanc Legem promulgare voluerunt; non ergo quia incenſa ſit Urbs, ideo nunc legem promulgant.

Et videte) Confirmatur eadem *Aſſumptio* a *Contrariis*.

Ea non eſt juſta cauſa tranſmigrandi, quę debet eſſe cauſa manendi.

Sed vaſtatio Urbis debet eſſe cauſa manendi. Ergo non.

Ego contra) *Aſſumptio* hujus Syllogiſmi.

Quippe tum) Illuſtratur *Aſſumptio* a *Conſequentibus*, quod id glorię Gallis futurum ſit, quaſi nos coacti tranſmigraverimus, quodque periculum evidens ſit, ne nobis diſcedentibus, hoſtes Galli, aut Volſci Urbem occupent, & Romani fiant.

Hæc ſcelera) Redarguit pigritiam Populi, quod idcirco tranſmigrare Vejos velit, ne rurſus Urbem ędificet, multis de cauſis.

Si tota urbe) Primum a *turpi*, turpe enim eſt exulatum publice ire, potius quam ſibi nova tecta ędificare; pręcipue cum ſatius eſſet in caſis ritu paſtorum habitare, quam illud pati.

Majores noſtri) Deinde a *Comparatione*. Majores noſtri Urbem condiderunt inter paludes, & ſilvas: nos incolumi Arce, ſtantibus Templis Deorum, non eamdem ędificabimus?

Quid tandem) Poſtea a *Simili*, an ſi Vejis idem caſu incendium ortum fuerit, aliam rurſus Urbem nobis quęremus?

Adeo nihil) Ultimo a *Cauſa*, quia caritas Patriæ reſpicere debet ſolum ipſum, & terram, non ſolam ſuperficiem illius.

Equi-

' *Equidem fatebor*) Hanc ultimam rationem confirmat exemplo ſui ipſius, qui exilii tempore ea maxime cogitatione commovebatur, quod collibus, campis, Tyberi, & Patria regione careret.

Non ſine cauſa) ab *Adjunctis* denique oſtendit, non eſſe deſerendam Urbem Romam: Ea Urbs non eſt deſerenda, quę opportuniſſimo loco ſita eſt.

Sed Urbs Roma talis eſt. Ergo.

Inter duo maria) Tyrrhenum ſcilicet, & Adriaticum.

Quod cum ita ſit) Extrema orationis pars *Peroratio*, qua concludit, non eſſe tranſmigrandum Vejos, cum Dii terrarum Imperium decreverint Capitolio; quod duplici oſtenditur argumento.

Hic Veſtæ) Et quia oratio, quę ad religiones pertinebat, movebat maxime Populum, ideo in fine Veſtam, Ancilia, & Deos rurſus commemorat.

Sententiæ.

Omnia proſpere eveniunt ſequentibus Deos, adverſa ſpernentibus.

In caſis ritu paſtorum ſatius eſt inter ſacra, & penates habitare, quam exulatum publice ire.

Solum Patrię, & terra, quam matrem appellamus, cordi nobis eſſe debet, non autem in ſuperficie, tigniſque caritas Patrię pendere.

Nulla ratio eſt expertis alia experiri velle.

Etiamſi Virtus tranſire alio poſſit, fortuna loci transferri ſemper non poteſt.

ORATIONIS XXXIII.

M. Furii Camilli ad trepidos Milites

Argumentum.

ROmanos Milites hoſtium multitudine territos M. Furius hac oratione ad ſtrenue pugnan-

gnandum inflammat.

Loci communes ab *Adjunctis*, & ab *Antecedentibus*.

Motus, *Pudor*, & *Confidentia*. Mores egregii Ducis.

Quæ triſtitia) Brevis inſinuatio, qua milites reprehendit vano, & inſolito timore correptos.

Hoſtem) Unico utitur argumento ab *Adjunctis* ad eos excitandos: quod ita ſe habet.

Ubi iidem ſunt Dux, exercitus, & hoſtis, idem belli exitus ſperandus eſt,

Sed iidem omnes ſumus.

Ergo idem belli exitus, hoc eſt victoria ſperanda eſt.

Hoſtis quid) *Aſſumptio* ab *Antecedentibus* comprobata.

An me, quod) Probat, etiamſi Dictator non ſit, ut in ſuperioribus bellis fuerat, eumdem tamen ſe Camillum eſſe, & vanum illud Dictaturæ nomen neque animos ſibi unquam feciſſe dicit, neque profuiſſe ad evitandum exilium.

Et cum eadem) Complexio, qua ſuis victoriam certam auguratur, exemplo rerum antea geſtarum. *l.* 2. *c.* 5. *t.* 57.

Sententiæ.

Hoſtes fortibus Viris perpetua materia ſunt virtutis, & gloriæ.

Sapienti viro animos ſumma imperia non faciunt.

ORATIONIS XXXIV.

A. Cornelii Coſſi Dictatoris ad Milites

Argumentum.

Cornelius Coſſus Dictator contra Volſcos dictus, cæſis rite hoſtiis, prælium initurus, ita ſuos milites adhortatur.

Loci communes nulli ſunt.

Mo-

Motus, *Confidentia*. Mores *prudentis Imperatoris*.

Duas habet hæc brevis Oratio partes, *Exordium*, & *Contentionem*, ubi ſuum de ratione ineundæ pugnæ conſilium militibus aperit.

Noſtra) In *Exordio* confidentes ſuos facit, non enim falſa nuntiare Deorum Vates poterant, qui hoſtiis inſpectis victoriam promiſerant.

Itaque) Adhortatio ipſa, quæ triplex eſt, inprimis jubet omittere pila, & gladiis pugnare; deinde ut conſiſtant admonet, & ſtabili gradu adventantes hoſtes excipiant; tertio præcipit Magiſtro Equitum, ut, cœpta jam pugna, tum demum cum equitatu hoſtes adoriatur.

Et cum imparibus) Quamvis multo major hoſtium eſſet multitudo, impares tamen Romanis erant tum ſpe, tum virtute. *l.* 2. *c.* 5. *t.* 59.

Ubi illa vana) Vana dicit eſſe miſſilia, quia levia tantum vulnera infligebant, & nullius fere momenti erant ad reportandam victoriam.

Qui ſecundis avibus) hoc eſt bono omine, & auſpicio, quod ſæpe ab avibus ſumere auguria ſolerent.

ORATIONIS XXXV.

A. Cornelii Coſſi Dictatoris ad M. Manlium

Argumentum.

M. Manlium Plebis animos ad ſeditionem concitantem falſis pollicitationibus ita Cornelius Coſſus Dictator interrogat.

Loci communes nulli ſunt.

Motus, *Confidentia*. Mores *viri moderati*.

Tria hic facit Dictator: confidit, interrogat, & minatur.

Utinam mihi) Summam oſtendit hac de re confidentiam, ut malevolentiam, & invidiam occultati theſauri a ſe, & Patribus averteret.

Spem factam) Proponit crimen, quod Patribus Manlius objecerat, hortaturque, ut rei indicium prodat.

Fide incolumi) Si enim ex theſauris Gallicis creditum ſolviſſent, fides creditoribus data incolumis, & inviolata ſtetiſſet.

Et iſtos) Patres nimirum inſtar Draconum publicos theſauros ſervantes a cuſtodia removeas, & occultam illam prædam in medium proferas.

Quod niſi facis) Concludit minando carcerem, niſi pareat.

ORATIONIS XXXVI.

M. Manlii ad Dictatorem Cornelium

Argumentum.

INterrogatus a Dictatore Manlius de theſauris Gallicis, quos ipſe occultari a Patribus dixerat, ita reſpondit.

Loci communes ab *Antecedentibus*.

Motus, *Ira*. Mores *Viri ſeditioſi*.

Duas habet partes,. in quarum prima iram Plebis in Patres concitat, in altera reſpondet iis, quæ Dictator interrogaverat.

Offendit te) Prima pars, in qua redarguit Patres, tum quia plebem ſibi non conciliarent beneficiis, cum poſſent, tum quia uſuris eam premerent. *l. 2. c. 4. t. 23.*

Addictoſque duci) Hoc eſt debitores tradi creditoribus, ut in eos vitæ, & necis poteſtatem haberent, quod eſt addicere.

Sortem aliam) Aliam conditionem, ut tantumdem de prima pecunia dematur, quantum uſuris numeravimus.

At enim) Secunda pars, & ad primum, quod ſolus ea faceret, reſpondet ab *Antecedentibus*.

Qui ſolus defendit Capitolium, ſolus poteſt opitulari Civibus.

Ego ſolus Capitolium defendi. Ergo.

Nam quod) Ad alterum de theſauris Gallicis artificioſe reſpondet, non cogendos alios ut indicent, ſed Patres, ut proferant, quod injuſte retineant.

Sen-

Sententiæ.

Divites ex eo, quod affluit ſuis opibus ſuſtineant neceſſitates aliorum.
Fruſtra quærimus, quæ ſcimus.

ORATIONIS XXXVII.

M. Manlii ad Plebem

Argumentum.

M. Manlius eductus ex carcere Plebem in Patres concitat, deque tollendis Magiſtratibus ſuam ſententiam proponit.

Loci communes ab *Antecedentibus*.

Motus, *Pudor*, & *Confidentia*. Mores *Viri Popularis*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Quouſque) *Exordium*, quo Pudorem, & Confidentiam movet; multi enim ipſi cum eſſent, paucos tamen timebant, & utitur, comparatione minorum. *l.* 2. *c.* 6. *t.* 65.

Audendum eſt) *Contentio*, hortaturque, ne ſinguli pereant, ut omnes ſimul Patres aggrediantur, & a Rep. tollant Magiſtratus.

Quouſque me) Depellit *Confidentiam*, quam de Duce Manlio Populus habebat, tum ab *Antecedentibus*, quia & alia vice in carcerem ductus fuerat; tum ab *Exemplis* Caſſii, & Mælii.

Dii prohibebunt) Prolepſis de auxiliis Deorum. *l.* 2. *c.* 5. *t.* 60.

Sed nunquam) Reſponſio ad Prolepſim, quod illis auxilio Dii veniant, qui prompte ſuas partes obeunt.

Tum parvus) Redarguit Plebem, quippe nimie timidam: fortis enim cum eſſet in exteros, & imperium quæreret, ipſum tamen Patribus cedebat, & ſolum de conditionibus, quibus imperari ſibi vellet, aliquando certabat. *l.* 2. *c.* 6. *t.* 76.

Ta-

Tamen) Plebem rurſus confidentem facit: qui enim omnia uſque ad illud tempus obtinuerant, facile impetraturi erant quod novum peterent. *l.* 2. *c.* 5. *t.* 57.

Quam qui reſiſterent) Tribunos Plebis innuit, quos impetrare multo difficilius fuiſſe ait, quam nunc alium quempiam, qui imperet ipſis Patribus; ſed prius tollendos eſſe Magiſtratus contendit.

Proinde) *Peroratio*, qua hortatur, ut vim adhibere, & ſe uti patrono velint, ubi etiam de regno mentionem videtur facère. *Ariſt.* *l.* 3. *c.* 14. *t.* 166.

Sententiæ.

Vires ſuas ne belluæ quidem ignorant.
Dii numquam propter homines de Cęlo deſcendunt.
Minore negotio qui imperent imponimus, quam qui reſiſtant imperantibus.
Quo magis inſigni imperii, honoriſve nomine noſtrum appellamus Ducem, eo utimur potentiore.

ORATIONIS XXXVIII.

Legatorum Tuſculanorum in Senatu

Argumentum.

TUſculani Oratores, ut ſuaſerat Camillus, Romam miſſi ad pacem petendam, hoſpitaliter vocati cauſam ſuam ita egerunt.

Loci communes a *Contrariis*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *Modeſtiam preſeferunt*.

Quibus bellum) Bellum deprecantur hoc inprimis ſyllogiſmo a *Contrariis*: Iis non ſunt arma inferenda, quibus ſunt omnia pacifica.

Sed apud nos omnia pacifica ſunt. Ergo.

Probant autem *Aſſumptionem* exponentes rationem,

nem, qua Romanis legionibus occurrerunt, & Beneficium Camilli, qui eo motus argumento, nihil egerat hoſtile.

Pacem quam) *Complexio* ſyllogiſmi : ſi enim nos pacem habemus, & vos nobiſcum pacifice agere debetis.

In nos) Se potius inermes velle perire dicunt, quam armatos, eaque ratione movent miſericordiam. *Lib.* 2. *c.* 8. *t.* 92.

Quod ad) Crimina fateri videntur, quia negare non poterant, ſe tamen pœnitentia defendunt, & clementia Victorum.

Sententiæ.

Oculis magis, quam auribus credendum.
Reviſta rebus, verbis confutare nihil attinet.

ORATIONIS XXXIX.

Camilli Dictatoris ad Plebem

Argumentum.

CUm Tribuni Plebis Licinius, & Sextius interceſſionem Collegarum non admitterent, Camillus Dictator in hunc modum interceſſionem apud Plebem defendit.

Loci communes a *Diverſis*.

Motus, *Timor*. Mores *Viri gravis*.

Quandoquidem) Redarguit Plebem, interceſſionem per vim non admittentem, quam per vim obtinuerat; locus eſt a *diverſis*. Se Dictatorem deinde pollicetur affuturum interceſſioni, ut videatur creatus Dictator plebis tantum cauſa, non univerſæ Reip.

Itaque) Quia inuſitatum erat, Patritios Magiſtratus miſceri concilio Plebis, condicionem addit, ſe quoque nihil acturum, ſi Tribuni pareant Collegarum interceſſioni.

Vim tribunitiam diſſolvi) Tota enim vis Tribu-

bunitiæ poteſtatis interceſſione potiſſimum continebatur.

ORATIONIS XL.

Ap. Claudii ad Plebem contra Tribunos

Argumentum.

Licinium, & Sextium Tribunos Plebis novas Leges quoquomodo promulgantes coarguit hac Oratione Ap. Claudius.

Loci communes a *Contrariis*, & ab *Effectis*.
Motus, *Invidia*. Mores *hominis ſeveri*, & *concitati*.

Dividitur in quatuor partes: *Exordium*, *Propoſitionem*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Neque novum) *Exordium*, quo a ſe, ſuaque gente ſiniſtram removet ſuſpicionem, duoque ait ſibi objici, & nimiam in Patres benevolentiam, & malevolentiam in Plebem; quorum alterum fatetur, ſeque propterea hominem gratum oſtendit: alterum negat hoc ſyllogiſmo a *Contrariis*. *Ariſt. l.* 3. *cap.* 14. *tex.* 103. & 104.

Is, cui Reſp. cordi eſt, Plebem lædere non poteſt.
Claudiæ genti Reſp. cordi eſt maxime. Ergo.

Miſi quæ) Probatio *Propoſitionis*, quia eadem ſunt Plebis commoda, & Reip. univerſæ.

An hoc) *Propoſitio*; additque cauſam impellentem, inſolentiam ſcilicet Tribunorum, quæ ſtomachum faciat cuilibet etiam ex Plebe.

Sub conditione) Univerſa *Contentio* hoc ſyllogiſmo continetur: Illud poſtulatum eſt rejiciendum, quod eſt indignum, impium, & noxium, Reip.

Sed poſtulatum Tribunorum eſt hujuſmodi.
Ergo rejiciendum.

Quid eſt) Prima ratio indignitatis; quod honorem rejiciant ſine adjuncta mercede.

Sed quæ) Altera ratio, quod merces ipſa, quam petunt, injuſta ſit; petebant enim accipi ſine

ſine diſcrimine Rogationes, quas ferebant, ſive bonæ eſſent, ſive malæ. Quod iniquuum oſtendit pulcherrima ſimilitudine, & per proſopopœjas invidioſas: deinde quia ſi hæc patritii proponerent, certe rejicerent. *Ariſt. l.* 1. *c.* 13. *tex.* 238.

Quid?) Tertia ratio indignationis, quod ſuffragiorum libertas tollatur, ſi neceſſario alter Conſulum Plebejus eſſe debeat, ubi invidioſe L. Sextium cum M. Furio comparat.

Hoccine eſt) Quarta ratio, quod ita non partem, ſed omnino eripiant honores Patribus.

Quid ſequitur) Quinta, quod Plebeii Magiſtratus obtinebunt lege, non ſuffragio, occaſione, non virtute: puta, ſi unus tantum Plebejus petat, non poterit non creari vi Legis.

Quis eſt hodie) Ultimo, quia cuilibet indigno hac ratione via patebit ad Magiſtratus.

De indignitate) Probat idem etiam eſſe impium ab *Effectis* hoc modo.

Impium eſt turbare Auſpicia.

Sed turbantur Auſpicia, ſi Plebeiis deferatur Conſulatus. Ergo.

Auſpiciis hanc) Approbatio *Propoſitionis*.

Penes quos) Approbatio *Aſſumptionis* deſumpta ab auctoritate majorum, & permiſſionibus ironicis.

Sextius, &) Tertium membrum attingit, & poſtulatum Tribunorum pernicioſum etiam Reip. oſtendit, quia per legem Agrariam ſolitudo fiebat in agris, pulſis dominis, per alteram de ære alieno tollebatur Fides, utrumque autem perniciem Reip. affert.

Omnium) Brevis *Peroratio*, qua repetens ſummam diſſuaſionis Deos precatur, ut deliberationem tam gravem fortunare velint. *Ariſt. l.* 3. *c.* 14. *t.* 167.

Sententiæ.

Quod pro univerſa Rep. ſit, nunquam eſt adverſum Plebi, tanquam aliam Urbem incolenti.

Non

Non ſemper fit contra utilitatem noſtram, quod eſt contra voluntatem.

Res potius, quam auctor, ſpectanda eſt.

Virtute, non occaſione honores petendi ſunt.

Cum Fide omnis humana ſocietas tollitur.

Ex Lib. 7.

ORATIONIS XLI.

S. Tullii ad Dictatorem de ineunda pugna

Argumentum.

Dictatorem Sulpicium cunctatione utentem adverſus Gallos hoſtes, ſpe certa victoriæ, Servius Tullius ad ineundam pugnam his verbis hortatur.

Loci communes a *Comparatione*, & a *Cauſis*.

Motus, *Confidentia*. Mores *Viri fortis*, & *gloriæ cupidi*.

Tres habet partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Scilicet) *Exordium*, quo ad avertendam contumaciæ, & ſeditionis ſuſpicionem, cauſam refert, cur ad dicendum accedat. L. 3. c. 14. tex. 103.

Equidem) *Contentio*: Cujus primum Argumentum ſic ſe habet.

Si male pugnatum eſſet, tamen facultas pugnandi danda foret.

Sed non male pugnatum eſt, & omnia ſunt integra.

Ergo multo magis danda eſt.

Equidem) *Propoſitio*.

Ut nos virtute) *Propoſitionis* approbatio a cauſa finali, quam exemplo Allienſis pugnæ confirmat.

Nobis) *Aſſumptio*.

Quamquam de) Secundo loco arguit a *turpi* tali ratione.

Turpe eſt militibus eludi ab hoſtibus, & male apud Ducem audire. *L.* 2. *c.* 2. *tex.* 12.

Sed

Sed utrumque nobis et mora, & otio contingit. Ergo.

Quod enim) *Aſſumptionis* approbatio quoad alteram partem per dilemma; vel enim tu de nobis, vel nos de te dubitamus: at nos de te fortiſſimo Duce dubitare non poſſumus. Ergo tu de nobis.

Sin autem) Quoniam ſuſpicabantur, juſſiſſe patres bellum differri, ideo per Prolepſim exponit conſilium militum, quod erat: ſi bello ſit opus, acriter ſe pugnaturos; ſi propter otium trahatur, Romam ſe redire velle.

Hæc dicta) *Peroratio*, qua ſpe Triumphi propoſita Dictatorem ad ſignum pugnæ dandum hortatur.

Sententiæ.

Virtute culpa corrigitur, & memoria flagitii aboletur nova gloria.
Sicut Patres, ita & Plebs ſua habet conſilia.

ORATIONIS XLII.

Popilii Conſulis ad Milites

Argumentum.

Milites cum Gallis pugnantes, & diuturno prælio feſſos Popilius Conſul, qui vulnere accepto ceſſerat parumper ex acie, ad pugnam abſolvendam hortatur.

Loci communes ab *Adjunctis*, & a *Conſequentibus*.

Motus, *Spes victoriæ*. Mores *Ducis magnanimi*.

Quid ſtas) Triplici utitur argumento. Primum ducitur ab hoſtium immanitate. Romanis enim capitales erant cum Gallis inimicitiæ.

Propuliſtis) Alterum a felici pugnæ initio per comparationem majorum: fecimus, quod erat difficilius, & e caſtris, montibuſque depulimus. Ergo

go & per campos facile cedere poterimus. *L.* 1. *c.* 12. *tex.* 222. & 224.

Nolite) Ab evidenti periculo, ne hoſtes fugiant, ſi ipſi eoſdem perſequi cunctentur.

Sententia.

In acie hauriendus, aut dandus eſt ſanguis.

ORATIONIS XLIII.

Campanorum in Senatu

Argumentum.

CAmpani armis Samnitium vexati, miſſis Romam Legatis, amicitiam, & auxilia ab Senatu petunt hac habita Oratione.

Loci communes ab *Effectis*, a *Contrariis*, & a *Conſequentibus*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *Supplicum*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Populus) Sumitur exordium a confutatione duplicis objectionis ad exemplum illius, quo uſi ſunt Corcyræi adverſus Corinthios apud Thucyd.

Quam ſi) Prima Objectio, quod non antea ſecundis rebus amicitiam Romanorum petierint; ad quod reſpondent, eo firmiorem futuram, quippe majori partam beneficio. *L.* 2. *c.* 4. *t.* 23. & 36.

Neque Hercule) Altera objectio; quod Romanis amicitia, & ſocietas ſit cum Samnitibus; cui ſatisfaciunt, allata formula, & fine fœderis, petitioni ſuæ non repugnantibus.

In *Contentione* hujuſmodi exſtat Argumentum.

Ea cauſa eſt ſuſcipienda, quæ utilis, & honeſta eſt, & facile expediri poteſt.

Cauſa noſtra talis eſt. Ergo.

Campani) Oſtenditur utilitas ab amplitudine Urbis, & opportunitate loci; erant enim a tergo Æquis, & Volſcis æternis Romanorum hoſtibus.

Acer-

Acerbum) Deinde a *contrario* ſic.

Illud eſt utile Romanis, cujus contrarium eſt maxime pernicioſum. *L.* 1. *c.* 6. *t.* 77.
Sed non recipi Campanos in Romanorum amicitiam eſt maxime Rom. pernicioſum. Ergo recipi utile.

Confirmatur *Aſſumptio*, quia Campani ſi rejicerentur a Romanis, ſtatim in hoſtium poteſtatem veniſſent; quo nihil Urbi Romæ pernicioſius eſt.

Omnibus quidem) Honeſtas hoc ſyllogiſmo continetur.

Honeſtum eſt iis opem ferre, qui & aliis indigentibus opem tulerunt. *l.* 2. *c.* 4. *t.* 23. & neceſſitate ad arma compulſi ſunt.
Tales ſunt Campani. Ergo iis opem ferre honeſtum eſt.

Nec enim) *Aſſumptionis* approbatio quoad ſecundam partem: cum enim non contenti duplici de nobis relata victoria, & agrorum populatione Capuam ipſam petant; oſtendunt, ſe non ira, quod Sidicinis opem tulerimus, ſed cupiditate imperii bellum gerere, idemque ſe facturos fuiſſe, etiamſi quieti fuiſſemus: atque adeo ultima nos neceſſitas ad bellum traxit.

Non loquor) Bellum prædicant ut minime periculoſum, idque amplificant per comparationem commodorum, quæ ex eo maxima conſecutura ſunt.

Annuite) *Peroratio*, quæ univerſalem Concluſionem habet; & per Hypotypoſim repræſentatur Urbs Capua valde ſolicita de iſtius Legationis eventu, quo major excitetur Miſericordia. *L.* 2. *c.* 8. *tex.* 92.

Sententiæ.

Juſta cauſa amicitiæ eſt, velle eum nobis amicum eſſe, qui nos appetit.
Fortuna afflicta magnifice loqui prohibet.

ORA-

Valerii ad Milites

Argumentum.

CUm Romani adverſus Samnites arma pro Campanis ſumpſiſſent, Imperator Valerius milites ad egregie pugnandum hortatur.

Loci communes ab *Adjunctis*, a *Comparatione*, & *Antecedentibus*.

Motus, *Confidentia:* Mores *Ducis prudentis*, & *fortis*.

Duplici ex capite confidentes ſuos milites facit, tum reſpectu hoſtium, tum reſpectu ſui ipſius. *L.* 2. *c.* 5. *t.* 58. & 59.

Ne novum) Hoſtium potentiam infirmat a loco, quia quo magis abſunt ab urbe Roma, eo magis imbelles ſunt: Campanos quidem magis fluere luxu, non magis tamen fortes eſſe Samnites.

Quid autem) A *Comparatione*, quod Samnites duas tantum referant de Campanis victorias, tot Romani triumphos, tot gentes domitas. *Lib.* 2. *c.* 5. *tex.* 57.

Cum gloria) Reſpectu Ducis, hoc eſt ſui ipſius, qui non tam magnifice dicere, quam facere fortiter poſſit.

Non factionibus) Probat id ab *Antecedentibus*, quia non clientelis, & gratia, ſed virtute ſibi tres Conſulatus pepererat.

Fuit cum) Quod confirmatur per Prolepſim; cum enim promiſcue Patritiis, & Plebeiis Conſulatus pateat, non amplius, ut antea, ſplendor Patritii generis illum honorem parabat, ſed ſola Virtus.

Non ſi mihi) *Benevolentiam* etiam militum ſibi conciliat tum ex ſuo cognomine, qui propter virtutem Corvinus dictus fuerat; tum ex antiquo Familiæ Poplicolarum cognomento, ſeque non minus Plebis ſtudioſum oſtendit. *L.* 2. *c.* 4. *tex.* 25. & 29.

Nunc

Nunc quod) Ultimo ad alacriter pugnandum inflammat, ut de integro ad eum uſque diem Populo novum triumphum reportent.

Sententiæ.

Multi magis nimio luxu, mollitieque ſua, quam vi hoſtium vincuntur.
Dux non tantum dicta ſua, & ſed & facta militem ſequi velit.
Honores non tam generis, quam virtutis præmia eſſe debent.
Quibus artibus petitur Magiſtratus, iiſdem geritur.

ORATIONIS XLV.

P. Decii ad Milites

Argumentum.

CUm neglexiſſent Samnites occaſionem delendi Romanum Exercitum, P. Decius rem Centurionibus primum, deinde Militibus aperit, & ad ſtrenue erumpendum hortatur.

Loci communes ab *Adjunctis*.

Motus, *Confidentia*. Mores *Viri ſolertis*.

Quænam) Cum Centurionibus agit, quibus inertiam hoſtium declarat, ſuumque conſilium.

Hoc ſilentium) Milites alloquitur, omnibuſque denunciat, ut ſilentium ſervent, quod cum eſſet inuſitatum, attentos etiam faciebat. *Lib.* 3. *c.* 14. *t.* 104.

Nunc quæ) Eruptionem ſuadet tali pacto:

Illud agere debemus, quod honeſtum, facile, & neceſſarium eſt.
Sed erumpere hac nocte per medios hoſtes honeſtum eſt, facile, & neceſſarium. Ergo erumpendum eſt hac ipſa nocte.

Non fuga) *Honeſtas*, decet enim ſe ſua virtute ſervare eos, qui ſua virtute alios ſervaverint.

Cum eo hoſte) *Facilitas*, quod cum hoſte ſocor-

corde res eſſet ; quem cum eluſiſſent vigilantem, multo facilius eſſet ſopitum fallere . *Lib.* 2. *c.* 5. *t.* 59.

Imo neceſſe eſt) *Neceſſitas*, quia evadendi nulla erat alia ratio ; ſi enim remanſiſſent, fames manebat ; ſi proximam lucem exſpectaſſent, certa, & inevitabilis obſidio ; & ſecunda vigilia nullum magis aptum ad erumpendum tempus .

Me modo) *Concluſio*, qua milites hortatur, ut ſe Ducem ſequi velint, meliora ſperantes.

Sententiæ.

Inſcitia belli, vel pigritia eſt, occaſione data non uti.

Invia virtuti nulla eſt via.

ORATIONIS XLVI.

Valerii Dictatoris ad Milites ſeditioſos

Argumentum.

Milites Romani, qui erant in Campania, duce T. Quintio Romam pergunt Patriæ arma inferentes, quos ita dehortatur a pugna Valerius Dictator, qui ipſis armatus occurrerat.

Loci communes a *Cauſis* & *Diſſimilibus*.

Motus, *Pudor*. Mores *Viri Concordiam amantis*.

Tres habet partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Deos immortales) *Exordium* ducit a ſua perſona, cui nihil carius, & magis in votis eſſe ait, quam concordiam. *L.* 2. *c.* 4. *t.* 26.

Quod deos) Prima ratio diſſuadendæ pugnæ ſumitur a pietate Patriæ, quam quiſque vereri, & colere debet.

Ego ſum) Altera a ſuis in milites beneficiis, contra quem proinde ferre arma impium ſit. *L.* 2. *c.* 4. *t.* 23.

Quam tribuni) Fuerat Tribunus militum, cam-

eamdemque hic ſententiam repetit, quam ſupra habet in oratione ad Milites.

Ergo ego) Tertia ratio ab Exemplo ſui ipſius, qui prior pugnare nolit.

Inducite) Ab exemplis diſſimilibus, quod priores diſſenſiones minus culpæ, & offenſionis habuerunt.

T. Quinčli) *Peroratio*, qua per Apoſtrophen ſeditioſorum ducem hortatur, ut ſe a reliquis ſejungat, vel paci conſulat; æquas deinde pacis conditiones pollicetur.

Sententiæ.

Honeſtius eſt fugere, tergumque civi dare, quam pugnare, contra Patriam.

Iniquis conditionibus ſtare melius eſt, quam impias inter ſe manus conſerere.

Ex Lib. 8.

ORATIONIS XLVII.

Annii Setini ad ſuos Latinos

Argumentum.

ANnius Setinus Latinos hortatur, ut ea lege pacem cum Romanis facerent, ſi alterum Conſulem Latinum paterentur fieri.

Loci communes ab *Adjunčlis*.

Motus *Ira*. Mores *Civis libertatem amantis*.

Partes ſunt tres, *Exordium*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Quanquam) *Exordium*, quo monet, ſtatuendum inprimis eſſe, quid agere opus ſit, antequam de reſponſo dando Romanis deliberent; nam ſcienti quid agere debeat, oratio in promptu eſt.

Nam ſi nunc) Arguit ab honeſto, & facili: honeſtatem autem rei amplificat exprobrando ſervitutem, quam loco fœderis patiantur: ubi comparatio eſt cum Samnitibus, & ironica mimeſis

Romanorum imperantium , & Latinorum parentium. Deinde utitur contentione officiorum , & fructus , & invidioſa prolepſi , qua populares ignaviæ accuſat , quod nunc amplum putandum ſit, quod olim vile fuerat.

Atqui) Facilitatem oſtendit a tempore opportuno , ubi ex quibuſdam ſignis , ſeu anteactis , & a teſtimoniis hoſtium imbecillitatem conjicit. *L.* 2. *c.* 5. *t.* 59.

Uſurpate) Peroratio complectitur ſummam ſuaſionis, utque ſuis animos faciat , ſe conſtantem fore pollicetur.

Sententiæ.

Facile eſt, explicatis conſiliis, accommodare rebus verba.

Ubi pars virium , ibi & imperii pars eſſe debet.

Modeſtia nonnunquam ex virium conſcientia naſcitur.

ORATIONIS XLVIII.

Annii ad Romanos Patres

Argumentum.

IDem Annius in Senatu Romano magna cum arrogantia Latinorum poſtulata proponit.

Loci communes ab *Adjunctis*.

Motus, *Pudor*, & *Metus*. Mores *Viri audacis*.

Tempus erat) Quo metum Romanis incutiat, adeoque impetret, quæ velit, Latinorum potentiam extollit ab *Adjunctis*, *lib.* 2. *cap.* 5. *tex.* 43.

Sed quoniam) Exponit Patribus Latinorum poſtulata de Conſule, de Senatu, de Repub. deque ſede imperii, & Modeſtiam præſefert, quod conditiones æquas proponant, dum bello rem exſequi poterant.

Sen-

Dandum eſt aliquid conſanguinitati.
Ubi vires æquæ, & Pax æqua eſſe debet.

ORATIONIS XLIX.

T. Manlii Conſulis ad Latinos

Argumentum.

CUm arroganter Latinorum poſtulata expoſuiſſet Annius in Senatu, iratus Conſul Manlius ita reſpondit.

Loci communes ab *Adjunctis*.

Motus, *Ira*. Mores *viri Conſtantis*.

Duabus de cauſis contendit, rejicienda eſſe Latinorum poſtulata, tum quia turpitudinem afferunt, tum quia indigni ſunt ii, qui poſtulant.

Audi) Ita igitur primum ab *Adjunctis*:

Turpe eſt, Jovem *quaſi captum* in ſuo Templo *augurato* videre Senatum, & Conſules *peregrinos*. Ergo.

Hæc ſine) Exprobrat Latinis rupta fœdera, & cladis ad Regillum memoriam obliteratam, ut oſtendat indignos, quorum poſtulata recipiantur.

Adeo) Concludit per Epiphonema.

ORATIONIS L.

Manlii ad Filium

Argumentum.

COntra edictum Manlii Conſulis T. Manlius filius extra ordinem laceſſitus pugnaverat, quem ita Pater objurgat.

Loci communes a *conſequentibus*.

Motus, *Metus*. Mores *Severi Ducis*.

Unicum eſt Argumentum, quod hoc Dilemmate continetur.

Tua culpa, Fili, aut mihi in Remp. peccandum eſt, aut in te ſæviendum. Sed illud pati non debeo. Ergo te cogor punire.

Quandoquidem) Ipſum *Dilemma*, & affert rationem, quare ipſius culpa, quia nimirum extra ordinem contra edictum pugnaverit.

Triſte) Ad duas objectiones, quod Filium a Patre morte plecti triſte ſit exemplum, *l.* 2. *c.* 8. *t.* 90. quodque Filius indignus tali morte ſit, reſpondet, neceſſarium eſſe hoc ita fieri, ut Diſciplina Militaris inviolata in poſterum ab aliis ſervetur.

Sententia.

Diſciplina res ſtat militaris.
Nos potius noſtro delicto plectamur, quam Reſp. magno ſuo damno noſtra peccata luat.

ORATIONIS LI.

Camilli ad Patres de Latinis

Argumentum.

Latio omni ſubacto, Camillus de pœna, aut venia incolarum conſultationem Senatui proponit, in partem ipſe mitiorem inclinans.

Loci communes a *Conſequentibus*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *viri Moderati*.

Partes quatuor ſunt, *Exordium*, *Propoſitio*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Patres) *Exordium* ſumitur a narratione rei feliciter geſtæ. *l.* 2. *c.* 4. *t.* 25.

Reliqua) *Propoſitio* duos habet agendi modos, ſevere, & clementer, cum utrumque ſit in Romanorum poteſtate.

Vultis crudeliter) Si crudeliter agere velint, ait licere omne Latium evertere, additque rationem, qua diſſuadeat; in deditos enim, & eos qui commodo futuri erant Reip., ſævire non debebant, *l.* 2. *c.* 3. *t.* 16.

Vultis exemplo) Alteram partem de venia danda

da ſuadet ab utilitate, & gloria, quæ inde ſperari poterat. *l.* 2. *c.* 4. *t.* 28.

Sed maturato) In *Peroratione* hortatur primum ut maturent, quod præſens rerum ſtatus moram non ferat; deinde ſuum erga Senatum ſtudium indicat.

Sententiæ.

In ſumma poteſtate quanto plus licet, tanto minus cupiendum eſt.

Materiam creſcendi per ſummam gloriam Clementia ſuppeditat.

Id firmiſſimum imperium eſt, quo obedientes gaudent.

ORATIONIS LII.

Papirii Dictatoris ad Magiſtrum Equitum

Argumentum.

Q. Fabium Magiſtrum Equitum, qui abſente auſpiciorum cauſa Dictatore, contra ejus edictum pugnaverat, his objurgat Dictator Papirius interrogationibus.

Loci communes a *Comparatione*.

Motus, *Timor*. Mores *irati Judicis*.

Hujus orationis Argumentum tale eſt, quod quibuſdam Interrogationibus continetur. Dignus eſt pœna Magiſter Equitum, qui contra edictum Dictatoris, & incertis auſpiciis pugnavit.

Sed Mag. Equitum Q. Fabius contra edictum Dictatoris, & incertis auſpiciis pugnavit. Ergo dignus eſt pœna.

Quæro de te) *Propoſitionis* approbatio quoad primam partem a *Comparatione* Majorum ſic; Parent Dictatori Conſules, & Prætores. Ergo parere debet etiam Mag. Equitum.

Itemque) Secunda interrogatio, quæ oſtendit, fuiſſe incerta auſpicia, & cum ea Religione impediretur Dictator, non fuiſſe Magiſtrum Equi-

tum ab eadem liberum, & ſolutum.

Sed quid) Amplificat, quod ſuperius dixerat; Debuiſſes nihil agere, etiamſi tacitus abiiſſem: ergo multo magis cum vetuerim: & hæc eſt prior pars *Aſſumptionis*.

Quomodo) Eamdem *Aſſumptionem* repetit cum vehementi Interrogatione.

Ac hæc) jubet reſpanderi ad has interrogationes, ſimulque Lictorem vocat. *l.* 2. *c.* 5. *t.* 40.

Sententiæ.

Major laus eſt, Magiſtratui, & legibus parere, quam hoſtem vincere.
Nihil Deo dubio agendum eſt.

ORATIONIS LIII.

Papirii Dictatoris ad Populum

Argumentum.

Populo Romano, & Tribunis Fabii ſupplicium deprecantibus, Dictator his tandem verbis Fabium ipſum in gratiam recipit.

Loci communes nulli ſunt.

Motus, *Reverentia*. Mores *viri tenacis veteris diſciplinę*.

Bene habet) Prima pars ad Populum ſpectat, cui de diſciplina, & imperio ſervato gratulatur, ſicque rationem ſuæ ſeveritatis aſſignat.

Non novæ) Conditiones affert, quibus Fabio gratiam facere velit, ſcilicet non jus ejus, ſed preces populi attendens, quæ una ratio eſt mutati conſilii.

Vive) Altera pars ad ipſum Fabium dirigitur, quem de culpa admiſſa caſtigat, populo condonat, monetque, ut iſto periculo cautius deinde agere diſcat, & pati legitima imperia.

Sen-

Sententiæ.

Legibus ſemel impune violatis, victa eſt imperii majeſtas.

Reip. nihil majus præſtiteris, quam ſi diſcas bello, ac pace legitima imperia ferre poſſe.

Ex Lib. 9.

ORATIONIS LIV.

Cl. Pontii Samnitium Ducis

Argumentum.

Cum Samnites miſſis Legatis pacem tamen impetrare non potuiſſent a Romanis, Claudius Pontius ita ſuos Populares alloquitur.

Loci communes ab *Antecedentibus*, & ab *Adjunctis*.

Motus, *Indignatio*, & *Confidentia*. Mores *viri Magnanimi*.

Ad bene ſperandum ſuos hortatur, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 59. hoc Syllogiſmo:

Ab iis bellum ſuſcipiendum eſt, qui propitios habituri ſunt Deos.

Sed nos propitios Deos habebimus.

Ergo ſuſcipere bellum contra Romanos debemus.

Minor probatur; quia jam Deos pœna noſtra ſatis placavimus; quia Dii ſuperbos ulſciſcuntur, adeoque Romanos; quia cum neceſſarium nobis ſit bellum, juſtum etiam futurum eſt, & pium. *l.* 2. *c.* 5. *t.* 60.

Ne nihil) Prima pars, qua contendit, Deos jam ſatis expiatos eſſe, quamvis homines expiari nequeant.

Quid enim) Altera pars de ſuperbia Romanorum, quæ ſic ſe habet.

Dii vindices ſunt ſuperbiæ.

 At

At maxime in nos ſuperbi Romani ſunt. Ergo.

Quid enim) *Aſſumptionis* approbatio: nos enim rejiciunt, licet iis in omnibus ſatisfecerimus, *lib.* 2. *c.* 4. *tex.* 26.

Quod ſi) *Complexio* argumenti.

Juſtum eſt) Tertia pars eſt de juſtitia belli, hoc modo:

Illud bellum eſt juſtum, quod eſt neceſſarium.

Hoc bellum nobis neceſſarium eſt. Ergo juſtum.

Proinde) *Complexio*, & *Propoſitio* ipſa univerſalis.

Sententiæ.

Juſtum eſt bellum, quibus eſt neceſſarium.

Rerum humanarum maximum momentum eſt, quam propitio, quam adverſo res quælibet agatur Deo.

ORATIONIS LV.

L. Lentuli ad Conſules de Deditione.

Argumentum.

Clauſo inter ſaltus Roman. Exercitu, iniquas hoſtium conditiones accipiendas ſuadet L. Lentulus.

Loci communes a *Conſequentibus*, & a *Diſſimili*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *pietatis* in *Patriam*.

In tres partes dividitur, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Patrem meum) Ducit *Exordium* ab exemplo Patris ſui, qui auctor fuerat redimendæ a Gallis Patriæ, cum non ita evidens eſſet neceſſitas, proindeque concludit per *Comparationem*, ſimile conſilium nunc multo magis eſſe eligendum, ubi non alia aderat evadendi via.

Ne-

Neceſſitatem deinde conſilii ita oſtendit:

Patriam quoque modo ſervare debemus *l.* 2. *c.* 4. *t.* 25.

Sed non alia ratione ſervari poteſt. Ergo.

Equidem) Ut ſuaſionem liberet a ſuſpicione ignaviæ, ſe promptum offert ad mortem ipſam pro Patria ſubeundam.

Sed hic) Confirmatur *Aſſumptio*, quia iis Legionibus pereuntibus, Patria ipſa perit; idque patet tum ex *Conſequentibus*, quod Urbis tecta nullum defenſorem habitura ſint, ſi ipſi perierint; tum a *Diſſimili*, quod non, ut in bello Gallico, alius exercitus parari poſſit.

At fœda) *Complexio* ipſa per *Prolepſim*; facienda eſt igitur deditio, quamvis ignominioſa utpote neceſſaria ſervandæ Patriæ.

Subeatur) *Peroratio*, qua repetit argumenta ſupra allata ex neceſſitate, quæ ſuperari non poſſit, & *Exemplo* pari Gallorum *l.* 3. *c.* 19. *t.* 167. & 168.

Sententiæ.

Mors pro Patria præclara eſt.

Temerarium eſt ad mortem ruere velle; cum non habes quod morte tua ſerves.

Patriam tam ignominia, quam morte noſtra ſervare debemus.

ORATIONIS LVI.

Poſtumii in Senatu

Argumentum.

SP. Poſtumius a Conſule juſſus de pace Caudina ſuum conſilium aperire in ſenatu, ita loquitur.

Loci communes nulli ſunt.

Motus, *Miſericordia*. Mores. *Viri ſinceri*.

Partes ſunt quatuor.

Haud ſum) *Exordium* habet ingenuam confeſ-

ſionem admiſſæ culpæ. *l.* 2. *c.* 4. *t.* 34.

Ego tamen) *Propoſitio*, qua ſuam dicit ſe omittere defenſionem, & conſilio ſuo ſe patefacturum deditionem factam a ſe non ſui, ſed Reip. cauſa, qua ipſa re dignum ſe miſericordia exhibet. *l.* 2. *c.* 8. *t.* 91.

Qua tamen) Exponit hic, ſponſione a ſe facta Populum non teneri.

Dedamur) Deinde hortatur Patres, ut auctores ſponſionis dedere velint, ut exſolvatur Populus religione.

Interea) Tertio de bello inſtaurando verba facit.

Vos dii) *Peroratio*, quæ per Apoſtrophen ad Deos ominatur felicitatem Conſulibus, qui bellum illud geſturi ſint.

Sententiæ.

Excuſatio rei male geſtæ non eſt difficilis apud haud ignaros fortunarum humanarum.

ORATIONIS LVII.

Poſtumii ad Populum contra Tribunos

Argumentum.

LIvius, & Metellus Tribuni Plebis, quod & ipſi dedi deberent, deditioni intercedebant; contra quos ita Poſtumius ad Populum.

Locis communes a *Cauſis*.

Motus, *Amor*, & *Spes*. Mores *Viri juſti*, & *conſtantis*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Interea) In *Exordio benevolum* ſibi Populum facit, quippe viro conſtanti. *l.* 2. *c.* 4. *t.* 25. & 35. & malevolentiam in Tribunos excitat, quippe Patriæ perniciofos. *l.* 2. *c.* 4. *t.* 23.

Ut intercalatæ) Quod deditionem interceſſione di-

diſtulerint, in præmium dilationis, in Comitio puniantur ſtatim.

Nam quod) Fidem Tribunis hac in re non habendam contendit, quod intercederent cauſa ſui, non Reip.

Deinde utitur tali ſyllogiſmo.

Quod injuſſu Populi factum eſt, Populum non tenet.

Hæc ſponſio de pace facta eſt injuſſu Populi. Ergo.

Neque ego) *Propoſitio* confirmatur inprimis, quia ſponſiones eos tantum obligant, qui ſpoponderunt.

An ſi) Alia ratione ab *Abſurdo* ſic.

Si hæc teneret, etiam teneretur Populus, ſi ſpopondiſſemus deditionem urbis, creationem Regum.

Sed hoc nemo unquam dixerit. Ergo neque illud.

Atqui non) *Propoſitio* probatur; rerum enim, quæ ſpondentur, indignitas vinculum non levat, & ſi tenetur in uno, tenetur in omnibus.

Et ne illud) Per *prolepſin* reſpondet Objectioni adverſariorum dicentium, ideo teneri ſponſione populum, quod a Conſulibus ſponſio facta ſit: idque ex ipſorum hoſtium teſtimonio refutat.

Nec a me) Deos ait ademiſſe hoſtibus mentem, ut contenti ſponſione Magiſtratuum, juſſu Populi, & Senatus Decreto firmari eamdem neglexerint, quod facere commode potuiſſent. Hac autem ratione *Confidentes* Cives facit, quaſi Deos jam habeant faventes. *l. 2. c. 5. t. 60.*

Quid enim) *Aſſumptio* primi ſyllogiſmi, quod neque Populus quidquam ſpoponderit, neque ſpondere alios juſſerit.

Nihil ergo) *Complexio*, quæ talis eſt. Ergo Populus non tenetur ea ſponſione, ſed nos tantum, qui ſponſionis auctores fuimus.

Quod ad) Conſultationem de Tribunorum deditione pertinere ad Populum dicit.

Nos interim) *Peroratio* habet Apoſtrophen ad

Collegam Veturium, qua eum hortatur, ut hunc caſum ſecum conſtanter ferat.

Sententiæ.

Sponſio neminem præter ſponſorem obligat. Fruſtra ſpondes, quod non eſt arbitrii tui. Humana conſilia divina neceſſitate ſuperantur.

ORATIONIS LVIII.

C. Pontii ad Fecialem Romanum

Argumentum.

DEditionem per Fecialem Romanum factam ſe negat accipere Pontius Samnitium Imperator, graviterque expoſtulat ob fœdus violatum.

Loci communes ab *Effectis*.

Motus, *Pudor*. Mores *Viri gravis*, & *ingenui*.

Quin tu) Poſtumium in principio excuſat, qui fidem præſtet, quantum in ipſo eſt; Populo autem Romano perfidiam exprobrat hoc modo:

Perfidi ſunt Romani, ſi neque Legiones reſtituunt, neque pacem ſervant.

Sed horum neutrum faciunt. Ergo.

Populum Rom.) *Propoſitio* amplificata per Rhetoricam Permiſſionem.

Nunquamne) *Aſſumptio*, quæ aliis Romanorum fraudibus confirmatur in Porſenam, & in Gallos.

Hos fide) *Complexio* per Communicationem, & Apoſtrophen ad Fecialem cum inſtanti Interrogatione.

Ego vero) Rejicit. Dedititios, & Romanorum in rebus ad Deos ſpectantibus luſionem acerbe caſtigat, deditoſque abire jubet, quo velint. Videas *Ariſt. l. 2. c. 6. t. 65.*

Sententia.

Fraus perſtringit, non diſſolvit perfidiam. Callidi homines ſemper aliquam juris ſpeciem fraudi imponunt.

ORATIONIS LIX.

Q. Fabii Dictatoris ad ſuos

Argumentum.

FAbius Dictator in bello contra Samnites ſuos milites hortatur, ut deſertis, incenſiſque Caſtris in hoſtes erumpant.

Loci communes ab *Adjunctis*.

Motus, *Spes victoriæ*. Mores *Ducis providi*.

Talis eſt Syllogiſmus a *neceſſario*. *Lib.* 1. *c.* 4. *text.* 43.

Ubi adeſt commeatus inopia, decernendum eſt prælio.

Sed nos inopia commeatus premimur.

Ergo prælium committendum eſt.

Locis anguſtis) *Aſſumptio*, & inopiæ cauſam aſſignat locorum anguſtias.

Itaque) *Propoſitio*, ad quam confirmandam addit non aliunde, quam ex pugna gloriam eſſe petendam.

Ferte) Loco *Complexionis* exponit, quid fieri velit, & incenſorum Caſtrorum damna ait compenſanda hoſtium præda.

Sententia.

Armis munimenta, non munimentis arma tuta eſſe debent.

ORA-

ORATIONIS LX.

C. Menenii Dictatoris

Argumentum.

FActi quidam ambitus Rei Menenium Dictatorem inſimulaverant ejuſdem criminis, quo ſe ita purgat Menenius.

Loci communes ab *Antecedentibus*.

Motus, *Indignatio*. Mores *Viri innocentis*.

Tres ſunt partes.

Et omnes) *Exorditur* a ſua innocentia, quam manifeſtam eſſe dicit tum ex vita anteacta, tum ex honore ſummo ſibi delato ad id munus obeundum, quod virum innocentem poſtulabat. L. 3. *c.* 14. *t.* 103.

Sed quoniam) Innocentem ſe oſtendit a conſilio inimicorum, qui cum alia multa fruſtra tentaſſent ad evadendum Judicium, tandem Judicem ipſum reum facere conati ſunt; ſeque proinde ad abdicandum promptum exhibet, quo res certior fiat. *Lib.* 1. *c.* 6. *tex.* 82.

Vos quæſo) *Concluſio* Orationis.

Sententia.

Præſtat innocentia, quam majeſtate honoris tutum criminibus eſſe.

ORATIONIS LXI.

Sempronii Tribuni in Appium Claudium

Argumentum.

P. Sempronius Tribunus Plebis Ap. Claudium accuſat violati juris in Cenſura diutius obtinenda contra Leges.

Loci communes a *comparatione*, & ab *effectis*.

Motus, *Ira*, & *Odium*. Mores *Viri modeſti*, & *juſtitiam amantis*.

Di-

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

En Quirites) *Exordium* ſumitur ab odio Claudiæ gentis, quo pop. Rom. multis in rebus Majores Appii proſecuti ſunt, otio, & commodo Plebis ſemper infeſti. *Ex Ariſt. l. 2. c. 4. t. 37.*

Altero anno ſe ipſe) Cum ipſe haberet Comitia.

Duo exercitus) Alter, qui ex Caſtris venerat; alter ex Plebe.

Itane) *Contentio*; cum enim Appius Cenſor recuſaret poſt annum cum dimidio ſe abdicare Cenſura, quod diceret, legem Æmiliam, quæ jubebat ſeſquiannuam eſſe Cenſuram, eos tantum tenuiſſe Cenſores, ſub quibus lata eſt, reliquos continuare poſſe Magiſtratum per quinquennium, ut lege XII. Tabularum præſcriptum erat; ita contra arguit: Quod per centum jam annos alii fecerunt, tu quoque facere debes.

Sed per centum jam annos alii habuere ſeſquiannuam Cenſuram. Ergo.

Itane) *Propoſitio*.

Quia hanc) Per *prolepſin* confirmatur eadem *Propoſitio*, quia Lex Æmilia poſterior abrogat antiquam XII. Tabularum.

An hoc) Hujuſmodi Epicheremate tale continetur Dilemma:

Vel dicis populum lege Æmilia non teneri, vel cum Populus teneatur, te tamen non teneri.

Utrumque eſt abſurdum. Ergo.

Tenuit) Per *comparationem* deinde ab *Exemplis* Furii, & Geganii Cenſorum, qui Legis Auctorem ærarium fecerant, tanto exarſerant in eum odio; & Plautii Collegæ, & Interregis, ac Dictatoris, qui ſe ſuo tempore Magiſtratibus ſponte abdicabant.

Ærarium) Illum fieri ærarium dicebant, quem Cenſores Tribu moviſſent.

Quem tu regem) Comparationis cum Collega *invidiam* auget hoc modo alia *comparatione*:

Turpe eſſet, ſi quis Rex ſacrificulus creatus diceret ſe creatum, ut optimo jure Ro-

Romæ Rex ſit, non tantum Sacrificiorum.

Ergo eſt etiam turpe, Te creatum Cenſorem, velle contra Leges, tuoque arbitrio Cenſuram gerere.

Nolo ego) *Complexio* primi ſyllogiſmi.

Triennium) Amplificat ſuperbiam Appii per *Dilemma*:

Aut ſolus Cenſor eris, aut Collegam ſubrogabis.

Utrumque eſt turpe. Ergo:

Hoc quidem) Approbatio *Aſſumptionis* quoad primam partem.

Quem ne in) Probat non eſſe ſubrogandum Collegam a *Comparatione Majorum:*

In demortui Cenſoris locum non poteſt alter ſubrogari.

Ergo neque in locum illius, qui ſe Magiſtratu abdicavit.

Pœnitet) Probatur *Antecedens* ex calamitatibus, quæ Reip. accidebant, cum illud fieret; nam ſub ipſo Claudio gens Potitia extincta eſt, & antea ſub Papirio Roma capta eſt a Gallis. De Potitiis autem vide *Liv. l.* 1.

Ego te) *Peroratio*, qua ſuperbiæ Appii ſuam modeſtiam opponit: *L.* 2. *c.* 4. *t.* 26. & niſi paruerit, carcerem minatur: additque rationem, quia ſolus gerere Cenſuram non poterat, cum differrentur Comitia ex Majorum inſtituto, ſi iiſdem Comitiis duo ſimul creari non potuiſſent.

Sententiæ.

Boni Civis eſt, æquo, & pari jure cum aliis vivere.

Ubi duæ Leges contrariæ ſunt, antiquę derogat nova.

Sunt quos nec Lex, nec pudor coercet.

Ex Lib. x.

ORATIONIS LXII.

Decii Conſulis pro Sacerdotio Plebejo

Argumentum.

TRibuni Plebis legem promulgaverant, ut ex Plebe etiam allegerentur Augures, & Pontifices, quam ita ſuadet Decius contra alterum Conſulem Ap. Claudium.

Loci communes ab *antecedentibus*, & a *comparatione*.

Motus, *Odium*. Mores *viri pro communi libertate pugnantis*.

Partes ſunt tres.

Exordium autem ſumit a narratione rerum pie, ac utiliter a Patre, & aliis Plebeiis pro Rep. geſtarum; ubi pulcherrima adeſt hypotypoſis Patris Decii ſe devoventis.

Quod cum ita) Ita igitur primum ab *antecedentibus:*

Qui Conſulatum, Cenſuram, Triumphum obtinuerunt, poſſunt etiam Pontificatum obtinere.

Plebeii ea omnia jam ſæpe obtinuere. Ergo.

Quid autem) Deinde ſic a *Præjudiciis*.

Decemviri Sacris faciundis Plebeii etiam ſunt.

Ergo & alia Sacerdotia conferri poſſunt Plebi.

Sabinum) Tertio a *Comparatione*.

Majus eſt recipi in numerum Patritiorum, quam Sacerdotum.

Sed Claudius Sabinus advena receptus eſt in numerum Patritiorum.

Ergo & nos Plebeii Cives Romani creari Pontifices poſſumus.

Multa nobiſcum) Auget vim Comparationis, quod jam Plebeii tot Magiſtratuum inſignibus ornati ſint, quod ſupra etiam dixit.

L. *Sex-*

L. Sextius) Reſpondet ad id, quod Appius objiciebat, Auſpicia eſſe tantum apud Patritios, idque triplici ratione infirmat. 1. quia idem objectum fuerat Plebejis etiam in aliis Magiſtratibus obtinendis. 2. quia reipſa apparuerat, imperium & auſpicium non minus eſſe in Plebeiis proſperum, quam in Patritiis. 3. quia & Patritii non ſemper tales fuerunt, ſed ſimul ac inſignes numerare Majores potuerunt, quod etiam Plebeii facturi ſunt.

Nihil eſt) *Peroratio*, qua Patritiorum arrogantiam deridet, Plebemque hortatur, ut Legem jubeat. *L. 2. c. 2. t. 9.*

Sententiæ.

Deus Perſonam non curat, ſed gratus ei eſt, quicumque caſte, & religioſe eum colit.
Non de cœlo demittuntur magni nominis Viri, ſed virtute fiunt.

Ex Lib. 21.

ORATIONIS LXIII.

Annonis in Carthaginienſium Senatu

Argumentum.

CUm ageretur in Senatu Carthaginienſium, an eſſet in Hiſpaniam mittendus Annibal ad exercitum, necne, ſic Anno diſſuadet.

Loci communes a *Cauſis*, & a *Conſequentibus*.

Motus, *Timor*. Mores *providi Senatoris*.

Tria præſtat. 1. proponit ſententiam. 2. eam probat quoad utramque partem. 3. concludit quid agendum ſit.

Et æquùm) Sententia Annonis ambigua, qua & aſſentire videbatur Aſdrubali, & ab eodem diſſentire.

Florem ætatis) Ita explicat primam partem a

Cau-

Cauſa finali, quæ cum ſit turpis, maximam etiam affert Adverſariis turpitudinem.

Jure a Filio repetitur, quod ereptum eſt a Patre.

Sed Pater Amilcar eripuit pudicitiam Aſdrubali.

Ergo Aſdrubal jure eam repetit a filio Annibale.

Nos tamen) Altera Sententiæ pars, quam primo confirmat a *diverſis*:

Rudes Adoleſcentes militiæ aſſuefacere debemus.

Ergo non libidini Imperatorum.

An hoc) Secundo ſic a *Conſequentibus*.

Si Annibalem dimittimus, illi regnum, nobis ſervitutem acceleramus.

Ergo non eſt dimittendus.

Ego iſtum) Concludit retinendum eſſe domi Juvenem, ut ſub Legibus & Magiſtratibus regios ſpiritus deponat, & Civiles aſſumat; atque eſſe cavendum a maximis calamitatibus, quas illius ambitio Reip. importare poterat, ex *Ariſt. l. 2. c. 5. t. 42.*

Sententiæ.

Turpe eſt Juventutem, pro militari rudimento, aſſuefacere libidini Imperatorum.

Timendum, ne parvus ignis incendium ingens exſuſcitet.

ORATIONIS LXIV.

Annonis in Senatu Carthaginienſium

Argumentum.

CUm Romanorum Legati deditionem Annibalis peterent, qui contra fœdera Saguntum obſideret, & ut ſua Saguntinis redderentur, Anno eorum poſtulata defendit.

Loci communes ab *Antecedentibus*, a *Comparatio-*

ratione, & a *Conſequentibus*.

Motus, *Timor*. Mores *boni Senatoris*.

Tres habet hæc Oratio partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Concluſionem*.

Per deos) *Exordium*, in quo ad conciliandam benevolentiam providum ſe, & amantem Reip. civem oſtendit, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 21.

Juvenem) Arguit Patres, qui Juveni ambitioſo arma dederint, ſibique ipſi talem, ac tantam perniciem intulerint.

Saguntum) *Contentio*, quæ tali Syllogiſmo continetur.

Niſi admittitis poſtulata Legatorum, bellum eſt gerendum cum Romanis.

Sed hoc bellum certam noſtræ Reip. perniciem afferet.

Ergo admitenda ſunt Legatorum poſtulata. *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 40.

Saguntum noſtri) *Aſſumptio*, quam probat ab *Antecedentibus*.

Rupta a nobis fœdera primo bello Dii ulti ſunt.

Ergo & hoc ſecundo ulciſcentur. *Lib.* 1. *c.* 12. *t.* 224.

Utrum hoſtem) Deinde, quia jam experti ſunt Pœni, qua uterque Populus fortuna in bello utatur, pariter ab *Antecedentibus*.

Legatos) *Prolepſis*, quaſi amice idcirco Romani de injuriis expoſtulent, quod arma Pœnotum timeant; ſimulque cum *Prolepſin* proponit, injuriæ magnitudinem amplificat, ex *Ariſt. l.* 1. *c.* 14.

Quo lenius) Reſponſio ad *Prolepſin*.

Ægates inſulas) Sequitur approbatio *Aſſumptionis* ex iis, quæ priore bello minus feliciter evenere Carthaginienſibus.

Nec puer hic) Et eamdem confirmat a *Comparatione*.

Ea tunc paſſi ſumus ſub Amilcare viro, & ſummo Duce.

Ergo majora imminent ſub Annibale puero, & imperito.

Carthagini nunc) *Propoſitio* primi Syllogiſmi, qua-

quacum ſimul illuſtratur *Aſſumptio*.

Debemus ergo) *Prolepſis* de deditione Annibalis, cui tamen ſatisfacit, oſtendens, illam eſſe Reip. non ſolum utilem, ſed etiam neceſſariam, quod neceſſe ſit eum extra imperii fines aſportare, etiamſi id Romani non peterent.

Ego autem) *Concluſio*; quæ tria ſuæmet ſententiæ capita exponit.

Sententiæ.

Qui Legatos ſeu ſociorum, ſeu hoſtium non admittit, jus gentium tollit.

Quo ſegnius incipiunt, eo perſeverantius hoſtes ſæviunt.

ORATIONIS LXV.

Alorci ad Saguntinos
Argumentum.

ALorcus miles Annibalis exponit Saguntinis pacis conditiones, quas Alcon Civis Saguntinus referre non audebat.

Loci communes a *Cauſis*, & a *Conſequentibus*.

Motus, *Timor*. Mores *viri probi*.

Tria peragit Alorcus. 1. duas cauſas aſſignat ſui in Urbem adventus. 2. pacis conditiones proponit. 3. eaſdem ſuadet.

Si Civis veſter) Cauſa prima veniendi in Urbem, quod Alcon redire recuſaverat: alioquin neque annuente Annibale, ut Orator, neque invito, ut transfuga, advenifſet. Simul eos modeſte per dubitationem coarguit, quod ſine periculo vera dici non poſſint,

Veſtra autem) Altera cauſa ſui adventus, ut ſervet Saguntinos, quam ſic oſtendit: Huc adveni, cum nulla vobis jam reliqua ſpes eſt.

Ergo veni cauſa veſtra, non ut Annibali rem gratam facerem,

Cujus ita) Antequam proponat iniquas pacis con-

conditiones, cogitare jubet, ſe victos eſſe, ut beneficium potius eſſe putent, ſi qua relinquantur, quam injuriam, ſi multa amittant. Idem habet Cic. pro Dejotaro.

Urbem vobis) Conditiones Pacis.

Hæc victor) Prima ratio, qua probat, Pacem etiam iniquam non eſſe rejiciendam, talis eſt a *Cauſa efficiente*:

Ii, quorum nulla ſpes, omnia velle debent, quæ victor velit.

Vos nullam ſpem habetis, & victor Annibal hanc Pacem offert.

Ergo eam vos, licet iniquam, recuſare non debetis.

Equidem) Secundo ſperare ſe ait fore, ut ex his aliquid remittat Annibal, ſi ſe ejus clementiæ permittant.

Sed hæc) Tertio a *Conſequentibus* tali ratione.

Pax hujuſmodi levius malum eſt, quam trucidari vos, conjuges, liberoſque veſtros in ſervitutem trahi.

Sed hæc vobis contingent, niſi Pacem admittatis. Ergo. ex *Ariſt. l. 1. c. 7. t. 92. & l. 2. c. 5. t. 4.*

Sententiæ.

Peſſimi ſunt ii, apud quos periculum eſt vera referentibus.

Multa, quamquam ſint gravia, atque acerba, fortuna noſtra nobis ſuadet.

ORATIONIS LXVI.

Senatoris Carthaginienſis ad Legatos Romanos

Argumentum.

QUærentibus in Senatu Carthaginienſium Romanis Legatis, an publico conſilio Saguntum oppugnatum ſit, ita Princeps quidam reſpondit.

Lo-

Loci communes ab *Antecedentibus*, & a *Comparatione*.

Motus. *Ira*. Mores *Viri prudentis*.

Tria pariter facit. 1. Interrogationem Legatorum reprehendit. 2. probat, oppugnationem Sagunti non fuiſſe contra fœdera. 3. concludit.

Vana Romani) Fruſtra interrogare Romanos oſtendit, publicone conſilio oppugnatum fuerit Saguntum, exemplo primæ Legationis, ubi hac de re itidem fruſtra quæſiverant.

Cæterum) Hanc ſecundam prima Legatione reipſa aſperiorem eſſe probat, quia illa Annibalem inſimulabant, hac omnes Carthaginienſes.

Ego autem) Iniquam eſſe hanc diſceptationem contendit, feceritne id privato conſilio, an publico Annibal: de hoc enim quærere Carthaginienſes debent, quippe in ſuum Civem, non autem Romani.

Itaque) Deſcendit ad alteram partem, & repetens Interrogationem Legatorum, cui non expreſſe ſatisfacit, probat Sagunti oppugnationem non fuiſſe contra fœdera, quia de iis nihil cautum fuerat in fœdere, quod ictum fuerat a Lutatio Conſule.

At enim) Quod objiciebatur de fœdere Aſdrubalis, diluit hac ratione *a pari*: Non magis nos noſtra fœdera, quam veſtra vos tenent.

Sed vos non tenuit fœdus a Lutatio ictum vobis inſciis.

Ergo neque nos Aſdrubalis fędus tenet, quod nobis inſciis ictum eſt, ex *Ariſt. l.* 2. *cap.* 2. *tex.* 11. *&* 12.

Proinde) *Concluſio* plena indignationis, qua hortatur Legatos, ut aperte bellum denuntient, cujus denuntiandi vanas cauſas prætendant; & utitur verbo *parturio*, quaſi velint Romani bellum omnino cum Carthaginienſibus gerere, ſed quodammodo dubitent commoti rei ipſius injuſtitia.

Sententia.

Legatio quo verbis lenior, re ſæpe aſperior eſt.

ORA-

ORATIONIS LXVII.

Annibalis ad Hiſpanos Milites

Argumentum .

ANnibal conſilium ſuum de ſuſcipiendo maximo bello Hiſpanis militibus aperit , & ad ſuos inviſendos quemlibet dimittit.

Loci communes ab *Effectis*.

Motus, *Gratia*. Mores *providi Ducis*.

Credo ego) Neceſſitatem ſuſcipiendi externi belli proponit hoc *Dilemmate:* Aut dimittendi ſunt exercitus , aut externum bellum ſuſcipiendum. At exercitus dimittendi non ſunt. Ergo bellum, &c.

Pacatis) *Propoſitionis* approbatio.

Aut finiendum) Ipſa *Propoſitio* ; non enim attingit *Aſſumptionem*, cum certum eſſet & ipſi imperium non deponere, & militibus ſtipendiis, ceteriſque militiæ emolumentis non privari .

Ita enim) Deinde *ab Effectis* utile futurum bellum oſtendens, ita arguit: Utile futurum eſt hoc bellum Hiſpaniæ gentibus . Ergo ſuſcipiendum .

Victoriæ bonis) Cum enim multi mecum futuri ſint Hiſpani milites, Hiſpania ipſa erit particeps prædæ , & gloriæ , quæ meam victoriam conſequentur .

Itaque) Dat ſingulis facultatem , ut ad ſuos inviſendos proficiſcantur, addito commeatu , ut eos ſibi conciliet ; & adeſſe jubet primo vere , oblata ſpe maximæ tum prædæ, tum gloriæ.

ORATIONIS XXVII.

Annibali ad Milites

Argumentum.

MEtuentes difficillimum per Alpes iter milites ita Annibal caſtigat, & adhortatur .

Lo-

Loci communes ab *Antecedentibus*, & a *Comparatione*.

Motus, *Confidentia*. Mores *viri impavidi*.

Mirari ſe) Eos, qui ſemper victores fuerint, qui Hiſpaniam omnem ſubegerint, qui ab ultimis terris bellum Romanis moverint, poſt emenſam maximam itineris partem, ſuperato Pyrenæo ſaltu, trajecto Rhodano, Galliis victis, imprudenter ait Alpes timere, quæ Italiam dividunt. *Ariſt. l. 2. c. 5. t. 57.*

Quid aliud alpes) Oſtendit non eſſe invia ſuis militibus ea loca, quæ incolas habeant, & per quæ tranſierint Gallorum, & Italorum ingentia agmina, confirmatque a *Comparatione* tali pacto:

Circa Saguntum per octo menſes tantum periculi, & laboris exhauſtum eſt.

Ergo multo majora toleranda, ut Romam capiamus.

Cepiſſe quondam) Inflammat ultimo milites exemplo Gallorum, qui vicerant Italiam, & Romam; adeoque concludit & a ſuo exercitu eadem poſſe vinci, qui toties Gallos ipſos victores ſuperaverit.

Sententiæ.

Nullæ terræ Cœlum contingunt, nec inexſuperabiles ſunt humano generi.

Romam orbis terrarum caput petentibus nihil arduum, atque aſperum videri debet.

ORATIONIS XXIV.

Cn. Scipionis ad Milites

Argumentum.

CN. Scipio pugnaturus cum Annibale militum ſuorum animos hac oratione inflammat.

Loci communes ab *Antecedentibus*, ab *Adjunctis*, a *Cauſis*, a *Conſequentibus*.

Motus, *Æmulatio*, & *Confidentia*.

Mores *fortis*, & *cauti Ducis*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Concluſionem*.

Si eum exercitum) In *Exordio* rationem affert, cur apud eos verba faciat, qui ſcilicet novi exercitus novus ipſe Imperator ſit. Commemorans ea, quæ feliciter cum veteranorum exercitu geſſerat contra Annibalem, *Æmulationem* movet, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 11. *t.* 114.

Meis auſpiciis) Legatus enim Conſulis Frater erat, Legati autem omnia gerere dicebantur non ſuis, ſed Imperatoris auſpiciis.

Senatus Populuſque) Utriuſque mentionem facit, quod Senatus Hiſpaniam provinciam cum eo exercitu decreverat, Populus lege Curiata, ſicut in reliquis fieri ſolebat, Imperium dederat.

Ne genus) *Contentionis* primum Argumentum ſumitur ab *Antecedentibus*.

Ii vincent, qui ſemper antea vicerunt.
Nos antea ſemper vicimus Pœnos. Ergo & nunc vincemus.

Propoſitio conſtat ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 57.

Erit igitur) *Complexio*.

Nec nunc) Quia Confidentiæ ſuorum militum obſtabat audacia hoſtium, qui ſe ad pugnam parabant, oſtendit ex neceſſitate nunc accedere ad pugnandum, qui exercitu incolumi pugnam detrectaverant.

At enim) *Prolepſis*, quaſi pauci quidem ſint, ſed vigentes animis, & corporibus, adeoque jure audaces, & confidentes. *l.* 2. *cap.* 5. *tex.* 59.

Effigies imo) Reſponſio ad *Prolepſin*, ſtali ratione ab *Adjunctis*.

Ii non vigent animis, & corporibus, qui fame, frigore, &c. fracti, & debilitati ſunt, & equos habent claudos, & debiles.
Tales ſunt Pœni. Ergo.

Aſſumptio habetur pulcherrime amplificata.

Sed ita) Cum ſupra oſtenderit pœne victos in Alpium tranſitu Pœnos, hoc idem nunc illuſtrat a *Cauſis*.

Ii imprimis ulciſci debent, qui primi violati ſunt.

Dii cuſtodes fœderum primi violati ſunt.
Ergo primi Dii ulciſci debuerunt Pœnos in tranſitu Alpium.

Non vereor) Ab exemplo ſui ipſius milites inflammat, ſeque confidentem demonſtrat ita ab *Antecedentibus*, *l.* 2. *c.* 5. *t.* 55. & 57.

Ille certam victoriam ſperat, qui ſponte & prompte ad pugnam accedit.
Sed ego ſponte, & prompte Pœnis occurro.
Ergo.

Licuit mihi) Docet ſponte ſe pugnam inire cum Pœnis, quod commiſſum ſibi in Hiſpania bellum cum Aſdrubale multo minus periculoſum huic cum Annibale poſtpoſuerit.

Tamen cum) Alacritas ineundi certaminis.

Huic timendo) *Complexio*, & per Ironiam timendum hoſtem appellat, quem ſibi minime terribilem declaraverat.

Experiri juvat) Aſſignat rationem, quare ipſe exercitum, & Ducem Pœnorum contemnat, ab *Antecedentibus*:

Illi contemptui eſſe debent, quorum majores fœde victi ſunt. *l.* 2. *c.* 11. *tex.* 116.
Sed tum Pœni, tum Pater Annibalis victi ſunt a nobis.
Ergo & exercitus, & Dux Pœnorum contemnendi ſunt.

Experiri juvat) *Propoſitionis* approbatio, non eſſe veriſimile, fore nunc fortes Carthaginienſes, qui primo bello ſe turpiter vinci paſſi ſunt; & dubitationi ironicæ ipſa quoque *Aſſumptio* annexa eſt.

Domum certe) Multo enim magis nos movet victus Pater, quam Patria victa; & patrem Annibalis victum varie amplificat, quo magis contemnendum probet, ex *Ariſt. lib.* 2. *c.* 5. *tex.* 57.

An vectigales) Vectigalem Pop. Rom. Annibalem vocat, quia Carthaginienſes ſtipendium pendere Romanis coacti fuerant.

Itaque vos) *Iram* movet, non modo quia tot acceptis beneficiis adeo iniquum bellum ingrati Pœni ſuſciperent, ſed etiam quia victoribus vi-

ctì ultro inferrent arma, ut habetur in principio hujus Libri: & hæc omnia ſumpta ex *Ariſt. l. 2. c. tex. 2. 11. & 12.*

Atque utinam) Ultimo arguit a *neceſſitate* tali ratione.

Ii fortiter pugnare debent, qui pro ſalute Patriæ, & ſuorum pugnant.

Sed nos pro ſalute Patriæ, conjugum, & filiorum pugnamus.

Ergo ſtrenue pugnandum.

Non de poſſeſſione) *Aſſumptio* ſumpta a *diſſimili*.

Nec eſt alius) approbatio *Aſſumptionis*, quod neque alius exercitus, neque aliæ Alpes ſuperandæ ſuperſint.

Hic eſt) *Complexio* Argumenti.

Unuſquiſque) Eadem *Aſſumptio*, quam loco univerſalis *Concluſionis* repetit, & per Hypotypoſim quaſi ante oculos militum ponit tum Patriam, tum conjuges, liberoſque, de quorum ſalute agebatur.

Sententia.

Novo Imperatori apud novos milites aliquid dicendum eſt.

Fœdifragi cum Deo, & hominibus bella gerunt.

Ultimum ſuppliciorum humanorum eſt fames.

ORATIONIS LXX.

Annibalis ad ſuos Milites

Argumentum.

Ipſe etiam Annibal admonitum prius exercitum de pugnandi neceſſitate per ſpectaculi cujuſdam imaginem, hac deinde oratione accendit.

Loci communes ab *Adjunctis*, ab *Effectis*, a *Comparatione*, & *Cauſis*.

Motus, *Ira*, & *Confidentia*. Mores *magnanimi Ducis*.

Tres

Tres ſunt partes, *Inſinuatio*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Si quem animum) In *Exordio* victoriæ neceſſitatem proponit, hoc ſyllogiſmo.

Ii aut vincere, aut mori debent, quibus, niſi vincant, extrema pati neceſſe eſt.

Sed vos, niſi vincatis, extrema patiamini neceſſe eſt. Ergo.

Propoſitio) conſtat ex Spectaculo antea exhibito, in quo non vincentium magis, quam bene morientium fortuna laudabatur.

Si quem) *Inſinuatio*, qua victoriam ſuis militibus pollicetur, ſi hac propoſita neceſſitate fortiter pugnent.

Neque enim) *Aſſumptio*.

Ac neſcio) *Aſſumptionis* approbatio, & ab *Adjunctis* utriuſque Maris, inferi ſcilicet, & ſuperi, Padi fluminis, & Alpium, ſingula *per Comparationem Minorum* amplificans, nullum aliud effugium patere oſtendit.

Hic nobis) *Complexio* argumenti.

Et eadem fortuna) Alia ratio ab *Effectis* tali pacto.

Ea pugna fortiter ineunda eſt, ex qua maxima præmia dependent.

Sed ex hac cum Romanis pugna maxima præmia dependent. Ergo.

Si Siciliam) *Aſſumptionis* approbatio ab enumeratione eorum, quæ hac victoria conſecuturi erant.

In hanc) *Complexio*.

Satis adhuc) *Propoſitio* illuſtrata a *Comparatione* Minorum.

Fortitet in Hiſpania pugnaſtis, cum nulla fere eſſent præmia victoriæ.

Ergo eo nunc magis, quo majora ſunt ea quæ conſequemini.

Nec quam magni) Tertio arguit *a facili*, & *comparationibus* utitur.

Sæpe & contemptus) Prima *Comparatio*.

Sæpe & contemptus hoſtis vicit: & Magni Reges victi ſunt perlevi momento.

Ergo & nos licet contempti vincere, & Romani licet celebres vinci poterunt.

Nam dempto) Secunda *Comparatio* Militum inter ſe:

Milites veterani, & victores ſuperabunt Tirones, & alias victos.

Vos & veterani, & victores, Romani tirones, & a Gallis victi ſunt.

Ergo vos facili negotio eos ſuperabitis.

Propoſitio pendet ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 59.

Ut viginti). Prima pars *Aſſumptionis*: quam probat ex militia viginti annorum proſpere geſta, & ex victis in itinere ferociſſimis Hiſpaniæ, & Galliæ populis: Locus eſt ab *Antecedentibus*.

Pugnabitis) Altera pars, quam confirmat ab *Adjunctis*, quod exercitus Romanorum tiro ſit, & paulo ante cæſus a Gallis, multo, quam ſint Carthaginienſes, inferioribus, & novum habeat Imperatorem.

An me in) Tertia *Comparatio* Ducum.

Dux in bello educatus, & ſæpe victor præferendus eſt Tironi, & ſuimet exercitus deſertori. Ergo Annibal Scipioni.

Cum ſemeſtri) Semeſtrem Ducem Scipionem appellat, quia poſt initum Conſulatum ſex fere menſes elapſi fuerant; deſertorem autem, quia veterem exercitum cum fratre in Hiſpaniam miſerat, ſe huic novo Imperatorem præbuerat.

Cui ſi quis) Proſequitur idem Argumentum, & eo etiam nomine ſe præferendum Scipioni oſtendit, quod ſui ipſius Virtus nota jam ſit militibus, militum ſibi; at neque Scipio ſuos, neque Romani Scipionem noverint.

Quocumque) Quarta *Comparatio*: Ille vincet, qui virtute præſtat.

Nos virtute præſtamus. Ergo.

Simul etiam ſubjicit cauſas, propter quas egregie pugnare debeant; ſocii, ut ſe fideles, & fortes exhibeant; Pœni, ut Patriam, ſeque ipſi ulciſcantur. *Lib.* 2. *c.* 5. *t.* 46.

Inferimus) Quinta, & ultima *Comparatio*. Major

jor eſt ſpes, & animus inferentis vim, quam arcentis.

Nos inferimus bellum. Ergo.

Quod manifeſte patet ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *tex.* 61.

Accendit præterea) *Ira*, & *odio* dignos Romanos oſtendit, quippe crudeles, & ſuperbos: Crudeles, quia propter oppugnationem Sagunti ſe Ducem, ſuoſque Milites ad ſupplicium depopoſcerant; ſuperbos, quia ſibi rerum omnium arbitrium arrogaverant, ubi notanda eſt pulcherrima Proſopopœja. *Ariſt. l.* 2. *c.* 2. *t.* 11.

Ad Iberum) Creſcit indignitas; non enim ſolum tranſire Iberum prohibent, ſed etiam oppugnare Urbem, quæ trans Iberum non ſit.

Tranſcendet) Argumentum ex *neceſſitate* deſumptum, utpote maximi ponderis, ultimo rurſus amplificat tali ratione.

Ii fortiter pugnare debent, qui, niſi vincant, omnia amittunt.

Nobis nihil reliquum eſt, niſi vincamus. Ergo.

Probat *Aſſumptionem*, quia cum Romani poſt ereptas Siciliam, & Sardiniam, Hiſpaniam etiam, & Africam Conſulibus decreviſſent Provincias, Pœnis nulla erat reliqua regio, niſi quas armis tenuiſſent.

Illis timidis) Confirmat eamdem *Aſſumptionem* a *Diſſimili*.

Romani timide pugnare poſſunt, quia tutum receptum habent.

Ergo nos fortiter, quibus nullus patet receptus.

Si hoc bene) Concludit, Carthaginienſes fore ſine controverſia victores, ſi quam neceſſaria victoria ſit, bene noverint, cum nihil magis animos hominum inflammet, quam ultima neceſſitas.

Sententiæ.

Sæpe & contemptus hoſtis cruentum certamen edidit, & inclyti populi, Regeſque per levi momento victi ſunt.

Major ſpes, majorque animus eſt inferentis vim, quam arcentis.

Illis neceſſe eſt fortibus viris eſſe, qui victi non habent, quo ſe recipiant.

Nullum incitamentum ad vincendum homini a Diis immortalibus acrius datum eſt, quam neceſſitas.

ORATIONIS LXXI.

Sempronii Conſulis ad Milites

Argumentum.

OB rem bene geſtam cum prædatoribus Annibalis Sempronius ferocior factus, prælium apud milites urget, quod Scipio alter Conſul diſſuadebat.

Loci communes ab *Adjunctis*, & a *Comparatione*.

Motus, *Ira*. Mores *hominis nimium ferocis*.

Partes quatuor ſunt, *Exordium*, *Propoſitio*, *Confirmatio*, & *Concluſio*.

Gaudio efferri) Milites ſibi conciliat per laudem ſui ipſius, & calumniam Collegæ. Se laudat, quod vicerit, & quod equeſtri prælio vicerit; carpit Collegam, quod victus fuerit, & quod inde timidus eſſe cœperit.

Sed non eſſe) *Propoſitio*, non oportere timidos eſſe victores milites. *l.* 2. *c.* 5. *r.* 41. quamvis timeat Scipio æger animo magis, quam corpore.

Quid enim) *Confirmatio*, cujus primum argumentum ab *Adjunctis* eſt hujuſmodi. Nulla moræ cauſa eſt. Ergo pugnandum.

Probat *Antecedens*, cum neque alii Conſules, neque alii exercitus exſpectandi ſint, jamque in Italiam hoſtes pervenerint.

Non Siciliam) Sic deinde a *Comparatione*.

Pugnandum eſſet, ſi de Sicilia, aut de Hiſpania ageretur.

Sed de Italia, & Patria agitur. Ergo multo magis pugnandum.

Non

Non enim ferendum ait, ſolo patrio pelli Romanos a Pœnis; quibus victis Siciliam, & Sardiniam ademerint, ex *Ariſt. l. 2. c. 2. t.* 11.

Quantum) *Concluſio*, qua rei indignitatem maxime amplificat a *contrariis*, & *adjunctis*.

Sententiæ.

Qui animo magis, quam corpore æger eſt, aciem, & tela horret.
Cum ægro non eſt ſeneſcendum.

Ex Lib. 22.

ORATIONIS LXXII.

C. Flaminii de prælio non differendo

Argumentum.

Cum cæteri differendum cum Annibale prælium cenſerent, Flaminius Conſul iratus ita morantes increpat.

Loci communes à *Conſequentibus*.

Motus, *Pudor*. Mores *Viri audacis*.

Quin imo) Reſponſio ironica ad ſalutare conſilium de dilatione prælii.

Annibal) Turpe illud eſſe conſilium oſtendit à *Conſequentibus*.

Turpe eſt Annibalem vaſtare omnia, & Romam pervenire.

Sed hæc contingent, niſi pugnemus, &c.

Nec ante) hoc eſt, non ante hinc moverimus, quam in extremum ſalutis diſcrimen adductam Patriam videamus, ut bello Gallico: ex *Ariſt. l. 2. c. 6. t. 65.*

ORATIONIS LXXIII.

Minutii Rufi ad Milites.

Argumentum.

FAbium Dictatorem, cunctando rem Romanam reſtituentem, Minutius Magiſter Equitum apud Exercitum coarguit.

Loci communes ab *Adjunctis*, & a *comparatione.*

Motus, *Æmulatio.* Mores *hominis ferocis.*

Duo præſtat, rei indignitatem amplificat, ac deinde concludit.

Spectatum ne) Per figuram Communicationem turpe ait eſſe non ferre auxilium ſociis, & civibus, quod ita oſtendit a *cauſa finali:*

Turpe eſt, præſidia in finitimos parata dirui ab exteris hoſtibus.

Sed Coloniam contra Samnites deductam hoſtis Pœnus advena affligit.

Ergo id ferre Romanis turpe eſt.

Tantum) Deinde duplici utitur *Comparatione minorum*, quarum prima ita ſe habet:

Majores noſtri turpe ſibi eſſe duxerunt, vagari præter Italiæ oram Claſſes Punicas.

Ergo nobis turpius, Mauros, & Numidas vaſtare ipſam Italiam.

Qui modo) Altera *Comparatio*. Sagunti oppugnationem ferre non potuimus. Ergo multo minus obſidionem Romanæ Coloniæ ferre debemus.

Fumus ex) Hypotypoſis, qua villas incenſas, & vaſtatos agros militibus ob oculos ponit, quo magis turpem probet Fabii cunctationem.

Si hoc modo) Arguit ab *Exemplis diſſimilibus*, tali pacto.

Camillus, Papirius, & Lutatius celeritate ſalutem, & victorias Patriæ pepererunt.

Ergo nos cunctatione Patriam perdemus.

Ariſt. l. 2. c. 11. t. 110.

Unicus in rebus) Ironia, & novum Camillum Fabium vocat creatum Dictatorem, ut Romam

tot

tot afflictam calamitatibus ſervaret, quaſi omnium optimum, quem tamen Camillo omnino diſſimilem facit.

Quo die dictatorem) Non enim a Magiſtratu, ſed a Populo Patribus auctoribus dictus eſt Dictator Camillus.

Stultitia eſt) Concludit, ducendos eſſe ad pugnam milites, ut ſuorum Majorum exemplo Imperium virtute augeant. *L. 2. c. 11. t. 116.*

Sententiæ.

Stultitia eſt, ſedendo, aut votis debellari credere poſſe.

Audendo, agendoque Reſp. creſcit, non iis ſenſibus, & conſiliis, quæ timidi cauta vocant.

ORATIONIS LXXIV.

Fabii Dictatoris ad Magiſtrum Equitum

Argumentum.

FAbius antequam Romam ſacrorum cauſa proficiſceretur, ita Magiſtrum Equitum hortatur, ne ſe abſente cum hoſte confligeret.

Ut plus) Primo argumento utitur a *Cauſis*, quia vir prudens debet conſilio magis, quam fortunæ confidere, plurimum autem in præliis dominatur fortuna.

Et ſe) Satius eſſe imitari Fabium, quam Sempronium, & Flaminium; quorum ferocia in ultimum diſcrimen Remp. adduxerat.

Ne nihil actum) Probat ſe plurimum juviſſe non pugnando Remp. a *ſimili*: nam & medici in quibuſdam morbis quiete magis, quam aliis remediis proficiunt.

Haud parvam) Deinde ab *Effectis*, quia vinci ſolitis pro magno beneficio eſſe ſolet deſiſſe vinci. Omnia ſunt Sententiis referta.

ORATIONIS LXXV.

Aceducis Hiſpani ad Boſtarem Pœnum

Argumentum.

Acedux Hiſpanus, ut Romanos ſibi eo beneficio conciliet, ſuadet Boſtari Pœnorum Duci, ut ſibi tradat Hiſpanorum obſides ſuis reſtituendos. Loci communes a *conſequentibus*.

Motus, *Timor*. Mores *Viri callidi*.

Tria facit. Metum enim incutit, proponit Conſilium, ſeque illius Miniſtrum offert.

Metum) Excitat in Boſtare timorem, ne Hiſpani ad Romanos deſciſcerent, qui cis Iberum jam caſtra haberent, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *tex.* 40.

Itaque) Aperit conſilium conciliandi Hiſpanorum animos novo aliquo beneficio, ut ſcilicet reſtituat ſingulis ſuos obſides. Id omnibus, & ſingulis fore gratum oſtendit, quod quilibet ſit fidelis in eos, quos ſuæmet fidei fidentes videt. *Lib.* 2. *c.* 5. *t.* 56.

Miniſterium) Hujuſce rei miniſterium ſibi depoſcit, & pollicetur, ſe rem ſuapte natura gratam, benigne ſingulos alloquendo magis gratam facturum.

Sententiæ.

Quos metus non tenet, beneficio, & gratia devinciendi ſunt.
Habita fides ipſam plerumque obligat fidem.
Unuſquiſque opera impenſa conſilium adjuvet ſuum.

ORATIONIS LXXVI.

Metelli Tribuni ad Populum

Argumentum.

M. Metellus Tribunus Plebis Fabii cunctationem accuſat apud Populum; & de æquan-

quando Dictatoris, & Magiſtri Equitum jure mentionem facit.

Loci communes ab *Enumeratione*, & a *conſequentibus*.

Motus, *Ira*. Mores *Viri ſeditioſi*.

Partes ſunt tres, *Propoſitio*, *confirmatio*, & *concluſio*.

(*Id enim vero*) Duo reprehendit in Fabio, tum quod ipſe non pugnaverit, tum quod proſperam Minutii cum Annibale pugnam carperet. Hoc tamen omittit, & illud alterum pergit arguere a *cauſa finali*, quaſi ideo Fabius nolit cum Annibale pugnare, ut ſolus, & diu imperet.

Quippe conſulum) Probat primam partem ab *Enumeratione* Magiſtratuum, quorum nullus erat cum Imperio in Italia. Ergo ſolus imperat.

Itaque) Probat ſecundam partem imprimis ab *Effectis*.

Sociorum agros patitur impune devaſtari ab hoſtibus.

Ergo non vult cum hoſte pugnare, ut diutius imperet.

Tandem ut) Deinde idem oſtendit a *Conſequentibus*.

Ut ipſe diſceſſit ab exercitu, proſpere Magiſt. Equitum pugnavit.

Ergo Fabius ex ambitione pugnam recuſavit.

Quas ob res) *Concluſio*, quæ tria continet. 1. minas de abrogando Q. Fabio imperio. 2. mentionem de æquando jure Dictatoris, & Magiſtr. Equitum 3. neceſſitatem Fabio impoſitam creandi Conſulem in locum Flaminii, qui in acie ad Traſymenum ceciderat

Sententia.

Qui præſens obſtat rei bene gerendæ, abſens bene geſtæ obſtabit.

ORA-

ORATIONIS LXXVII.

Minutii ad ſuos Milites, & ad Fabium

Argumentum.

Minutius, ejuſque milites ab Annibale circumventi ſervantur beneficio Fabii, qui auxilio venerat; proindeque idem Minutius beneficium apud milites prædicat, ipſique Fabio gratias agit.

Motus, *Gratia*. Mores *Viri grati*, *& candidi*.

Sæpe ego) Hortatur milites, ut ſe Fabii imperio ſubmittant, hoc argumento: Qui neſcit ipſe conſulere, quod in rem ſit, debet alteri parere.

Nos neſcimus conſulere quid in rem ſit.

Ergo debemus Fabio, quippe prudentiori, parere.

Propoſitio manifeſta eſt, deſumpta ex Heſiodo: *Aſſumptio* jam patebat ex eventu prælii.

Ad præmium) Secundo hortatur, ut cum ipſe Fabium Parentis nomine ſalutaſſet, ſui quoque Fabianos milites Patronos appellarent; tum quod hoc requireret acceptum beneficium, tum ut gratorum laudem aſſequerentur.

Parentibus) In altera Orationis parte tria præſtat, 1. Cauſam aſſignat, cur Parentem eum appellaverit, nimirum quod ſibi tantum a Parentibus: a Fabio ſibi, & ſuis vita data fuerat. 2. renunciat Plebiſcito, quod ſibi ſit oneri, & ſub imperium Dictatoris redit. 3. petit, ſe, & legiones ſuas benigne recipi. *Ariſt. l. 2. c. 7. tex.* 80.

Sententiæ.

Qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, homo extremi ingenii eſt.

Non exigua eſt grati animi gloria.

ORA-

ORATIONIS LXXVIII.

Herennii Tribuni contra Patres.

Argumentum.

CReandum eſſe Conſulem Plebejum hominem contra Senatus voluntatem contendit Herennius, per inſectationem eorum, quæ fiebant a Patribus

Loci communes ab *Effectis*.

Motus, *Odium*. Mores *Viri popularis*.

Hoc uno ſyllogiſmo ab Utili tota Oratio continetur.

Utile eſt Reip. vinci, ac pelli Annibalem ex Italia.

Sed Nobiles, ut diu imperent, nolunt vincere,

Ergo Plebejus homo creandus Conſul, qui velit vincere.

Ab hominibus) *Aſſumptio*, ubi per conjecturam adductum etiam hoſtem a nobilibus in Italiam calumniatur.

Cum quatuor) *Aſſumptionis* approbatio ab *Effectis*, quod tum Dictator, tum Conſules debellare potuerint, niſi voluntas defuiſſet.

Id fœdus) *Complexio* particularis hujus probationis.

Nec finem) *Complexio* ſyllogiſmi univerſalis.

Nam plebejos) Reſpondet cuidam *Prolepſi* de Nobilibus Plebeiis, quos ait conſentire cum Patritiis; nobiles autem Plebeii dicuntur illi, quorum Majores, cum ex Plebe eſſent, Magiſtratus in Rep. obtinuerant.

Cui non id) Confirmat reſponſionem illam pariter ab *Effectis*, a quæſito Intetregno, ut in eorum poteſtate Comitia forent; nam ſi nobiles plebeii non aſſentirent cæteris, reſiſterent his Patritiorum conatibus.

Conſulatum unum) Repetitio ejuſdem *Complexionis* de Conſulatu dando homini plebejo, & no-

novo, cujus Majores non alias fuerint in Magiſtratu.

Sententiæ.

Novi homines Plebem contemnunt, ex quo contemni deſinunt a Nobilibus.
Ille vere dignus eſt laude, qui vincere, quam diu imperare malit.

ORATIONIS LXXIX.

Q. Fabii ad L. Æmilium

Argumentum.

L. Æmilium Conſulem ad exercitum proficiſcentem, ut reſiſtat Collegæ temeritati, & celeribus conſiliis tuta præponat, ita hortatur Q. Fabius.

Loci communes ab *adjunctis*, a *comparatione*, & a *contrariis*.

Motus, *Timor*. Mores *Viri prudentis*, & *ſoliciti*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Concluſionem*.

Si aut collegam) *Exorditur* a *cauſa* dicendi, tali ratione; *L.* 3. *c.* 114. *t.* 102.

Si ambo aut boni, aut mali eſſetis, nihil dicerem.

Sed alter malus, tu bonus es Conſul. Ergo aliquid tibi dicendum eſt.

Si aut) *Propoſitio*.

Nam & duo) *Propoſitionis* approbatio.

Nunc &) *Aſſumptio* cum *Complexione* conjuncta.

Quem video) Ut perſuadeat Paulo reſiſtere temeritati Collegæ, ait ipſum fruſtra bonum Conſulem futurum, ſi ſinat alterum male rem gerere, quia Reſp. claudicaret; cum enim eadem ſit utriuſque poteſtas, eadem futura erat auctoritas & bonis Pauli conſiliis, & malis Collegę Varronis.

Er-

Erras) Contendit, majori conſtantia reſiſtendum eſſe Varroni, quam Annibali, a *comparatione minorum*.

Ominis etiam) Arguit a *cauſa*: Maximæ temeritati reſiſtendum eſt.

Maxima eſt Varronis temeritas. Ergo debes illi reſiſtere.

Aſſumptionem probat per *comparationem* Flaminii Conſulis; nam ſi Varro inter Togatos adeo temere loquitur, multo magis inter armatos.

Atqui ſi) *Propoſitionem* confirmat, quia ſi temere bellum geratur, maxima Reip. clades imminet, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 41. & 44.

Adverſus unum) Hoc eſt, apud te unum gloriandi tempus non eſt, & cum ſupra probaverit ſuamet auctoritate in hoc bello maxime Reip. officere temeritatem, nunc idem oſtendit eventu, & ratione.

In Italiam) Argumentum ſumitur a *contrariis*: Differre bellum maxime nobis eſt utile, hoſtibus pernicioſum. Ergo illud temere gerere, hoſtibus utile, nobis pernicioſum.

Probatur *antecedens* ab *adjunctis*. hoc pacto.

Illis eſt utile differre bellum, quibus omnia adſunt belli ſubſidia, & pernicioſum, quibus deſunt omnia.

Nobis omnia belli ſubſidia adſunt, deſunt hoſtibus. Ergo. ex *Ariſt. l.* 1. *c.* 6. *tex.* 77.

Dubitas ergo) *Complexio* ſyllogiſmi ab *adjunctis*,

Quamdiu) Deinde idem probat ab *Eventu*, quem ſupra ſtultorum magiſtrum appellavit; quia ſi cætera mutentur, non bene arguimus ab *Eventu*, ſed eamdem belli hujus rationem fuiſſe, & futuram contendit. Sic igitur argumentatur:

Ego, & Conſules cunctando rem bene geſſimus.

Ergo tu quoque cunctando rem bene geres.

Quamdiu) Exemplum affert ſui ipſius, qui trahendo bellum coegerat Annibalem multum certare pro vili, & inopi Caſtello, quaſi pro Patriæ mœnibus pugnaret.

Sed adverſus te) Sit hæc, inquit, apud te jactan-

ſtantia de me ipſo ; utere exemplo Conſulum, qui proximi fuerunt.

Hæc una) Utriuſque argumenti *complexio*, & differre bellum utile eſſe Reip., & ut differatur, reſiſtendum eſſe temeritati Varronis.

Reſiſtes autem) Reſpondet *Prolepſi* de rumoribus Vulgi, quos ait Sapienti Viro contemnendos eſſe, tum quia vera gloria naſcitur ex glorię contemptu, tum quia majus eſt, timeri ab hoſte ſapiente, quam a ſtultis civibus laudari.

A veritate) Quæ juſte, & ſapienter geruntur, poſſunt quidem veritatis teſtimonio deſtitui, tolli vero, & extingui nequaquam.

Nec ego) *Concluſio*, qua præſcribit quid agendum omnino ſit, omnia ſcilicet ut agat ex rationis, & prudentiæ præſcripto.

Sententiæ.

Vir bonus ſponte ſua omnia e Rep. fide ſua facit.
Eventus ſtultorum magiſter eſt.
Gloriam qui ſpernit, veram habet.
Melius eſt timeri a ſapienti hoſte, quam laudari a ſtultis Civibus.
Feſtinatio improvida, & cæca eſt.

ORATIONIS LXXX.

P. Sempronii ad Commilitones

Argumentum.

OBſeſſos poſt Cannenſem cladem Romanos milites P. Sempronius hortatur, ut facto cuneo per medios hoſtes evadant.

Loci communes ab *Adjunctis*.

Motus, *Pudor*. Mores *Viri fortis*.

Capi ergo) Talis eſt hujuſce Orationis *ſyllogiſmus*.

Neceſſaria eſt eruptio, ſi manſio in Caſtris turpis ſit,

Sed

Sed manere in Caſtris turpe nobis eſt. Ergo.

Capi ergo) Probat *Aſſumptionem ab Adjunctis*, quod turpe ſit Romanis ab avaro, & crudeli hoſte contumelioſe tractari, dum interea Latinis honor haberetur, ex *Ariſt. l. 2. cap. 6. tex. 68.*

Non vos) *A diſſimili Exemplo* Romanorum qui cum Æmilio Conſule fortiter pugnantes occubuerant in acie, ne venirent in hoſtium poteſtatem.

Sed antequam) Eruptionem ſuadet *a facili*.

Ferro, atque audacia iter fit etiam per confertos hoſtes.

Ergo multo magis per laxum, atque incompoſitum hoſtium agmen.

Sententiæ.

Illud maxime turpe, ſi ex tua contumelia, & miſeria alteri honos quæratur.

Vir fortis mavult bene mori, quam turpiter vivere.

Ferro, atque audacia iter fit per quamvis confertos hoſtes.

ORATIONIS LXXXI.

M. Junii in Senatu de redimendis Captivis

Argumentum.

CUm Annibal Captivis Romanis redimendi ſe copiam feciſſet, ex decem ob id Romam miſſis, ita M. Junius Captivorum cauſam agit.

Loci communes ab *Antecedentibus*, a *Comparatione*, a *Conſequentibus*, & ab *Adjunctis*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *hominis miſeri*, & *ſupplicis*.

Quatuor ſunt partes, *Inſinuatio*, *Propoſitio*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Nemo) *Inſinuatio* ſumpta ex ſevera Majorum diſciplina in non redimendis Captivis, ex *Val. l. 2. c. 7.*

Cæterum) *Propoſitio* cum occupatione *Arrogantiæ*,

tiæ, captos poſt Cannenſem cladem dignos eſſe, qui redimantur.

Non enim) Id probat ab *Antecedentibus* tali ratione.

Qui fortes in acie, & caſtrorum defenſione, compulſi neceſſitate ſe dediderunt, digni ſunt, qui redimantur; *L.* 2. *c.* 8. *t.* 91. *&* 92.

Nos fortiter pugnavimus, & vallum defendimus, & neceſſario venimus in hoſtium poteſtatem. Ergo redimendi ſumus.

Majores noſtros) Secundo a *comparatione*.

Major eſt Cannenſis clades, quam illatæ a Gallis, & a Pyrrho.

Sed Majores noſtri a Gallis ſe ipſi, a Pyrrho captivos redemerunt.

Ergo nos multo magis redimendi ſumus.

Aſperrimos) Nam Pyrrho pacem offerenti reſponderant, ſe tum demum pacem facturos, cum Pyrrhus ex Italia exceſſiſſet.

Sunt etiam) Non omnes ait ex acie in caſtra fugiſſe, ſed quoſdam omni culpa vacare, relictos præſidio Caſtrorum a Conſulibus.

Haud equidem) Tertio itidem a *Comparatione*.

Eadem eſt conditio noſtra, & eorum, qui Venuſiam, & Canuſium pervenere.

Sed horum opera utimini.

Ergo & nos redimere debetis, ut Reip. operam navare poſſimus.

Haud equidem) *Occupatio*, ne ſuis Commilitonibus invidere videatur.

Ne illi quidem) *Propoſitionis* approbatio, nam & illi ex acie fugerunt, & ſola pedum pernicitate ſervati ſunt.

Quam Venuſiæ) Qui enim cum Conſule fugerant, Venuſiam; qui cum Sempronio eruptionem fecerant, Canuſium pervenerant.

Delectum) Quarto *ab utili, & facili:*

Prætextatos, & ſervos ad militiam vocatis.

Ergo operam noſtram contemnere non debetis, quos minori pretio redimere poteſtis.

Nam ſi) *Complexio* illuſtratur.

Illud etiam) *Peroratio*, in qua Patres ad Miſeri-

cor-

cordiam conatur flectere: *l.* 3. *c.* 19. *t.* 166. & imprimis ab *Adjunctis* hoc modo.

Ii miſericordia digni ſunt, qui acerbiſſima captivitate premuntur, *l.* 2. *c.* 8. *t.* 92.

Nos tales ſumus. Ergo.

Si videatis) Cum ſupra a perſona hoſtis arguerit, nunc per figuram hypotypoſim vincula, & ſqualorem captivorum quaſi ob oculos ponit, ut magis *Miſericordiam* moveat, *ex Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *t.* 92.

Intueri) Confirmat illud idem a *Comparatione:*

Magis miſeri ſunt, qui ſunt in vinculis, quam eorumdem Cognati.

Sed hos videtis ſolicitos, & lacrymantes.

Ergo multo infelicior erit ipſorum Captivorum conditio.

Si medius fidius) Oſtendit, ſe de fama eſſe ſolicitum, adeoque probum virum exhibet, quo majori dignus videatur *Miſericordia*, *ex Ariſt. loc. cit.*

Suum quiſque) Hoc eſt, unuſquiſque aliquo modo eſt de bona ſui exiſtimatione ſolicitus.

Sententiæ.

Venia danda eſt neceſſitati.

Pluris facienda fama, quam vita.

In bello pernicitatis pedum, & curſus nullum præmium eſt.

ORATIONIS LXXXII.

T. Manlii in Senatu redemptionem diſſuadentis

Argumentum.

CUm Oratio pro redimendis Captivis habita quoſdam ex Patribus moviſſet, rogatus ſententiam T. Manlius ita rem diſſuaſit.

Loci communes a *Cauſis*, a *Comparatione*, & ab *Effectis*.

Motus, *Odium*. Mores *ſeveri Senatoris*.

Di-

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Epilogum*.

Si tantummodo) *Exordium* ſumit a *cauſa*, cur prolixe reſpondeat tali ratione: Si tantum redimi ſe poſtulaſſent, breviter reſpondiſſem, non eſſe redimendos.

Sed inſectati ſunt etiam eos, qui ex prælio Venuſiam, & Canuſium pervenere.

Ergo ad eorum inſectationem prolixe reſpondere debeo.

Atque utinam) Primum etiam *Contentionis* Argumentum ſumitur a *Cauſis*.

Ii ſunt indigni qui redimantur, qui ſua culpa capti ſunt.

Vos non ex neceſſitate, ſed veſtra culpa capti eſtis. Ergo.

Propoſitio patet ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *t.* 92. *Aſſumptionem* probat ab *Adjunctis*, quia facile erumpere potuiſſent, feſſis hoſtibus, & propter victoriam incompoſitis.

Et ſeptena) Quam *Aſſumptionis* approbationem confirmat a *Comparatione* majorum: Septena hominum millia erupiſſent etiam per confertos hoſtes.

Ergo multo magis per incompoſitos, & laxos hoſtium ordines.

Neque enim) *Complexio Aſſumptionis Probationi* reſpondens.

Nocte prope) *Aſſumptionem* primi argumenti rurſus probat teſtimonio Sempronii, ſua ſcilicet culpa eos captos fuiſſe.

Sicut avorum) Secundo indignos Miſericordia oſtendit, quippe ignavos, *ex Ariſt. loc. cit.* a comparatione: Ignaviæ arguendi eſſetis, etiam ſi actum fuiſſet de gloria.

Ergo multo magis, cum de ſalute veſtra ageretur.

Sicut avorum) Probatio *Antecedentis* ab exemplis Decii, & Calpurnii, ubi præterea pulcherrima adeſt Proſopopœja.

Si hoc) *Complexio*, quæ ex prædicta probatione oritur.

Ducem ſe) Actum fuiſſe de ipſorum ſalute, non

non de gloria oſtendit, & per vehementem Interrogationem *Complexionem* attingit, eos proinde ignaviſſimos fuiſſe, quibus ut ſervarentur defuerit animus.

Quinquaginta) In eorum ignaviam ſic præterea invehitur:

Ignaviſſimus eſt, qui ſummæ Virtutis exemplo non movetur.

Vos exemplum non movit tot Civium circa vos pro Patria cæſorum.

Ergo ignaviſſimi eſtis, adeoque indigni miſericordia.

Et liberi) Idem confirmat ab *Effectis* tali pacto.

Ignavi ſunt, qui Captivi deſiderant, quod liberi prodiderunt, & hoſti parent turpia ſuadenti, non Civi utilia, & honeſta.

Vos tales eſtis. Ergo.

Aſſumptio amplificatur a *diverſis*.

Quam ego) Hactenus ut ignavos, nunc ut ſceleratos contendit, non eſſe redimendos, & ſcelus probat ita ab *Effectis*:

Scelus eſt obſtare aliorum virtuti, & caſtra prodere ſine neceſſitate.

Vos utrumque feciſtis. Ergo eſtis ſcelerati. Ergo non redimendi.

Non enim) *Aſſumptionis* prima pars.

Hos cives) *Complexio* argumenti, quod latet, non eſſe redimendos.

Ex millibus) Ad amplificandum eorum ſcelus repetit argumentum in principio allatum, potuiſſe erumpere, ſi voluiſſent; & ad augendam invidiam tria memorat: 1. duabus fere legionibus idcirco Remp. carere: 2. neminem iis obſtitiſſe, ne erumperent: 3. invidere eos aliorum, qui eruperint, incolumitati, & gloriæ.

Viginti millia) Nam Canuſii cum Terentio Conſule ad duodecim millia armatorum erant, ut ex capitibus præcedentibus patet.

At enim) Altera pars *Aſſumptionis*, quam a *diverſis* amplificat.

Ante ſecundam horam) Diem Romani conſtituebant ab ortu ſolis uſque ad occaſum, adeoque

que pro diverſa ratione temporum majus, minuſque temporis ſpatium horæ continebant; quod adhuc ſervatur in quibuſdam regionibus.

Vos redimam) *Epilogus*, & breviter ſummam facit Orationis, ſuamque ſententiam affert per ironicam *comparationem imparium*.

Sententiæ.

Arrogans oratio miſeris nocet.
Cui ad ſeipſum ſervandum animus non eſt, is nec pro patria quicquam auſit.
Quem ſummæ virtutis exempla non movent, nihil unquam movebit.

Ex Lib. XXIII.

ORATIONIS LXXXIII.

Paculli Calavii ad Campanos de Senatu

Argumentum.

PAcullus Calavius princeps inter Campanos, ut Senatum ſervaret, & ſibi obnoxium faceret, apud infenſam maxime Senatui Plebem ita locutus eſt.

Loci communes ab *Enumeratione*.

Motus, *Amor*. Mores *Viri popularis*.

Quod ſæpe) Exponit facilem occaſionem Senatus puniendi, quem ipſe clauſum tenebat.

Nec quicquam) Admonet, ne quid temere agatur, de ſingulorum capite ſtatuendum eſſe; & priuſquam veteres Senatores interficiantur, novos eligi oportere, quod probat tali ratione:

Aut Regem, aut Senatum habere debetis.
Non Regem. Ergo Senatum.

Citari) Aſſignat rationem, qua de unoquoque ſupplicium ſumendum ſit, ut antea quoque expoſuit.

Sententiæ.

Nihil raptim, & temere agendum eſt.
Unuſquiſque potiorem ira ſalutem, atque utilitatem ſuam habere debet.
Senatus unum eſt liberæ Civitatis conſilium.

ORATIONIS LXXXIV.

Varronis ad Legatos Campanos

Argumentum.

Legatos Campanorum pollicentes omnia, quæ ad bellum opus eſſent, hortatur Varro, ut bellum pro Romanis contra Annibalem ſuſcipiant.

Loci communes ab *Enumeratione*, ab *Antecedentibus*, ab *Adjunctis*.

Motus, *Gratia*, & *Miſericordia*. Mores *Viri omnia deſperantis*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Concluſionem*.

Morem) In *Exordio* miſericordiam movet, ex *Ariſt. l. 2. c. 8. t. 89.* amplificando cladem ad Cannas acceptam per enumerationem eorum omnium, quibus ad bellum gerendum neceſſariis ſpoliati ſunt.

Itaque) *Complexio* eſt argumenti, quod ſic ſe habet:

Ii, quibus omnia deſunt, non juvandi ſunt, ſed defendendi.
Nobis omnia erepta ſunt in pugna Cannenſi.
Ergo defendendi omnino a vobis, non juvandi ſumus.

Veniat) Quod ut prompte faciant, ita argumentatur ab *Antecedentibus*.

Defendere debetis eos, qui vos defenderunt, & ornarunt: *lib. 1. cap. 9. tex. 161.*
Nos & defendimus, & ornavimus Campanos.
Ergo Campani parem nobis gratiam referre debent.

Sed etiam Sidicinum) Emphaſim habent ea verba, ut (quæ prima *Aſſumptionis* pars eſt) in maximo rerum diſcrimine conſtitutos tunc fuiſſe Campanos oſtendat, qui ſibi etiam a Sidicinis timerent, ignobili, & parva civitate, juxta *Ariſt. l. 2. c. 7. tex. 89.*

Adjicite) Secunda pars *Aſſumptionis*, quæ continet beneficia a Romanis collata in Campanos poſt initam ſocietatem.

Non cum Samnite) Sequitur argumentum ab *Adjunctis*, hoc modo:

Hoſtis crudelitas maxime timenda eſt.
Sed hoſtis eſt Pœnus barbarus, & crudelis.
Ergo maxime timendus, adeoque contra eum bellum ſuſcipiendum.

Pœnus hoſtis) *Aſſumptionem* explicat, & hoſtes oſtendit maxime eſſe barbaros, quippe ne Africæ quidem indigenas, cum ſub Didone ex Phœnicia venerint; crudelitatem deinde etiam amplificat.

Hos infandis) *Complexio* illuſtrata ab *effectis*.

Pulchrum) Arguit ab *honeſto*.

Triginta) *A facili*.

Qui ſi) *Concludit*, ſi rem adeo honeſtam, & per ſe non difficilem aggrediantur, fore, ut victoria Annibalis nulla ſit.

Sententiæ.

Pulchrum eſt bene meritis ſociis opitulari.
Contra communem hoſtem etiam communibus armis pugnandum.

ORATIONIS LXXXV.

Calavii ad Perollam filium

Argumentum.

PErollam meditantem poſt convivium interficere Annibalem hac oratione Calavius Pater deterrere conatur a nimium audaci conſilio.

Lo-

Loci communes a *Conſequentibus*, & ab *Adjunctis*.

Motus, *Timor*. Mores *Viri maxime ſolliciti*.

Per ego te) Sic igitur a *turpi* eum a cogitato facinore deterret:

Non debet filius ante oculos Patris facere, & pati infanda.

Sed ſi hoc peragis, facies, & patieris infanda omnia. Ergo.

Per ego te) *Propoſitio* Syllogiſmi.

Paucæ horæ) *Aſſumptionis* prima pars, quam amplificat ab *Adjunctis*, a fide ſcilicet data, a religione, & pietate.

Tertius Campanorum) Nam ipſe cum Patre, & Jubellio, ſoli ex Campanis adhibiti fuerant convivio.

Sed ſi nihil) *Aſſumptionis* pars altera a *Conſequentibus*, quam per *Adjuncta* tum Annibalis, tum militum ita exaggerat:

Qui ſolus aggreditur ſummum Ducem, & ſuorum præſidio munitum, ruit in certam perniciem.

Summus, & terribilis Dux eſt Annibal, & habet ſuorum præſidium.

Ergo ſi ſolus aggrederis, te certiſſimo exponis periculo.

Propoſitio patet ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 48. *Aſſumptionem* multis urget Interrogationibus.

Et ſi alia) Hoc tandem *dilemmate* utramque *Aſſumptionis* partem confirmat:

Meum pectus opponam pro Annibale:

Sed ſi me interficias, facies infanda, ſi cedas, eadem patieris.

Ergo aut facies, aut patieris infanda.

Deterreri) *Complexio* ſuperioris argumenti quoad utramque partem.

Sententiæ.

Perditiſſimus eſt, qui facere, & pati omnia infanda velit.

Hoſpitalis menſa ſancta habenda.

ORATIONIS LXXXVI.

Perollæ Patri reſpondentis.

Motus, *Pudor*. Mores *amantis Patriæ Viri*.

Ego quidem) In prima parte obedientiam Patri pollicetur, ut quando pius in Patriam fortiter agendo eſſe non poteſt, ſit parendo pius in Patrem.

Tuam) Secunda pars habet exprobrationem Patris.

O patria) Exſolvit in tertia parte, quod pollicitus fuerat, gladiumque a ſe projicit, non ut hoſti parcat, ſed ut pareat Patri.

ORATIONIS LXXXVII.

Annonis in Senatu Carthaginienſi

Argumentum.

ADverſus Himilconis increpationem propter victorias Annibalis ita ſe Anno defendit, ut ne nunc quidem bellum probet, nec commeatum Annibali mittendum cenſeat.

Loci communes a *Repugnantibus*, *Adjunctis*, & *Antecedentibus*.

Motus, *Timor*. Mores *prudentis*, & *gravis Senatoris*.

Dividitur in quatuor partes, *Exordium*, *Propoſitionem*, *Contentionem*, & *Epilogum*.

Tacuiſſem) *Exordium* ſumit a *cauſa dicendi*.

Ne communem lætitiam turbarem, tacuiſſem, niſi interrogaſſet Himilco.

Sed interrogat. Ergo tacere non debeo.

Si reticeam) Dat rationem, cur interrogatus reſpondere debeat, ne ſcilicet aut propter ſuperbiam adverſarii increpationem ægre tuliſſe videatur, aut ſervilem in modum alienæ invitus ſubſcripſiſſe ſententiæ.

Reſpondeam) *Propoſitio* bipartita, bellum enim, bel-

bellique auctorem incuſat, & pacem ſuadet.

Itaque) Ad pacem hortatur, quod æquis conditionibus eam hoc tempore habituri ſint, quippe poſt victoriam ; idque ſi negligant, adjicit *metum* futuri mali. *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 41.

Jam læta ſunt) Ipſæ, inquit, res belli proſpere geſtæ lætæ per ſe ſunt Annibalis ſatellitibus, non quia pacem æquiorem dare poſſint.

Quæ tamen) Bellum autem, bellique auctorem ita primum a *Repugnantibus* arguit : Qui eget militum, pecuniæ, & commeatuum, non eſt victor.

Sed hujuſmodi rerum omnium ſe egere fatetur Annibal.

Non ergo victor eſt.

Et ne omnia) Ita deinde ab *Adjunctis*:

Nullus ex Latinis populus defecit, nemo Romanus transfugit, & nulla fit mentio pacis.

Ergo bene adhuc Romani ſperant, adeoque bellum eſt integrum.

Antecedens proponit interrogando Adverſarium.

Quam varia) Jam bellum non ſolum adhuc integrum, ſed etiam periculoſum oſtendit ab *Antecedentibus*, tali ratione:

Priore bello ſæpe vicimus, & tandem victi fuimus.

Ergo etiam nunc, licet victores, vinci poſſumus.

Quod ſi) Tum vero quæ pacis ſpes eſſe debeat per *Epicherema* proponit.

Qui victus non dat pacem, victor minus dabit.

Romani victi pacem non dant. Ergo victores multo minus.

Omnia videntur ex *Ariſt. deſumpta lib.* 2. *c.* 5. *tex.* 50.

Ego) *concludit* tum de pace referri oportere, tum nihil ex iis, quæ poſtulabat, Annibali eſſe mittendum.

Sententiæ.

In dicenda ſententia cave, ne aut ſuperbus, aut obnoxius videaris.
Fortuna belli varia eſt.
Bonus Civis neque eſſe debet alienæ libertatis oblitus, neque ſuæ.

ORATIONIS LXXXVIII.

Marcelli ad L. Bantium

Argumentum.

L. Bantium Nolanum defectionem Patriæ meditantem ita ſibi, & Romanis Marcellus Prætor conciliat.

Motus, *Amor*. Mores *humani Principis*.

Multos) Laudat Juvenem a Romanorum teſtimonio, & a rebus maxime ad Cannas geſtis; excuſat autem ſuam uſque ad illud tempus ignorantiam, quod ea Nolani per invidiam reticuerint, unde ſibi benevolum facit, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 27.

Itaque) Hortatur, ut pergat de Romana Rep. bene mereri, pollicitus honores omnes, & præmia.

Sententia.

Magna virtus obſcura eſſe non poteſt.

ORATIONIS LXXXIX.

Legatorum Samnitium ad Annibalem.

Argumentum.

Legati Samnitium injurias ſibi a Marcello illatas apud Annibalem hac oratione queruntur, & petunt auxilium.

Lo-

Loci communes ab *adjunctis*, ab *antecedentibus*, & a *comparatione*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *ſupplicum*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *contentionem*, & *concluſionem*.

Hoſtem) *Benevolentiam* ſibi conciliant Annibalis tum ex odio in Romanos, tum ex amore in ipſum Annibalem, cujus virtutem maxime prædicant. *L.* 3. *c.* 14. *t.* 98.

At hercule) In *contentione* duo faciunt, & mala ſua exaggerant, & præſidium petunt. Sic autem primo ab *adjunctis*.

Turpe eſt, ſocios Annibalis eo victore, & præſente vexari ab hoſtibus.

Sed nos te victore, & præſente, a Marcello affligimur. Ergo.

Ad unum modo ictum) Hoc eſt, ad Cannas quidem potuiſſe te vincere, ſed ea parta victoria elanguiſſe, neque abſolvere poſſe bellum.

Per centum) Secundo a rebus geſtis, victoriiſque ex Romano Populo relatis:

Turpe eſt Samnitibus, vexari ab iis, quibuſcum per tot annos bellum proſpere aliquando geſſerunt.

Sed cum Romanis per multos annos bellum geſſimus, & aliquando vicimus.

Ergo turpe eſt, nunc nos ab iis ita vexari.

Niſi quod) Reſpondent cuidam *prolepſi* de Pyrrho, & affirmant, non ſibi magis a Pyrrho auxilium latum fuiſſe, quam a ſe Pyrrho.

Quæ aſpera) Tertio a *comparatione* præteritarum cladium:

Turpe eſt, eos, quos antea magni exercitus, & Duces vexabant, vinci nunc a parva, & incompoſita militum manu.

Sed nos antea magni exercitus, magnique Duces bello petebant, nunc autem parva, & incompoſita manus affligit. Ergo.

Quæ aſpera) *Complexio*.

Magni) *Aſſumptio* illuſtrata ab *Adjunctis*.

Ante explorato) Prudentes enim Duces, antequam popularentur hoſtium agros, exploratores

præmittebant, & aliam aciem in ſubſidiis locabant, ut auxilio eſſet populatoribus, & in populando a ſignis diſcedere milites non ſinebant. Omnia fere deſumpta ex *Ariſt. l. 2. c. 8. t. 89.*

Cauſa autem) Altera *contentionis* pars eſt petitio Præſidii, quam confirmant ab *honeſto*; tum quia defendere ſocios Annibal tenetur, tum quia ipſi ſunt ſine præſidio Juventutis, quæ ſub Annibale militabat.

Nec te) Deinde a *facili*.

A quo cæſę ſunt tot legiones pauci prædatores facile vinci poterunt.

Tu multas legiones ad Cannas occidiſti. Ergo.

Quamvis vana) Vana erat ſpes prædæ, vel quod nihil amplius prædæ ſupereſſet poſt multorum menſium vaſtationem, vel quod omnia Samnites in oppida, & loca munita tranſtuliſſent.

Præſidiumque) Ab *Utili*, non enim tantum nobis auxilium tuleris, ſed etiam Nolæ præſidium ademeris, ſi populatores interfeceris.

Si modo) *Concluſionis* loco eſt repetitio Argumenti, quod primo innuerant, debere Annibalem ſuoſmet ſocios tueri.

Sententiæ.

Non virtus magis, & fortuna, quam comitas, & benignitas hoſtes conciliat.

Quos, ut ſocios haberes, dignos duxiſti, haud indignos judices, quos in fidem receptos tuearis.

ORATIONIS XC.

Annonis ad Nolanos Principes

Argumentum.

SEnatores Nolanos ad colloquium evocatos hortatur Anno, ut Romanorum ſocietati amicitiam Annibalis præponant.

Loci communes ab *antecedentibus*, & *conſequentibus*.

Quæ

Quæ ſi paria) Arguit primo a ſuperbia Romanorum, & benignitate Annibalis per *comparationem diſſimilium*.

Si ambo) Deinde a rebus antea geſtis.

Ipſorum) *A metu*, ne Nola, ſicut Nuceria, caperetur, & diriperetur crudeliter a militibus.

Nolle) A ſpe præmiorum, ſi Marcellum, ſeque ipſi dedant Annibali.

ORATIONIS XCI.

Annibalis ad Milites ſegnius pugnantes

Argumentum.

PŒnos ad Nolam ſegnius adverſus Marcellum pugnantes ita Dux Annibal objurgat, & inflammat.

Loci communes ab *antecedentibus*.

Motus, *Verecundia*. Mores *boni Ducis*.

Tota adhortatio hoc uno Syllogiſmo continetur, ab *antecedentibus*:

Turpe eſt, victorem toties Exercitum a paucis vinci militibus, *L.* 2. *c.* 5. *t.* 65. & qui Romæ minitabantur, non poſſe expugnare Nolam.

Vos toties magnos exercitus viciſtis, & Romam vos poſſe expugnare jactabatis. Ergo.

Arma) *Propoſitio* increpationis, quod luxuria Campana emarcuerint, qua de re paulo ante Marcellus ad ſuos.

Legatine) *Complexio* cum *Aſſumptione* conjuncta.

Ubi ille) Eadem *complexio* eodem modo per Interrogationes probata, ut vim majorem haberet.

Romam) Altera pars *aſſumptionis* de Romanæ Urbis expugnatione, & Nolam facili negotio expugnari poſſe, oſtendit ab *adjunctis*.

Hinc vos) *Concluſio* prædæ opimæ ſpem facit.

Luxuria marcet Virtus.
Qui Lingua fortes ſunt, multa temere jactitant.

Ex Lib. XXIV.

ORATIONIS XCII.

Q. Fabii ad Populum de Conſulibus creandis

Argumentum.

Cum prærogativa Juniorum Conſules dixiſſet T. Otacilium, & M. Æmilium, Q. Fabius Conſul eos non eſſe idoneos gerendo bello cum verſutiſſimo hoſte, contendit, adeoque alios creari debere.

Loci communes a *comparatione*, ab *adjunctis*, & *antecedentibus*.

Motus, *Timor*. Mores *Viri prudentis*, & *de Rep. ſoliciti*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Si aut pacem) In *exordio* facit *attentos*, cum exponit quantum ſit bellum, quod cum Duce prudentiſſimo geritur, juxta *Ariſt. l.* 3. *c.* 14. *t.* 104. ſicque concludit ab *adjunctis*: Summo Duci hoſtium ſummus Imperator eſt opponendus. Summus Dux eſt Annibal. Ergo.

Si aut) *Propoſitionis* approbatio a *contrariis*.

Sed eum) *Aſſumptio* cum *complexione* conjuncta per quam abſolvit *exordium*, addita proſopopœja ſuffragia dantium.

Hoc anno) In principio *contentionis* eamdem *Propoſitionem* ſupra allatam probat a *comparatione minorum* tali pacto:

In ſingularibus certaminibus par Adverſarius provocanti quæritur.

Ergo etiam Imperatori hoſtium pares virtute Duces quæri debent.

Sed

Sed nominati Conſules pares Annibali non ſunt.

Ergo alios creare oportet.

Hoc anno) *Antecedens* illuſtratur exemplis Claudii, Manlii, & Valerii.

Quemadmodum) *Complexio*.

Cum qui eſt) Confirmatur hæc ipſa *complexio ab adjunctis*.

Tum maxime ſummus Dux eſt creandus, cum annua tantum poteſtas, & circumſcripta datur contra perpetuum, & nullis obnoxium legibus Imperatorem.

Tales ſunt noſtri Duces adverſus Annibalem. Ergo.

Propoſitio ſola amplificatur, nam cæteræ omittuntur ut manifeſtæ.

Quoniam) *Aſſumptio*, eos ſcilicet, qui nominati eſſent, non fore Duces pares Annibali: & de Æmilio quidem, quia cum eſſet Flamen Quirini, non poterat a Sacris diſcedere; de Otacilio vero ſic probat ab *antecedentibus*.

Qui rei minimi negotii gerendæ impar fuit, multo magis erit impar gerendo bello contra Annibalem.

Talis eſt Otacilius. Ergo omnino impar tanto bello gerendo.

Otacilius) Præmittit affinitatem ſuam cum Otacilio, ut oſtendat, ſe non privata aliqua ſimultate moveri, ſed Reip. tantum cauſa, contra ſuorum dignitatem.

Quilibet) *Propoſitionis* approbatio a *ſimili*.

In minore) *Aſſumptio*, quam amplificat ab enumeratione eorum, quæ mandata fuerant Otacilio Claſſis Præfecto, quorum nihil peregerat anno ſuperiore, utiturque aptiſſime figura *conceſſione*.

Si conſul) Ita deinde a *comparatione majoris*.

Si Conſul eſſes, non deberes moleſte ferre Dictatorem dici.

Ergo minus indignari debes, ſi Conſul non fias.

Si conſul) *Antecedens*.

Magis) *Antecedentis* approbatio ab *utili* per allegoriam bajulorum.

Ego) In *Peroratione* hortatur populum, ut meliores Conſules creet, habita ratione belli, quod gerebatur, & cladium imperitia quorundam acceptarum, quo modo timorem excitat, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 53.

Prærogativæ favor) Cum per omnes xxxv. Tribus eſſent diſtributæ Centuriæ, in ſuffragiis ferendis ſortiebantur imprimis Tribum, cui prærogativa contingeret; deinde altera ſtatim ſortitio fiebat, cuinam Centuriæ illius Tribus ex omnibus quinque Claſſibus ſors ferendi primo loco ſuffragii obveniret; & illa dicebatur Tribus Prærogativa, ut paſſim apud auctores.

Sententiæ.

Uti milites pares hoſti, ita Duci hoſtium parem Imperatorem quæramus.

Ille ſummus eſt Imperator, qui nullis neque temporis, neque juris anguſtiis incluſus eſt.

Bonus Civis potiorem habet privatis neceſſitudinibus Remp.

Quilibet nautarum, vectorumque tranquillo mari gubernare poteſt.

Noſtra ipſorum intereſt, non imponi cervicibus noſtris onus, ſub quo concidamus.

ORATIONIS XCIII.

Apollonidis Syracuſani ad ſuos Cives

Argumentum.

SYracuſanos poſt necem Tyranni partim Romanis, partim Carthaginienſibus faventes hortatur Apollonides, ut alterutram ſocietatem unanimes eligant, & Romanam Punicæ præponant.

Loci communes ab *Effectis*, & *Antecedentibus*. Motus, *Timor*. Mores *Viri prudentis*.

Nec

Nec ſpem) Hanc affert in principio *propoſitionem*, ſtatuendum eſſe Syracuſanis, utrum ſalvi eſſe, an perire omnes velint: quam ſic probat ab *Effectis*: Aut ſimul omnes alterutram ſocietatem eligere debetis, aut diſcordes partim Carthaginienſibus, partim Romanis favere.

Sed ſi primum facitis, omnes ſalvi eſtis, ſi alterum, omnes peribitis.

Ergo ſtatuere debetis, utrum perire, an ſalvi eſſe velitis.

Si enim) Prima pars *aſſumptionis*, nam *propoſitio* ſatis per ſe patet, cum nihil detur medium.

Sj alia) *Aſſumptionis* ſecunda pars approbata ab *adjunctis*, *ex Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 40.

Itaque) Subſumit deinde: Sed perire certe non vultis.

Ergo ut ſalvi ſitis, idem omnes ſentire debetis.

Utra ſocietas) Nunc tranſit ad alteram partem *Orationis*, & utilius Syracuſanis eſſe contendit Romanam ſocietatem præeligere. 1. quia ſatius imitari prudentiam Hieronis, qui cum Romanis, quam temeritatem Hieronymi, qui cum Pœnis ſenſerat.

Vel quinquaginta) 2. quia per tot annos feliciter experti fuerant Romanorum amicitiam, Pœnorum autem ſocietas nunc ipſis erat incognita, antea experti fuerant infidelem; utrumque ab *antecedentibus*.

Eſſe etiam) 3. tandem ita ab *effectis*:

Utilius eſt nobis differri bellum, quam ſtatim geri.

Sed Punica ſocietas ſtatim bellum affert cum Romanis, Romana aut nullum cum Pœnis, aut non ſtatim.

Ergo utilior nobis eſt Romana ſocietas, quam Punica.

Sententiæ.

Ut idem omnes in Rep. ſentiant, ſumma vi agendum eſt.

Ami-

Amicitia feliciter per multos annos experta incognitæ præferenda eſt.
Melius eſt differri bellum, quam ſtatim geri.

ORATIONIS XCIV.

L. Pinarii ad Milites de perfidia Ennenſium

Argumentum.

CUm Ennenſes, ut reliqui fere Siciliæ populi, defectionem ab Romanis cogitarent, peterentque propterea ſibi reddi claves Arcis, Pinarius milites hortatur, ut ſigno dato populum in Concione trucident.

Loci communes a *Cauſis*.

Motus, *Confidentia*, & *Metus*. Mores *vigilantis Ducis*.

Tres ſunt partes. 1. exponit periculum. 2. ut præoccupent hortatur. 3. explicat de hac re ſuum conſilium, & concludit.

Credo ego) Fraudem, quæ in aliis Civitatibus Præſidia Romana oppreſſerat, ait, ſuos Milites effugiſſe Deum benignitate, ſuamet ipſorum virtute.

Utinam) Sed cum manifeſta fraus caveri non poſſit, oſtendit, eo jam rem deductam eſſe, ut vim aut facere, aut pati debeant, quod Ennenſes peterent claves, ut præſidium trucidarent, augetque periculum, nocte una tantum intermedia, ex *Ariſt. lib.* 2. *cap.* 5. *tex.* 40.

Orta luce) Ita igitur, ut præoccupent, propoſita neceſſitate, hortatur:

Aut Vos ab Oppidanis, aut a vobis Oppidani cras trucidabuntur.
Sed illud pati non debetis. Ergo.

Orta luce) *Propoſitionis* approbatio.

Itaque) Ipſa *Propoſitio* ex approbatione per modum *complexionis* prolata.

Nec præoccupati) Ut magis ad opus inflammet, oſtendit in præoccupando victoriam conſiſtere, ſive milites, ſive Oppidani præoccupent.

In-

Intenti) Exponit ordinem ſervandum in Ennenſium cæde.

Vos Ceres) Per Apoſtrophen ad Deos factam, utpote neceſſarium excuſat: in eo enim Oppido dicebatur rapta Proſerpina.

Pluribus) *Confidentes* ultimo facit, tum quia armati inermes aggrediebantur, tum quia haud procul erat Conſul, futurus auxilio; idque ex *Ariſt. l. 2. c. 5. t. 61.*

Sententiæ.

Nihil magis, quam Vigilantia, belli tempore neceſſarium eſt.

Optandum, ut omne vitæ tempus nec patiendo infanda, nec faciendo traduci poſſit.

Vitandæ, non inferendæ fraudis cauſa, vim adhibere licet.

Ex Lib. 25.

ORATIONIS XCV.

Supplicum Militum ad M. Marcellum
Argumentum.

Reliquiæ Cannenſis cladis relegatæ in Siciliam, ne ante finitum bellum reportarentur in Italiam, apud M. Marcellum per Legatos pœnam deprecantur.

Loci communes a *comparatione*, & ab *adjunctis*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *Supplicum*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Conſulem) In *Exordio* ſibi Marcellum benevolum faciunt, quod de illius benignitate optimam ſemper opinionem habuerint, quamque ipſi in Siculo bello navare operam Reip. deſideraverint, exemplo eorum, qui capti fuerant a Pyrrho. ex *Ariſt. l. 2. cap. 4. tex. 29.*

Quamquam) In *contentione* duo faciunt; pur-

gant

gant culpam, & pœnam deprecantur, præmiſſa Apoſtrophe ad Senatum, & ad ipſum M. Marcellum, cujus Imperatorias artes laudant. Ad purgandum igitur crimen, hoc inprimis argumento utuntur a *comparatione parium*.

Ad Cannas non minor fuit culpa Ducum, quam militum.

Sed Duces omni culpa liberati ſunt.

Ergo nos milites immerito culpæ arguimur.

Si non deum) *Propoſitio* per figuram *communicationem* expreſſa ad vitandam *Invidiam*.

Equidem) *Aſſumptio* illuſtrata ab *Effectis*; ab honoribus ſcilicet in Conſulem, & principes viros collatis poſt pugnam Cannenſem; deſignant autem Sempronium, Ap. Claudium, Fabium, & Scipionem.

An vobis) *Complexio per contraria*, ut ſe dignos *Miſericordia* probarent, quippe indignos ea fortuna. *Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *t.* 92.

Utique morituros) Hoc eſt, ad certam mortem miſiſtis, impoſita conditione, ut neceſſario mori deberent.

Deinde ſic a *comparatione majorum* argumentatur:

Major fuit eorum culpa, qui ad Aliam, & Furcas Caudinas victi ſunt, quam noſtra, qui ad Cannas pugnavimus.

Sed illi culpam omnem delere ſua virtute potuerunt.

Ergo nobis etiam hæc venia danda eſt.

Ad aliam) *Propoſitionis* approbatio quoad primam partem.

Tamen) *Aſſumptio*.

Cannenſem) Altera pats *comparationis*; qua *propoſitio* confirmatur, exercitum ad Cannas egregie, & uſque ad extremum pugnaſſe.

Cum captivis) Tertio arguunt a teſtimonio ipſorum Patrum; nam cum ageretur de redimendis Captivis, T. Manlius laudaverat eos, qui ex acie fugiſſent incolumes, ut ex illius Oratione conſtat, quam ſupra expoſui.

☞ *Nunc deteriore*) Quarto a *comparatione* Captivorum, tali ratione:

Ca-

Captivi majori digni ſunt pęna, quam nos.
Sed Captivos Majores noſtri minori pœna affecerunt, quam nos a vobis nunc afficimur. Ergo hæc immerito patimur.

Nunc) *aſſumptio*.

Quippe) Ejus approbatio ab *effectis*, quod ad Captivos pertinet.

Nos quibus) Approbatio tum *Propoſitionis*, ubi ſuam culpam elevant, tum etiam alterius partis *Aſſumptionis*, cum ſuam pœnam amplificant.

Neque ignominia) Pœnam igitur ſecundo loco deprecantur; cumque levia per modeſtiam petunt, non finem ſcilicet ignominiæ, nedum præmium aliquod, ſed ſolum ut detur pugnandi locus, eo ſibi majorem benevolentiam conciliant. *l.* 2. *c.* 4. *t.* 25. Quamobrem ſic ab *adjunctis* ſuam illam juſtiſſimam petitionem exponunt:

Cum maximum bellum urget, omnium promiſcue opera uti debet Reſp.
Sed maximum in Sicilia bellum eſt.
Ergo noſtra etiam opera uti Reſp. debet.

Bellum in) *Aſſumptio* amplificatur, ut dictum eſt, ab *adjunctis*.

Servorum) Ita deinde inſtant a *comparatione*.

Qualiſcumque ſit noſtra conditio, non erit deterior, quam Servorum.
Sed Servorum etiam opera utitur Reſp.
Ergo noſtra etiam uti debet.

Servorum) *Aſſumptio*.

Pro ſervis) *Propoſitio* cum *Complexione*; habeat nos Senatus, ut ſervos ad bellum emptos, & pro libertate recuperanda pugnare ſinat.

Vis tu mari) *Peroratione* ſe promptos ad quælibet ſubeunda pericula offerunt, & adverte vim in ea *Repetitione* maximam.

Ut quo ad Cannas) Ut ſi mori ad Cannas debuimus, quamprimum in Sicilia pugnantes moriamur, ut glorioſa mors ignominiæ finem imponat.

Sen-

Sententiæ.

Fatali lege immobilis rerum humanarum ordo ſeritur.
In pœnis etiam ſervanda æquabilitas.

ORATIONIS XCVI.

Annibalis ad Tarentinos de Claſſe paranda

Argumentum.

Cum Tarentini dubitarent, qua ratione paranda eſſet Claſſis ad obſidendam arcem, Annibal quid ſit agendum exponit.

Loci communes a *Cauſis*, & ab *Adjunctis*.

Motus, *Confidentia*. Mores *prudentis Ducis*.

Evadent) Non eſſe deſperandum, quin ex portu in apertum mare trahi naves poſſint, ita oſtendit a *Cauſis*:

Conſilio multa fiunt, quæ difficillima videbantur.
Ergo & hoc faciemus, ſi conſilio uti voluerimus.

Urbem) Rationem transvehendi plauſtris in mare naves probat facilem ab *Adjunctis* viarum, quæ planæ, & latæ erant; ſicque *Confidentes* facit, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *tex.* 61.

Et mare) In hac altera parte refert præmia, quæ ex hoc conſilio conſequentur, poſſeſſionem maris, arcis obſidionem, & celerem victoriam.

Sententia.

Multa, quæ impedita natura ſunt, conſilio expediuntur.

ORATIONIS XCVII.

Legati Syracuſani ad Marcellum de deditione

Argumentum.

SYracuſani, cum Præfectos Pœnorum interfeciſſent, Legatos deinde ad M. Marcellum mittunt, qui tali Oratione veniam rerum geſtarum petunt.

Loci communes a *Cauſis*, ab *Effectis*, a *Conſequentibus*, & *Antecedentibus*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *Supplicum*.

Duæ ſunt partes, excuſatio rerum geſtarum, & deprecatio pœnæ.

Neque primo) Defectionis excuſationem ita adornat a *cauſis* princeps illius Legationis:

Ii venia digni ſunt, qui non ſponte, ſed coacti defecerunt.

Sed nos coacti a Tyrannis, adeoque non ſponte defecimus. Ergo.

Propoſitio pendet ab *Ariſt. l.* 1. *c.* 10. *t.* 176.

Neque) Oſtendit, Syracuſanos coactos a Hieronymo primum, deinde ab Hippocrate, & Epicide a Romanis defeciſſe.

Nec quiſquam) Altera pars *Aſſumptionis*, ſponte ſua id non feciſſe.

Neque primo) Hoc eſt, non defecimus nunc primo auctoribus Epicide, & Hippocrate, ſed jam antea Hieronymus Tyrannus defecerat.

Hinc metu) Metu, vi ſcilicet, & opera mercenarii militis, fraude vero, miſſis falſis nuntiis de Leontinorum cæde.

Nunc certe) Deinde confirmat eamdem *Aſſumptionem* ab *effectis*.

Ii non ſponte defecerunt, qui ſtatim, recuperata libertate, ſe vobis dedunt.

Sed ſtatim recuperata libertate, nos noſtraque vobis dedimus.

Ergo antea ſponte non defecimus.

Hic etiam amplificatur *aſſumptio*.

Gloriam) In ſecunda *Orationis* parte deprecatur Urbis excidium a *Conſequentibus*:

Majori tibi erit gloriæ ſervata tanta urbs, quam everſa.

Ergo ſervare debes incolumen, non evertere.

Probatur *antecedens*. 1. quia jam maxime illius gloria eſt Urbe expugnata tot triumphis iuſigni. 2. quia ſi ſervantur victæ Urbis trophæa, majori erunt admirationi trophæa Marcelli de tali Urbe relata.

Quo quiſquis) *Miſericordia* movetur ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *t.* 92.

Sub clientela) Ita etiam evenit, nam Syracuſæ per multum deinde tempus ſub clientela Marcellorum fuerunt.

Ne plus) A meritis antecedentibus ultimo arguit.

Plus apud Vos valere debet Hieronis memoria, quam Hieronymi.

Sed ille amiciſſimus veſtræ Reip. fuit.

Ergo in ejus gratiam ſervare Syracuſas debetis.

Ne plus) *Propoſitio*, nam per ſe ſatis manifeſta erat *aſſumptio*.

Diutius) *Propoſitionis* approbatio, tum quia diutius fuerat amicus Hiero, quam inimicus Hieronymus, tum quia defectio a Romanis Hieronymo auctori perniciem peperit; a ſuis enim interfectus fuerat.

Sententiæ.

Parcendum innoxiæ multitudini.

Glorioſior erit, qui victas Urbes poſteris eſſe ſpectaculo, quam qui, iis exciſis, famæ credi maluerit.

ORA-

ORATIONIS XCVIII.

L. Martii ad Milites

Argumentum.

CÆſis in Hiſpania Scipionibus, L. Martius, cui ab exercitu delatum fuerat imperium, milites hortatur, ut noctu facta eruptione invaderent hoſtium caſtra, quæ negligenter cuſtodiri nuntiabantur.

Loci communes ab *Antecedentibus*, ab *adjunctis*, & *comparatione*.

Motus, *confidentia*. Mores *Præclari Ducis*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Concluſionem*.

Vel mea) Ut ſibi milites benevolos faciat, exorditur ab avertenda ſuſpicione ambitionis, oſtenditque, ſibi grave eſſe illud imperium & ex ſua pietate in Scipiones, & ex præſenti fortuna.

Quo enim) Probat hanc ſecundam partem ita ab *adjunctis*.

Difficile eſt, eum, qui mæret, poſſe alios & conſolari, & ſervare.

Sed ego maxime mæreo ob mortem Imperatorum.

Ergo difficile eſt mihi conſolari vos, & ſervare.

Niſi metus) Juxta illud Senecæ: *Curæ leves loquuntur, ingentes ſtupent*. vide *Ariſt. lib.* 2. *c.* 8. *tex.* 90.

Et Scipiones) Explicat illud alterum de pietate ſua in interfectos Scipiones, quorum memoria agitatum ait ſe nunquam poſſe quieſcere.

Neu ſe) Proſopopæja, qua inducit Scipiones ſibi loquentes, ut milites ad pugnam inflammet: concluditque deinde exemplo ſuiipſius, præſtandam eſſe Ducibus obedientiam, licet mortuis, ſed immortali vita donatis, quam vivis præſtitiſſent, & a luctu ad ultionem converti animos oportere,

Nec alia) *Confidentes* igitur Milites facit ita ab *Antecedentibus*.

Quos heri viciſtis, hodie quoque facile ſuperabitis.

Sed heri hos eoſdem hoſtes viciſtis.

Ergo nunc quoque eos facile ſuperabitis.

Argumentum, quod confirmatur etiam exemplo Cannenſis cladis, cui non ceſſit Romana Virtus], deſumitur ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 57.

Nunc qui) *Complexio*.

Non enim) *Prolepſis*, quod ipſe heſternam victoriam perſequi milites prohibuerit.

Ut poſtmodum) Reſponſio ad *Prolepſin*.

Nec hujus) Reſponſionem ſupra allatam confirmat ab *Adjunctis*, tali ratione.

Imparati facile opprimi poſſunt. ex *Ariſt. l.* 1. *c.* 12. *t.* 223.

Hoſtes imparati ſunt.

Ergo facile opprimi poſſunt. *Ariſt. loco citat*.

A vobis) *Propoſitionis* approbatio a *Contrariis*.

Et ita) *Aſſumptio* ita probatur a *Cauſis*.

Qui negligit, imparatus eſt.

Hoſtes nos negligunt. Ergo ſunt imparati.

Ad id) *Propoſitio* hujus ſyllogiſmi, qui ob proſperam fortunam non timet, minime cavet.

Nihil omnium) *Aſſumptio*.

Audeamus) *Complexio* prioris ſyllogiſmi.

Tertia) Aperit ſuum conſilium de hoſte noctu invadendo, docetque ſimul, qua ratione peragi res debeat.

Scio audax) Eruptionem, quam expoſuit, ita ſuadet:

Ante certam, & proximam perniciem audendum eſt aliquid.

Sed certa nobis imminet pernicies.

Erumpere igitur debemus.

Sed in rebus) *Propoſitio* cum ſua probatione.

Unus) *Aſſumptio* confirmatur a periculo, ne tres hoſtium duces ſimul conveniant, tunc autem nullam amplius futuram ſalutis ſpem, docet a *Comparatione*.

Duo Scipiones incolumi exercitu non potuerunt

runt reſiſtere tribus hoſtium Ducibus.
Ergo multo minus ego reſiſtam cum reliquiis illius victi exercitus.

Alia belli) *Complexio* ſyllogiſmi

Ite diis) *Concluſio*, qua jubet eos curare corpora, ut vigentes, & integri caſtra hoſtium invadant, addita ſpe ab heſterno proſpero certamine.

Sententiæ.

Imperium ut amplum judicio hominum, ita re ipſa grave, ac ſolicitum eſt.
Metus mœrorem ſæpe obſtupefacit.
Difficile eſt, cum ipſe mœreas, alterum conſolari.
Viri fortes vivunt, vigentque memoria rerum geſtarum.
Non lamentis, lacrymiſque, ſed factis hoſtem ulciſcimur.
Virtus ex omni ſævitia fortunæ emergit.
Ad id, quod ne timeatur, fortuna facit, minime cauti ſunt homines.
Quod difficillimum videtur, eo ipſo facillimum ſæpe eſt.
In rebus aſperis, & tenuibus fortiſſima quæque conſilia tutiſſima ſunt.
Si in occaſionis momento, cujus prætervolat opportunitas, cunctatus paulum fueris, nequicquam mox amiſſam quæras.

Ex Lib. 36.

ORATIONIS XCIX.

Sempronii Tribuni in Cn. Fulvium.

Argumentum.

CN. Fulvium ob exercitum in Apulia amiſſum, ita apud populum accuſat Sempronius Blæſus Tribunus Plebis.

Loci communes a *Cauſis*, & a *Comparatione*.

Mo-

Motus, *Odium*. Mores *Viri æquitatem amantis*.

Neminem) Cum manifeſtum jam eſſet crimen amiſſi in Apulia exercitus, reſtat ut illud aggravet ex *circumſtantiis*, quod facit primum a *cauſis* hoc Syllogiſmo.

Pejus eſt corrumpere vitiis milites, quam eos objicere interficiendos hoſti.

Sed Fulvius prius corrupit omnibus vitiis milites, quam proderet hoſti.

Ergo major eſt ejus culpa.

Aſſumptionem amplificat, oſtendens, facinus tam turpe ſingulare eſſe in Fulvio, & a nemine antea admiſſum. *Ariſt. l.* 1. *c.* 4. *tex.* 255.

Neminem, cum) Purgat ab omni culpa populum, qui imperium dederat, non enim novit mores eorum, quibus permittit exercitum.

Quid interfuiſſe) *A comparatione* deinde *diſſimilium*, tali ratione.

Potuit Sempronius diſciplina, & imperio ad bonam frugem ſervorum exercitum traducere.

Ergo multo major culpa Fulvii, qui liberos, & Romanos corruperit.

Nec hercule) Ex alia circumſtantia reprehendit Fulvium, quod primus ex acie fugerit, fueritque peſſimo exemplo militibus.

Flaminium) Sic itaque a *comparatione diſſimilium*.

Laudantur tot Duces, qui, ne deſererent circumventos exercitus, cecidere.

Ergo puniendus Fulvius, qui fugiens omnem exercitum hoſti prodidit. *Ariſt. l.* 2. *c.* 6. *t.* 65.

Facinus) Rurſus a *commparatione parium*.

Eadem pęna digni ſunt Duces, ac Milites, qui ex acie fugiunt.

Sed reliquiæ Cannenſis exercitus, legionumque ipſius Fulvii relegatæ ſunt prope in exilium.

Ergo & ipſe Fulvius eadem ſaltem pęna dignus eſt.

Adeo imparem) *Concludit* invidioſe Orationem per

per Epiphonema; grave enim fuiſſet, in libera Civitate poſſe impune peccare Nobiles, Plebejos non item.

Sententiæ.

Certum eſt, quemlibet in ganea, luſtriſque, ubi juventutem egerit, ſenectutem etiam acturum.
In libera Civitate diviti ac pauperi, honorato atque inhonorato impar libertas eſſe non debet.

ORATIONIS C.

Vibii Virii in Senatu Campano de deditione

Argumentum.

Coacto ſenatu Campano, & quibuſdam cenſentibus, mittendos eſſe Legatos de pace, & deditione, Vibius illud conſilium diſſuadet, & ad voluntariam mortem reliquos patres invitat.

Loci communes ab *adjunctis*, ab *antecedentibus*, a *ſimili*, a *comparatione*.

Motus, *deſperatio*. Mores *Viri fortis*, & *conſtantis*.

Tres ſunt partes, deditionem diſſuadet, ad mortem hortatur, & rationem mortis aperit.

Quid vos) Ponit *propoſitionem*, quam deinde probat, & *per comparationem imparium* ait, deditionem hanc fore ſine ulla ſpe clementiæ.

Jam e memoria) Id autem confirmat primo ab *adjunctis* Defectionis.

Defectio cum ſumma perfidia, & crudelitate conjuncta non meretur clementiam. *l.* 2. *c.* 3. *t.* 16.

Noſtra defectio ab Romanis talis fuit.

Ergo nullam clementiam ſperare poſſumus.

Aſſumptio amplificatur.

Age contra) Secundo ab *adjunctis* oppugnationis:

Qui pertinaciſſime, & ſummo cum ſuo periculo Urbem aliquam obſident, eam maxime oderunt. *l.* 2. *c.* 4. *t.* 38.

Sed Capuam Romani pertinaciſſime, & cum ſummo ſuo periculo jam per duos annos obſident.

Ergo exſecrabile eſt eorum odium in Campanos.

Cum hoſtis) *Aſſumptio* comprobatur, quod ne diſcederent ab obſidenda Capua, omiſerint hoſtem Annibalem, quod ambo Conſules obſidioni præfuerint, quod multa, eaque graviſſima in defendendo vallo perpeſſi fuerint.

Sed omitto) Tandem quod periculum Romanæ urbis eos ab obſidione non deterruerit, & per figuram hypotypoſin vehementem facit amplificationem.

Feras) Quod augetur a *ſimili*, tali ratione:

Feræ beſtiæ ad cubilia, ſuoſque catulos defendendos, cæteris omiſſis, accurrunt.

Ergo ſummum eſt Romanorum in nos odium, quos conjuges, liberi, & patria circumſeſſa ab obſidenda Capua non averterunt.

Tanta aviditas) *Complexio* Syllogiſmi; cum igitur tantum ſit Romanorum in nos odium, extingui tantum poteſt noſtro ſanguine, & excidio. *Ex Ariſt. loc. cit.*

Nec injuria) Tertio, ut ſpem clementiæ omnem auferat, oſtendit, juſtum eſse hoc odium Romanorum in Campanos, *a Pari*.

Juſte patimur, quod alteri facere voluimus.

Sed, ſi viciſſent Campani, Romanos omnino perdidiſsent.

Ergo eadem juſte Romani victores in Campanos facturi ſunt. ex *Ariſt. lib.* 1. *c.* 12. *tex.* 228.

Itaque quando) In ſecunda parte voluntariam mortem ſuadet, hoc modo:

Cum mors eſt inevitabilis, optanda eſt honeſta, & ſine cruciatu.

Sed mortem vitare non poſſumus.

Er-

Ergo ea mors optanda eſt, quæ ſit honeſta, & ſine cruciatu.

Itaque) *Propoſitio*, quam habet etiam *Cic. Phil.* 12. *Cum Dolabella fecerit, ut optanda mors eſset, modo ſine cruciatu. ex Ariſt. lib.* 2. *cap.* 5. *tex.* 40.

Non videbo) Enumerat cruciatus, & dolores, qui a Romanis victoribus immineant, qui ſola voluntaria morte vitari poſſint, quodque ultimo loco ponit, patriæ everſionem probat ab *antecedentibus*.

Albæ, ſuorum majorum patriæ, non pepercerunt.

Ego multo minus Capuæ, quam maxime odere.

Itaque quibus) Proponit in tertia parte genus mortis, quæ leniſſima futura ſit; & per Epilogum attingit tum quæ ſolatia in ea futura ſint, tum quos cruciatus, doloreſque voluntaria morte effugiant.

Hęc una) Ultimo hoc genus mortis non ſolum neceſſarium, ſed glorioſum etiam ſibi futurum oſtendit & apud hoſtes, & apud amicum Annibalem.

Sententiæ.

Vetus, atque uſitata res eſt, in oppugnanda hoſtium urbe labores, ac pericula pati.
Vir fortis cruciatus, & contumelias morte honeſta, & leni effugere ſolet.
Ab altero metuas, quod alteri feceris.
Honeſta mors turpi vitę præferenda.

ORATIONIS CI.

M. Marcelli in Senatu de captis Syracuſis

Argumentum.

CAptis Syracuſis, Marcellus urbem diripuerat, & omnia abſtulerat ornamenta: quæ cum in Senatu objicerent Siculi, ipſe hac oratione defendit.

Loci comunes ab *effectis*, ab *antecedentibus*, & a *conjugatis*.

Motus, *Ira*. Mores *Viri innoxii*, *& imperterriti*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Non adeo) In *Exordio* profitetur, ſe non utreum cauſam dicturum, quod inconveniens eſt Conſuli Romano, accuſantibus Græcis, cumque jure belli ſe ipſe ſatis defendat; ſed ſolum oſtenſurum, Siculos juſte ea mala paſſos.

Qui ſi non) Probat igitur ab *effectis*, eos vere hoſtes Pop. Rom. fuiſse; quod niſi oſtendat, fatetur, ſe infanda admiſiſſe, tali ratione:

Qui facit hoſtilia, pro hoſte habendus eſt.
Syracuſani multa in Romanos hoſtilia fecerunt.
Ergo & pati hoſtilia debuerunt.

Sin autem) *Aſſumptionis* approbatio ab enumeratione rerum omnium, quas inimico animo in Romanos fecere, ex *Ariſt. l.* 1. *c.* 2. *tex.* 11.

Quis paſſos) *Propoſitio*, & pulcherrimus locus eſt a *conjugatis*.

Tradentes) Alterum *accuſationis* caput, quod recuſaſſet tradi ſibi Syracuſas a Viris principibus, & opera potius duorum ex Plebe uſus fuiſset.

Non eſtis) Cui primo ſic reſpondet:

Vos eſtis principes Syracuſanorum.
Sed nemo veſtrum voluit mihi urbem tradere.
Ergo principes Syracuſanorum Urbem tradere voluiſſe, falſum eſt.

Non eſtis) *Propoſitio*.

Quippe qui) *Propoſitionis* approbatio, non enim objicerent aliis humilitatem generis, niſi eſſent ipſi nobiles.

Qui eſt) *Aſſumptio*, negat enim interrogando.

Odiſtis) Per apoſtrophen ad Adverſarios ita ſecundo reſpondet a *repugnantibus*.

Qui conviciantur deditionis auctoribus, dedere ipſi Urbem noluerunt.
Vos auctoribus deditionis conviciamini.
Ergo noluiſtis vos Urbem Romanis dedere,

Ipſa)

Ipſa) Tertio ab *effectis* :
Cui grata fuit deditio facta per Plebejos, multo gratior fuiſſet facta per Nobiles.
Sed mihi grata fuit deditio Syracuſarum etiam per Plebejos facta. Ergo.

Et antequam) Quarto ab *antecedentibus*, refertque ea omnia, quibus antequam obſideret Syracuſas, pacem & cum omni Populo, & cum Principibus tentavit.

Quæ cœptis) Quoad tertium crimen de Urbe direpta, & ſpoliata; defendit omnia facta jure belli, & Siculos queri hæc debere non apud victores Romanos, ſed apud Pœnos, victæ Urbis ſocios.

Ea vos) In *peroratione* monet Senatum, ut a ſe acta confirmet, propoſito periculo, ne ſi ſecus fecerint, alii Duces ſegniores in bello gerendo ſint. Deinde ait, ſe velle una cum Legatis templo excedere, quo magis libere ſe abſente, conſuli Senatus poſſit.

Sententiæ.

Nemo indignari debet, ſe paſſum hoſtilia, cum fecerit.
Quæ ſingulis victor aut dat, aut adimit, rata eſſe debent jure belli.

ORATIONIS CII.

Atilii Reguli de Campanis in Senatu

Argumentum.

CUm dubitarent Patres, quid de Campanis ſtatuerent, Atilius Regulus interrogatus ſententiam, ita in eos invehitur, remque ad Plebem rejicit.

Motus, *Ira*. Mores *viri gravis*, & *ſeveri*.
Tres ſunt partes, *Inſinuatio*, *narratio*, & *ſententia*.

In conſilio) Ut fidem ſibi adſtruat, præmittit, ſe

ſe fuiſſe conſiliorum omnium participem captæ Capua, quippe Legatum Conſulis, proindeque certiſſima eſſe, quæ referret.

Cum quæreretur) Refert, quam male de Romana Rep. meriti fuerint omnes Campani, præter duas mulieres; & ſingula manifeſta ſunt.

Per ſenatum) Rem omnem rejiciendam cenſet ad Plebem, nam ſine rogatione Populi negat, quidquam agi poſſe per Senatum contra Cives Romanos; quales erant Campani, idque confirmat exemplo, ut patet.

Notandum tamen hic eſt, ſi quando maximum Reip. periculum imminebat, ut rogari tuto Plebs non poſſet, tunc licuiſſe Patribus ſummo jure uti, & Romanos etiam Cives morte damnare reos Perduellionis, ſicut Ciceronem legimus in conjuratos animadvertiſſe ex decreto Senatus.

Sententiæ.

Duces ſæpe plectuntur, non quod culpa, ſed quod dignitate emineant.

ORATIONIS CIII.

Lævini Conſulis de pecuniis erogandis.

Argumentum.

CUm Plebs ſeditioſe negaret, ſe poſſe erogare pecuniam in ſupplementum remigum, Lævinus Conſul hortatur Patres, ut ad voluntariam collationem animum adjicerent, ipſique præirent cæteris exemplo.

Loci communes a *cauſis*.

Motus, *Lenitas*. Mores *Viri prudentis*.

Tota hæc Oratio uno Syllogiſmo continetur, a *cauſis*:

Qui honore præſtat, debet & exemplo præeſſe in ſubeundis oneribus.

Nos honore cęteris Ordinibus pręſtamus.

Ergo & exemplo in erogandis pecuniis præeſſe debemus.

Ma-

Magiſtratus) *Propoſitio*.

Si quid) *Propoſitionis* approbatio ; non enim cuipiam gravis erit impenſa, cum Principes videat ſibi plus capere, quam eorum ferat conditio.

Itaque) *Complexio*.

Ita ut annulos) Explicat, qua ratione facienda ſit ea collatio, quid conferre quilibet, quidque ſibi retinere debeat.

Hanc unam) Hortatur Patres ad hujuſmodi voluntariam collationem ex præſenti neceſſitate, addita ſpe recuperandi omnia, ubi Reſp. reſpiraſſet.

Annulos) Annulos habebant omnes ex Senatorio, & ex Equeſtri ordine ; bulla vero erat inſigne puerorum prætextatorum, quam filii eorum ferebant, qui equo meruiſſent, & erat plerumque aurea.

Libras pondo) Iis, qui curulem Magiſtratum geſſerant, duas permittit libras auri, & argenti, ut patella, & ſalino aureo, aut argenteo in privatis ſacrificiis uti poſſent.

Sententiæ.

Qui honore præſtat, debet ad omnia ſubeunda Dux eſſe, quæ dura, atque aſpera ſunt.
Reſp. incolumis & privatas res facile ſalvas præſtat.

ORATIONIS CIV.

P. Scipionis ad exercitum Hiſpaniæ

Argumentum.

P. Scipio miſſus in Hiſpaniam, cæſis Patre, & Patruo, veteres milites alloquitur, & ad bene de ſe Imperatore, totoque bello ſperandum hortatur.

Loci communes ab *antecedentibus*, ab *adjunctis*, & ab *enumeratione*.

Motus, *confidentia*. Mores *impigri Ducis*.

Quatuor ſunt partes, *Exordium*, *Propoſitio*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Nemo) In *Exordio* ſibi benevolentiam conciliat referens Militum merita, tum in Scipiones Patrem, & patruum, tum in Remp. *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 27.

Sed cum jam) *Propoſitio*, qua docet, ſibi eſſe in animo non ſolum defendere Romanas Provincias, ſed ex omni etiam Hiſpania pellere Carthaginienſes. *L.* 3. *c.* 14. *t.* 101.

Adverſæ) Sed cum duæ res tam audax conſilium maxime diſſuaderent, acceptæ paulo ante clades, & ſuamet adoleſcentia; utrique Scipio ſatisfacit, & imprimis quoad clades acceptas, ita reſpondet ab *antecedentibus:*

Qualis hactenus fuit fortuna Reip. talis futura eſt.

Sed poſt multas acceptas clades ſæpe antea vicimus.

Ergo & nunc in Hiſpania vincemus.

Adverſæ pugnę) *Propoſitionis* approbatio a ſuamet *confidentia*, quem tamen mærere luctu oporteret, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 57.

Eo fato) *Aſſumptio*.

Vetera) *Aſſumptionis* approbatio ab *exemplis* conglobatis, quibus clades omnes aperit in hoc bello acceptas, & mutatam deinde fortunam.

Quid igitur) *Complexio*, quam ut magis urgeat, repetit quod & ſupra innuerat, principium rerum ſecundarum ortum ab exercitu Hiſpano.

Nuper quoque) Tranſit ad alteram partem, & adoleſcentiæ ſuæ perculſæ etiam domeſticis cladibus opponit certa argumenta divini auxilii, hoc modo:

Ii confidere debent, quibus Dii auxilio futuri ſunt.

Sed auguria, auſpicia, & præſaga mens portendunt mihi in Hiſpania victoriam.

Ergo confidere maxime debemus.

Propoſitio pendet ab *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 60. & amplificatur *aſſumptio*.

Centuriis omnibus) Adverte, imperia extra ordi-

di-

dinem fuiſſe demandata Tributis Comitiis, mittendo autem in Hiſpaniam Proconſule habita tunc fuiſse contra veterem conſuetudinem Comitia Centuriata, quod ea res maximi momenti eſſe videretur; videas Quæſt. de Prov. Rom.

Quod mens) Idem quoque confirmat ab *adjunctis* hoſtium:

Hoſtes, qui ſocios habent infidos, & inter ſe diſcrepant, facile vinci poſſunt.
Tales ſunt Carthaginienſes in Hiſpania.
Ergo eos facile vincere poſſumus.

Vexat) *Aſſumptio*.

Eadem in illos) *Propoſitionis* approbatio a *Pari*, nam & Romani victi ſunt, quod ab iis defeciſſent Celtiberi, & Duces exercitus diviſiſſent.

Nec diſcordia) Alia approbatio *Propoſitionis* quoad ſecundam partem a *cauſis*, diſcordia ſcilicet inteſtina.

Vos modo) *Peroratio*, qua milites ſibi conciliat per memoriam Scipionis patris; inflammat autem tum recordatione rerum antea egregie geſtarum, tum ſpe futuræ victoriæ, ſuæque ipſius virtutis, ut ſe non corpore ſolum, ſed animo etiam ſimilem patri filium oſtendat. *L.* 3. *c.* 19. *t.* 193.

Sententiæ.

Multis eo fato donata ſors eſt, ut multis bellis victi vicerint.
Una virtus Pop. Rom. ſtrata omnia humi erexit, ac ſuſtulit.
Orbitas, ac ſolitudo frangit animum.
Animus cuique ſuus maximus eſt vates.

ORATIONIS CV.

P. Scipionis ad Milites de oppugnanda Carthagine.

Argumentum.

AD obſidionem Novæ Carthaginis oblata rerum magnarum ſpe ita P. Scipio militum animos inflammat.

Loci communes a *conſequentibus*, & ab *adjunctis*.

Motus, *Spes*. Mores *prudentis Ducis*.

Ad urbem) Attingit in principio univerſalem *propoſitionem*, quam deinde probat unico ſyllogiſmo ab *effectis*, ſeu *conſequentibus*, tali ratione:

In illius Urbis obſidione toti eſſe debemus, quæ maximas utilitates, & opportunitates importat.

Sed capta Carthago maximas habebit utilitates, & opportunitates.

Ergo in ea obſidenda toti eſſe debemus.

Oppugnabitis) *Aſſumptionis* approbatio quoad primam partem; in ea enim Urbe erant obſides totius Hiſpaniæ, pecunia omnis publica, & belli apparatus.

Is magis) Hoc eſt, ille magis oppugnationem ipſam conſiderat, quam emolumenta ex ea oppugnatione conſecutura.

Potiemur) *Aſſumptionis* approbatio quoad alteram partem, oſtenditque Carthaginem opportuniſſimam eſſe ab *adjunctis*, a portu ſcilicet, & ſitu.

Sed quoniam) *Concluſio*, quæ in Argumento locum habet *complexionis*.

Sententiæ.

Capta Urbe ſitu opportuna, univerſa capitur regio.

Nervi belli ſunt commeatus, arma, pecuniæ.

ORA-

ORATIONIS CVI.

P. Scipionis ad Allucium Hiſpanum

Argumentum.

CUm Scipio Celtiberorum Principi Allucio pulcherrimam ſponſam reſtitueret, tum ſuam illi benevolentiam oſtendit, tum illius ſibi conciliat.

Loci communes *a comparatione*, & ab *effectis*.
Motus, *amor*. Mores *pudici Juvenis*.

Juvenis) *Inſinuatio* ab avertenda verecundia, nam inter juvenes ſermo de amore, maxime pudico, nullam parit verecundiam.

Ego) Duo igitur affert argumenta ſuæ in Allucium *Benevolentiæ*, quod ejus amori faveat, & quod ſponſam intactam reſtituat. Primum ſic explicat a *pari*:

Si ego Sponſam impenſius amarem, veniam mihi dari vellem.
Ergo & tibi Sponſam amanti favere debeo.
Ariſt. l. 2. *c.* 4. *t.* 26.

Et non reſp.) Dat rationem, cur amore ſponſæ non teneatur, ne ſine cauſa videatur diſſimilis Allucio; *loc. cit. tex.* 30.

Fuit ſponſa) Alterum *Benevolentiæ* Scipionis in Allucium argumentum, cum pulcherrimam ſponſam reſtituat intactam.

Hanc mercedem) In ſecunda *Orationis* parte eum hortatur, ut Pop. Rom. amicus eſſe velit, & ita primum a *cauſis*.

Amicus eſſe debes Viris bonis. *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 39.
Tales plerumque ſunt Romani.
Ergo illis eſſe debes amicus.

Et ſi me) *Aſſumptionis* approbatio ab *exemplis* ſui, & Patrui.

Nec ullum) Idem confirmat ab *effectis*:

Illis amicus eſſe debes, qui & hoſtes maxime lædere, & amici maxime prodeſſe

 poſ-

poſſunt, ex *Ariſt. cap. cit.*

Sed Romani ſi ſint hoſtes, maxime lædere poſſunt, ſi amici, maxime prodeſſe.

Ergo illis amicus eſſe debes.

Capta Carthago, & beneficium ſponſæ reſtitutæ comprobat *aſſumptionem*.

Sententiæ.

Pudicitia res ſancta eſt.

Inter juvenes ſermonis de amore recto, & legitimo nulla eſt verecundia.

Venia danda eſt juveni ſponſam impenſius amanti.

Ex Lib. 27.

ORATIONIS CVII.

Latinorum Militiam detrectantium

Argumentum.

Populi Latini nominis irati maxime ob tranſportatos in Siciliam ſuos Milites, ita majus, quam ferre poſſint, impoſitum ſibi onus queruntur.

Loci communes a *cauſis*.

Motus, *Ira*. Mores *Hominum deſperantium*.

Decimum) a *cauſis* conglobatis ſuam oſtendunt miſerrimam eſſe conditionem, ſuoſque cives vel acie, vel morbo omnes abſumi.

Magis perire) Per invidioſam *comparationem* Romanorum injuriam amplificant, quod in Siciliam reliquias Cannenſis cladis tranſportari voluerint.

Si veteres) Itaque ex ſupradictis tali pacto concludunt:

Si veteres milites non redeant, novi legantur, brevi nemo noſtrum ſupererit.

Sed ita fit. Ergo brevi nemo ſupererit.

Ariſt. l. 2. c. 2. t. 12.

Ita-

Itaque) *Adhortatio* ipſa duplici nititur argumento, a *neceſſario*, & ab *utili*; ſi enim dent Romanis milites, & pecunias, inevitabilis eſt ſumma egeſtas, & ſolitudo; ſi negent, quam primum pax fiet.

Sententia.

Si veteres milites non redeant in Patriam, novi legantur, brevi nemo ſupererit.

ORATIONIS CVIII.

Conſulum ad Populos Latini nominis

Argumentum.

COnſules caſtigando, increpandoque, ita eos Populos a ſententia negandi Romanis auxilia deterrent.

Loci communes a *comparatione*, a *ſimili*, & a *diſſimili*.

Motus, *Pudor*. Mores *Virorum prudentum*.

Eos auſos) In primis eos increpant a *comparatione*:

Turpe eſt, ea vos dicere Conſulibus, quæ Conſules non audeant dicere Senatui.

Sed nos Conſules non audemus hæc Senatui referre.

Ergo turpe eſt ea vos dixiſſe Conſulibus.

Non enim) *Aſſumptionis* approbatio.

Redirent) Secundo a *diſſimili*:

Tarentini, & Campani hæc fecerunt.

Sed Vos eſtis Romani.

Ergo debetis his contraria facere.

Inde oriundos) Tertio a *ſimili*:

Vos debetis ea Romæ præſtare, quæ Liberi Parentibus.

Sed turpe eſt a vobis deſeri Parentes.

Ergo turpe eſt a vobis deſeri Romanos.

Inde oriundos) *Propoſitionis* approbatio.

Conſulerent) Quamobrem hortatur, ut de inte-

tegro conſulant, ne & ipſi Romanum Imperium Annibali hoſti prodant.

Sententiæ.

Detrectatio munerum militiæ aperta ſæpe defectio eſt.

Coloni ea ſuis debent, quæ liberi parentibus.

ORATIONIS CIX.

M. Marcelli milites increpantis

Argumentum.

Milites ab Annibale prælio victos, & in caſtra pulſos hiſce verbis Marcellus caſtigat.

Loci communes ab *Antecedentibus*, & ab *effectis*.

Motus, *Verecundia*, Mores *irati Ducis*.

Partes ſunt tres, *Exordium*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Diis) *Exordium* habet vehementem militum increpationem, & invidioſa illa gratiarum actione oſtendit, ſolo Deorum auxilio ſervata fuiſſe Caſtra quæ ipſi per ignaviam prodidiſſent.

Qui pavor) Arguit igitur ita ab *antecedentibus*:

Turpe eſt vinci ab hoſtibus toties victis. *l. 1. c. 9. t. 161.*

Sed toties a vobis victi ſunt Pœni.

Ergo ab iis vos modo vinci, turpe eſt.

Nempe iidem) *Aſſumptionis* approbatio ab enumeratione rerum proſpere adverſus Annibalem geſtarum tum priore æſtate, tum per eos dies, & heſterno maxime prælio.

Quid hęc non) *Propoſitio* confirmatur ex eo, quod iidem eſſent hoſtes, non numero aucti. Unde concludit ſuos increpans, Romanos non eſſe eoſdem, & qui fortiſſimi antea fuerant, ignaviſſimos factos.

Non

Non adbuc) Sic deinde ab *effectis*:
Illud eſt turpe Romanis, unde novum decus oritur hoſti: videtur deſumptum ex *Ariſt. lib.* 1. *c.* 6. *t.* 77.
Sed ex hac veſtra fuga novum decus Annibali oritur.
Ergo Vobis turpe hoc eſt.

Probatque *Aſſumptionem*, quia cæſæ Romanæ legiones ſæpe antea gloriam Annibali pepererant, fugatæ nunquam ante eum diem.

Ego vero) Precantibus Militibus, ut veniam daret, reſpondet, ſe tum daturum veniam, ſi craſtina die viciſſent; & hoc modo concludit

Sententiæ.

Sæpe eodem terrore deſeruntur caſtra, quo pugna omittitur.
Fortes milites veniam pavoris impetrare debent victores potius, quam victi.

ORATIONIS CX.

Cl. Neronis ad Milites.

Argumentum.

CL. Nero relicto hoſte Annibale, & in auxilium Collegæ contra Aſdrubalem cum ſex milibus profectus, conſilium ſuum Militibus detegit.

Loci communes a *Conſequentibus*, & ab *Adjunctis*.
Motus, *Confidentiæ*. Mores *impigri Ducis*.

Negat) Sic igitur detegendo conſilium non minus tutum, quam audax, ſuorum animos inflammat a *conſequentibus*:
Illud conſilium alacriter ſuſcipiendum eſt, ex quo certa victoria pendet.
Sed ex hoc conſilio certa pendet victoria.
Ergo ſuſcipiendum alacriter eſt.

Quippe) *Aſſumptionis* approbatio; cum enim ma-

magnus, & optime inſtructus Collegæ exercitus ſatis eſſe per ſe videatur ad obtinendam victoriam, multo erit certior, ſi aliquid addatur virium cum altero Conſule, quod formidini futurum erat hoſtibus in ipſa acie, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 59.

Famam) Explicat alterum, quo confirmabatur *Aſſumptio*, adventum ſcilicet alterius Conſulis maximum hoſtibus pavorem allaturum, *a Cauſis. l.* 2. *c.* 5. *t.* 41.

Gloriæ) Probat autem, ipſos magna ex parte participes tantæ gloriæ futuros, tali pacto:

Iis plerumque victoria adſcribitur, qui ultimi adveniunt.

Ergo victoria magna ex parte nobis accepta referetur.

Gloriæ) *Complexio.*

Semper) *Antecedens.*

Cernere) *Antecedentis* approbatio ab *Adjunctis*, nam ſi tantus hominum favor eſt euntibus nobis ad prælium, quantus erit redeuntibus poſt victoriam?

Sententia.

Fama bellum conficit, & parva momenta in ſpem, metumque impellunt animos.

Semper quod poſtremum adjectum ſit, id rem totam videtur traxiſſe.

Ex Lib. 28.

ORATIONIS CXI.

P. Scipionis ad ſeditioſos Milites

Argumentum.

Milites Romani ad Sucronem relicti, nuntiata falſo Scipionis morte, multa ſeditioſe fecerant, quos Carthaginem tevocatus Imperator, ubi valere cœpit, hiſce verbis caſtigat.

Loci communes ab *Adjunctis*, a *Cauſis*, a *Com-*

Comparatione, & ab *Effectis*.
Motus *Pudor*, & *Metus*. Mores *clementis ſimul* & *ſeveri Ducis*.
Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Conceſſionem*.

Nunquam) In *exordio* rei atrocitatem attingens *verecundiam* movet, ex *Ariſt. l. 2. c. 6. t. 68.* adeo enim fœde peccaverant, ut ipſe ſolitus verba ſæpe facere militibus, ignoraret, quo tum nomine appellandi forent.

Quid enim vos) Illud in *contentione* ſemper agit, ut & crimen amplificet, & vulgus militum, transferendo culpam in auctores, a noxa liberet, quod facit imprimis a *Comparatione*.

Magna pœna Ilergetes, & Lacetani rebelles digni ſunt.
Sed veſtra culpa major eſt.
Ergo vos digni majori pœna.

Aſſumptionem) confirmat a diverſis defectionis, & ſeditionis auctoribus.

Negate vos) Negare factum jubet, & in paucos culpam transferre, ne omnium piaculo, ſi peccatum omnes fateantur, expiare tantum ſcelus cogatur; ubi per pulcherrimam Allegoriam dolorem ſuum aperit de hiſce rebus locuturus.

Equidem) Secundo *ab Adjunctis* ſuæmet integritatis:

Ii milites fœdiſſime peccarunt, qui ſuum Ducem benemeritum, & innoxium peſſime oderunt.
Vos me peſſime odiſtis talem Ducem.
Ergo.

Equidem) Probat *aſſumptionem* a Beneficiis non in ſuos tantum, & ſocios, ſed etiam in hoſtes collatis; ſe ſcilicet Ducem eſſe benemeritum, & innoxium.

In caſtris) Altera pars *Aſſumptionis*.

Non quod) Excuſat militum vulgus egregia uſus ſimilitudine a maris mobilitate, cum ventis agitatur; mari milites, ventis ſeditionis auctores aſſimilat, & ab ingenuitate ſua conjecturam deſumit.

Vos

Vos contagione) Ut in morbo nimirum peſtifero ex contactu multi pereunt, ita vos paucorum ſcelus contagione quadam corripuit.

Quin mihi) Tertio *ab Effectis* conglobatis, ubi ſe præterit per modeſtiam: ſic igitur argumentatur:

Ii maximo crimini obnoxii ſunt, qui peccarunt in Patriam, & in Deos, auſpicia, diſciplinam, & majeſtatem Imperii violantes.

Tales Vos eſtis. Ergo maximo crimini obnoxii:

Quin mihi) *Aſſumptio*.

De me) Se ipſe præterit per modeſtiam, quod tamen argumentum ſupra tractavit.

Patria) *Aſſumptionis* approbatio quoad Patriam.

Quid Pop. Rom.) Eadem approbatio quoad cętera, nam eo ipſo, quod Tribunos amoverant, Deos Sacramenti teſtes, auſpicia, diſciplinam, & imperii majeſtatem violaverant; hujus autem rei atrocitatem multifariam amplificat.

Cum eo ipſo) Primo ab humilitate generis eorum, quos ſibi Duces elegerant.

In prętorio) Secundo *ab Adjunctis* dignitatis Imperatoriæ.

Lapides) Tertio a *Comparatione*, & ait, hoc fuiſſe portentum omnium maximum, & inexpiabile; & hic demum tertium argumentum concluditur.

Atque ego) Quarto arguit a *Comparatione imparium*:

Legio, quæ Rhegium occupaverat, Romæ in foro ſecuri percuſſa eſt.

Sed veſtra perfidia major fuit.

Ergo vos multo majori pœna digni eſtis.

Rhegium) *Propoſitio*.

Sed illi) Confirmat *Aſſumptionem* tripliciter. 1. comparando Duces inter ſe, & Arii nomen abominandum dicit, quod videlicet atrum aliquid, atque adeo abominandum portendere videretur.

Nec cum Pyrrho) 2. comparando ſcelera, quod

Rhe-

Rhegina Legio cum nullo hoſte conſociaſſet conſilia, ut ipſi cum Mandonio, & Indibili.

Illi ſicut) 3. comparando fines, nam illi Rhegium occupaverant, ut eam pro Patria Urbem haberent, alios quoſdam Populos imitati, at vos certe Sucrone domicilium habituri non eratis.

Viam conſilii) Quinto utitur Argumento a dementiæ conſilii, & locus eſſe viderur *a cauſa finali*, tali pacto:

Stultum eſt putare, octo millia hominum poſſe eripere Hiſpaniam Pop. Rom.
Sed vos totidem numero hoc cogitaſtis.
Ergo ſtulto omnino conſilio uſi fuiſtis.

Aſſumptio) ſatis patet ex remotione finis habendæ pro domicilio Sucronis.

Mene vivo) *Propoſitionis* approbatio a *comparatione* Ducum, & exercituum.

Amolior) Probat, etiamſi ipſe mortuus eſſet, ſtultum tamen id fuiſſe cogitare. Sed detur, inquit, hæc venia, nihil vos ſcelerate contra me cogitaſſe, & ex falſa mortis meæ opinione natam fuiſſe ſeditionem.

Quid?) Hoc alterum primo nititur argumento a *Cauſa formali*:

Urbs in æternum condita Diis auctoribus non eſt æqualis mortali corpori.
Talis eſt Roma.
Ergo, licet ego periiſſem, adhuc Romæ imperium ſtetiſſet.

Quid, ſi) *Complexio*.
Ne iſtud) *Propoſitio*.
Flaminio) Secundo ab *antecedentibus*.

Tot Conſulibus, & Conſularibus hoc bello interemptis, ſuperſtes eſt Romanus Populus.
Ergo me quoque mortuo ſuperſtes fuiſſet.

Vos ipſi) Tertio ab *exemplo* recens ſervatæ Scipionibus interfectis Hiſpaniæ duce Martio.

Et ſic loquor) Quarto, quod multi adeſſent, qui ſuas vices explere potuiſſent, Silanus, L. Scipio, C. Lælius.

Quibus ſi) Quinto a *cauſa finali*:

Et-

Etiam me mortuo tuliſſetis arma pro Pœnis in Patriam.

Sed hoc cogitare ſtulti eſt hominis, & ſcelerati.

Ergo vos ſtulte, & ſcelerate cogitaſtis.

Arma tamen) *Aſſumptio*.

Coriolanum) *Aſſumptionis* approbatio ab *exemplo diſſimili*.

Inſaniſtis) *Complexio* univerſalis ultimi hujus Argumenti, quæ naſcitur ex quinque illis rationibus ſupra allatis.

Horret) *Concluſio*, & tertia pars Orationis, qua ſilentio tegi oportere tam infanda dicit, ſi non auferri penitus oblivione.

Non negaverim) *Per Prolepſim* Cuidam difficultati occurrit; quare enim quæ tegenda dicat ſilentio, ea tam atrociter exprobat? Reſpondet igitur a *comparatione*:

Atrociora ſunt veſtra facta, quam mea dicta.

Ergo ſi pati ego debui atrocitatem veſtri ſceleris, vos quoque atrocitatem orationis meæ æque ferre debetis.

Sed ne ea) Deinde ſatisfacit pollicendo, ſe nunquam in poſterum exprobraturum.

Itaque) Ultimo addit, ſe illorum quidem pœnitentia contentum eſſe: auctores vero ſeditionis debere ſuomet ſanguine luere tantum ſcelus, quam juſtiſſimam paucorum pœnam ut læti probent, hortatur.

Sententiæ.

Res potius, quam verba exercenda.

Vitia, ſicut vulnera, niſi tacta, tractaque, ſanari non poſſunt.

Quid Principem vita juvat inviſa omnibus.

Multitudo omnis, ſicut natura maris, per ſe mobilis eſt; ut venti, & auræ cient, aut tranquilli, aut proceloſi.

Seditionis culpa penes auctores eſt, cæteri contagione inſaniunt.

ORA-

ORATIONIS CXII.

Saguntinorum in Senatu Romano

Argumentum.

SAguntini poſt receptam Hiſpaniam reſtituti, & agris Turdetanorum aucti, decem Legatos Romam miſere, qui gratias Senatui agerent pro beneficiis acceptis, & donum coronam auream in Capitolium ferrent.

Loci comunes ab *Effectis*, & ab *adjunctis*.

Motus, *Amor*. Mores *hominum beneficii memorum*.

Tres ſunt partes, *Inſinuatio*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Etſi) *Inſinuatio* ſumitur a mutua *Benevolentia*, & *Fide* tum ſua in Romanos, tum deinde Romanorum in ſeipſos.

Bellum) Ea, quæ Saguntini paſſi fuerant pro Rom. Rep. omittunt, ne videantur exprobrare, ex. *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 46. Romanos optime de Saguntinis meritos ita oſtendunt *ab effectis*:

Qui pro nobis bellum ſuſceperunt, geſſeruntque ſummo cum periculo, & miſere in Hiſpaniam, qui beneficiis cumulatos reſtituerent in Patriam, benemeriti ſunt.

Tales ſe præſtiterunt in nos Romani.

Ergo de nobis benemeriti ſunt.

Bellum) *Aſſumptionis* prima pars.

Cum in Italia) Altera pars *aſſumptionis* amplificata ab *Adjunctis* hoſtium in Italia tunc temporis exſiſtentium.

P. & Cn.) Enumeratio beneficiorum, quæ ab Hiſpaniæ Proconſulibus collata fuerant in Saguntinos. *Ariſt. l.* 2. *cap.* 4.

Ob hec) *Peroratio* habet gratiarum actionem, & gratulationem ob res bene geſtas tum in Hiſpania, tum etiam in Italia, & oblationem coronæ aureæ; precanturque, ut imperatorum acta Senatus confirmet.

Sententiæ.

Nullum officium referenda gratia magis neceſſarium.

Vectigalia ex hoſtium agro non tam fructu jucunda ſunt, quam ultione.

ORATIONIS CXIII.

Q. Fabii de Scipionis in Africam expeditione 96

Argumentum.

CUm aperte ferret Scipio Conſul, niſi decerneret Senatus Provinciam Africam, ſed id per populum acturum, interrogatus ſententiam Q. Fabius non tranſportandum exercitum in Africam, ita cenſuit.

Loci communes ab *Adjunctis*, a *Cauſis*, ab *Antecedentibus*, a *Comparatione*.

Motus, *Timor*. Mores *cauti*, *&* *prudentis Senatoris*.

Partes ſunt quatuor, *Exordium*, *Confutatio*, *Contentio* & *Peroratio*.

Scio multis) *Exordium* habet invidioſam *Prolepſin*, quaſi fruſtra id in Senatu diſſuadeat, quod niſi obtineat a Patribus, impetraturus ſit Conſul a Populo.

Ego autem) Reſpondet augendo invidiam, & accuſat arrogantiæ Scipionem, ſive certam habeat Provinciam Africam, quam neque Senatus decreverit, neque Populus extra ordinem dederit: ſive, cum certam habeat, per ludibrium Senatus, referat de re jam tranſacta.

Atque ego) In ſecunda parte duplici occurrit ſuſpicioni, cunctationis ſibi inſitæ, & invidiæ in gloriam Scipionis.

Quam metum) Primæ breviter ſatisfacit ab *effectis*.

Illud eſt magis probandum, quod eſt magis utile.

Sed

Sed mea cunctatio fuit Reip. utilior, quam aliorum ferocia.

Ergo mea cunctatio magis probanda eſt, quam ferocia aliorum.

A qua ſuſpicione) Secundæ ſuſpicioni ſatisfacit primo a *cauſis*.

Homo perfunctus omnibus honoribus, & provectæ ætatis, non invidet Juveni.

Sed ego omnibus honoribus perfunctus, provectæ ætatis ſum.

Ergo non invideo Scipioni admodum Juveni.

A qua) *Propoſitio*, quæ pendet ex dictis ab *Ariſt. l.* 2. *c.* 10. *t.* 104. *&* *c.* 11. *t.* 110.

Me Dictatorem) Secundo reſpondet ab *antecedentibus*.

Qui dictator tulit ſine indignatione injuſtum honorem Mag. Equit. perfunctus honoribus non æmulabitur gloriam Adoleſcentis.

Sed ego dictator illud præſtiti. Ergo

Propoſitio patet ex *Ariſt. l.* 2. *cap.* 9. *t.* 101.

Aſſumptio amplificatur ab *adjunctis*, & a felici exitu.

Ne dum ego) *Complexio*, & Scipionem vocat adoleſcentem florentiſſimum, admodum ſcilicet Adoleſcentem.

Videlicet) Tertio a *cauſa finali*.

Illud homines æmulantur, quod ſperant ſe poſſe conſequi.

Sed ego non ſpero Provinciam Africam.

Ergo non poſſum æmulari Scipioni eam ſibi petenti.

Propoſitio habetur apud *Ariſt. l.* 2. *cap.* 11. *tex.* 110.

Videlicet) *Aſſumptio* cum Ironia, quam confirmat tum a ſua ſenectute, tum etiam a gloria ante parta.

Illud te) Tranſit ad *confirmationem*, in qua expeditionem Scipionis in Africam diſſuadet, veniam autem a Scipione petit, non quod adverſarium magni faceret, ſed ut oſtendat, ſe Reip. cauſa hanc diſſuaſionem ſuſcepiſſe. Sumit igitur argumenta ab *honeſto*, ab *utili*, & a *facili*.

Quamquam) Honeſtatem ſic attingit ab *Effectis*:

Illud

Illud optare debes, quod tibi maximæ gloriæ futurum eſt; *l. 1. c. 7. t. 116.*

Sed pulſus ex Italia Annibal erit tibi maximæ gloriæ.

Ergo ut ex Italia pellas Annibalem, magnopere debes contendere.

Cum vero) *Aſſumptionis* approbatio ab *adjunctis.*

Et ſicut) Confirmatur eadem *Aſſumptio* a *comparatione*:

Perpetratum primum bellum Punicum fuit Lutatio magnæ gloriæ.

Sed hoſtis hic eſt major, & majus bellum.

Ergo ſi tu huic bello finem dederis, tua gloria major erit, quam Lutatii.

Niſi aut) *Aſſumptio* hujus Syllogiſmi.

Ab Direpano) Ejuſdem approbatio ab *Effectis*.

Ne tu quidem) Alia utitur *comparatione* ad primam illam *Aſſumptionem* confirmandam.

Pulſus ab Hiſpania hoſtis magnæ tibi eſt gloriæ.

Ergo pulſus ab Italia hoſtis Annibal multo majoris.

Nondum) Occurit *Prolepſi*, docetque, adeo viribus vigentem adhuc eſſe Annibalem, ut qui talem hoſtem declinet, timere eum, non contemnere videatur, *l. 2. c. 5. t. 41.* ſicque timoris Scipionem inſimulat.

Quin igitur) *Complexio* illius Syllogiſmi, qui ducebatur ab *effectis*; debes igitur magnopere contendere, ut ex Italia pellas Annibalem.

Egregiam) Deinde arguit ab *utili* tali ratione.

Utilius eſt alium oppugnare, cum tu ipſe in tuto es, quam cum adhuc times.

Ergo utilius erit Africam invadere, ubi Italiam metu liberaveris.

Et natura) *Antecedens*.

Pax ante) *Complexio*, quam illuſtrat, oſtendens, majorem futuram gloriam in liberanda Italia, quam in oppugnanda Africa, idque facit a *conſequentibus*.

Nam nunc quidem) Tertio loco rei difficultatem pertractat a *cauſis*, hoc eſt ab inopia ærarii,

rarii, & a periculi magnitudine. Sed cum de ærarii inopia conſtaret apud omnes, periculum multifariam amplificat.

P. *Licinius*) 1. ab *antecedentibus*, & per *comparationem Minorum*.

Cum Annibal ad Urbem acceſſit, obſeſſa Capua, in magno periculo fuimus.

Sed tunc ab obſidione revocavimus Fulvium, te ex Africa non poterimus.

Ergo, ſi te abſente rurſus accedat, in majori periculo erimus.

Quid quod in) 2. ab incerto bellorum exitu; idque confirmat Scipionum exemplo, qui in Hiſpania poſt multas res bene geſtas cæſi fuerant.

Athenienſes) Athenienſium deinde exemplo, qui afflicti bello Peloponneſiaco auctore Alcibiade claſſem in Siciliam tranſmiſerant; & Atilii Reguli, qui primo bello Punico captus fuerat. *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 51.

Næ tibi) 3. a *Diſſimili*, hoc modo:

In Hiſpania, ubi victor fuiſti, multa victoriæ tuæ favebant.

Sed in Africa omnia erunt adverſa.

Ergo maximum periculum eſt gerere in Africa bellum.

Pacato mari) *Propoſitionem* probat ab *adjunctis*: portus, Sociorum, exercitus, Ducis Martii, & ſocordiæ hoſtium, quæ omnia victoriam facilem fecerunt.

Nullo tamen modo) *Aſſumptionis* approbatio pariter ab *Adjunctis*.

An Syphaci) 4. per reſponſionem ad quamdam prolepſin de fœdere icto cum Syphace, quod maxime confidentem Scipionem faciebat; eam igitur unam ſpem eludit.

Satis ſit) Primo reprehendens Scipionem, quod ſemel crediderit ſe Numidis.

Non hoſtes) Secundo a *Pari*, ab exemplis ſcilicet Scipionum, qui a Celtiberis ſociis circumventi ſunt, & ipſius Conſulis, a quo in fidem accepti defecerant.

Numidis tu) Tertio a *comparatione majorum*;
Milites a te defecerunt in Hiſpania.
Ergo multo magis in Africa ſocii Numidæ a te deficient.

Et Syphax) Ultimo a *cauſa finali*, quia Numidæ ineunt ſocietatem cum Romanis, non ut Romanos Pœnis potentiores videant, ſed ut ipſi in Africa imperent.

Aliter) Poſtquam ſatisfecit prolepſi de fœdere iſto cum Numidis, urget nunc ruſus Argumentum a *Diſſimili*, addita alia probatione ab *adjunctis*:

Alia eſt conſtantia pugnantium pro exteris, alia, ſi pro Patria, & ſuis pugnent.
Sed in Hiſpania pro exteris, in Africa pro Patria, & ſuis Pœni pugnabunt.
Ergo multo magis in Africa bellum erit periculoſum, quam in Hiſpania.

Quid porro) 5. arguit a *conſequentibus*:
Si novus exercitus in Italiam deſcendat, in magno periculo erimus.
Sed deſcendet, ſi tu in Africam trajicias.
Ergo in magno periculo futuri ſumus.

Quid porro) *Aſſumptio* probatur ab hoſtium potentia.

Aut Magonem) Deinde ab opportunitate, cum exſiſtat prope Italiam cum Claſſe Mago, unde augetur metus, ex *Ariſt. lib.* 2. *c.* 5. *tex.* 40.

Nempe in eodem) Tandem *a ſimili exemplo*, ubi & Scipionem caſtigat:
Te victore in Hiſpania Aſdrubal Dux inde venit in Italiam.
Ergo, te etiam victore in Africa, poterit Dux alius in Italiam venire.

Patere) 6. maximum periculum gerendi bellum in Africa oſtendit ab *adjunctis*, præmiſſo tamen de virtute Scipionis teſtimonio:
Tam in Italia, quam in Africa dux belli eſt Annibal.
Sed validior erit Annibal in Africa, quam in Italia.
Ergo in Africa bellum gerere magis eſt periculoſum.

Non

Non potes) *Propoſitionis* approbatio a confeſſione Adverſarii.

Sive igitur) *Propoſitio* ipſa.

Utrum ergo) *Aſſumptio* confirmatur a *contrariis*, quod infirmiores futuri ſint Romanorum Duces diviſis exercitibus, adeoque validior Annibal, illud autem oſtendit a recenti exemplo diſſimili Livii, & Claudii.

Quid? Annibalem) Deinde comprobatur eadem *aſſumptio* ab *adjunctis*.

Quod iſtuc) *Complexio*; in Africa bellum gerere periculoſum eſſe, adeoque potius in Italia cum Annibale, & Pœnis eſſe confligendum.

Quam compar) *Peroratio* bimembris, qua hortatur tum Scipionem, ut Patrem imitatus in Italia potius occurrat Annibali, quam alio transferat bellum; tum Patres, ut Conſules, & exercitus ad cuſtodiam Urbis, & Italiæ retineant.

Regio more) Sicut in principio, ſic in fine Orationis arrogantiæ Scipionem inſimulat, qui regio more ipſe ſibi Provincias deſignet, non exſpectato Senatus decreto, aut Rogatione Populi.

Sententiæ.

Qui de re tranſacta ſimulat ſe referre, Senatum ludibrio habet.

Non ſpecie, ſed uſu ſalutaria conſilia probanda ſunt.

Gloriæ, vitæque ſatur non movetur invidia.

Nunquam pluris fama hominum, quam Reſp. facienda.

Hoc natura prius eſt, tua cum defenderis, aliena ire oppugnatum.

Non ſemper temeritas eſt felix.

Fraus Fidem in parvis ſibi præſtruit, ut cum operæ pretium ſit, cum mercede magna fallat.

Æmulatio eſt cauſa certaminum.

Ad commune reſtinguendum incendium concurrendum.

ORATIONIS CXIV.

P. Scipionis de ſua in Africam expeditione

Argumentum .

P. Scipio Orationi Fabii reſpondet , ſuamque in Africam expeditionem tum utilem, tum neceſſariam Reip. eſſe oſtendit.

Loci communes a *cauſis* , ab *antecedentibus* , & *conſequentibus* , & ab *adjunctis* .

Motus , *Confidentia* . Mores *magnanimi Ducis* .

Partes ſunt tres , *Exordium* , *contentio* , & *Peroratio* .

Et ipſe) Se non defendit a crimine Arrogantiæ, quod negare non poterat ; neque Cunctationis Fabium inſimulat, quam nemo vir ſapiens objiceret : ſuſcipionem invidiæ auget a purgatione ejuſdem Fabii , tali ratione , ut ſe ipſe ſtatim in exordio modeſtum præbeat , & malignitatis Adverſarium arguat.

Qui ſe purgare non poteſt , culpæ eſt obnoxius.

Sed Fabius a ſuſpicione invidiæ ſe non purgavit.

Ergo invidiæ obnoxius eſt.

Quam quod) *Aſſumptio ;* & per modeſtiam dubitare videtur, idne contigerit , quod veritatem occultare non potuerit , an quod neſcierit rem bene dicendo explicare.

Sic enim) *Aſſumptionis* approbatio , & quoad honores ita a *cauſis* reſpondet *:*

Qui ſummum attigit gloriæ apicem , invidet illi, qui eodem tendit.

Sed ego tendo ad gloriæ faſtigium , quo pervenit Fabius.

Ego Fabius poteſt mihi invidere.

Propoſitio pendet ab *Ariſt. l.* 2. *c.* 10. *t.* 105. *Aſſumptio* amplificatur.

Sic ſenem) Quoad ætatem ſic eadem fere ratione.

Unuſquiſque illis etiam invidet , quos aliquan-

quando futuros ſibi pares cenſet. *L.* 2. *c.* 10. *r.* 107.

Sed ego aliquando futurus ſum Fabio par.

Ergo poteſt ſenex Fabius mihi adoleſcenti invidere.

Tanquam non) *Propoſitionem* explicat ab infinita gloriæ cupiditate.

Equidem) *Aſſumptio*.

Illud) Hortatur itaque Fabium, ne ſibi invideat; hæc enim invidia non ſingulis modo hominibus, ſed etiam Reip. detrimento eſt.

Commemoravit) In *contentione* refellit ſtatim argumentum ex periculo trajiciendi in Africam deſumptum, & hoc utitur Syllogiſmo a *comparatione*:

Qui mihi non timuit proficiſcenti in Hiſpaniam, non debet eſſe de me ſolicitus trajiciente in Africam.

Sed nemo tunc de me fuit ſolicitus.

Ergo neque modo eſſe debet.

Cum pater) *Propoſitionem* amplificat, oſtendens ab *adjunctis*, quantum fuerit periculum tunc temporis adeundæ Hiſpaniæ, & ea omnia comparans cum iis, quæ iu bello Africano ait futura multo minora.

Facile eſt) Per ironiam caſtigat Fabium, qui res a ſe proſpere in Hiſpania geſtas elevaverat, additque fore aliquando, ut qui nunc tantas relatas in Hiſpania victorias verbis deprimit, elevet etiam domitam Africam, ubi ipſe Scipio rem feliciter tranſegerit.

Negat aditum) Quoad difficultatem deſcendendi in Africam, reſpondet exemplo Atilii, quo uſus fuerat Adverſarius:

Atilius tuto deſcendit in Africam, & primo acceſſu felix fuit.

Ergo etiam mihi portus Africæ patebuut.

Niihl igitur) Exemplum Atilii confutat. 1. quia non a Pœnis, ſed a viro Lacedæmonio victus eſt. 2. quia non hoc bello, ſed priori illud contigit. 3. quia eum non debet terrere Atilius captus, quem non moverunt Scipiones oc-

ciſi, argumento a *comparatione majorum*. 4. a *pari*, quia ſi unus Xantippus potuit ſervare Carthaginem, unus Scipio poterit Romam bello liberare.

At enim) Athenienſibus opponit Agathoclem, & ipſum Annibalem.

Multum intereſt) Arguit deinde a *cauſis* conglobatis, quod plus animi ſit aliena oppugnanti, quam ſua defendenti; inferenti, quam propulſanti bellum: quod facilius vinci Carthago poſſit, idque probat tali ratione:

Superabitur Carthago, ſi ſocios habeat infidos.

Sed deficient Socii a Carthaginienſibus, ſi Romani trajiciant in Africam.

Ergo ſi Romani trajiciant in Africam, facilius Carthago ſuperabitur.

Non ſperaverat) *Aſſumptionis* approbatio a *comparatione*.

Multi Socii in Italia defecerunt a Romanis.

Ergo plures in Africa deficient a Pœnis ſuperbis dominis.

Ad hæc) *Propoſitionis* approbatio, quia cum Carthagine Cives imbelles ſint, deſerti Pœni a ſociis non poterunt, ut Romani, imperium retinere.

Hic modo) Vertit ſe ad Patres, eoſque hortatur, ut trajiciendum decernant, oblata ſpe victoriæ celeris, allatiſque rationibus, cur adeo confidat, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 57. *&* 60.

Quorum ego) Cum Fabius dixiſſet, non eſſe fidendum Numidis, reſpondet hic Scipio, ita ſe iis fidere, ut etiam caveat ab eorum perfidia.

Habebo) Objectioni de Annibale, qui tam in Italia, quam in Africa Dux belli, & hoſtium futurus erat, opponit argumentum ab *Utili*, *Effecta diſſimilia recenſens*:

Si in Italia vincatur Annibal, præmium victoriæ erunt ſemiruta Caſtella; ſi in Africa, ipſa Carthago.

Ergo utilius eſt eum vincere in Africa, quam in Italia.

Ne quid) Nullum autem Romæ imminere ab Annibale periculum ſic oſtendit a *comparatione Majorum*:

Longe difficilius erat Annibalem victorem cohibere, quam nunc pene fractum.
Sed tu eum victorem cohibuiſti, ne Romam occuparet.
Ergo idem præſtare poterit Collega Licinius, fracto jam, & concuſſo Annibale.

Qui ne a ſacris) Aſſignat rationem, cur, ſi decernatur Provincia Africa, eam ſibi certam polliceatur, concedente nimirum Collega, quod eſſet Pontifex Maximus, quem non neceſſario, ſed ut plurimum in Urbe, aut in Italia manere oportebat.

Si Hercule) Cum Fabius contendiſſet, maximam ſibi gloriam Scipionem conſecuturum, ſi Annibalem exire Italia coegiſſet; ipſe contrarium probat, glorioſum futurum Pop. Rom. inferre Africæ bellum, a *conſequentibus*; præclara eſt amplificatio, quam illuſtrat exemplo Annibalis, & prioris belli Punici, a *contrariis* etiam, & ab *Effectis*.

Quæ ad Remp.) *Peroratio*, qua concludit, ſe nihil addere præterea voluiſſe de rebus a ſe geſtis in Hiſpania, quas Fabius elevaverat, ut modeſtiæ famam captaret: cum tamen eas ſupra ſatis amplificaſſet.

Sententiæ.

Longius, quam quantum vitæ humanę ſpatium eſt, cupiditas gloriæ extenditur.
In hominis unius virtute plurimum ſæpe momenti eſt.
Multum intereſt alienos populere fines, an tuos uri, excindique videas.
Plus animi eſt inferenti periculum, quam propulſanti.
Barbarorum fidei ita innitaris oportet, ut veriturus perfidiam ſis.
Id eſt Viri, & Ducis, non deeſſe fortunæ præ-

præbenti ſe, & oblata caſu flectere ad conſilium.

Ex Lib. 29.

ORATIONIS CXV.

Locrenſium de injuris Pleminii in Senatu

Argumentum.

Locrenſes accuſant in Senatu Q. Pleminium, qui Legatus Locris relictus a P. Scipione multa in eos Cives avare, & crudeliter admiſerat.

Loci communes ab *Effectis*, a *Definitione*, a *comparatione*, & ab *Enumeratione*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *hominum in ultimis miſeriis exſiſtentium*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *contentionem*, & *Perorationem*.

Scio) Ut promptiorem Senatum reddant ad ulciſcendas Pleminii injurias, benevolentiam ſibi conciliant avertendo culpam defectionis a conſilio publico, cui meritum aſcribunt reditus in priſtinam ditionem; utrunque tamen omittunt in præſentia oſtendere ob duplicem rationem, quam afferunt.

Non poſſumus) Amplificant igitur injurias primo a *comparatione*.

Durum eſt, nos majora paſſos a Romanis, quam a Pœnis.

Sed ita revera contigit. Ergo.

In diſcrimine) Hoc eſt, dubitant homines, utrum veſtrum ſibi eligere debeant imperium, an Punicum. Unde ſic ſecundo a *conſequentibus*.

Eas injurias ulciſci debetis, quæ veſtro imperio maximo detrimento ſunt.

Sed injuriæ Pleminii in Locrenſes veſtro imperio maximo ſunt detrimento.

Ergo eas ulciſci debetis.

Aſſumptio confirmatur argumento a *comparatione minorum*.

Et

Et tamen) Tertio oſtendunt, ſe indignos fuiſſe, qui ea paterentur, a fide ſua in Romanos, hoc eſt ab *Effectis*. *Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *t.* 92.

Q. Pleminius) Quarto a *Definitionibus* conglobatis, deſcribentes Pleminium.

Ac ſi ſcelus) Quinto ab *Effectis*:

Eum maxime ulciſci debetis, qui non ſolum ipſe ſceleratus eſt, ſed & alios ſceleratos fecit: id patet ex *Ariſt. l.* 1. *c.* 12. *t.* 225.

Talis eſt Pleminius. Ergo eum maxime ulciſci debetis.

Ac ſi ſcelus) *Propoſitio* explicatur a *contrariis*

Nunc omnes) *Aſſumptio*.

Omnes capiunt) *Aſſumptionis* approbatio itidem ab *Effectis*.

Nego) Alia approbatio ab Enumeratione omnium ſcelerum, quæ a Pleminii militibus in Locrenſes admiſſa ſunt, quam deinde illuſtrat.

Vix ratio) a *comparatione minorum*, quæ ab hoſtibus paſſi ſunt.

Unum eſt) Ultimo ad maximum omnium ſcelerum deſcendunt, violatam ſcilicet Religionem, & ſpoliatum Proſerpinæ templum, quod argumentum ita pertractant:

Si quem Deum timere debetis, maxime Proſerpinam Locrenſium. *L.* 2. *c.* 5. *tex.* 41.

Sed ejus templum ſpoliavit Legatus veſter.

Ergo timere Deam iratam debetis, adeoque expiare tantum ſcelus.

Qui cum Sicilia) *Propoſitionis* approbatio a Pyrrhi exemplo.

Hæc cum audiſſet) *Aſſumptio*, & augent ſcelus, quod præviſa ultione de Pyrrho ſumpta, tamen in Deam Pleminius peccaverit.

Quibus per) *Complexio*.

Quamquam) Confirmatur eadem *Propoſitio* per ea, quæ jam paſſi fuerant auctores ſceleris ab irata Dea.

Majorem quondam) Tandem ex iis, quæ acciderant bello cum Crotonienſibus, oſtendunt, quam ſeipſum Deæ numen defendat.

Noſtras injurias) *Peroratio* duo habet. 1. ro-

gant, Senatum, ut ſe a Pleminii crudelitate liberent, a quo majora patiantur, quam a Pœnis iratis, & a ſe deſertis ferrent. 2. poſtulant, ut citari jubeant ipſum Pleminium, & eo præſente judicium haberi, quo magis pateat, verane ſint, quæ ipſi crimina objecerint.

Sententiæ.

Dant animum ad loquendum libere ultimæ miſeriæ.

Deus ſuas ſedes, & templa aut defendit, aut a violatoribus gravia piacula exigit.

Ex Lib. 30.

ORATIONIS CXVI.

Sophonisbæ ad victorem Maſaniſſam

Argumentum.

VIcto Syphace, Maſaniſſa Cirtham occupat, cui Regiam intranti occurrit in ipſo veſtibulo Sophonisba, & ne Romanis dedatur, ita ſuppliciter orat.

Loci communes ab *adjunctis*, & a *comparatione*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *Supplicis*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *contentio*, & *concluſio*.

Omnia) Benevolentiam ſibi Maſaniſſæ conciliat, illius tum virtutem, tum fortunam laudans, quique Deos ſecundos habeat; ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 27.

Sed ſi) Precatur Maſaniſſam, ut ipſe potius ſtatuat de Sophonisba Captiva, quam Romanis dedat, preceſque ita confirmat ab *adjunctis*:

Supplicis Reginæ, & uxoris Numidæ Regis miſereri debes.

Talis eſt Sophonisba, ſupplex, Regina, & Regis Numidæ uxor.

Ex-

Ergo illius miſereri debes.

Propoſitio) pendet *ex Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *tex.* 91. *Aſſumptio* amplificatur.

Si nihil aliud) Quo magis ad miſericordiam Maſaniſſam moveat, ut habetur *loc. cit. tex.* 83. maximum ſibi a Romanis malum imminere oſtendit a *Comparatione*: Plus eſt a Romanis timendum Carthaginienſi, quam Numidæ.

Sed mihi timendum eſſet a Romanis, licet Numidæ Regis Uxor tantum fuiſſem.

Ergo multo magis, quod Carthaginienſis, & filia Aſdrubalis ſim.

Si nihil) *Aſſumptio*.

Quid Carthaginienſis) *Complexio*.

Si nulla) *Concluſio*, qua petit, ut ſe a Romanorum arbitrio morte ſaltem liberet; ex qua animi conſtantia major oritur Miſericordia, ut habetur apud *Ariſt. eodem libro*, *& capite*, *tex.* 92.

Sententiæ.

Subjectis parcendum eſt.
Mors turpitudini anteponenda.

ORATIONIS CXVII.

Scipionis ad Maſaniſſam de Sophonisba

Argumentum.

MAſaniſſa, capta Cirtha, Sophonisbam ſibi Conjugem acceperat; quem proinde Scipio leniter caſtigat, hortaturque, ut eam ſenatus arbitrio relinquat.

Loci communes *ab Effectis*, & a *Contrariis*.

Motus, *Verecundia*. Mores, *viri prudentis*, *& continentis*.

Partes ſunt tres, *Inſinuatio*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Aliqua te) *Inſinuatio* a ſuiſmet virtutibus, quarum amore Maſaniſſa amicitiam Scipionis, & Romanorum appetiverit; inter quas maxime ſibi

cordi eſſe continentiam dicit, quo eam magis etiam Numidæ commendet.

Hanc te) Hortatur igitur Maſaniſſam ad hanc eamdem virtutem colendam:

Qui habet omnes Virtutes, etiam Continentiam colere debet.

Sed tu aliis omnibus Virtutibus es inſignitus.

Ergo etiam Continentiam colere debes.

Syllogiſmus Epicheremate includitur.

Nam non eſt) Secundo a *Contrariis*.

Illud eſt maxime utile, cujus contrarium maxime eſt perniciosum. *l.* 2. *c.* 6. *t.* 77. *&c.* 7. *t.* 103.

Sed incontinentia maxime eſt perniciosa.

Ergo maxime utilis Continentia.

Aſſumptio) illuſtratur *a Comparatione minorum*, & *verecundia* movetur, ex *Ariſt.l.* 2. *c.* 6. *t.*.73.

Qui eas) Tertio arguit *ab effectis*.

Ea virtus tibi cordi eſſe debet, quæ maximam gloriam parit.

Sed continentia maximam gloriam parit.

Ergo ea tibi cordi eſſe debet.

Aſſumptio itidem *per Comparationem Minorum* confirmatur.

Quæ me) Tranſit ad alteram *Contentionis* Partem, & ut Sophonisbam arbitrio Senatus, & Populi permittat, ita rei æquitatem oſtendit:

Omnia bello capta ſunt præda Populi Romani.

Ergo omnia, adeoque etiam Sophonisba Senatus, Populique Rom. arbitrio permittenda.

Syphax) *Antecedentis* approbatio.

Itaque ipſe) *Antecedens*.

Et Regem). *Complexio*.

Ac Senatus) *Complexionem* confirmat ex majori Sophonisbæ culpa, quæ illius cum Romanis belli cauſa fuerat.

Vince) *Concluſio* ſumpta tum *ab honeſto*, tum *ab utili*; neque enim pro una fœmina maxima erant ei adeunda pericula.

Sen-

Non eſt tantum ab hoſtibus armatis Adoleſcenti periculi, quantum ab circumfuſis undique voluptatibus.
Vince animum, & ne deformes multa bona uno vitio.
Major ſæpe culpa eſt, quam cauſa culpæ.

ORATIONIS CXVIII.

Annibalis ad Scipionem de pace

Argumentum.

ANnibal reverſus in Africam, & de ſalute Patriæ ſolicitus, impetrato colloquio cum Scipione, ita cum eo de pace agit.

Loci communes *ab Effectis*, *a Cauſis*, *a Genere*, & *Adjunctis*.

Motus, *Timor*. Mores *Viri Sapientis*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Si hoc ita) Quam in ſe ipſo fortuna variaverit, attingit in *Exordio*, ſimulque innuit gloriam, quæ ex confecto hoc bello, & ex pace petita ab Annibale Scipioni erat conſecutura; ut adverſarii animum partim timore incerti exitus, partim ſpe certæ gloriæ ad pacis conſilium flectat.

Optimum) In *Contentione* primo arguit a deteſtatione belli, ſumpto argumento *ab Effectis*: Illud bellum eſt deteſtabile, quod utrique Populo eſt pernicioſum.

Sed bellum inter Romanos, & Pœnos utriſque pernicioſum eſt.

Ergo eſt deteſtabile.

Optimum) *Aſſumptio*, nam ſi Pax erat utriſque utilis, bellum igitur pernicioſum.

Neque enim) *Aſſumptionis* approbatio quoad primum Punicum bellum, & reſpondet cuidam Proſepſi, oſtendens Siciliam, atque Sardiniam non ſatis digna fuiſſe præmia, propter quæ tantas belli

belli illius calamitates tolerarent.

Sed præterita) *Effecta* hujus ſecundi belli recenſet, quibus eadem illa *Aſſumptio* confirmatur.

Quod igitur) Secundo pacem ſuadet *ab Adjunctis*, tali ratione:

Eam Pacem recuſare non debes, quæ ſit Romanis honeſta, & tuta.

Sed hæc Pax glorioſa erit, & tuta Romanis.

Ergo eam recuſare non debes.

Quod igitur) Probat glorioſam pacem Romanis futuram, quia Victores erant.

Agimuſque) Stabilem autem, & firmam fore inde concludit, quod quantum auctoritatis Scipioni apud Romanos, tantumdem ſibi apud Carthaginienſes ſit.

Quod ad me) Cum igitur & belli detrimenta, & pacis utilitatem oſtenderit, ſe quidem rationem potius, quam fortunam ſequi velle ait: timere autem, ne Scipio contra ſentiat, ferox tum propter ætatem, tum etiam propter perpetuam felicitatem, & ut a nimia Confidentia ſui deterreat, ſe ipſe exemplo proponit, hoc modo:

Qualis ego fui victor, & ferox, talis tu quoque nunc es, & victor, & ferox.

Sed poſt multas victorias ex ea ferocia in maxima ego infortunia decidi.

Ergo id tibi quoque poteſt accidere, adeoque recuſare pacem non debes.

Quod ego) *Propoſitio*.

Vix dum) Quam ut confirmet, Scipionis res geſtas recenſet, & *ab Adjunctis* ubique amplificat.

Poteſt) Expoſitio *Propoſitionis* ejuſdem quoad ferociam ex victoriis conceptam. Solet, inquit, animus proſperis rebus inflatus victoriam, & triumphum optare potius, quam pacem, temere ſcilicet, non ſapienter.

Quod ſi) Caſtigat immodicam in rebus ſecundis confidentiam.

Ut omnium) *Aſſumptio*.

Maximæ cuique) Arguit deinde ab incerto eventu.

Certa

Certæ, & honeſta pax eſt anteponenda incertæ victoriæ.

Sed pax eſt certa, & honeſta tibi, victoria admodum incerta.

Ergo pacem recuſare non debes.

Maximæ) *Aſſumptionis* approbatio *a Genere*, quoad victoriam incertam.

In bonis tuis) *Ejuſdem* approbatio *ab Adjunctis*, quoad pacem Scipioni honeſtam.

Melior) *Propoſitio*.

Hæc in tua) *Propoſitionis* approbatio a *Cauſis*.

Ne tot annorum) Duplici deinde argumento comprobat majorem illam Propoſitionem, quorum primum eſt *a Genere*.

Certa, & maxima gloria non debet committi dubio prælio.

Sed prælium inter nos futurum incertum, & dubium eſt.

Ergo tuam maximam gloriam huic dubio prælio committere non debes.

Ne tot) *Complexio*.

Cum tuas vires) *Aſſumptionis* approbatio a *Cauſis*.

Non tantum) Alterum argumentum ducitur *a Comparatione*, tali pacto:

Illud vitare debes prælium, in quo, ſi vincaris, plus amittis, quam acquiris victor.

Sed in hoc prælio plus gloriæ tuæ ademeris, ſi vincaris, quam adjeceris, ſi vincas.

Ergo vitare debes hoc prælium.

Habes *Aſſumptionem* cum ſua approbatione: ex qua colligit, debere Scipionem, quippe prudentem, gloriam ante partam ſtabilire beneficio pacis, non eam rurſus fortunæ, & Deorum voluntati permittere.

Inter pauca) Affert exemplum Atilii, ut oſtendat, non eſſe proſperæ fortunæ fidem magnam habendam.

Eſt quidem) Proponit conditiones pacis cum excuſatione, cur ipſe potius, qui petat pacem, eas præſcribat.

Haud negaverim) *Peroratio*, qua occurrit cui-

dam

dam Prolepſi de perfidia Carthaginienſium, ſumpto argumento *a Cauſis*.

Pax illa firma erit, quam Annibal petet.
Sed ego Annibal hanc pacem peto.
Ergo firma erit.

Multum) *Propoſitionem* confirmat ; 1. a ſuamet auctoritate; ea enim magis firma eſt Pax, quam Viri graves petunt, quod & ipſi Romani probarunt.

Quinque) 2. *a fine* ; quæ enim utilitas hortatur nunc, ut pacem petam, eadem faciet, ut firmam habeam.

Et quemadmodum) 3. a ſua conſtantia, nam ſapiens Imperator, qua conſtantia bellum gerit, eadem pacem tuetur.

Sententiæ.

Præterita magis reprehendi poſſunt, quam corrigi.
In nobis ante omnia optandum, ut in meliore noſtra fortuna de pace agatur.
Non temere incerta caſuum reputat, quem fortuna nunquam decepit.
Poteſt ferox animus victoriam malle, quam pacem.
Maximæ cuique fortunæ minime credendum.
Melior, tutiorque eſt certa pax, quam ſperata victoria.
Ejus eſt, qui dat, non qui petit, conditiones dicere pacis.

ORATIONIS CXIX.

P. Scipionis ad Annibalem de Pace.

Loci Communes *a Camparatione*, & a *cauſis*. Motus *Odium*, & *Confidentia*. Mores *Viri magnanimi*.

Partes ſunt tres, *Exordium*, *contentio*, & *Concluſio*.

Non me) Quod excuſavit in *Peroratione* Anni-

nibal, urget Scipio in *Exordio*, perfidiam Carthaginienſium, qui inducias, ſpemque pacis novis injuriis turbaverant: quod ait eos feciſſe fidentes Annibali, qui proinde alias nunc conditiones dicebat pacis, & a ſuperioribus omnino diverſas.

Cęterum) Negat igitur pacem hoc in primis argumento *a comparatione:*

Non minorem ego meæ Reip. curam habere debeo, quam tu patriæ tuæ.
Sed tu Cives tuos levare onere ſtudes.
Ergo primas ego pacis conditiones tueri Romanis debeo.

Indigni) Quam eorum perfidiam ſic ſecundo caſtigat:

Perfidia digna eſt pœna, non præmio.
Sed vos fraude in pace petenda uſi eſtis.
Ergo iniquioribus conditionibus, quam antea, vobis Pax danda eſt.

Neque patres) Tertio *a cauſa* belli, & ſuam de victoria confidentiam exponit:

Iis Dii dabunt victoriam, qui injuſte laceſſiti ſunt.
Sed nos injuſte a vobis laceſſiti fuimus.
Ergo nobis Dii victoriam dabunt.

Neque patres) *Aſſumptio* complectens cauſam tum primi belli Punici, tum ſecundi.

Qui & illius) *Complexio*, *ex Ariſt. l. 2. c. 5. t. 60.*

Quod ad me) Ut purget ſuſpicionem temeritatis, ait ſe optime conſcium eſſe, quanta ſit rerum humanarum inconſtantia, neque tamen eſſe reprehendendum, quod oblatam ab Annibale pacem recuſet; ſic *a comparatione:*

Si ſponte ab Italia diſcedens pacem peteres, non poſſem juſte abnuere.
Sed invitus, & a me coactus diſceſſiſti.
Ergo juſte poſſum pacem recuſare.

Cęterum) *Propoſitio*.

Sic nunc) *Aſſumptio* cum *complexione*.

Manu conſerta) Hoc eſt, cum te quaſi vi, & pugna coegerim Italiam relinquere, non teneor tuas de Pace conditiones admittere, ſed ne audire quidem.

Pro-

Proinde) *Concludit* autem, rem prælio eſſe decernendam, aut præter primas pacis conditiones, aliquam etiam mulctam addendam eſſe ob violatas inducias.

Sententiæ.

Boni Principis eſt, ſuos onere quam maxime poteſt, levare.
Deus belli exitum ſecundum jus, faſque dat.
Superbe, & violenter facit, qui venientem ad pacem petendam aſpernatur.
Perfide, & aſtute agentes venia indigni ſunt.
Bellum ſentiat, qui pacem habere non poteſt.

ORATIONIS CXX.

Annibalis de riſu ſuo

Argumentum.

COmplorantibus primam pecuniæ collationem Carthaginienſibus diutino bello exhauſtis, riſiſſe ferunt Annibalem; quem cum increparet Aſdrubal Hædus, ſic ipſe reſpondit.

Loci communes *a Cauſis.*

Motus, *Verecundia.* Mores, *viri turbati.*

Duæ ſunt partes, purgat ſe, & Carthaginienſes coarguit.

Si quemadmodum) Se itaque purgat a *cauſa* ſui riſus:

Ille riſus non eſt reprehendendus, qui non ex lætitia naſcitur, ſed ex vehementi perturbatione animi.
Talis eſt riſus meus.
Ergo non recte ab Aſdrubale reprehenditur.

Qui tamen) Accuſat deinde intempeſtivum ſuorum Civium fletum pariter a *Cauſa*:

Fletus Civium reprehendendus eſt lugentium privata, non publica mala.
Sed fletus veſter privatorum, non publicorum malorum eſt.

Ergo

Ergo eſt reprehendendus.

Tunc fleſſe) *Aſſumptionis* approbatio, tunc enim flere debuerant, cum iniquæ pacis conditiones Carthaginienſibus datæ ſunt.

Illo enim) Hæc verba confirmant ſuperiora de inhibitione facta Carthaginienſibus de non gerendo bello in Africa injuſſu Romanorum, quam dicit eſſe Patriæ fatalem, & probat tali ratione:

Magna Urbs aut bellum habere debet externum, aut inteſtinum.

Ergo ſi bella cum exteris gerere non poſſumus, civilibus affligemur.

Ut prævalidæ) *Antecedentis* approbatio a *Simili*.

Quam vereor) *Concludit* a timore majoris mali; quod lacrymans ominatur.

Sententiæ.

Non quemadmodum oris habitus cernitur oculis; ſic & animus intus cerni poteſt.

Nulla magna Civitas diu quieſcere poteſt.

Tantum ex publicis malis ſentimus, quantum ad privatas res pertinet.

Ex Lib. 31.

ORATIONIS CXXI.

P. Sulpicii ad Populum de bello Macedonico.

Argumentum.

Cum Populus legem antiquaſſet de bello Macedonico, P. Sulpicius Conſul edictis de integro Comitiis hanc habuit Orationem.

Loci communes *ab Antecedentibus*, *& a Comparatione*.

Motus, *Timor*, *& Confidentia*. Mores *viri prudentis*.

Partes duæ ſunt, *Contentio*, *& Peroratio*.

Ignorare) Omiſſo *Exordio* ad rem ipſam accedit, quia magnitudo periculi, quam ſtatim attin-

fingit, ſatis per ſe facit attentos, ex *l.* 1. *c.* 14. *tex.* 104. & hoc utitur *Syllogiſmo ab Utili :*

Maxime cavendum eſt, ne in Italia bellum habeamus cum Philippo.

Sed ea eſt una ratio vitandi in Italia belli, ſi trajiciamus in Macedoniam.

Ergo in Macedoniam trajiciendum eſt.

Ignorare) *Aſſumptio*.

Neque enim) Ea Parentheſi includitur approbatio primæ partis *Aſſumptionis*, nulla ſcilicet alia ratione vitari poſſe in Italia bellum.

Hoc quantum) Approbatio *Aſſumptionis* quoad ecundam partem, expeditione in Macedoniam ſuſcepta nullum futurum in Italia bellum, quam ſic *ab antecedentibus* tractat.

Vidimus in Italia Annibalem, quia non ſtatim in Hiſpaniam trajecimus: non vidimus Philippum, quia Macedoniæ bellum ultro intulimus.

Ergo & nunc non habebimus in Italia Philippum, ſi nos viderit in Macedonia.

Quis enim) *Antecedens*.

Et quod tunc) *Complexio*, eamque ſuadet quoad exemplum Philippi *ab Adjunctis* belli Punici, quoad exemplum Annibalis *ab Adjunctis* locorum.

Ne æquaveritis) *Propoſitionis* approbatio, cumque videatur concedere Macedonas non eſſe pares Carthaginienſibus, Philippum Annibali, arguit *a comparatione* Pyrrhi, tali ratione:

Pyrrhus in Italia ſummo cum noſtro periculo bellum geſſit.

Sed Pyrrho potentior eſt Philippus, nos minus nunc ad bellum Italiæ parati.

Ergo bellum in Italia cum Philippo periculoſum nobis eſt, adeoque vitandum. *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 42.

Minima acceſſio) Approbatio primæ partis *Aſſumptionis*, quod Epirus minima pars ſit Imperii Macedonici, cum etiam tota Peloponneſus acceſſerit.

Noſtra) Approbatio ſecundæ partis.

Aggreſſus Pyrrhus) *Propoſitio*, quæ probatur ex de-

defectione ſociorum, non eorum tantum, qui magnam Græciam colebant, quaſi Græcum proinde Regem ſecuti, ſed illorum etiam, qui Itali erant origine.

Hęc vos) Ut argumentum illud *a comparatione* valeat, ita concludit:

Pyrrhus ideo contra nos valebat, quod Socii noſtri ad ipſum defecerant.

Sed etiam ad Philippum deficient. Ergo.

Manſerunt) Confirmat *Aſſumptionem a Majori*, ſi enim defecerunt ad Annibalem crudelem, & avarum, multo magis ad Philippum Græcorum diſciplinis eruditum.

Si piguiſſet) Idem illuſtrat hoc Epiphonemate: adeo non deerant Annibali Socii in Italia, ut etiam nunc eos haberet, niſi bellum Africæ illum ab Italia revocaſſet.

Macedonia) *Peroratio*, qua *confidentem* Populum facit duplici ex capite, tum quod felicius bellum a Romanis geratur foris, quam domi, tum quod Dii arrideant hujuſmodi expeditioni. *Ariſt. loc. cit. tex.* 57. *&* 60.

Ite in ſuffragium) Centuriatim videlicet, nam bellum Comitiis Centuriatis, pacem Tributis jubebant.

Sententiæ.

Neceſſitas deliberationem non admittit.

Hoſtium provinciæ potius, quam noſtræ bellum habeant.

Quos vi deviceris, cum primum poſſunt, rurſus deficiunt.

ORATIONIS CXXII.

Legati Philippi Regis in Ætolorum Concilio

Argumentum.

LEgatus Philippi Regis Ætolos hortatur, ut pacem cum Philippo compoſitam ſervent, ne-

neque novam ineant cum Romanis ſocietatem.

Loci communes ab *Effectis*, ab *adjunctis*, a *comparatione*, & *cauſis*.

Motus, *Odium*, & *Metus*. Mores *hominis amici*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *contentio*, & *concluſio*.

Nulla nova) *Exordii* loco ſunt ea verba, quæ oblique afferuntur, & ſic a *congruo* argumentatur.

Ubi nihil novi advenit, ibi nihil novi decerni debet.

In pace cum Philippo compoſita nihil innovatum eſt.

Ergo nihil novi de ea decerni debet.

Quibus enim) *Aſſumptionis* approbatio.

An imitari) Ut igitur eos deterreat ab ineunda ſocietate cum Romanis, ita arguit a *cauſis*.

Cum iis non eſt ineunda ſocietas, qui ſumma utuntur licentia, & levitate.

Sed in Romanis ſumma eſt licentia, & levitas.

Ergo cum iis inire ſocietatem non debetis. *Ariſt. l. 2. c. 4.*

Qui cum legatis) Oſtenditur Romanorum levitas ab *effectis*: nam quos poſt pacem factam rejecerant, nunc eoſdem, ut ſuadeant bellum, conveniebant, & pro quibus antea ſe bellum gerere dicebant, eos in ſocietatem belli trahere conabantur.

Meſſanæ) Licentia Romanorum amplificatur recenſione eorum, quæ doloſe admiſerant in Siculos, & alios quoſdam Italiæ populos, & per *adjuncta* ſuperbi imperii in Siculos, crudelis in Campanos rem atrociorem reddit.

Ne finitimas) Hoc eſt Urbi Romanæ finitimas, Albam, Fidenas, Vejos, quas omnes Romani everterant.

Furor eſt) A *comparatione* deinde ſocietatem cum Romanis diſſuadet.

Multo majus ab alienigenis, quam a Græcis periculum vobis imminet.

Sed Græci Regis potentiam adeo timetis.

Ergo multo magis Romanorum, qui ſunt alie-

alienigenæ. *Lib.* 2. *c.* 5. *t.* 43.

Philippi) *Aſſumptio*.

Qui cum) *Propoſitionis* approbatio quoad alteram partem de Græcis ſui ipſius exemplo, qui pacem æquam ſponte dederat Ætolis.

Aſſuefacite) *Propoſitionis* prima pars.

Ætolos) Ejuſdem approbatio a *diſſimili*, quam a *cauſis* deinde confirmat.

Sed unde) Quo argumento exorditur, eodem orationem concludit, nihil eſſe in pace cum Philippo mutandum, cum nihil in ea innovatum ſit.

Sententiæ.

Quibus de cauſis pacem fecimus, compoſitam ſemel ſervare debemus.

Urbs ſine Senatu, ſine Plebe, ſine Magiſtratibus prodigium eſt.

Ejuſdem linguæ homines leves ad tempus ortæ cauſæ disjungunt, conjunguntque; cum alienigenis, & barbaris æternum bellum eſt.

ORATIONIS CXXIII.

Athenienſium in eodem Concilio contra Philippum

Argumentum.

LEgati Athenienſium injurias ſibi a Philippo factas amplificant, & ab Ætolis opem implorant.

Loci communes ab *enumeratione*, & a *conſequentibus*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *hominum ſupplicum*.

Neque id ſe queri) Calamitates ſuas exponunt tali ratione:

Ii ſunt miſericordia digni, qui non ſolum indigna, ſed etiam miſera patiuntur. *Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *t.* 89.

Sed

Sed quæ paſſi ſumus, non tantum indigna, ſed & miſera ſunt.

Ergo miſeratione digni apud vos eſſe debemus.

Sata) Enumerant calamitates, & miſerias, quibus affliguntur.

Miſera magis) Vocant miſera ea mala, quæ revera ad interitum perducunt. L. 2. c. 5. t. 41. indigna vero, quæ potius quandam habent ignominiam.

Verum enim) Pergunt recenſere, quæ crudeliter in Athenienſes Philippus fecerat: prima enim populatione ſepulchra diruerat, altera Deorum delubra everterat, ut ex ipſa Hiſtoria patet.

Pagatim habitantes) Athenienſes primis temporibus diviſi per pagos eam regionem colebant, ac deinde una vivere docti ſunt in eadem Civitate, cui tandem Themiſtocles ſuperato Xerſe mœnia exſtruxit; ex *Thucydide*.

Qualem) Quo ſe magis Ætolis commendent, innuunt Philippum eadem facturum reliquæ Græciæ, niſi opportune ſubveniant, ipſas certe Athenas idem infortunium effugiſſe Deorum ope, & Romanorum, qui auxilio venerant.

Itaque) *Concluſionis* loco eſt ipſa Syllogiſmi *Complexio*.

Sententiæ.

Sata exuri, dirui tecta, prædas hominum, pecorumque agi, miſera magis, quam indigna ſunt.

Principes ſecundum Deos plurimum poſſunt.

ORATIONIS CXXIV.

Legati Romani in concilio Ætolorum

Argumentum.

ULtimo introductus Romanorum Legatus in Concilium, diluit, quæ Macedones objecerant

-rant, hortaturque Ætolos ad bellum cum Philippo ſuſcipiendum.

Loci communes ab *effectis*, & ab *antecedentibus*,

Motus, *Amor*, & *Odium*. Mores *Viri gravis*.

Dividitur in tres partes. *Exordium*, *contentionem*, & *concluſionem*.

Totam) *Exordium* ducitur ab inopinato, quod nequeat amplius accuſare Philippum, ut inſtituerat, duaſque aſſignat cauſas; tum quia Macedones primi accuſaverant Romanos, quibus reſpondere opus erat, tum quia deinde Athenienſes Philippi ſcelera detexerant, quæ non ipſi tantum, ſed & alii multi Græciæ populi querebantur.

Nam quod) Cum in *Exordio* Philippi crimina attigerit, Romanos purgat in *contentione*, tali argumento:

Ea non ſunt exprobranda Romanis, quæ gloriam ipſis pariunt.

Sed Rhegium, Syracuſæ, & Capua Romano nomini gloriæ ſunt.

Ergo abſurdum eſt, ea pro criminibus exprobrare Romanis.

Rhegium) Probat de Urbe Rhegio, quia ſcelera in Rheginos admiſſa quatuor millibus hominum ſecuri percuſſis ulti fuerant, adeoque gloriam meruerant.

Syracuſanis) De Syracuſis, quia ſuos hoſtes merita pœna affecerant, ſibique Siciliam jure belli vindicaverant: omnes enim, prout meriti de Romanis fuerunt, bonam, vel malam fortunam ſortientur.

An Campanorum) De Capua; quia ingratos, & peſſime de ſe meritos ita pœnis affecerant, ut ipſi ſe majoribus dignos judicaverint.

Sed quid) Concludit *defenſionem* argumento ducto a *repugnantibus*.

Ii non ſunt crudeles in ſocios, qui ſunt lenes in hoſtes: *Ariſt. l. 2. c. 3. t. 16.*

Sed Romani lenes fuerunt in Carthaginienſes hoſtes acerrimos.

Ergo non ſunt crudeles in ſuoſmet Socios.

Magis illud) Epiphonema, quo illuſtratur Romanorum clementia eo etiam nomine, quod ipſis Romanis periculoſa ſit. Ex *Ariſt. l.* 2. *cap.*4. *tex.* 25.

Hæc pro) Poſt abſolutam defenſionem addit privata, ac domeſtica Philippi facinora; nam publica in *exordio* expoſuit.

Quod ad vos) *Concluſio* habet ſuaſionem belli cum Philippo, & ſocietatis cum Romanis; ubi afferuntur merita, & culpa utriuſque Populi, excuſationes mutuæ, & temporis ad bellum gerendum opportunitas.

Sententiæ.

Periculum eſt, ne facile ignoſcendo victis plures ad experiendam fortunam belli incitentur.

Odium hoſtis prudenter in vindictæ occaſionem differtur.

Ex Lib. 32.

ORATIONIS CXXV.

Ariſtheni Prætoris in Concilio Achæorum

Argumentum.

AUditis Romanorum, ſociorumque, & Philippi Legatis, cum nemo Achæorum ad dicendum accederet, ita eorum ſilentium increpat Ariſthenus Prætor.

Loci communes ab *adjunctis*, & a *cauſis*, & *contrariis*.

Motus, *Pudor*. Mores *Viri prudentis*:

Duo præſtat, tacentes coarguit, & ad ſententiam dicendam hortatur.

Ubi illa) Prima pars talem habet increpationem, a *contrariis*:

Turpe eſt, eos tacere in publico Concilio, qui in privatis colloquiis multa temere dicebant.

Sed

Sed in conviviis, & circulis tanta erant inter vos certamina hac de re, qui nunc in concilio tacetis.

Ergo illud vobis turpe eſt. *Ariſt. l. 2. c. 6. tex. 65.*

Aſſumptionis utramque partem urget ab *adjunctis*.

Si non cura) In altera *Orationis* parte hortatur ad ſententias libere dicendas, uſus argumento a *cauſis* conglobatis, quod hoc ſuadeant publica utilitas, privata ſtudia, temporis, & loci opportunitas.

Ubi ſemel) Ultimo, quia ſi quippiam contra eorum voluntatem decretum fuerit, non amplius repugnandi tempus erit, ſed decreto parendum.

Sententiæ.

Dicendi, ac ſuadendi quod quiſque velit occaſio eſt, priuſquam quicquam decernatur.

Ubi ſemel quippiam decretum eſt, etiam quibus antea diſplicuerat, pro bono, atque utili defendendum.

ORATIONIS CXXVI.

Ejuſdem Ariſtheni pro ſocietate Romana;

Argumentum.

CUm cæteri adhuc in Concilio tacerent, ipſe tandem Ariſthenus pro Romana ſocietate hanc habuit Orationem.

Loci communes ab *effectis*, a *conſequentibus*, ab *enumeratione*, ab *adjunctis*, & a *cauſis*.

Motus, *Timor*. Mores *Viri de publica ſalute ſoliciti*.

Quatuor ſunt partes, *exordium*, *propoſitio*, *contentio*, & *peroratio*.

Non magis) *Exordium* ducitur a *cauſis*, cur cæteri taceant, & ipſe verba faciat, non, inquit, quod non habeant alii quid dicant, ſed

 quod

quod dicere non audeant, quæ ſentiunt, ne privato periculo Reip. conſulant.

Forſitan ego) Alteram partem de ſe ipſe hac ratiocinatione exponit.

Si quod reſponſum dandum eſt Legatis, id maxime Prætori curæ eſſe debet.
Sed aliquod reſponſum dandum eſt Legatis.
Ergo id maxime Prætor curare debet.
Sed reſponſum dari non poteſt ſine decreto, & ut fiat decretum ſuaderi aliquid debet. Ergo ut detur reſponſum, ſuaderi aliquid a Prætore debet.

Forſitan) *Propoſitio*, & benevolentiam ſibi conciliat: ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *tex.* 29.

Video aut) *Aſſumptio*.

Reſpondere) Prima pars *Subſumpti*, & altera reticetur.

Et quando) *Propoſitio Orationis*, qua diverſa utriuſque partis poſtulata exponit, quaſi diverſę eæ fuerint ipſorum Achæorum Sententiæ.

Nulline) In *contentione* diluit argumenta allata a Philippi Legato, & adverſariorum confirmat. Illud igitur in primis favebat Philippo, quod cum ſocius eſſet, tamen id tantum peteret, ne alterutris Achæi faverent, poſtulantibus Romanis ſocietatem, & belli communionem; cui ſatisfacit a *cauſis:*

Qui confidit, plura petit, quam qui timet.
Philippus timet, Romani confidunt.
Ergo jure plura petunt Romani, quam Philippus.

Philippi) *Aſſumptio* illuſtratur ab *adjunctis*.

Miramini) *Complexio*.

Achæi portus) Hoc eſt, Achæorum portus, qui ſunt bello, & periculis expoſiti, dant fiduciam Romanis, quod eos invadere parata, & vicina claſſe poſſint; adimunt Philippo, qui auxilium ferre nullo modo poſſit.

Quid ſi ex eodem) Alterum Argumentum erat fędus cum Philippo jurejurando firmatum: quod confutat a *pari*.

Non minus ex fædere tenetur nos Philippus

pus defendere, quam nos Philippum.

Sed nos Philippus neque poteſt nunc tueri, neque priore anno voluit.

Ergo & nos neque poſſumus, neque tenemur Philippum tueri.

Qui ſi) *Aſſumptionis* prima pars.

Non hercule) Altera pars *aſſumptionis*.

Ac mihi quidem) Tertio legatus Philippi majores eſſe vires ſui Regis, quam Romanorum dixerat, eumdemque futurum hujuſce belli exitum, ac prioris fuerit. Primum illud negat, oſtendens contrarium ab *effectis*.

Ille potentior eſt, qui Urbes hoſtium capit, & diripit.

Romani Urbes Philippi plures cepere,

Ergo ſunt Philippo potentiores. *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 48.

Si ſua) Urget idem argumentum tali dilemmate:

Aut ſponte, aut coactus ea loca deſeruit Philippus.

Si ſponte: ergo & nos jure poſſumus eum deſerere, ut nobis conſulamus.

Si coactus: ergo Romani potentiores Philippo, adeoque etiam nobis. *Ex loco citato*.

An tibi) Quoad illud de priore bello Macedonico, reſpondet a *Diſſimili*; probans a diſſimili ratione gerendi belli diverſum hujus exitum futurum:

Priore bello nullo miſſo exercitu, ſola Claſſe juverunt Ætolos.

Sed nunc & Claſſe, & exercitu Conſulari bellum Philippo inferunt.

Ergo diſſimilis erit hujuſce belli exitus.

Ætolos tum) *Propoſitio*.

Nunc autem) *Aſſumptio* illuſtrata ab *Effectis*.

Tertius jam conſul) Cum tres Conſules dicat bellum in Macedonia geſſiſſe, duos tantum nominat, Sulpicium, & Quintium, omittit enim Villium, qui paucos menſes in Provincia moratus nihil fecerat memoria dignum.

Ne ſint vera) Confutatis, quæ pro Philippo

 ad-

adducta fuerant, ab *Enumeratione* ſcelerum ejuſdem Regis, contendit, ſocietatem cum ipſo irritam eſſe debere: idque argumentum ironice per figuram Præteritionem pertractat.

Cum Rege crudeli, avaro, & libidinoſo fœdus tueri non debetis.

Talis eſt Philippus. Ergo cum eo fœdus tueri non debetis.

Ne ſint) Sed nihil ponderis, inquit, habeant Philippi ſcelera ad hanc ſocietatem dirimendam, remque ipſam conſideremus, quaſi ſocius eſſet Antigonus, Rex Macedoniæ juſtiſſimus.

Num id) Probat igitur a *conſequentibus*, fœdus cum Macedone tollendum eſſe:

Ab eo fœdere diſcedere debemus, quod nobis certam perniciem importat. *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 41.

Sed fœdus cum Philippo certam nobis perniciem importat.

Ergo illud ſervare non debemus.

Peninſula) *Aſſumptionis* approbatio ab *adjunctis* ſitus, quem Peloponneſus habebat, Claſſis potentiſſimæ Romanorum, belli cum Lacedemoniis: quibus impares fore Achæos, oſtendit ab *antecedentibus*.

Nolite, quia) *Prolepſis*, quaſi indigeant Achæorum ſocietate Romani, quam ultro petunt, proindeque non tanti faciendi ſint; cui reſpondet a *cauſis*:

Contemnendi eſſent Romani, ſi ex metu peterent. *Ariſt. l.* 2. *c.* 11. *t.* 117.

Sed non petunt Romani amicitiam veſtram ob timorem.

Ergo quod eam petunt, non ſunt contemnendi.

Metu enim) *Aſſumptio* per Ironiam.

Mare) *Aſſumptionis* approbatio ab *Effectis*.

Quia) Alia approbatio a *cauſa* finali; id videlicet agere propter inſitam Romanorum genti humanitatem, maxime in Achæos.

Nam quod) Altera *Prolepſis* eſt, melius conſultum Achæis fore, ſi armis abſtineant, & neutros offendant: quod ipſe negat; tum quia ſi Ro-

Romani non ſint ſocii, futuri ſunt hoſtes; tum quia neutris faventes utroſque offendent, futuri idcirco certiſſima victoris præda.

Nolite ſi) *Peroratio* habet ſuaſionem pro Romana ſocietate, ab occaſione opportuna, & facili ulciſcendi Philippum, quod erat in votis.

Sententiæ.

Suo quiſque periculo in commune conſultum non vult, adeoque lingua ſæpe deeſt magis, quam conſilium.

Qui Socios relinquit hoſtibus diripiendos, recuſare non poteſt, quin & Socii ſibi conſulant.

Peninſula nulli apertior, atque opportunior eſt, quam navali bello.

Non ſunt contemnendi, qui quod rogant, cogere poſſunt.

Non quemadmodum hodie quippiam nobis licet, ſic ſemper liciturum eſt.

Ex Lib. 34.

ORATIONIS CXXVII.

M. Porcii Catonis pro Lege Oppia

Argumentum.

CUm Tribuni Plebis ferrent de abroganda lege Oppia, quæ ad mulierum cultum ſpectabat, lata a C. Oppio in medio ardore Punici belli, inter cæteros M. Cato tum Conſul ita pro lege diſſeruit.

Loci communes *a Cauſis*, *ab Effectis*, *a Conſequentibus*, *& a Comparatione*.

Motus *Ira*, *& Indignatio*. Mores *Viri gravis*, *& conſtantis*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, *& Epilogum*.

Si in ſua) In *Exordio* increpat Quirites a

quod ipſi in cauſa ſint, cur mulieres impudenter frequentes in forum venerint, tali pacto:

Si ſuam quiſque fęminam domi continuiſſet, non huc omnes conveniſſent:

Ergo quod hoc illæ fecerint, virorum culpa eſt.

Attentionem conciliat a rei magnitudine, *l.* 3. *c.* 14. *t.* 104.

Equidem) In *Contentione*, antequam ad ipſam legem accedat, coarguit licentiam illam muliebrem, & ſic inprimis *a Conſequentibus*:

Mulieres habere cętus, & concilia, periculoſum eſt Reip.

Ergo id maxime prohibere debemus.

Equidem) *Antecedens* confirmat exemplo: dicuntur enim in Lesbo Inſula mares omnes muliebri conjuratione ſublati, quod illi fęminarum congreſſus, quippe male olentium, vitarent.

Ab nullo) *Antecedens*.

Atque ego) Sic deinde rem univerſam pertractat *a Cauſis*:

Illud prohibere debemus, quod per ſe turpe eſt, & pejorum cauſa malorum.

Sed hæc mulierum licentia & per ſe turpis eſt, & pejorum malorum cauſa erit. *ex l.* 2. *c.* 6. *t.* 65.

Ergo nunc maxime coercenda.

Atque ego) *Aſſumptio* per dubitationem.

Quorum alterum) *Propoſitionis* approbatio.

Nam utrum) Eamdem approbationem confirmat. Quirites enim cavere debebant, ne ſibi fęminæ jus ferendi ſuffragii uſurparent; Magiſtratus, ne dicerentur Tribuni præſidium ſibi fęminarum ad leges ferendas comparaſſe; Conſules ſeditioſis mulieribus ceſſiſſe, cum utrumque turpe futurum ſit. *Ex loc. cit.*

Equidem) *Aſſumptionis* primam partem amplificat *ab Adjunctis*, maximamque vim addit Proſopopœja.

Quamquam) Idem oſtendit *a comparatione*, ipſius videlicet rei turpitudinem, tali uſus Enthymemate:

Non

Non debent curare mulieres, quid in foro agatur.

Ergo multo minus in forum venire ad quippiam ſuadendum, aut diſſuadendum.

Majores) *Antecedentis* approbatio pariter *a Comparatione*, nam ſi nihil privatim agere poſſunt ſine auctoritate virorum, multo minus publica curare debent.

Date frenos) Hanc licentiam pejorum malorum cauſam fore, quæ erat altera *Aſſumptionis* pars, ita probat a natura mulierum:

Mulier natura indomita eſt, & immodica appetens.

Ergo ſi hoc permittimus, majora deinde extorquebunt.

Recenſete) *Antecedens* confirmat *ab Effectis*, cum tot conſtrictæ legibus ſatis tamen contineri non poſſint.

Quid ſi) *Complexio*.

At hercule) In ſecundo *contentionis* membro legem Oppiam defendit, & incuſantibus Mulieribus legis iniquitatem multipliciter reſpondet.

Imo ut) 1. ab experientia, uſu enim tot annorum eam utilem Reip. comprobaverant, non igitur eſt iniqua.

Nulla lex) 2. *a cauſa efficiente*.

Ea lex eſt juſta, quæ majori parti prodeſt, licet quibuſdam detrimento ſit. *ex Ariſt. l. 1. c. 8. t.* 137.

Sed Lex Oppia fęminis quidem non ſatis commoda, reliquis utiliſſima eſt.

Ergo juſta.

Si quod) *Propoſitionis* approbatio a conſequenti incommodo.

Volo tamen) 3. *a cauſa finali*.

Id non eſt fœminis permittendum, quod ad faſtum, & luxuriam petunt.

Sed abrogationem legis Oppiæ fęminæ petunt ad faſtum, & luxuriam.

Ergo ea Lex non eſt in gratiam fęminarum abroganda.

Ut captivi) Urget *Propoſitionem a Diſſimilibus*,

& illuſtrat *Comparatione*.

Ut auro) *Aſſumptio* per proſopopęjam allatam ad majorem invidiam.

Sæpe me) Quo magis illius argumenti *Propoſitionem* compròbet, invehitur in luxum Civitatis, ejuſque mala recenſet, hoc *Syllogiſmo ab Effectis*:

Ea vitia non ſunt amplificanda, quæ perniciem important Reip.

Sed luxus perniciem Reip. importat.

Ergo luxus non eſt augendus in feminis abrogatione hujus Legis.

Propoſitio, & *Complexio* reticentur, & ſola explicatur *Aſſumptio*.

Infeſta) Alludit ad ſignificationem nominis; Signum enim æque ſignificat militare vexillum, & ſimulacrum.

Et ante fixa) Laudant, inquit, Deorum ſimulacra ex marmore, aut argento, ut fere in Græcia ſolebant; illas ex terra factas imagines, collocatas in Capitolio a majoribus noſtris, vituperant.

Patrum noſtrorum) Reſpondet tacitæ objectioni, quod per plures annos nulla fuerit lex de cultu mulierum, neque tamen luxus excreverit: ſic itaque *a Cauſis*:

Neceſſe eſt prius naſci cupiditates, quam leges.

Sed primis temporibus nullus erat in cultu luxus, nunc maximus eſt.

Ergo nunc Lex Oppia neceſſaria eſt, quæ antea non erat.

Patrum) *Aſſumptionis* approbatio *ab Exemplo*.

Sicut ante) *Propoſitio* illuſtrata *a Simili*, & exemplis *Similibus* legum Liciniæ, & Cinciæ. Licinia lex de poſſeſſionibus lata eſt a Licinio Stolone, ne quis plus, quam quingenta jugera agri poſſidere poſſet. *Liv. l. 6. c. 35.* Cincia de muneribus lata a M. Cincio, ne qui ob cauſam dicendam donum, munuſve acciperet. *Cic. 2. de Orat.*

Itaque) *Complexio* argumenti.

Atque ego) Legem deinde Oppiam ipſis mulieri-

ribus commendat, quippe earum pudori faventem, tali ratione *a remotione Cauſæ:*

Pudor in mulieribus oritur ex diſpari cultu.
Sed lex Oppia tollit diſparem cultum.
Ergo mulierum pudori lex Oppia favet, adeoque non abroganda.

Nam ut) *Propoſitio.*

Sic æquato) *Aſſumptionis* approbatio, nam ſub prætextu legis quælibet ſeu parſimoniam, ſeu paupertatem occultare poterit.

Hanc inquit) Sed quia hujuſmodi querelæ de lege Oppia mulierum erant locupletum, quæ ſibi æquari pauperes nolebant, ita diſſuadet *a Conſequentibus:*

Abrogata lege Oppia, vos Patrimonium, mulieres pudorem amittent,
Sed hoc permittere non debetis.
Ergo neque illud.

Vultis) *Propoſitionem* amplificat, cum *Aſſumptio* ſit per ſe manifeſta.

Ne ſimul) Hoc eſt, ubi mulierem pudebit diſparis cultus, cujus eam pudere non oporteret, eam non amplius pudebit amiſſæ pudicitiæ, cujus tamen pudere oportet: malus enim pudor optimum pudorem tollet. *Ariſt. c. 6. l. 2. tex. 67.*

Nolite) *Peroratio* habet ſententiam de non abroganda lege, additque, multo majorem futurum in mulieribus luxum poſt abrogatam, quam ante latam legem Oppiam, quod probat *a Similium comparatione.*

Sententiæ.

Mulierem ne domi quidem quæ fiant in foro curare decet.
Impotens, & indomitum animal mulier eſt.
Mulieres ſimul ac pares viris eſſe cœperint, ſuperiores extemplo erunt.
Nulla Lex ſatis commoda omnibus.
Unam tollendo legem cæteras omnes infirmamus.
Diverſis duobus vitiis avaritia, & luxuria

Civitates plerumque laborant.
Sicut ante morbos neceſſe eſt cognitos eſſe, quam remedia eorum; ſic cupiditates prius natæ ſunt, quam leges.
Peſſimus pudor eſt vel parſimoniæ, vel paupertatis.
Hominem improbum non accuſari tutius eſt, quam abſolvi.

ORATIO CXXVIII.

L. Valerii Tribuni Plebis contra legem Oppiam.

Loci communes a *Cauſis*, *a Comparatione*, *ab Effectis*, *ab Adjunctis*, & *Genere*.
Motus, *Lenitas*, & *Gratia*. Mores *viri juſti* & *moderati*.
Tres itidem ſunt partes, *Exordium*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Si privati) *Exordium* ſumitur *a Cauſa* dicendi, tali pacto:
Si privati tantum contra Rogationem dixiſſent, neque ego Tribunus Rogationem ſuaderem.
Sed Cato Conſul diſſuaſit.
Ergo etiam ego Tribunus ſuadere debeo.

Qui tamen) *Attentos* facit, & *dociles*, proponens methodum a Catone ſervatam, quam & ipſe ſervaturus ſit.

Cœtum, &) Antequam mulieres defendat, verborum atrocitatem in adverſario modeſte reprehendit, quem trucem proinde vocat Oratorem. Cæterum defenſio ipſa ita ſe habet a *Cauſis*.
Quæ Reip. bono ſæpe apparuerunt in publico, poſſunt id etiam facere in cauſa ad ſe pertinente.
Sed Mulieres ſæpe apparuerunt in publico ipſius Reip. bono.
Ergo & in cauſa, quæ ad eas pertinet, poſſunt idem facere ſine reprehenſione.

Nam quid) *Aſſumptio* confirmata pluribus exemplis.

Diſ-

Diſſimiles) Objectio Catonis , cui ſatisfacit, concedens cauſas eſſe diſſimiles , cum tamen nihil aliud iis exemplis contendat, quam non eſſe id novum in Urbe Roma ; nam rationibus cauſam veniendi in publicum probabit.

Cæterum) *Complexio*.

Tuas adverſus) Allegoria ducta a fontibus, ipſe enim Cato iis exemplis uſus fuerat arguens *a Diſſimili*, quæ argumento *a Simili* etiam Valerius uſurpabat.

Quid autem) Adhuc oſtendit, non eſſe reprehendendas, quod in publicum venerint , & earum preces non eſſe rejiciendas, probat *a comparatione minorum*.

Magis vereri debemus ingenuas mulieres, quam ſervos.

Sed ſervorum preces non faſtidimus.

Ergo multo minus mulierum ingenuarum.

Totum argumentum uno Epicheremate continetur.

Venio nunc) Tranſit ad alteram *Orationis* partem , & Rogationem de abroganda lege Oppia ſuadet, præmiſſa Adverſarii methodo , quam & ipſe ſequitur.

Univerſam porro quæſtionem hoc *Syllogiſmo* complectitur, *a Genere*:

Si qua Lex abrogari poteſt, maxime lex Oppia abroganda eſt.

Sed aliquæ Leges abrogari poſſunt.

Ergo maxime Lex Oppia eſt abroganda.

Ego enim) *Aſſumptio* confirmatur *a cauſis* , allata diſtinctione legum : quarum aliæ in æternum latæ ſunt, aliæ ad tempus: mutabiles proinde, ut & tempora mutantur ; idque illuſtrat *a Simili*.

Hæc cum ita) *Propoſitio* ex prædicta diviſione pendet, hoc modo:

Lex Oppia non eſt ex iis , quæ latæ ſunt in æternum, ſed ex iis, quæ ad tempus.

Ergo ſi qua Lex abrogari poteſt, illa eſt abroganda.

An metus) Prima pars , nam perpetuæ Leges

vel erant natæ cum ipſa Urbe, vel a Decemviris conditæ; inter quas Oppia non erat.

Quis igitur) Secunda pars ita *a cauſa finali*.

Ea lex mortalis eſt, & ad tempus lata, quæ non ad coercendam luxuriam, ſed ad levandam inopiam lata eſt.

Talis eſt Lex Oppia.

Ergo mortalis, & ad tempus lata.

Quis igitur) Primum *aſſumptionis* membrum *a contrariis*.

Annibal) Alterum membrum illius *aſſumptionis*, quod egregie amplificatur *ab adjunctis* belli Punici.

Numero ex cenſu) Hoc eſt, quilibet noſtrum ſervos ad remum dabat plures, ſeu pauciores, prout cujuſque cenſus major, vel minor erat, iiſque in ſingulos annos ſtipendium privatim ſolvebat.

Tali eo) Confirmatur ejuſdem *aſſumptionis* prima pars *a Repugnantibus:*

Ibi nulla eſt luxuria, ubi ſumma eſt inopia, & fletus.

Quando lata eſt lex Oppia, in ſumma Matronæ erant inopia, & fletu.

Ergo nulla erat luxuria, quæ lege coercenda foret.

Cui non) *Complexio*, quæ ſic ſe habet: Ergo ſi ob inopiam Civitatis lata eſt, ea ſublata inopia, lex etiam abroganda eſt.

Nam ſi) Urget *complexionem a Pari*:

Quæ innovata ſunt eo tempore ob inopiam Civitatis, omnia finito bello in priſtinum fuerunt reſtituta.

Sed & lex de cultu mulierum lata eſt ob inopiam Civitatis.

Ergo ea etiam abroganda.

Nam ſi) *Propoſitio*; nam *aſſumptio* ſatis conſtat ex Antecedentibus.

Omnes alii) *Complexio*.

Purpura) Cum purpura, & aurum lege Oppia interdicerentur mulieribus, injuſte utrunque iis adimi oſtendit, & inprimis de Purpura ſic *a comparatione*; Pur-

Purpura magis decet mulieres, quam Viros.
Sed Viris permittitur.
Ergo non eſt neganda mulieribus.

Propoſitio infra probatur in reſponſione ad primum Catonis argumentum.

Purpurâ viri) *Aſſumptio*: Romani enim utebantur veſtibus purpura prætextis in Magiſtratibus, in Sacerdotiis, & uſque ad ætatis annum decimum ſextum, & dicebantur Prætextati.

Fœminis) *Complexio*.

In veſte ſtragula) Stragula veſtis erat quidquid inſternebatur vel lecto, vel equo, vel alii rei, & purpurea eſſe poterat.

Sed in purpura) Probat idem de auro, *ab Effectis*:

Illud concedendum eſt mulieribus, ex quo parvum privatis detrimentum, ſed magnum Reip. commodum contingit.

Sed ex aureis mulierum ornamentis parvum privatis incommodum, magnum Reip. commodum contingit. Ergo aurea ornamenta concedenda mulieribus.

In auro vero) Prima pars *aſſumptionis*; & manus pretium, ſeu manupretium dicitur merces, quæ non pro materia, ſed artis nomine datur Artifici.

Præſidium) *Aſſumptionis* altera pars, quam comprobat ab experientia; nam & bello Gallico, & Punico ſecundo matronæ ornamenta aurea in publicum contulerant, ut ſupra innuit.

Nullum) Sequitur reſponſio ad duo argumenta Catonis, quorum primum erat, tolli omnem mulierum æmulationem lege Oppia non abrogata; ſic igitur. Valerius.

Majorem Æmulationem cum Latinis feminis, quam inter ſe Romanæ matronæ habent.

Sed ex lege Oppia naſcitur Æmulatio Romanis cum Latinis matronis.

Ergo lex Oppia auget mulierum Æmulationem, non tollit.

Virorum) Juſtam autem illam eſſe Æmulationem ita defendit *a comparatione*.

In-

Infirmiores ſunt mulierum animi, quam virorum.

Sed hic diſpar cultus in Latinis viros offenderet.

Ergo multo magis mulieres.

Non Magiſtratus) Juſtam mulierum indignationem ob cultum ſibi ereptum alia ratione oſtendit *a cauſis*:

Quilibet juſte dolet eripi ſibi id, quod unum habet ornamentum,

Sed mulieres nullum aliud ornamentum habent, præter munditias, & cultum.

Ergo juſte dolent, eum ſibi etiam eripi lege Oppia.

Aſſumptio egregie amplificatur *ab Enumeratione*, & hinc probatur etiam ea *Propoſitio*, quam ſupra omiſſam notavi.

Scilicet) Alterum Catonis argumentum fuerat, mulieres impetrata abrogatione legis Oppiæ alia immodica petituras, cui reſpondet Valerius *a cauſis*:

Nunquam ſuis ſalvis exuitur ſervitus muliebris.

Sed etiam abrogata lege Oppia unicuique mulieri ſui ſalvi erunt.

Ergo etiam abrogata ea lege ſeivitus muliebris manebit.

Et ipſe) *Propoſitio*, quam per ironiam affert, confirmatur hic ex eo, quod & ipſæ mulieres deteſtantur ſuam exuere ſervitutem, ſuoſque habere malunt Patres, & Viros, quam per legem Oppiam Dominos.

Invidioſis) In *concluſione* rejicit per Ironiam atrocitatem verborum, qua uſus fuerat Cato; & quo leniores in ferendis ſuffragiis Tribus faciat, infirmum ſexum, & qui omnia pati debeat mulieres vocat. *Ex Ariſt. l.* 2. *c.* 3. *tex.* 16.

Sententiæ.

Nulla lex abrogari debet, niſi quam aut uſus coarguit, aut ſtatus aliquis Reip. inutilem fecit.

In navis adminiſtratione alia in ſecunda, alia in adverſa tempeſtate uſui ſunt.
In aureis ornamentis præſidium eſt & ad publicos, & ad privatos uſus.
Munditiæ, ornatus, cultus, hæc fœminarum inſignia ſunt.
Numquam ſalvis ſuis exuitur ſervitus muliebris.
Quo plus quis poteſt, eo moderatius imperio uti debet.

ORATIONIS CXXIX.

Catonis Conſulis ad Milites

Argumentum.

Conſul Cato adverſus rebelles Hiſpanos caſtra moturus, milites excurſionibus, levibuſque præliis exercitos, ſic ad expeditionem inflammat.

Loci communes *ab Effectis*, & *a comparatione*.

Motus, *confidentia*. Mores *Egregii Ducis*.

Tres ſunt partes, *Inſinuatio*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Tempus) *Inſinuatio* ſumitur a militum deſiderio, & ab antea factis excurſionibus; non enim difficile eſt cupientibus pugnam ſuadere, & qui ſunt de gloria ſolliciti, dedignantur prædari potius, quam pugnare.

Non agros) Primum argumentum eſt *ab Utili*:

Illud agendum, ex quo maxima præda dependet.
Sed victis hoſtibus, opulentæ Urbes præda erunt.
Ergo id agendum, ut hoſtes vincamus.

Patres noſtri) Alterum *a comparatione*, & *ab honeſto*:

Turpe eſt, nos armatos amittere, quod ſine armis Patres noſtri obtinuerunt.
Sed Hiſpaniam amiſimus tot noſtris exerci-

ti-

tibus, & Ducibus munitam, quam Patres noſtri ſine armis primo bello Punico obtinuerant.

Ergo id nobis turpe eſt. *Ariſt. l. 2. c. 6. tex. 65.*

Utramque *Aſſumptionis* partem eo magis urget, quod tunc Carthaginienſes imperium haberent in Hiſpania, nunc in provincia nullus eſſet Carthaginienſis; ſimulque bene ſperare jubet milites, ex *Ariſt. l. 2. c. 5.*

Hoc armis) *Concludit*, ut hæc tollatur ignominia, pugnandum eſſe ſumma cum virtute adverſus rebelles, qui temeritate potius, quam conſtantia in bellis utuntur.

Sententiæ.

Fortes ſunt, qui per injuriam erepta virtute, & armis recuperant.

Rebellantes temere magis, quam conſtanter bellum gerunt.

ORATIONIS CXXX.

T. Quintii in concilio Græcorum

Argumentum.

Reddita Græciæ libertate, T. Quintius Proconſul Græcos conſulit, velint ne bellum ſuſcipi contra Nabin ob recuperandos Argos, necne; cum ipſe tamen videatur ſententiæ affirmanti ſubſcribere.

Loci communes a *cauſis*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *Viri candidi*, & *prudentis*.

Partes ſunt tres, *Exordium*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Bellum) *Exordium* cauſas habet belli adverſus Philippum, ubi Græcorum benevolentiam captat, oſtendens, quanti fecerint Romani eorum injurias. *Ariſt. l. 2. c. 4. t. 26.*

Ho-

Hodierna) Cum bellum Macedonicum dixerit ſuſceptum communi conſilio, hoc alterum contra Nabin Lacedæmonium ex ſola Græcorum voluntate pendere vult, quos proinde ſibi rurſus facit *benevolos*. Ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *tex.* 25.

Refero) *Proponit* cauſas ſuſcipiendi hujus belli, tam quoad Græcos, quam quoad Romanos; quoad Græcos quidem tali pacto.

Indigna res eſt, nobiliſſimam Græciæ Civitatem ſervire, cum reliquæ omnes libertatem recuperaverint.

Ergo ſuſcipiendum eſt contra Nabin bellum, ut & ipſa in libertatem vindicetur.

Romanos) Quoad Romanos autem ſic:

Romani nunquam habebunt perfectam gloriam redditæ univerſæ Græciæ libertatis, niſi & Argi ſint liberi.

Ergo & ipſos contingit hoc bellum pro Argis ſuſcipere.

Videtur tamen Quintius negare id quicquam Romanos contingere, nimirum ut oſtendat, cauſam hanc proprie ad Græcos ſpectare.

Cæterum) *Concluſio* rem integram Græcis permittit, inſertis tamen omnibus argumentis, quę bellum ſuadere poterant.

Sententiæ.

Liberatæ Provinciæ gloriam unius Civitatis ſervitus nec plenam, nec integram eſſe ſinit.

ORATIONIS CXXXI.

Ariſtheni de bello contra Nabin

Argumentum.

CUm Ætoli in concilio Græcorum bellum pro Argis ſibi arrogarent, & Romanos excluderent, Ariſthenus de bello Romanis deferendo ita cenſuit.

Lo-

Loci communes a *comparatione*, & a *cauſis*.
Motus, *Odium*. Mores *Viri ingenui*, & *conſtantis*.

Tota hæc Oratio uno Enthymemate continetur, a *comparatione*.

Majus periculum tum Argis, tum reliquæ Græciæ imminet ab Ætolis, quam a Nabide, & Lacedæmoniis.
Ergo tum bellum contra Nabidem, tum tutela contra Ætolos deferenda Romanis.

Nec iſtuc) *Antecedens* quoad primam partem de Argis.

Mare) *Antecedentis* approbatio continet periculum imminens univerſæ Græciæ, a *comparatione minorum*, tali pacto.

Imminet Græciæ periculum ab Ætolis, licet mari a nobis disjunctis.
Ergo multo magis, ubi Argos obtineant in media Græcia. *Ariſt. l.* 1. *c.* 12. *t.* 222.

Linguam) Secundo arguit a *cauſis:*

Ab iis imminet maximum periculum, qui barbari, & immanes ſunt. *L.* 2. *c.* 5. *tex.* 41.
Tales ſunt Ætoli.
Ergo ab iis maximum imminet Græciæ periculum.

Itaque) *Complexio* primi Enthymematis.

Sententiæ.

Sunt, qui ſpeciem hominum habeant, & moribus, ritibuſque efferatioribus ſint, quam rapaciſſimæ belluæ.
Tyrannis, & barbaris gentibus non fidendum.

ORA.

ORATIONIS CXXXII.

Nabidis Tyranni ad T. Quintium

Argumentum.

CUm cœptum eſſet bellum contra Nabin Lacedæmonium, hic, impetrato colloquio a T. Quintio, injuſte ſe bello a Romanis peti, ita queritur.

Loci communes a *Diſſimili*, & ab *Adjunctis*.

Motus, *Lenitas*, & *Gratia*. Mores *Viri innocentis*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Si ipſe) *Exordium* ſumitur a cauſa dicendi, ut ſciat, quare ſibi pereundum ſit innocenti. *L.* 3. *c.* 14. *tex.* 102.

Et hercule) Queritur ſibi injuſte bellum illatum, ſic a *Diſſimili*:

Si Carthaginienſes fœderum ruptores mihi arma moverent, tacerem.

Sed vos Romani eſtis, qui tueri fœdera conſueviſtis.

Ergo jure vobiſcum expoſtulo de bello mihi contra fœdus illato.

At enim) Purgat crimen occupatæ Civitatis Argivorum ab *adjunctis* rei, & temporis, quod & Argos acceperit, ipſis Civibus eam tradentibus, & Philippo, non Romanis ademerit, & poſt occupatos Argos ſocietatem cum Romanis fecerit.

Cæterum) 2. purgat crimen Tyrannidis a teſtimonio Romanorum, ſimulque eos levitatis accuſat, quod Tyrannum vocent, quem antea Regem appellaverint.

Quod ad multitudinem) 3. Refellit id, quod objiciebant, ſervos a ſe fuiſſe libertate, civitate, & agris donatos.

Poſſunt quidem) Se defendit ab *adjunctis* temporis; fœdus enim inter ſe, & Romanos initum poſterius his erat.

Sed

Sed ſi nunc) Deinde a *Diſſimili* utriuſque Civitatis inſtituto.

Apud Romanos hęc eſſent vituperanda, qui diverſos Civium Ordines admittunt.
Sed Spartæ Lycurgus omnes vult eſſe æquales.
Ergo hæc Spartæ reprehendenda non ſunt.

Pluribus) In *Peroratione* duas rurſus aſſignat cauſas, cur prolixius non dicat, tum quia Lacedæmones breves in dicendo eſſe ſolent, tum quia non opus eſt plura addere, cum poſteriori fœdere omnia ante facta ſatis defendi poſſe videantur, neque ipſe poſtea quicquam mali egerit.

Sententiæ.

Quilibet ſcire cupit, priuſquam pereat, cur periturus ſit.
Ille injuriam non facit, qui Civibus vocantibus, ac tradentibus Urbem accipit.
Ubi æquatio fortunæ, ac dignitatis eſt, ibi etiam multi ſunt, qui arma pro patria ferant.

ORATIONIS CXXXIII.

T. Quintii ad Nabin de juſtitia belli.

Loci communes a *comparatione*, ab *effectis*, & a *cauſis*.
Motus, *Ira*, & *Pudor*. Mores *viri gravis*.
Refellit argumenta, quibus ſe Nabis purgaverat.

Amicitia) Ad primum de fœdere icto cum Lacedæmoniis reſpondet hoc modo.

Nobis fœdus eſt cum regibus Spartæ legitimis, non cum Tyrannis.
Sed tu Tyrannus es.
Ergo nobis nullum tecum fœdus eſt.

Omittit autem diſputationem de ſocietatę inita cum ipſo Nabi, quia nihil habebat, quod reſponderet.

Nobis vero) Ad ſecundum de occupatis Argis ſic ab *honeſto*.

Qui

Qui liberatores Græciæ dici volunt, Argos, & Lacedæmonem ſervire pati non debent.

Sed nos liberatores univerſæ Græciæ dici volumus.

Ergo ſervire duas illas nobiliſſimas Civitates pati non debemus.

An ut ab Jaſo) *Propoſitionis* approbatio a *comparatione Minorum*.

At enim) Ad illud, quod cum Philippo Argivi conſenſerint, reſpondet a *cauſis*.

Quod paucorum dolo, non publico actum eſt, non debet nocere civitati.

Sed paucorum culpa, non publico conſilio & pro Philippo Argivi ſteterunt, & ſe deinde tibi dediderunt.

Ergo neutrum nocere debet Argivorum libertati.

Sicque & ea defenſio tollitur, quaſi ſponte Argivi in Nabidis poteſtatem venerint.

Remittimus) Nos, inquit, ab hac te cura liberamus, ne velis pro nobis iraſci Argivis; nos enim, ſi quid peccarunt, iis ſuccenſere debemus.

Theſſalos) Idem urget a *comparatione*:

Magis alii populi peccarunt, quam Argivi.

Sed iis etiam libertas data eſt.

Ergo multo magis dari debet Argivis.

Qui inſontes) *Propoſitionis* approbatio, quod Argivi publico conſilio non adhæſerint Philippo, ut ſupra habetur.

Servorum) Ad tertium de Servis manumiſſis, & diviſis agris reſpondet, & hæc magna eſſe ſcelera, & eum pejora feciſſe: hinc objicit cædem Argivorum per Pythagoram factam, & eorum, quos in cuſtodia ſe habiturum pollicitus fuerat captis Argis, idque ex eo amplificat, quod ipſe Quintius fere præſens eſſet. *Ariſt. lib.* 2. *c.* 2. *tex.* 10.

At enim) Ultionem horum omnium ad Romanos ſpectare ait, qui, ut liberarent Græciam, mare trajecerunt.

Vos tamen) Ad ultimum de non violata a Nabide

bide ſocietate, quam cum Romanis habebat, ſic ab *effectis*.

Ille amicitiam violat, qui ſocios amici lædit, & cum illius hoſtibus ſe jungit.

Tu utrumque feciſti.

Ergo amicitiam violaſti, quam cum Romanis habebas.

Nam &) Aſſumptionis approbatio quoad primam partem.

Et cum Philippo) Aſſumptionis ſecunda pars confirmata ab enumeratione eorum, quæ Nabis patraverat pro Philippo contra Romanos.

Proinde) Concluſio, qua hortatur, ut omiſſa Oratione, quæ virum popularem, & juſtitiæ ſtudioſum deceat, ea potius dicat, quæ Tyranno conveniant.

Sententiæ.

Qui pro libertate bellum gerit, cum Tyranno inſtituere amicitiam non debet.

Ii cives venia digni ſunt, qui non publico conſilio peccarunt.

Amicitia violatur, ſi ſocios amici pro hoſtibus habeas, ſi cum hoſtibus te conjungas.

Popularis oratio Tyrannum non decet.

ORATIONIS CXXXIV.

T. Quintii de obſidione Lacedæmonis

Argumentum.

T. Quintius, ut a conſilio obſidendæ Lacedæmonis averteret Socios, ita rei difficultatem expoſuit.

Loci communes a *cauſis*, & ab *adjunctis*.

Motus, *Timor*. Mores *Ducis de futuro ſoliciti*.

Bene) Fingit, ſe quoque velle in gratiam Sociorum Lacedæmonis obſidionem aggredi.

Ca-

Cæterum) Prima difficultas a neceſſitate hybernandi circa mœnia Lacedæmonis, quam probat a *cauſis*, quia lentæ eſſe ſolent urbium oppugnationes.

Quæ mora) Secunda a labore, ac periculo, quod tam ardua obſidio importabat.

Nunc impenſa) Tertia a pecuniæ, & commeatuum inopia, hortaturque ſingulos, ut obſidio ſine periculo ſuſcipiatur, ſcribere ad ſuas Civitates, an neceſſaria ſuppeditare poſſint.

Auxiliorum) Urget hanc difficultatem ab *adjunctis*, quod multitudo maxima militum, & auxiliorum ſibi ſit, quod nihil in agro hoſtium ſuperſit, quod hyems accedat.

Sententiæ.

Oppugnatio urbium lenta res eſt, & obſidentibus prius ſæpe, quam obſeſſis tædium affert.

Quo plures ſunt in exercitu, pluribus rebus egent.

Hyems difficilis eſt ad comportandum ex longinquo.

ORATIONIS CXXXV.

T. Quintii in Concilio Græcorum

Argumentum.

Cum haberetur Corinthi Græcorum Concilium, Quintius, antequam in Italiam proficiſceretur, ita de rebus a ſe geſtis diſſeruit.

Loci communes a *cauſis*, & ab *effectis*.
Motus, *Amor*. Mores *Viri boni*, & *amici*.
Quatuor autem præſtat: Excuſat, Coarguit, Admonet, Petit.

Si ſine) Excuſatio de tyranno Nabide relicto, quam ſic pertractat a *cauſis*: Utilius eſt relinqui Tyrannum, quam cum Tyranno nobiliſſimam Civitatem ſimul perire. *Ariſt. l. 1. c. 6. t.* 73.

 Sed

Sed ſimul cum Nabide etiam Lacedæmon periiſſet.

Ergo utilius fuit eum relinqui.

Debilitatum) *Propoſitionem* confirmat ex eo quod Tyrannus relictus ſit, qui cæteris nocere nequeat.

Proficiſci) Objurgatio in Ætolos, qui Romanos accuſaverant perfidiæ, & ambitionis, eoſque ſic coarguit, ab *Effectis:*

Qui exercitum ex Græcia, præſidia ex Urbibus deducit, falſo accuſatur perfidiæ, & ambitionis.

Sed utrumque ego ſtatim præſtabo.

Ergo falſo me, & Romanos perfidiæ, & ambitionis Ætoli accuſarunt.

Diſtulerint) Hoc eſt, vanis ſermonibus vulgaverint.

Reliquas) Admonitio, eaque quadruplex, 1. ut, quod ad Romanos ſpectat, majorem in poſterum factis, quam dictis fidem habeant.

Libertate) 2. ut libertate moderate utantur.

Concordia) 3. ut concordiam inter ſe tueantur, allato argumento ex illius commodis, & ab incommodis, quæ ex diſcordia oriuntur.

Alienis) 4. ut libertatem fide, & armis Romanorum partam ipſi per ſe cuſtodirent, quo ſe dignos accepto beneficio præberent.

Silentio) Petit, ut ſibi gratis reddantur Cives Romani, qui venundati vel ab Annibale, vel a Philippo, apud eos erant in ſervitute.

Sententiæ.

Vehementioribus, quam quæ pati poſſit, remediis Civitas ſuccumbit.

Ex factis, non ex dictis amici penſandi ſunt.

Libertate modice utendum.

Adverſus conſentientes nullus Rex ſatis validus eſt: diſcordia, & ſeditio omnia opportuna inſidiantibus faciunt.

Solatium eſt, cum Beneficium bene ponitur.

Ex

Ex Lib. 35.

ORATIONIS CXXXVI.

Minionis ad Legatos Romanos

Argumentum.

ROmanis Legatis poſtulantibus reſtitui libertatem Græcorum Civitatibus, pro Antiocho princeps amicorum Minio ita reſpondet.

Loci communes a *comparatione*.

Motus, *Ira*, & *Pudor*. Mores *Viri candidi*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Specioſo) Hic eſt *Syllogiſmus* totius Orationis.

Romani, quod ipſi faciunt, in aliis reprehendere non debent.

Sed Romani armis ſuperatas plures ex Græcis civitatibus tenent.

Ergo reprehendere non debent Antiochum, quod idem faciat.

Specioſo) *Propoſitio*, quam loco *Exordii* uſurpat.

Qui enim) *Aſſumptio*.

Eamdem) *Complexio*.

Itaque) *Concluſio*, qua Romanos inſimulat, quaſi juſtitiam nihili faciant, & ex ambitione belli cauſam utcumque querant.

Sententiæ.

Bellis ut plurimum ſpecioſus titulus prætenditur.

Quod alteri juris ſtatuis, eo ipſe utere.

Qui ex æquo diſceptari non vult, belli cauſam quærit.

ORATIONIS CXXXVII.

Legati Romani ad Minionem.

Loci communes a *Diſſimili*, & a *Comparatione*.

Motus, *Indignatio*. Mores, *Viri prudentis*.

Partes, ut in ſuperiori, in hac etiam tres ſunt. *Fecit*) *Exordium*, quo dictorum impudentiam coarguit, laudans Antiochum, qui hac de cauſa præſens eadem illa dicere non auſus fuerit.

Quid enim) *Contentio* hujuſmodi *Syllogiſmum* habet a *Diſſimili*:

Romani idcirco Græcas aliquot Civitates jure obtinent, quia tot annorum nunquam intermiſſo ſpatio eas tenuerunt.

Sed Smyrnam, & cæteras Antiochus paucis abhinc annis occupavit.

Ergo non eas jure obtinet.

Ab Rheginis) *Propoſitio*.

Poteſne) *Aſſumptio*.

Et non alias) *Aſſumptionis* approbatio.

Nam ſi) *Prolepſis*, quaſi idcirco in eas jus habeat Antiochus, quia & Alexandro Macedoni, & Seleuco ſucceſſori antea ſervierant, cui reſpondet a *Pari*.

Non minus Philippus, ejuſque filii repetendi amiſſa jus habent, quam Antiochus majorum ſuorum poſſeſſiones.

Sed nullum jus Philippi filii habent.

Ergo nec Antiochus.

Sed quid ego) *Concluſio*, qua rem integram diſputandam permittit legatis Civitatum, qui ad eam rem illuc convenerant.

Sententiæ.

Facit verecunde, qui malam cauſam alium quemlibet, quam ſe agere mavult.

Valere debet jus, perpetuo tenore ſemper uſurpatum, ac nunquam intermiſſum.

ORA-

ORATIONIS CXXXVIII.

Annibalis ad Antiochum de ſua fide

Argumentum.

ANnibal ſuſpectus Antiocho propter colloquia cum Villio Legato Romano habita, ita ſe apud Regem purgat.

Loci communes *ab Effectis*, & *a Cauſis*.

Motus, *Confidentia*. Mores *Viri Conſtantis*.

Partes ſunt tres, *Exordium*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Pater Amilcar) Orationis *Syllogiſmus* talis eſt.

Immerito illius tibi fides ſuſpecta eſt, qui odium alit acerrimum in Romanos. *Ariſt. c.* 4. *l.* 2. *tex.* 24.

Talis ego ſum.

Ergo immerito mea tibi fides ſuſpecta eſt.

Pater) Approbatio prima *Aſſumptionis a cauſis*, & ſupplet vicem *Exordii*.

Sub hoc) Altera approbatio *ab Effectis*; cumque dicat ſe xxx. & ſex annos militaſſe, patet undecim annorum natum miſſum in Hiſpaniam ad Aſdrubalem, ut in principio Dec. 3. Livius.

Itaque) *Complexio*, & omnia in ſe crimina vera eſſe poſſe ait potius, quam benevolentiam in Romanos.

Odi) Poſt duplicem approbationem ponitur ipſa *Aſſumptio*, quam præterea confirmat patris Amilcaris, & Deorum teſtimonio.

Sententia.

Multis libet apud Principem alienis criminibus creſcere.

ORATIONIS CXXXIX.

Quintii in concilio Achæorum contra Ætolos.

Argumentum.

CUm Legatus Antiochi, & Ætoli ſuas vires apud Achæos extollerent, ut ſecum in ſocietatem eos contra Romanos pertraherent, ita reſpondet Quintius.

Loci Communes *ab Effectis*, *a Simili*, & *a Cauſis*.

Motus, *contemptus*. Mores *Viri gravis*.

Partes ſunt tres, *Exordium*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Coram quibus) In *Exordio* arguit dicta ab Archidamo, quippe qui non Achæis, ſed Antiochi Legatis verba fecerit, quod probat ſic.

Qui falſa de ſe prædicat, non ſtudet ſe commendare iis, qui eum optime norunt.

Sed vos optime noſtis Ætolos talia de ſe falſa prædicantes.

Ergo non Vobis illi ſe commendare, ſed Legatis Antiochi voluerunt.

Achæos) *Aſſumptio*.

Itaque) *Complexio*.

Quod ſi quis) In *contentione* infirmat ſocietatem Antiochum inter, & Ætolos, ut ab ea deterreat Achæos, ſic *a cauſis*:

Ea ſocietas infirma eſt, quæ nullis innititur fundamentis.

Talis eſt ſocietas inita inter Ætolos, & Antiochum.

Ergo infirma eſt.

Mentiendo) Explicat *Aſſumptionem* exponens, quæ ſibi falſa mutuo polliciti eſſent Antiochus, & Ætoli.

Eſt autem) Cum autem eorum, quæ jactaſſet Archidamus, Achæi ipſi ſatis per ſe teſtes eſſent, Quintius & promiſſa Regis falſa eſſe oſten-

dit

dit a *ſimili* : ſicut in cœna multa varietas, & ſpecies ferinæ carnis fieri ſolet condimentis ex manſueto ſue ; ſic inauditis exterarum gentium nominibus Syros mancipia Regis verbis extolli, ibi ad delectationem, hic ad terrorem.

Et utinam) Idem probat etiam *ab Effectis*.

Si tanta foret Regis potentia, non veniſſet in Græciam ſine exercitu, ſine commeatu, ſine pecunia.

His omnibus deſtitutus venit in Græciam Antiochus.

Ergo falſa ſunt, quæ de ſua maxima potentia prædicat.

Aſſumptio egregie amplificatur per figuram hypotypoſin.

Male) *Complexio* argumenti, cui & alteram ſubdit: non debere Achæos permittere, ſe quoque decipi, ut Ætoli, & Antiochus decepti ſunt.

Nam quod) In *Concluſione* affirmat, omnium maxime periculoſum Achæis eſſe, ſi bello abſtineant, fore enim victoris certam prædam.

Sententiæ.

Qui feroces apparent in conciliis, & concionibus, tales in acie non ſunt.

Condimentis varietas ciborum multa, & ſpecies ferinæ carnis fit ex manſueto ſue.

Barbari haud paulo mancipiorum melius propter ſervilia ingenia, quam militum genus.

Ex Lib. 36.

ORATIONIS CXL.

Annibalis ad Regem Antiochum de bello

Argumentum.

CUm ab Antiocho conſultatio haberetur de Theſſalis in ſocietatem arceſſendis, Anni-

 bal

bal interrogatus ſententiam ita de univerſo bello diſſeruit.

Loci communes *a cauſis*, & *a comparatione*.

Motus, *Confidentia*. Mores *Viri prudentis*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Si ex quo) *Exordium* habet conſtantiam conſilii ad auctoritatem conciliandam.

Ante enim) In *contentione* duo probat, arceſſendum eſſe in ſocietatem belli Philippum, & in Italiam arma eſſe movenda. De Philippo ita diſputat *a cauſis*.

Ii Socii ſunt arceſſendi, qui fideles, & utiles tibi ſint. *Ariſt. c.* 5. *l.* 2. *tex.* 56.

Cæteri inconſtantes, & infirmi, Philippus & conſtans, & utilis Socius tibi erit.

Ergo Philippus maxime in ſocietatem belli eſt arceſſendus.

Nam quod) *Aſſumptionis* prima pars.

Quanto igitur) Altera pars *Aſſumptionis*, & utilem futurum ad victoriam conſequendam, ſic oſtendit a *Comparatione*:

Philippus unus ſuperiori bello tum Romanis, tum Ætolis reſtitit.

Ergo ſi non ſolum Ætolos, ſed & Philippum ſocios habeas, non poterunt Romani reſiſtere.

Ut meam) *Complexionem* urget ab exemplis ſui ipſius, & Pyrrhi.

Quæ igitur) Exponit, quare confidat fore, ut Philippus non recuſet ſocietatem inire cum Antiocho, quomodo ſit invitandus, quid agendum, ſi abnuat.

De Philippo) Tranſit ad alteram partem, & diſſerit de ratione belli gerendi; quo modo ſcilicet antea oportuerit, & quo nunc geri debeat.

Hæc ſuadeo) *Peroratio*.

Sententiæ.

Qui viribus inferiores ſunt, quem metum in conciliis habent, eodem ad impetrandam veniam utuntur.

Is

Is conſtans in bello eſt, cui, ſi ſemel in cauſam deſcenderit, nihil integri futurum ſit.

Communis utilitas ſocietatis maximum vinculum eſt.

Ille peritus eſt belli, qui bellare bonis, maliſque ſuis didicit.

ORATIONIS CXLI.

Acilii Conſulis ad Milites

Argumentum.

CUm Antiochus metu Romanorum intra ſaltum Thermopylarum ſe recepiſſet, invitatis etiam Ætolis ad cacumina montium defendenda, Acilius milites ad pugnam inflammat, rei facilitate, & magnitudine præmiorum propoſita.

Loci communes a *Comparatione*, a *Cauſis*, & a *Conſequentibus*.

Motus, *Confidentia*. Mores *Viri fortis*.

Facilitas oſtenditur a *Comparatione Majorum*.

Difficilius fuit ſaltum ſuperare Macedonico bello, quam hunc.

Sed vos ipſi tunc ſuperaſtis ſaltum ad Aoum flumen in Epiro.

Ergo hunc multo facilius ſuperabitis.

Pleroſque) *Aſſumptio*, & *omnium ordinum* dicit, hoc eſt Peditum, Equitum, Ducum, qui contra Macedones ad Aoum pugnaverant.

Macedonico) *Propoſitio*.

Quippe) *Propoſitionis* approbatio per quadruplicem *comparationem*, ſaltuum, munitionum, militum, Ducum.

Summa virium) Sic deinde argumentatur a *cauſis*.

Ab eo non eſt timendum, qui maxime timet, & ſociis infidis confidit. *Ariſt. c.* 5. *l.* 2. *tex.* 41.

Sed Antiochus maxime timet, & Ætoli, quibus fidit, infideles ſunt.

Ergo nihil nobis eſt ab Antiocho timendum.

Summa) *Aſſumptionis* ſecunda pars, quam confirmat *ab Effectis*.

Rex ipſe) Prima pars *Aſſumptionis*, itidem *ab Effectis*, quam præterea urget *a comparatione* Spartanorum, qui contra Xerſem pugnaturi non intra ſaltum, ut Antiochus, ſed ante fauces conſtiterant.

Quod quantum) Eundem ſcilicet timorem oſtenderunt recipientes ſe intra ſaltum, ac ſi muris alicujus Urbis incluſiſſent.

Illud) A præmiis victoriam conſequentibus ſic milites inflammat.

Ad eam victoriam adſpirare debetis, cujus præmia ſunt Græciæ libertas, maxima præda, & terrarum imperium.

Sed hæc omnia conſequentur victoriam, quam ex Antiocho reportabitis.

Ergo ad eam adſpirare totis viribus debetis.

In hæc) *Complexio* Argumenti.

Sententiæ.

Dux ille ignavus eſt, qui novus maritus, velut ſaginatus nuptialibus cœnis, ad pugnam procedit.

Ingratis, & vanis ſociis non eſt fidendum.

ORATIONIS CXLII.

T. Quintii de Zacyntho in concilio Achæorum.

Argumentum.

CUm diſceptatio de Inſula Zacyntho, quam Achæi occupaverant, Quintii arbitrio permiſſa eſſet, ita ille inſulam Romanis adjudicavit.

Loci communes *a cauſis*, *& a ſimili*.

Motus, *Amor*. Mores *viri juſti*, *& prudentis*.

Argumentum Orationis tale eſt *a cauſa finali*:

Si

Si utilis eſſet Achæis poſſeſſio Zacynthi, eam illis adjudicarem.

Sed non eſt utilis.

Ergo nec poſſum adjudicare.

Si utilem) *Propoſitio*. *Auctor eſſem*, inquit, id nimirum ſuaderem Senatui populoque Romano.

Cæterum) *Aſſumptionis* approbatio *a Simili*.

ORATIONIS CXLIII.

T. Quintii ad Conſulem pro Ætolis

Argumentum.

Hortatur Quintius Atilium Conſulem, ne Urbem Ætolorum Naupactum, quam vi ſumma obſidebat, evertat, ſed petentibus veniam det.

Loci communes *a cauſis*.

Motus, *Timor*, & *Æmulatio*. Mores *viri de Rep. ſoliciti*.

Tota admonitio hoc uno *Syllogiſmo* continetur *a cauſis*:

Id tibi curæ eſſe debet, quod e Rep. noſtra eſt.

Sed e Rep. noſtra eſt hanc obſidionem ſolvere.

Ergo id maxime facere debes.

Utrum) *Aſſumptio*.

Ecquid) *Aſſumptionis* approbatio. amplificans enim res a Philippo geſtas æmulationem, & timorem movet, ex *Ariſt. l. 2. c. 11. t. 116. & c. 5.* ejuſdem *lib. t. 41.*

Sententia.

Non tam intereſt Reip. hoſtis imbecillioris vires, & opes minui, quam ſuſpectum, eumque potentem ſocium non ſupra modum creſcere.

ORATIONIS CXLIV.

T. Quintii ad ſupplices Ætolos

Argumentum.

CUm in urbe Naupacto obſidione preſſi impenſius oraſſent Quintium, ut gentis ſuæ miſereretur, hac oratione eis Quintius reſpondet.

Motus. *Amor*. Mores *viri clementis*.

Fortuna) Eos coarguit, quod ipſi ſibi cauſa fuerint tot malorum, ſimulque ſe & moderatum, & prudentem exhibet.

Ego tamen) Teſtatus egregiam ſuam in omnes Græcos voluntatem, jubet Oratores mittere, ſeque iis offert, apud Conſulem, deprecatorem.

Sententiæ.

Fortuna delinquentium facit, ut vir ſapiens iræ, & orationi temperet.

Vir bonus ne ingratis quidem benefacere abſiſtit.

Ex Lib. 37.

ORATIONIS CXLV.

Eumenis in Concilio de Pace.

Argumentum.

CUm Æmilio Prætori, & Rhodiis videretur non abnuenda pax Antiocho petenti, eam Eumenes tali oratione diſſuaſit.

Loci communes *ab Adjunctis*, & *ab Effectis*.

Motus, *Pudor*, & *Metus*. Mores *viri conſtantis*.

Diſſuadens igitur hoc inprimis utitur argumento:

Eam pacem rejicere debemus, quæ neque eſt honeſta, neque certa.

Pax cum Antiocho neque honeſta nobis eſt, neque certa.

Eam igitur rejicere debemus.

Eumenes) *Aſſumptio*.

Qui enim) *Aſſumptionis* approbatio *ab adjunctis* quoad utramque partem.

Quæro) Inde aliam ducit rationem *ab Effectis*.

Ea Pax rejicienda eſt, quę maximum nobis parit incommodum.

Sed hęc pax maximo nobis incommodo futura eſt.

Ergo rejicienda.

Probat *Aſſumptionem*, quia cum neceſſe ſit, etiam pace compoſita, adhuc in Aſia manere, ſocios exhaurient prębendis commeatibus; ſi vero pacem Conſul abnuat, opus erit rurſus reparare bellum, quod nunc facili negotio confici poſſit..

Sententiæ.

Nulla eſt ea Pax, quę rei exitum imponere non poteſt.

Ratum non eſt, quod ſine auctoritate Senatus, ſine juſſu Populi peragitur.

ORATIONIS CXLVI.

P. Scipionis ad Legatum Antiochi

Argumentum.

P. Scipio fratris Legatus promittenti Legato Antiochi pro pace impetranda magnum auri pondus, & regni ſocietatem ita reſpondet.

Loci communes *a Diſſimili*.

Motus, *Timor*. Mores *Viri humani*, & *prudentis*.

Partes ſunt tres, *Exordium*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Quod Romanos) In *Exordio* caſtigat petulantiam Legati, tum quia Romanos auro corrumpi poſ-

poſſe ſperaverat, tum quia victis dari ęquam pacem petebat.

Lyſimachia) Ad utrumque reſpondet in *contentione*; & inprimis quoad conditiones pacis tali ratione *a Diſſimili*.

Si par nobis bello eſſet Antiochus, jure ęquas peteret belli conditiones.
Sed non eſt.
Ergo non debet a nobis ęquam pacem petere.

Lyſimachia) *Propoſitio*.

Conceſſo) *Aſſumptio cum complexione*.

Ego) Quoad munera, ait, ſe filium ſuum donum ab Antiocho accepturum, alia nequaquam, & privatam gratiam inde promittit, publice nihil.

Quod in præſentia) *Concluſio*, qua hortatur, ut quamlibet potius pacem accipiat, quam rem armis rurſus permittat.

Sententiæ.

Alios noſcere non poteſt, qui ſuam fortunam ignorat.
Nulla eſt diſceptatio ex æquo, ubi imperium victis patiendum ſit.
Privata gratia, non publica, pro privato beneficio debetur.

ORATIO CXLVII.

Zeuſidis Legati Antiochi pacem a Romanis petentis.

Loci communes a *comparatione*.
Motus, *Lenitas*. Mores *Viri ſupplicis*.

Non tam) Ad quaslibet pacis conditiones accipiendas ſe paratum oſtendit, ut eo magis ſibi Romanos placet; & ut magis ad lenitatem inclinet, tali utitur Syllogiſmo a *comparatione*.

Romani victores Regibus, Populiſque victis parcere ſolent. *Ariſt. l.* 2. *c.* 3. *t.* 16.

Sed

Sed hæc eſt maxima omnium victoriarum.
Ergo victo Antiocho maxime placati eſſe debent.

Maximo) *Propoſitio*.

Quanto) *Aſſumptio* cum *Complexione*.

Poſitis jam) *Complexionem* urget, quod cum jam nulli ſint hoſtes, quippe domini generis humani, parcere ſuis debebant.

ORATIO CXLVIII.

P. Scipionis conditiones pacis recenſentis.

Loci communes ab *effectis*, & a *comparatione*. Motus, *Timor*. Mores *Viri in victoria moderati*.

Duo præſtat, Romanorum moderationem commendat, & conditiones pacis affert.

Romani) Magna igitur, & eadem tam in adverſis, quam in ſecundis rebus uſos eſſe Romanos ait animi moderatione, quod probat ab *Effectis*: nam & Annibali victori non ceſſerant, & victo pepercerant, ipſi vero Antiocho jam victo eamdem pacem dabant, quam obtulerant, priuſquam vinceretur.

Europa) Pacis conditiones præſcribit.

In deteriore) Minatur pejora, niſi hæc accipiat, uſus tali argumento a *comparatione*:
Iniquas pacis conditiones habet Antiochus, quia ſero pacem fecit.
Ergo iniquiores habebit, ſi ſerius faciat.

Si nunc) Id autem confirmat, quia Romani, qui maximam Regis potentiam deprimere potuerunt, multo facilius fractam jam, & debilitatam omnino tollent.

Sententiæ.

Sapientum virorum animos neque ſecundæ res efferunt, neque adverſæ minuunt.
In deteriore Rīa fortuna plerumque pacem fa-

facit, qui ſerius facit.

Regum majeſtas difficilius a ſummo faſtigio ad medium detrahitur, quam a mediis ad ima præcipitatur.

ORATIONIS CXLIX.

Eumenis in Senatu Romano

Argumentum.

PAce cum Antiocho compoſita, Eumenes ſua in Pop. Romanum merita apud Patres recenſet, petitque præmia, contradicentibus Rhodiis.

Loci communes a *cauſis*, ab *enumeratione*, a *comparatione*.

Motus, *Gratia*. Mores *Viri modeſti*, & *benemeriti*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *contentio*, & *peroratio*.

Perſeveraſſem) Sumitur *Exordium* a cauſa dicendi, quæ talis eſt.

Neceſſe eſt, ut vel ante, vel poſt Rhodios dicam.

Sed difficilior erit oratio mea, ſi dicam poſt Rhodios.

Ergo debui ante eos verba facere.

Perſeveraſſem) *Propoſitio*.

Quæ quidem) *Aſſumptio*, & ejus approbatio; difficile enim futurum erat reſpondere Rhodiis, qui libertatem Græcis Civitatibus petituri videbantur, neque inimico in me animo, neque ex privata aliqua utilitate.

Quo impetrato) Oſtendit igitur ab *boneſto*, antequam de ſe ipſe loquatur, non eſſe admittenda Rhodiorum poſtulata, tali ratione:

Non debetis ex Sociis veſtris alios nimium deprimere, alios nimium extollere.

Sed admittentes Rhodiorum poſtulata eos nimium extollitis, me nimium deprimitis.

Ergo eorum poſtulata admittere non debetis.

Quo

Quo impetrato) *Aſſumptionis* approbatio quoad utramque partem.

Hæc vos) *Propoſitio* ; eamque magis urget, quod ſic melior futura eſſet conditio Civitatum, quæ contra Romanos bellaverant, quam Eumenis ſocii Regis.

Quod ad me) *In contentione* ſuam modeſtiam præfatus, qui tria maximi faceret, amicitiam, & benevolentiam cum Romanis, & honorem, qui ſibi ab iis haberetur, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 23. oſtendit ſe de Romana Rep. optime meritum, recenſens quæcumque ipſe, & Pater ſuus pro Romanis fecerant.

Hanc ego) Merita Patris amplificat ab *adjunctis* temporis, conſtantiæ, & mortis. *Ariſt. l.* 2. *c.* 7. *t.* 81.

Hujus ego) Sui ipſius merita, eaque amplificat a commodis, quæ recuſaverat, ab Antiocho oblata; ab incommodis, quæ paſſus fuerat; a ſtudio, quo Romanis Imperatoribus ſemper paruerat. *Ex eodem loc. cit. Ariſt.*

Non ſum hoc) Hæc eſt *complexio* argumenti a *partium Enumeratione*: affirmat enim, quod negare per modeſtiam videtur.

Maſaniſſa) Sua deinde extollit merita a *comparatione* minorum:

> Multo majori dignus eſt præmio, qui voluntate ſemper Vobis fuit ſocius, quam qui ex hoſte factus eſt neceſſitate ſocius.
> Sed Maſaniſſa ex hoſte factus vobis neceſſitate ſocius, tamen multa obtinuit:
> Ergo mihi, qui Patris exemplo ſemper Vobis voluntate fui ſocius, multo majora debentur.

Maſaniſſa) *Aſſumptionis* approbatio.

Quo tandem) *Complexio*.

Quid ergo) *Peroratio* habet Regis poſtulata, & refutat, quod deinde Rhodii petituri erant; magis enim conveniens eſſe videbatur benemeritis ſociis conſulere, quam Civitatibus hoſtium.

Sen-

Moderati ii ſunt, qui non ſolum nihil, quod contra alios ſit, ſed ne quod ad ipſos quidem pertinet, petunt.
Satius eſt cedere aliquando intra fines ſui juris, quam nimis pertinaciter tendere in eo obtinendo.
Æquius eſt ſociis benemeritis, quam hoſtibus conſuli.

ORATIO CL.

Rhodiorum in Senatu contra Eumenis poſtulata.

Loci communes ab *antecedentibus*, a *cauſis*, *a comparatione*, *a diſſimili*, & *ſimili*.
Motus, *amor*, & *lenitas*. Mores *hominum libertatem amantium*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *contentionem*, & *perorationem*.

Nihil nobis) In *Exordio* invitos ſe dicunt cum Eumene hoſpite diſceptare, cauſam autem diverſæ hujus voluntatis eam eſſe, quod ipſe Rex omnia imperio ſubjecta, Rhodii libera Civitas libertatem omnibus eſſe vellent, utrumque ad conciliandam benevolentiam, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 23.

Utcumque) Cæterum minime perplexam futuram deliberationem maxime ſe confidere oſtendunt, hoc argumento.

Perplexa eſſet deliberatio, ſi non alia præmia dari Eumeni poſſent.
Sed alia multa ſunt, quæ obtinere a Vobis poteſt, præter Civitates Græcorum.
Ergo minime perplexa hæc Vobis deliberatio futura eſt.
Sicque refelluntur rationes omnes Eumenis, ex ſuis, Patriſque meritis petitæ.

Nam ſi) *Propoſitio*, & ejus approbatio.

Sed ab hac) *Aſſumptio*, & recenſentur omnes Pro-

Provinciæ, quas pro liberis Civitatibus Romani dare poterant Eumeni.

Licet ergo) *Complexio*.

Et meminiſſe) *Complexioni* ſuperioris Argumenti aliud annectitur ſumptum ab *antecedentibus*, & eſt hujuſmodi:

Quod victo Philippo feciſtis, idem victo Antiocho facere debetis.

Sed victo Philippo omnes Civitates liberas eſſe voluiſtis.

Ergo & victo Antiocho Græcorum Civitates vindicare in libertatem debetis.

Quem titulum) Approbatio quædam eſſe videtur *Propoſitionis*, quoad *comparationem parium*, ſed & alia ratione confirmatur a *cauſis*.

Poſt victoriam tueri debetis, quod bello quæſiviſtis.

Sed utroque bello gloriam Vobis, & libertatem Græcis Civitatibus paraſtis.

Ergo victo Antiocho æque, ac victo Philippo libertatem Græcorum tueri debetis, adeoque & gloriam a Vobis partam.

Alia enim) *Aſſumptionis* prima pars illuſtrata a *Diſſimilibus*.

Quæ parare) *Propoſitionis* quædam expoſitio: non minus laborandum Romanis eſt, ut tueantur poſt victoriam, quæ bello pararunt.

Gentis) Altera *aſſumptionis* pars.

Hoc patrocinium) *Complexio*.

Non quæ) Occurrit *Prolepſi*, quaſi Grecorum Coloniæ in Aſia revera Græcæ urbes non ſint, quod negat ſumpto argumento a *cauſis*.

Græcæ Civitates ſunt, quæ Græcorum artibus, & virtutibus delectantur.

Sed Coloniæ Græcorum in Aſia Græcas artes, ac virtutes colunt.

Ergo ſunt Græcę Urbes æque, ac eæ quæ ſunt in Europa.

Certare) *Aſſumptio*. Rhodii quoque erant in Aſia, & Coloni Græcorum.

Adiſtis) *Aſſumptionis* approbatio a teſtimonio Romanorum.

Maſ-

Maſſilienſes) Idem confirmat a *comparatione* Maſſilienſium:

Si qua Colonia Græcorum mutaſſet mores, maxime Maſſilienſes inter tot barbaras Gentes conſtituti.

Sed & hi non mutarunt.

Ergo multo minus Coloniæ in Aſia exſiſtentes.

Maſſiliam ædificarunt Phocenſes Aſiatici, teſte Ammiano.

Terminus eſt) Tandem arguit a *Simili*:

Romani tales ſunt in ultimis terrarum partibus æque, ac Romæ.

Sed Græci Romanorum animos gerunt.

Ergo æque ſunt Græci in Aſia, ac in Europa.

Terminus) *Propoſitio*.

Barbari) *Aſſumptionis* approbatio a *Diſſimili*.

Greci) Ipſa *aſſumptio*, habent ſcilicet Græci Romanorum animos pro tuenda libertate, non fortunam, ut aliorum etiam imperium ſuis viribus ampleſtantur.

At enim) *Confutat* id, quod Eumenes dixerat, non eſſe relinquendam libertatem Grecis Civitatibus, quia contra Romanos arma tulerunt: ſic a *comparatione majorum*: Inter alias Carthago ipſa contra vos toties arma tulit.

Sed tum cæteris, tum etiam Carthagini libertatem reliquiſtis.

Ergo multo magis Græcis Aſiæ Urbibus.

Huic veſtro) *Complexio*.

Rhodi) *Peroratio*, qua modeſte attingit commemorationem rerum omnium a Rhodiis pro Romana Rep. geſtarum, & gloriam innuit, quæ ex data Græcis omnibus libertate Romanis conſecutura eſt.

Sententiæ.

Reges, & liberas Civitates natura ipſa, quæ potentiſſima eſt, disjungit.

Illa perfecta victoria, quæ glorioſa pariter, & dives eſt.

Alia

Alia aliis & honeſta, & probabilis armorum cauſa eſt.

Quæ parare, & quærere arduum fuit, tueri ſæpe eſt difficilius.

Terra mutata non mutat genus, & mores.

Mores, leges, & ingenium ſincerum, atque integrum a contagione accolarum ſervare difficile eſt.

Ex Lib. 38.

ORATIONIS CLI.

Manlii conſulis ad Milites

Argumentum.

MAnlius Conſul ductūrus in Gallogræcos exercitum, qui Antiochum armis juverant, ita milites hortatur, ne Gallorum nomen inane timeant.

Loci communes ab *antecedentibus*, a *comparatione*, a *cauſis*.

Motus, *Contemptus*. Mores *magnanimi Ducis*.

Partes ſunt tres, *Exordium*, *contentio*, & *concluſio*.

Non me) *Prolepſis* eſt in *Exordio* de Gallorum virtute, & cauſæ afferuntur, cur eam ſibi inclytam famam apud minime feroces Aſiæ gentes paraverunt, omnia in contemptum, ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 11. *t.* 117.

Sed hæc) In *contentione* reſpondet *Prolepſi*, non eſſe timendos Romanis Gallos, qui Aſiæ populis terrori ſint, idque probat multis argumentis.

Semel) 1. ab *antecedentibus*.

Timere non debemus Gentem, quam toties vicimus. *Ariſt. l.* 2. *c.* 5. *t.* 41.

Sed Gallos per ducentos jam annos toties vicimus.

Ergo eos nunc timere non debemus.

Jam uſu) 2. a *cauſis*.

Ii minime terrori eſſe debent, qui primo impetu feroces, ſtatim deinde propter mollitiem corporum demittunt animos.

Tales ſunt Galli.

Ergo ii nobis terrori eſſe non debent. *Ex Ariſt. loco.*

Non legionibus) 3. a *comparatione*.

Ut in ſingularibus certaminibus ſinguli milites, ita in pugna exercitus ſe habet.

Sed in ſingularibus certaminibus Romani Gallis meliores ſunt.

Ergo & in pugna.

Et illis) 4. a *comparatione majorum*.

Majores noſtri feroces illos, & veros Gallos toties vicerunt.

Sed hi longe inferiores ſunt, & degeneres.

Ergo multo facilius nobis erit eos vincere. *Ariſt. l. 2. c. 5. t. 43.*

Sicut in) *Aſſumptionis* multiplex Approbatio, & primo a *Simili*.

Macedones) Ab *Exemplis*.

Generoſius) A *cauſa* virtutis efficiente.

Phryges) Hæc eſt argumenti *complexio*.

Attalus) Confirmatur eadem *Aſſumptio* ab *Effectis*.

Nolite) Deinde a *Simili*, & *diſſimilibus cauſis*.

Vobis) Tandem a *comparatione*:

Vobis Aſiæ amœnitas officeret, qui Romulum Marte genitum auctorem gentis habetis:

Ergo multo magis Gallos eadem amœnitas corrupit.

Hoc tamen) *Concluſio*, qua occurrit alteri *Prolepſi*, quaſi minime glorioſum Romanis futurum ſit Gallogræcos vincere tot illecebris depravatos. Reſpondet igitur, tales quidem eos revera eſſe, fama tamen apud timidos Græcos eadem valere; ſicque rem non modo facilem, quam apud ſocios glorioſam oſtendit.

Sententiæ.

Multa in bellis etiam de induſtria compoſita ad terrorem valent.

Barbarorum primus impetus gravis eſt, quem fervido ingenio, & cæca ira effundunt.

Non tantum ſemina ad ſervandam indolem valent, quantum terræ proprietas, cœlique, ſub quo aluntur, mutat.

Peregrinæ voluptates ad extinguendum vigorem animorum plurimum poſſunt.

ORATIONIS CLII.

L. Furii, & L. Æmilii contra Manlium de Triumpho

Argumentum.

Victis Gallogræcis, Cn. Manlius triumphum a Senatu petebat, cui L. Furius, & L. Æmilius duo ex decem Legatis miſſis in Aſiam ita adverſantur.

Loci communes a *comparatione*, ab *adjunctis*, & a *diſſimili*.

Motus, *Ira*, & *Indignatio*. Mores *hominum juſtitiæ*, & *paci ſtudentium*.

Partes ſunt tres, *Narratio*, *Contentio*, & *Epilogus*.

Legatos) *Narratio* habet duo Manlii crimina, quod pacem cum Antiocho factam turbare voluerit, & quod arma intulerit Gallogræcis injuſſu Populi, & ſine auctoritate Senatus.

Quod quem) Primum crimen omittunt, quia perficere non potuerat, quod optabat: alterum ſic pertractant ab *honeſto*:

Qui de ſua ſententia bellum movit, & temere adminiſtravit, triumphum non meretur.

Manlius de ſua ſententia bellum Gallogræcis movit, illudque temere adminiſtravit.

Ergo non meretur triumphum.

Quod

Quod quem) *Propoſitionis* approbatio quoad primam partem, a *comparatione* aliorum bellorum, quæ paulo ante a Romanis geſta fuerant.

Quid eorum) *Aſſumptionis* prima pars.

At eo ipſo) Amplificat ſecundam partem *aſſumptionis* ab *adjunctis:*

Qui duxit exercitum, quo non debuit, is temere bellum geſſit.
Manlius in gratiam Attali duxit exercitum, quo non debuit.
Temere igitur bellum geſſit, non juſte, & legitime.

Non enim recta ad hoſtes movit, ſed per devias Provincias quaſi Attali mercenarius profectus eſt.

Bellum autem) Proſequuntur idem argumentum, hoc modo:

Qui iniquo loco cum hoſtibus pugnavit, temere bellum geſſit.
Sed bis iniquo loco cum hoſtibus Manlius pugnavit.
Ergo temere bellum geſſit.

Tu vero) Ne parta victoria Manlius ſe excuſet, eam adſcribunt tum Deorum patrocinio, tum illius Gentis, quæ victa fuerat, timiditati. *Ariſt. l.* 3. *c.* 15. *t.* 115.

Bis cum iis) Tum deinde *Aſſumptionem* ſubjiciunt.

Quid igitur) Repetunt reſponſionem ſupra allatam ad *Prolepſin* de parta victoria; timiditatem hoſtium in cauſa fuiſſe, cur Romani vicerint, eamque probant a *Diſſimili:*

A Thracibus cladem magnam accepit.
Ergo a Gallogræcis victus fuiſſet, ſi non in timidos hoſtes incidiſſet.

Pro his) *Complexio* primi *Syllogiſmi*.

Sit nihil) Quam *Complexionem* urget ab *Exemplis Diſſimilibus*.

An ſatis eſſet) Bello enim cum Antiocho conſulti ſunt Feciales, ipſine Regi bellum indicendum foret, an ſatis eſſet alicui ex illius præſidiis nuntiari.

Vul-

Vultis ergo) *Epilogus* eorum, quæ ſupra recenſentur, & orationem recenti, & diſſimili exemplo concludunt.

Sententiæ.

Antequam arma inferantur, mitti Legati, res repeti, & indici bellum debet.
Prudens imperator loco æquo, & ſuo tempore pugnare debet.
Merito triumphum a Patribus petit bello geſto, qui iis auctoribus geſſit.

ORATIONIS CLIII.

Cn. Manlii pro triumpho in Senatu.

Loci communes *a Cauſis*, *a Comparatione*, *a Genere*, & *ab Enumeratione*.
Motus, *Invidia*. Mores *Viri innocentis*, *&* *benemeriti*.

Partes ſunt quatuor, *Exordium*, *Propoſitio*, *Contentio*, *&* *Concluſio*.

Tribuni) *Exordium* malignitatis accuſat & Adverſarios, & Patres Conſc. per *comparationem imparium*: Adverſarios quidem tali ratione:

Turpe eſt, decem Legatos negare Imperatori, quod non negatur a Tribunis Plebis.
Sed Tribuni non modo mihi triumphum non negant, ſed parati ſunt etiam referre.
Ergo id mihi negare Decem Legatos turpe eſt.

Tribunis) *Propoſitionis* approbatio quoad Tribunos.

Quibus ego) *Aſſumptio*.

Ex decem) *Propoſitio*, & ejus approbatio quoad Legatos.

Nullius) Leniter deinde, & modeſte Patres ipſos perſtringit, hoc modo:

Qui Fabio Labeoni triumphum conceſſere negatum a Tribunis, non debent eum mihi negare.
Sed Patres triumphum conceſſere Fabio ne-

 ga-

gatum a Tribunis.

Ergo eum mihi negare non debent.

Propoſitio probatur diſſimilitudine rerum ab utroque geſtarum; & ſic benevolentiam ſibi conciliat, qui per invidiam debito honore fraudetur. *Ex Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 25.

Duplex) *Propoſitio* tum univerſalis totius Orationis, tum deinde particularis primæ partis; & allata diviſio *Dociles* Auditores facit. *Ariſt. l.* 3. *c.* 14. *t.* 106.

Non ſum) Per figuram *Præteritionem* primum argumentum pertractat de jure belli, *a Genere:*
Omnes Galli acerrimi hoſtes ſunt Populi Romani.
Sed & Gallogræci ex iis ſunt.
Ergo hoſtes Pop. Romani, adeoque juſto bello oppreſſi.

Gallos) Idem probat *a Cauſis*.
Juſtum eſt bellum, quod ſuſcipitur pro liberandis a graviſſima ſervitute ſociis. *Ariſt. l.* 1. *c.* 13. *t.* 244.
Sed Gallogræci graviſſima ſervitute oppreſſos ſocios tenebant.
Ergo juſtum fuit bellum contra ipſos ſuſceptum.

Aſſumptio amplificatur *ab Effectis*.

At enim) *Prolepſis* ſumpta *a Simili exemplo*, quæ ſic ſe habet;
Quod Galli Delphicum templum ſpoliaverint, non eos idcirco Romani ulti ſunt.
Ergo neque ulciſci debuerunt, quod Aſiam popularentur.

Equidem) Reſpondet *a Cauſis:*
Noſtra defendere debemus, non aliena.
Sed Aſia tunc aliena erat, nunc noſtra eſt.
Ergo eam defendere modo ſuſcepto bello debuimus.

Equidem aliquid) *Aſſumptio* illuſtrata *ab Effectis*.

An niſi) Urget idem argumentum *a comparatione minorum:*
Minus vexabant Aſiam quieta Antiochi præſidia, quam armati Gallorum exercitus.

Sed

Sed pro liberanda Aſia deduci præſidia Antiochi voluiſtis.
Ergo multo magis cohibere Gallorum impetus debuimus.

Sed quid ego) Hactenus oſtendit, juſte a ſe bellum ſuſceptum contra Gallogræcos; nunc probat bellum, quod ipſe adminiſtravit, indictum fuiſſe decreto ſenatus, & lege Populi:

Qui bellum indixit Antiocho, indixit & cæteris, qui pro Antiocho pugnabant.
Sed Galli maxime in exercitu Antiochi erant.
Ergo & iis indictum eſt publica auctoritate bellum.

Te L. Scipio) *Propoſitionis*, & *Aſſumptionis* approbationes a teſtimonio L. Scipionis, qui vicerat Antiochum.

Sed ſimul) *Propoſitio*.

In qua cauſa) *Aſſumptio*, ſimulque exponit, ſe prius omnia tentaſſe, quam arma tractaret, ſed recuſaſſe Gallos quamlibet conditionem.

Nunc quoniam) Deſcendit ad ſecundam *contentionis* partem, diluitque alterum, quod objiciebant Adverſarii, temere a ſe geſtum bellum fuiſſe: *Ariſt. l.* 3. *c.* 15. *t.* 117. Argumentum autem eſt hujuſmodi quod videtur eſſe *ab Adjunctis*:

Temere bellum non geſſit, qui proſpero eventu, & optimo conſilio illud geſſit.
Sed ego bellum geſſi proſpero eventu, & optimo conſilio.
Ergo non temere.

In quo) Oſtendit, ſe cauſæ maxime confidere. *l.* 2. *c.* 5. *t.* 60. quamobrem hic etiam, licet non expreſſa, tamen latet *Aſſumptio*.

Sed ego) Sic igitur quoad proſperum eventum argumentatur, quæ erat *Aſſumptionis* prima pars, ex veteri inſtituto Romanorum:

Romani improbare non ſolent, quod Dii comprobarunt.
Ergo in me improbare non debetis, quod Dii comprobaverunt.

Iniquo enim) Confirmat ſecundam partem *Aſ-*

ſumptionis, quod alia ratione vinci non potuerint, ut qui ſunt incluſi mœnibus, quam ſola oppugnatione, tum quod loco iniquo alii quoque Imperatores ſine reprehenſione pugnaverint.

Equidem) Tandem hoc utitur contra Adverſarios *Dilemmate*:

Aut ignavi erant hoſtes, aut maxime timendi.

Si ignavi: nullum ergo erat periculum nobis etiam iniquo loco cum iis pugnantibus.

Si timendi: Ergo tantę victoriæ triumphus non eſt negandus.

Cæca) Adverſariorum invidam mentem hoc *Epiphonemate* objurgat.

An etiam) Præmiſſa petitione veniæ, quod longiori uteretur Oratione, purgat & cladem in Thraciæ montibus acceptam, duplici ex cauſa: tum quod in locis iniquis vitare inſidias non potuerit, tum quod ipſe deinde hoſtes ita ceciderit, ut illi ſoli victoriæ Triumphus debeatur.

Sed jam) *Concluſio* totius Orationis.

Sententiæ.

Rei per ſe ipſi æſtimandi ſunt, remota univerſæ gentis infamia, atque invidia.

Indomiti, atque implacabiles vi, & armis cohibendi ſunt.

Nullius calumniæ ſubjicienda, quæ Dii comprobaverunt.

Cæca invidia eſt, nec quicquam aliud ſcit, quam detrectare virtutes, corrumpere honores, ac præmia earum.

Nemo ſaltus patentes, qui anguſti ſint, & plana ex arduis, & culta ex ſilveſtribus facere poteſt.

ORA-

ORATIONIS CLIV.

P. Scipionis ad Populum contra Tribunos

Argumentum.

ACcuſatus P. Scipio a Tribunis, cum roſtra aſcendiſſet, ſic Populum allocutus eſt.

Motus, *Amor*. Mores *Viri Magnanimi*.

Hoc die) Commemorat prælium, quod eo ipſo die in Africa cum Annibale, & Pœnis commiſerat.

Itaque) Optimum eſſe ait, & ſe ire in Capitolium ad gratias Diis agendas pro tot rebus feliciter geſtis, & ſequi Populum pro ſimilibus impetrandis.

Ita ſi) Non magis ait, ſe fuiſſe a Populo ornatum honoribus, quam ipſe rebus gerendis egregie reſponderit; ad captandam benevolentiam. *l. 2. c. 4. t. 23. & 25.*

Sententiæ.

Feſtis diebus litibus, & jurgiis ſuperſederi æquum eſt.

Orandus Deus eſt, ut ſemper bonos Principes habeamus.

ORATIONIS CLV.

Tribunorum contra P. Scipionem ad Populum

Argumentum.

CUm non compareret citatus P. Scipio, qui Liternum conceſſerat, Tribuni ita in eum Populi iram concitare conantur.

Loci communes *A comparatione*.

Motus, *Ira*, & *Pudor*. Mores *hominum inimicorum*.

Habetis) Increpant populum, qui ſequutus Afri-

canum in Capitolium, Tribunos reliquerat, & merito ait, eos a ſuo illo Duce relictos eſſe.

Et tantum) Hortantur, ut Scipionem e villa revocent ad judicium, argumento *a comparatione majorum*.

Difficilius eſt revocare quempiam e Provincia armatum, quam inermem e Villa.
Sed Scipionem armatum e Provincia, qui revocarent, miſiſtis.
Ergo mittere etiam poteſtis, qui e Villa revocent inermem.

Reprehendunt autem Populum, quod non audeat id facere.

ORATIONIS CLVI.

Ti. Gracchi Tribuni pro P. Scipione

Argumentum.

TI. Gracchus non ſolum prohibuit revocari e villa Scipionem, ſed pro illo etiam hanc habuit ad Populum ſtomachi plenam orationem.

Loci Communes *a Repugnantibus*.
Motus, *Indignatio*. Mores *viri juſti*.

Sub pedibus) Hujuſmodi igitur utitur argumento *a Repugnantibus*.

Qui ſæpe vicit hoſtes Populi Romani, non debet a Tribunis opprimi.
Talis eſt Scipio.
Ergo turpe eſt eum opprimi a Tribunis.

Nulliſne) *Propoſitionem* confirmat ab *boneſto*, ſenectus enim eorum inviolata eſſe debebat, qui plures honores, & triumphos conſecuti fuerant.

ORATIONIS CLVII.

P. Scipionis Naſicæ pro L. Scipione

Argumentum.

Cum Scipionem Aſiaticum peculatus damnaſſet Prætor, & in vincula duci juberet, P. Scipio Naſica appellans Tribunos hanc habuit Orationem.

Loci communes *a comparatione*, *& ab Adjunctis*, *& ab Effectis*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *viri innocentis*.

Partes ſunt tres, *Narratio*, *Contentio*, *& Peroratio*.

Parentes) *Narrat* ea omnia, quæ pro Rep. geſſerant Cn. & P. Scipiones, Africanus deinde, & L. Scipio, cujus victoriam de Rege Antiocho relatam amplificat *ab Adjunctis*.

In pace) Exponit accuſationem; quam infirmat a ſimili Cn. Manlii exemplo, & duo crimina recenſet de non relata in publicum pecunia, & pace facta in gratiam Antiochi.

An non) Crimen de pecunia diluit *ab Effectis Repugnantibus*.

In triumpho Scipionis plus auri latum eſt, quam decem aliis triumphis.

Ergo pecuniam publicam in privatum uſum non vertit. *l.* 1. *c.* 5. *t.* 114.

Nam quid) Alterum de pacis conditionibus, eadem ratione.

Qui plures Provincias ademit Antiocho, pacem non vendidit.

L. Scipio plurimas Provincias Antiocho ademit.

Ergo illi pacem non vendidit.

Aſiam omnem) *Aſſumptio* illuſtrata *ab adjunctis*.

Quid ſi) *Complexio*, plura enim adimi Antiocho non potuere, etiamſi, ut Adverſarii contendunt, non accepta mercede, ſed gratuitam pacem feciſſet.

Philippo) *a comparatione* Scipionem excuſat, quod Regi victo regni partem reliquerit, & quare accuſetur exponit, ob invidiam fratris Africani.

Tantum auri) Ad utrumque tandem reſpondet eodem, quo ſupra, argumento:

Si tantum auri illatum eſſet in domum Scipionis, illud adhuc exſtaret.

Sed ea pecunia non apparet.

Ergo falſo id Adverſarii objiciunt. *Ex l. & c. citato t.* 113.

Quantum venditis) *Aſſumptio*.

Ubi ergo) *Propoſitionis* approbatio, nam tantas opes & augere multæ acceptæ hereditates debuerant, neque imminuere nulli facti ſumptus potuerant.

At enim) *Peroratio*, qua *Miſericordiam* movet. *Ariſt. t.* 14. *l.* 3. *t.* 166.

Sententiæ.

Gloria apud ſocios comparatur non tam bello, quam temperantia, & fide.

Poſteris non ſolum gloriam majorum aliquando non prodeſt, ſed & nocet invidia.

Ex Lib. 39.

ORATIONIS CLVIII.

Poſtumii Conſulis ad Populum de Bacchanalibus

Argumentum.

CUm in Bacchanalibus celebrandis multa infanda ſcelera committerentur, vocata concione Poſtumius Conſul rem omnem Populo aperit.

Loci communes a *Comparatione*, *ab Effectis*, *& a Repugnantibus*.

Motus, *Timor*. Mores *viri religionis*, *& Reip. amantis*.

Par-

Partes ſunt quatuor, *Exordium*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Nulli unquam) In *Exordio* facit attentos ex rei magnitudine, juxta *Ariſt. lib.* 3. *c.* 14. *tex.* 104. Diſcrimen affert inter veras, & falſas religiones, ut in vituperandis Bacchanalibus crimen impietatis effugiat.

Bacchanalia) *Narratio*, ſimulque *Propoſitio* ſcelerum, quæ in iis Sacris admittebantur, & periculi, quod inde Reip. imminebat.

Majores veſtri) *Contentionis* tale eſt argumentum *a comparatione*.

Populi cœtus ſine publica auctoritate fieri prohibentur ex veteri inſtituto.
Sed hi nocturni cœtus nocent etiam Reip.
Ergo multo magis tolli, & puniri debent.

Cum aut vexillo) *Propoſitio*, nam tribus ex cauſis vocabatur ad Concionem populus, aut propter Centuriata Comitia, quibus habendis poſito in Capitolio vexillo comparabatur exercitus, aut propter Tributa, aut ſi Magiſtratus aliquis agere cum Populo vellet.

Quales) *Aſſumptio*, quam ille confirmat *ab Effectis:*

Ii cœtus nocent Reip. qui militiæ diſciplinam corrumpunt.
Tales ſunt cœtus Bacchanalibus fieri ſoliti.
Ergo nocent maxime Reip.

Aſſumptio amplificatur *a Repugnantibus*, quam interrogationibus ornat.

Minus tamen) Rurſus *ab Effectis* ſic arguit:

Ii cœtus nocent Reip. ex quibus omnia ſcelera, & conjurationes emanant.
Tales ſunt Bacchanalium cœtus.
Nocent ergo Reip.

Numquam) *Aſſumptionis* prima pars quoad privata ſcelera.

Necdum) Altera pars de conjurationibus, ex quibus quantum immineat periculi Reip. exponit, & cauſam affert cur nondum ea perfecerint.

Concionantes) Sicut Concio tum cętum populi ſignificat, tum orationem habitam a Ma-

giſtratu, ſic concionari dicitur & Populus, qui in concionem vocatur, & Magiſtratus, qui verba facit.

Optare igitur) *Complexio* primi *Syllogiſmi*, hortaturque ad ſupplicium eorum, qui hujuſmodi ſacris initiati fuerint, etiamſi affines, & cognati ſint.

Ne quis) *Prolepſis*, quaſi impium ſit prohibere Deorum cultum, cui ſatisfacit auctoritate Pontificum, & Majorum externa ſacra vetantium], quod ea ſcilicet diſſolvant, non augeant Religionem.

Hæc vobis) In *Peroratione* tria facit. 1. exponit hujus concionis habendę conſilium. 2. felicem rei exitum ominatur ex Deorum voluntate, & Senatus decreto. 3. hortatur, ut Conſulum vigilantiæ & ipſi pari ſedulitate reſpondeant.

Extra ordinem) Hujus enim rei cognitio ad Prætorem potius pertinere videbatur; quare extra ordinem demandata eſt Conſulibus.

Sententiæ.

Pravis religionibus captæ mentes, velut furialibus ſtimulis, ad omne ſcelus, & ad omnem libidinem trahuntur.

Ubicumque multitudo eſt, ibi & legitimus rector multitudinis eſſe debet.

Nihil in ſpeciem fallacius eſt, quam prava religio.

Nihil æque religionem diſſolvit, quam ubi non patrio, ſed externo ritu ſacrificatur.

ORATIONIS CLIX.

Philippi Regis ad Legatos Romanos

Argumentum.

PHilippus Rex cauſam ſuam agit apud Legatos Romanos, qui ex Urbibus Theſſaliæ, & Perrhæbiæ deducere eum pręſidia juſſerant.

Loci communes *ab Effectis, & ab Adjunctis.*

Mo-

Motus, *Pudor*, & *Indignatio*. Mores *viri in juſte læſi*.

Orationis talis eſt *Syllogiſmus ab Effectis*:

Is injuſte agit, qui amicum, & benemeritum injuriis afficit. *l.* 1. *c.* 12. *t.* 226. & *c.* 9. *t.* 256.

Sed vos Romani me novis ſemper injuriis afficitis ſocium Regem, & de Rep. benemeritum.

Ergo injuſte mecum agitis.

Non cum) *Aſſumptionis* prima pars.

Civitates) Quam ut confirmet, injurias recenſet poſt pacem a Romanis acceptas.

Pro non dubio) *Aſſumptionis* ſecunda pars per *comparationem* Eumenis, eamque ſic probat ab *adjunctis*:

Ille bene meretur de aliquo, qui majus confert beneficium, quam accipit.

Eumenes majora a Vobis accepit, quam dedit, at ego contra.

Ergo de Vobis ego benemeritus ſum, non Eumenes.

Eumenes) *Aſſumptionis* approbatio de Eumene: hic autem ſenſus eſt. Antiochus ante fuit hoſtis Eumenis, quam Romanorum, qui niſi bellum pro Eumene ſuſcepiſſent contra Antiochum, nunquam ille retinere ſua potuiſſet.

Mei autem) Sua porro merita amplificat, quod recuſaverit pacis conditiones ampliſſimas oblatas ab Antiocho, quod illi arma intulerit ante Romanorum in Græciam adventum, quod Acilio, & Scipioni in omnibus favere non deſierit.

Pro hoc ſtudio) *Complexio* primi *Syllogiſmi*, cui addit repetitionem injuriarum, quas ſibi a Romanis fieri queritur.

Et ſi diis) Eumenis rationem retorquet in Adverſarium tali pacto, quoad Civitates, de quibus præſens erat controverſia:

Eumenes habere non debet, niſi quæ a Decem Legatis obtinuit.

Sed non obtinuit, niſi Cherſoneſum, & Lyſimachiam.

Ergo Ænum, Maroneam, & Thraciæ Civitates habere ipſe non debet.

Quo in) *Concluſio* plena indignationis, & ſtomachi, non debere eum tanta injuria a Romanis affici, ſi ſocius & amicus Rex ſit.

Sententiæ.

Multum ad reliquos Populos continendos unius exemplum pertinet.

Nullum officium referenda gratia magis neceſſarium eſt.

ORATIONIS CLX.

Lycortæ Achæorum Prætoris ad Legatos Romanos

Argumentum.

Legati Romani in concilio Achæorum queſti fuerant de injuriis in Lacedæmonios. Lycortas Prætor Achæos tali Oratione defendit.

Loci communes a *cauſis*, a *comparatione*.

Motus, *Pudor*. Mores *Viri ingenui*, & *magnanimi*.

Partes ſunt tres, *Exordium*, *Contentio*, & *Epilogus*.

Difficilior) In *Exordio* queritur iniquitatem judicii, quod iidem ſibi futuri eſſent accuſatores, & judices; confidentiam tamen præſefert, ut aliquam apud Legatos captet benevolentiam. *L.* 2. *c.* 4. *t.* 25.

Cædem) Duo objiciebantur Achæis, cædes Spartæ facta, & muri diruti, legeſque Lycurgi ſublatæ. Quoad cædem eorum, qui evocati ad cauſam dicendam interfecti fuerant, duplicem adhibet defenſionem. Prima eſt a *cauſis*:

Ea Vos reprehendere non debetis, quæ bello geſſimus pro vobis ſuſcepto.

Sed bellum cum Lacedæmoniis pro vobis ſuſcepimus.

Er-

Ergo ea reprehendere non debetis, quę tunc geſſimus.

Quia in Veſtro) In *aſſumptione* approbanda tria oſtendit. 1. violatum fuiſſe fœdus a Lacedæmoniis. 2. debuiſſe Romanos eam injuriam ulciſci. 3. iis abſentibus hoc jure pręſtitum per Achæos.

Pro vobis) *Complexio* approbationis.

Quod cum alii) *Propoſitionis* approbatio.

Quorum tamen) Altera defenſio, qua crimen cædis purgat, talis eſt pariter a *cauſis*, ſed *efficientibus*, cum primum argumentum ſit a *finali:*

Hoc crimen objici debet iis, qui eam cædem patrarunt.

Sed ea cædes facta eſt ab exulibus Lacedæmoniis, non ab Achæis. *L.* 3. *c.* 15. *t.* 115.

Ergo Lacedæmoniis objici debet crimen cædis, non Achæis.

Noſtrum eſt) *Aſſumptio*, quam confirmat a *cauſa finali*, exponens, quare exules Lacedæmonios interfecerint, in ultionem ſcilicet erepti ſibi domicilii.

Lacedæmonii) *Complexio* ejuſdem approbationis.

At enim) Alterum crimen erat, diruti muri, & ſublatæ Lycurgi leges; de muris quidem ſic diſputat:

Servari debent Lycurgi leges.

Sed mœnia Spartæ ſunt contra leges Lycurgi.

Ergo diruenda erant.

Cum muri) *Aſſumptionis* approbatio: non enim Lycurgus, ſed Tyranni muros exſtruxerant; itaque ſine muris ſemper liberi, aliquando principes, muris circumdatis, ſervi tyrannorum fuerant.

Non Philopœmena) *Complexio*.

Quod ad leges) Leges etiam ait non ademptas ab Achæis, ſed a Tyrannis; Achęos autem non feciſſe injuriam, qui ſuas Lacedemoniis leges dederint, quibus univerſa Peloponneſus utebatur, non alienas.

Scio ego) Abſoluta defenſione, accuſat Romanos, quippe non æquo jure agentes cum Achęis,

quos

quos veluti ſervos cauſam dicere coram ſe velint: & ſic arguit a *comparatione*:

Liberi ſumus, & fœdus nobis cum Romanis æquum eſt.

Sed nos non quærimus, quid capta Capua vos feceritis.

Ergo nec vos quærere debetis, quid Sparta capta nos fecerimus.

Nam ſi) *Propoſitionis* approbatio.

Cur ergo) *Aſſumptio* illuſtrata a *comparatione imparium*.

Specie) Etiamſi non liberi, ſed ſervi Romanorum Achæi ſint, adhuc probat agi ſecum inique, tali ratione:

Socii, & hoſtes non debent eſſe in æquo apud Romanos.

Sed hoſtes Spartani non ſolum in æquo, ſed etiam meliore jure apud vos ſunt, quam nos ſocii.

Ergo id maxime iniquum eſt.

Quantumlibet) *Propoſitio*; ſimus, inquit, Vobis Romani inferiores, at certe pares hoſtibus eſſe non debemus.

Nam ut in) *Aſſumptionis* approbatio.

Parum eſt) *Aſſumptio* ipſa.

Quæ jurejurando) *Concluſio* negat poſſe mutari, quæ jurejurando compoſita fuerint, quod Achæi Deos multo magis timeant, quam Romanos. *l.* 2. *c.* 5. *t.* 50.

Sententiæ.

Difficilis oratio eſt apud eumdem actorem, & judicem.

Arces, & propugnacula liberis populis deformes veluti cicatrices ſervitutis ſunt.

In amicitia, & ſocietate par libertas eſſe debet.

Iniquum eſt, plus petere hoſtes, quam Socii habeant.

Deus verendus magis, & timendus, quam homines.

Ex

Ex Lib. 40.

ORATIONIS CLXI.

Philippi de filiis judicium exercentis

Argumentum.

CUm Perſeus accuſaret Demetrium fratrem tum intentatæ ſibi mortis, tum initæ cum Romanis amicitiæ, antequam ii cauſam agerent, æger animo Philippus Pater hęc iratus locutus eſt.

Loci communes ab *adjunctis*, a *cauſis*, a *comparatione*, & *effectis*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *Patris miſeri, & turbati*.

Partes ſunt tres, *Exordium*, *contentio*, & *concluſio*.

Sed eo) *Exordium* ſumitur ab *adjunctis* Judicis, Actoris, Rei, & criminis, quibus omnibus ſe miſeratione dignum oſtendit. L. 2. c. 8. *t.* 192.

Jampridem) Sic igitur in *contentione* arguit a *comparatione*.

Leviores debent eſſe inimicitiæ inter fratres, quam inter hoſtes: *l.* 2. *c.* 3. *t.* 16.

Sed & hoſtes pacem aliquando faciunt.

Ergo neque fratrum æternæ eſſe debent inimicitiæ.

Sed interdum) *Complexio.*

Etiam hoſtes) *Aſſumptio.*

Subituram) *Propoſitionis* approbatio a *cauſis*: memoria enim germanitatis, pueriliſ conſuetudinis, & præceptorum Patris ad reconciliationem plurimum valet.

Quoties) Deinde utitur argumento ab *Effectis*:

Concordia fratrum regna, & familias tuetur, diſcordia perdit.

Ergo concordes vivere debetis.

Antecedens confirmatur exemplis, eorum maxime fratrum, qui beneficio mutuæ benevolentiæ re-

regna, & privatas familias ad ſummos honores, & potentiam evexerunt.

Inter binos) Duo Spartæ regnabant, quia duo fuerant Ariſtodemi filii, qui cum Dorienſibus Regnum occupaverant; alterius familiæ Reges Agidæ, alterius Proclidæ primum, mox Eurypontidæ dicti ſunt a Nepotibus Ariſtodemi. *Pauſanias in Lacon*.

Vivo) Tertio implacabiles illas inter fratres inimicitias deteſtatur a *cauſis*.

Turpe eſt quidquid ex ambitione naſcitur.
Ex *Ariſt. l.* 2. *c.* 41. 65. & 66.

Sed hæc veſtra inimicitia ex ambitione naſcitur.

Ergo multo magis Vobis turpis eſt.

Id autem inde amplificat, quod vivo Patre regnum cernant, & ambiant, quodque non in ſe tantum, ſed in Patrem etiam regnandi cauſa amorem exuerint.

Agite) *Concluſio* plena triſtitiæ, & indignationis.

Sententiæ.

Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur.

Impium eſt vivo, & ſpirante Patre hæreditatem cernere.

Regni amor inſatiabilis, cui nihil cari, nihil ſancti eſt.

ORATIO CLXII.

Perſei fratrem Demetrium accuſantis.

Loci communes a *conſequentibus*, a *cauſis*, ab *adjunctis*, a *repugnantibus*, ab *enumeratione*.

Motus, *Miſericordia*, *Odium*, & *Metus*.
Mores *Viri de ſuamet vita ſoliciti*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *contentionem*, & *perorationem*.

Aperienda) *Exordium* habet ſimulatam indigna-

gnationem in Patrem, quod iniquius acceperit querelam filii, & ad excitandam miſericordiam hoc utitur argumento a *conſequentibus:*

Miſerum eſt, ſi me & mori velis, & filium tuum eſſe neges. *L.* 2. *c.* 8. *t.* 90.

Sed utrumque annuis, ſi me deſpicias manifeſtas deferentem inſidias.

Ergo miſerrimum eſt mihi, accipi a te iniquius querelas meas.

Amplificatur quoad utramque partem *aſſumptio*.

Neque futuro) Nam multo magis mihi frater in poſterum inſidiabitur, ſi nunc impune ſit illi inſidias feciſſe.

Itaque) Ad captandam *Benevolentiam* ſe non tam de ſuo, quam de patris periculo ſolicitum exhibet. *L.* 2. *c.* 4. *t.* 25.

Sin autem) Attentionem parat a magnitudine periculi, quod egregia ſimilitudine, & figura hypotypoſi illuſtratur. *L.* 3. *c.* 14. *t.* 104.

Frater) In *contentione* duo facit: probat crimen inſidiarum, & ut ſibi Pater auxilio ſit, precatur, de fratris cum Romanis amicitia multa attingens. Sic igitur a *cauſis* crimen probare nititur:

Frater Macedoniæ regnum affectat.

Sed conſequi non poteſt, niſi me interfecto.

Ergo me vult interficere, ut regnum obtineat.

Frater) *Propoſitio* per apoſtrophen ad fratrem, ubi addit comeſſatorem Perſeo eſſe non poſſe, qui regnum eidem debitum affectet.

Huic ſpei) *Aſſumptionis* approbatio.

Heſterna die) Arguit primo ſibi paratas inſidias in ludo Equeſtri, quas ea ratione ſe ait effugiſſe, quod victoriam fratri ultro conceſſerit.

Ab hoſtili) Secundo, cum ad cœnam invitavit: idque ſic oſtendit a *Repugnantibus*:

Amice me non invitavit ad cœnam, qui inimicus venit ad me comeſſatum.

Sed Frater venit ad me comeſſatum inimicus, & armatus.

Ergo non amice, ſed inſidioſe me ad cœnam invitaverat.

Cre-

Credis me) Prima interrogatio inſidias probat, ſecunda periculum ſuæ vitæ ex iis inſidiis manifeſtum.

Quid hoc noctis) Tertio ad ſe interficiendum veniſſe comeſſatorem Demetrium probat ab *adjunctis:*

Qui inimicus noctu venit armatus ad iratum fratrem, ad interficiendum fratrem venit.

Sed ad me iratum frater inimicus noctu, & armatus venit.

Ergo ſicarius, non comeſſator ad me venit.

Quid hoc) *Aſſumptio*.

Convivam) *Propoſitionis* approbatio: ſi enim comeſſator non venit, ut oſtendit, ergo venit inſidiator.

Si aperta) Idem confirmat ab eorum confeſſione, qui ferro ſuccincti venerant, ſicque concludit a *Pari:*

Deprehenſi cum telo crimen eſt manifeſtum.

Fatentes pro deprehenſis habendi ſunt.

Ergo fatentis. ſe fuiſſe cum telo crimen eſt manifeſtum.

Criminoſe) Hoc eſt ſuſpicioſe, & per conjecturas.

Exſecrare) Tranſit ad alteram *contentionis* partem, & jure ait exſecrari Patrem Regni cupiditatem, quæ fratres ad hæc tanta ſcelera pertrahat; eo tamen diſcrimine, ut inſidiatorem meritis pęnis afficiat, tueatur, cui factæ ſint inſidiæ.

Quo enim) Sibi deberi perfugium in Patris miſericordia, & juſtitia ſic oſtendit:

Filium, cui nullibi patet perfugium, Pater tueri debet.

Sed mihi nullibi niſi in te perfugium patet.

Ergo tu Pater tueri debes.

Cui non) *Aſſumptionem* probat a *partium enumeratione*. 1. nullo in loco neque in exercitu, neque domi, neque in convivio: hæc autem omnia ex iis, quę ſupra habentur, ſatis patent.

Solemne) In ſolemni ſcilicet ludo, quem cum luſtrares exercitum, inſtituiſti.

Quo

Quo me) 2. Non in Romanis : & cauſas afſert, propter quas inimici ſibi, amiciſſimi fratri ſint, & ad odium excitandum valent.

Si quid) 3. Non in populis Macedoniæ finitimis.

At in) 4. Non in Macedonibus; quod confirmat ex heſterno ludrico prælio, & ex benevolentia Macedonum erga Romanos, adeoque erga Demetrium, quem proinde Patri etiam timendum eſſe, hoc argumento demonſtrat:

Eum timere debes, qui plurimum valet auctoritate apud Macedonas, & Romanos ſibi faventes habet. Ex *Ariſt. l. 2. c. 5. t. 41.*

Sed talis eſt Demetrius.

Ergo eum maxime timere debes.

Iſte enim eſt) *Aſſumptionis* approbatio quoad primam partem a *cauſis*.

Quo ſpectare) Alterius partis approbatio, & maligne interpretatur Quintii conſilium de mittendo Romam Demetrio cum primoribus Macedonum, ut nimirum qui Philippum Regem in Macedonia habent, Romæ ſervi Demetrii fiant.

Hæc ſi) *Peroratio*, quæ eandem habet, ac *Exordium* querelam; & de regni cupiditate, quam Pater exſecrabatur, ita diſputat a *cauſis:*

Ille ſcelerate cupit regnum, cui jure non competit.

Sed mihi jure regnum competit, Demetrio nequaquam.

Ergo ſcelerata regni cupiditas non in me eſt, ſed in Demetrio.

Ego vero) *Complexio* quoad Perſeum; Ego, inquit, ſi in medium afferatur hoc crimen, video me eſſe innoxium.

Quem enim) *Aſſumptionis* prima pars.

Cupit regnum) *Propoſitio*.

Obſtat) *Aſſumptionis* ſecunda pars cum *complexione*.

Non primus) Affert rationes, quibus adductus Demetrius cædem fratris moliatur; exempla aliorum, impunitatem a Patre, comprobationem a Romanis.

Hæ

Hæ ſpes) Sic igitur *concludit*: ſi cupis me eſſe ſalvum, punias eos, qui me occidere voluerunt; nam ubi ſcelus admiſerint, vindictam ſumere non poteris.

Sententiæ.

Circumventis in ſolitudine natura ipſa ſubjicit, ut hominum, quos nunquam viderint, fidem tamen implorent.

Accuſator plerumque criminoſe, & dubia argumentis colligendo agit.

Cupit ſcelerate regnum, qui tranſcendere feſtinat ordinem ætatis, naturæ, juris gentium.

Non ſemper qui prohibere poteſt, idem & perſequi ſcelus admiſſum poteſt.

ORAT. CLXIII.

Demetrii ſe apud Patrem purgantis.

Loci communes ab *adjunctis*, a *repugnantibus* a *cauſis*, a *contrariis*.

Motus, *Miſericordia*. Mores *Viri innocentis*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

Omnia) Statim in *Exordio* accuſationem fratris infirmat, eique fidem adimit, *l.* 3. *c.* 14. *t.* 103. ſumpto a *cauſis* argumento, tali ratione:

Nihil apud Judicem valere debent, quæ per calumniam, & malitiam finguntur.

Sed omnia frater accuſatorie confinxit, lacrymas, metum, tempus judicii, & crimina.

Ergo ea nihil apud te valere debent.

Circumventum) Hoc eſt, cum circumventus, & inops ſim, ſuperbum tamen facit, & Romanis fidentem, quaſi eorum gratia non obſit mihi potius, quam proſit.

Oportuit) Per apoſtrophen ad fratrem accuſationis ordinem reprehendit, quod duo diverſa cri-

crimina proditionis, & inſidiarum ſimul malitioſe detulerit ad Patrem, quæ ſeparari debuerunt.

Occidendi) Proponit primum argumentum fratris, cui ſic reſpondet a *Repugnantibus*.

Is regnum ſcelere non quærit, qui ſperat ſe poſſe illud conſequi a Romanis. Ex *l.* 33. *c.* 15. *t.* 113.

Sed fateris me conſecuturum a Romanis regnum.

Ergo illud ut obtinerem non opus fuit parricidio.

Quid ergo) *Aſſumptio* cum *complexione*.

An ut) *Propoſitionis* approbatio a *contrariis*, quod Romani virtutem, aut virtutis certe imaginem colentes ſcelera, & parricidia ſummo odio proſequuntur, maxime Quintius mutua cum fratre benevolentia inſignis.

Idem non) Ex dictis ab Adverſario hujuſmodi colligit argumentum, quo fratrem fuiſſe inſidiatorem oſtendat, a *cauſis*:

Ille inſidiator eſt, qui ſe non parem futurum in certamine cenſet.

Frater ſe mihi in certamine de regno omnino imparem judicat.

Ergo ille eſt inſidiator.

Idem non) *Aſſumptio*.

Idem tanquam) *Propoſitio*, quam urget vehementi illa interrogatione, velitne frater eum eſſe reum inſidiarum, qui certaminis exitum timuerit.

Exſequamur) Refert tria tempora, quibus dicuntur inſidiæ a ſe fratri comparatæ, ludi, cœnæ, comeſſationis.

Tempora) Reſelluntur crimina: 1. *ab Adjunctis* temporis; ubi enim ludis, & conviviis datur opera, ibi nullus inſidiis locus eſt.

Quid dies) 2. *ab Adjunctis* diei, quo dicuntur cogitata, hoc modo:

Probabile non eſt, me eo die infanda ſcelera cogitaſſe, quo ſolemne luſtrationis, & expiationis ſacrum peragebatur.

Sed eo die expiationis, & luſtrationis ſolemne

ſa-

ſacrum peragebatur.

Ergo non eſt probabile, me tum ſcelera adeo fęda cogitaſſe.

Quo luſtratus) *Aſſumptio*. vide cæremonias in Sacro adhiberi ſolitas c. 8.

Hoc ego) Latet *Complexio*, & hoſtia dicitur itineri circumdata: quia diverſæ hoſtiæ pars una ad dexteram, altera ad lævam viæ ponebatur.

Ut quibus) *Propoſitionis approbatio*.

Sed cęcus) 3. *a Repugnantibus*: an enim te, inquit, irritaſſem in ludo, quem parato veneno invitaturus eram ad cœnam? an non ad aliud tempus venenum reſervaſſem, neque ſtatim veneno ferrum ſubſtituiſſem? an ſperarem, te me ad cœnam recepturum comeſſatum, qui metu mortis meam evitaveras cœnam?

Non eſt res) 4. rurſus *a Circumſtantiis* hac ratione.

Qui vino largius indulget, nullas parat inſidias.

Sed nos lætitiæ, & vino largius in convivio indulſimus.

Ergo tum nullas inſidias paravimus.

Non eſt) *Aſſumptio* comprobata *a cauſis*, diei ſcilicet feſti, & victoriæ.

Quæ ſi non) *Propoſitio*.

Et ne ego) Exponit, quod ultimo objiciebatur in crimine inſidiarum, fuiſſe quoſdam ex comitatu Demetrii cum ferro, idque multis rationibus infirmat.

Si quæram) 1. Exprobrat fratri malevolentiam, qui ſedulo nimium aliorum facta ſpeculetur.

Et ne quid) 2. Negat ſe auctore, & ſciente ſumptum ferrum ab iis fuiſſe, eoſque ſe tuendi, non Perſei occidendi cauſa veniſſe ait armatos.

Aut explica) 3. id confirmat *ab Adjunctis*.

Quin tu) Univerſam deinde accuſationem infringit ducto a *cauſis* argumento:

Ea accuſatio rejicienda eſt, quæ oritur ex invidia.

Sed tu hæc in me crimina fingis propter invidiam.

Ergo

Ergo rejicienda ſunt.

Probatur *Aſſumptio*, & figura proſopopœja egregie exornatur, ubi præterea ſe modeſtum, & bonarum artium ſtudioſum deſcribit.

Romanos) Initam cum Romanis amicitiam excuſat *a cauſis*:

Ea mihi Gratia crimini eſſe non debet, quam Patre jubente quæſivi.

Sed patre jubente Gratiam mihi Romanorum quæſivi.

Ergo ea mihi crimini eſſe non debet.

Ego nec) *Aſſumptionis* approbatio, juſſit enim Pater me ire Romam, ſicque cum Romanis me gerere, ut haberent illi quæ laudarent, non quæ reprehenderent, unde mihi eorum gratia parta eſt.

Itaque) *Complexio* hujus approbationis, cui ſuum addit conſilium, quibus in rebus, ac temporibus inita cum Romanis gratia uti velit.

Nec hodie) *Peroratio* plures complectitur Demetrii querelas, ejuſdemque deprecationes, quarum prima eſt, quod ſibi crimini ſint, quæ gloriæ eſſe deberent. *Ariſt. c.* 8. *l.* 2. *t.* 89.

Non hodie) 2. quod ex invidia frater major accuſet, quem apud iratum patrem deprecatorem eſſe oportebat. ex *Ariſt. lib.* 2. *cap.* 8. *tex.* 89.

Et convivio) 3. quod raptus e convivio pro ſe ipſe cogatur dicere cauſam parricidii: idque amplificat *a Comparatione*.

Ille diu) 4. quod ipſe ex tempore ſe defendere debuerit, cum frater diu ante meditatam accuſationem attulerit.

Quid mihi) Tandem miſericordiam Patris implorat a perſona filii, qui reus agitur, & fratris, qui per ſummam crudelitatem accuſat.

Sententiæ.

Civibus Gratia externa obeſt potius, quam prodeſt.

Gratia apud Principes comparatur aut vera, aut certe ſimulata probitate.

Cæcus

Cæcus criminandi cupiditate animus, dum omnia ſuſpecta facere vult, aliud alio confundit.

Turpe non eſt, ſi die feſto inter æquales largiore vino utamur.

Miſeria, & metus crapulam facile excutiunt.

Gratia, quę non in bello cœpit, plerumque neque reſervatur ad bellum.

Qui pro alio cauſam dicit, ſola ingenii fama periclitatur.

ORATIONIS CLXIV.

Tib. Sempronii in Senatu

Argumentum.

Q. Fulvius per legatum L. Minutium ſuadebat in Senatu miſſionem Hiſpanienſis exercitus, quaſi debellatum eſſet cum Celtiberis: id ne fieret interrogando Minutium contendit Tib. Sempronius, cui Hiſpania Citerior obtigerat.

Loci communes *a Cauſis*, & *a Genere*.

Motus, *Timor*. Mores *providi Ducis*.

Tota Oratio hoc *Syllogiſmo* continetur a *cauſis*:

Celtiberi non manebunt in fide fine Exercitu.

Sed Exercitus Tyro retinere eos in fide non poteſt.

Ergo veteres Milites retinendi in Provincia.

Quęro de te) Prima interrogatio habet *Propoſitionem Syllogiſmi*.

Si neque) *Complexio*.

An deductis) In hac altera parte ſecundæ interrogationis latet *Aſſumptio*, quam confirmat *a Genere*, tali pacto:

Omnes barbari tyronem exercitum contemnunt.

Ergo etiam Celtiberi inter reliquos barbaros ferociſſimi.

Paucę) *Propoſitionis* approbatio: multo enim minus in fide manebunt Celtiberi, cum maxima

eorum

eorum pars adhuc in armis ſit.

Quæ cum) Juxta decretum, quod factum fuerit, exponit quam diverſa ratione ipſe bellum adminiſtraturus ſit.

Sententiæ.

De fide barbarorum nihil recipi, aut affirmari poteſt.

Contemptum tyrocinium etiam mitiores barbaros excitat ad rebellandum.

Dictu, quam re facilius eſt, provinciam ingenio ferocem rebellantem conficere.

ORATIONIS CLXV.

Q. Metelli ad Cenſores de reconciliatione

Argumentum.

CReati fuerant Cenſores M. Æmilius, & M. Fulvius, inter quos veteres erant inimicitiæ. Ad eos igitur venere principes Civitatis, quorum unus Q. Metellus ita de gratiæ reconciliatione loquutus eſt.

Loci communes *ab Effectis*, *&* *a Comparatione.*

Motus, *Amor*, *&* *Lenitas*. Mores *viri probi*.

Partes ſunt tres, *Exordium*, *Contentio*, *&* *Concluſio*.

Non obliti) In *Exordio* veniam petit, quod eos ipſe admoneat, a quibus Cives omnes regi, & admoneri æquum eſſet; ſumit autem argumentum a bonorum omnium conſenſu.

Singulos) Captat eorum *Benevolentiam*, quorum virtutem, & merita laudat. *Ariſt. l.* 2. *c.* 4. *t.* 28. ſimul etiam deſcendit ad inimicitias, quæ mala Reip. ominarentur, & *male comparatos* dicit, hoc eſt conjunctos, & eundem Magiſtratum ſimul gerentes.

Inimicitias) Ut igitur inimicitias deponant, hortatur ſic primo *ab Effectis:*

Illud omittere debetis, quod Reip. pernicioſum futurum eſt.

Sed inimicitiæ veſtræ maxime erunt Reip. pernicioſæ.

Ergo eas deponere in gratiam Reip. debetis.

De quibus) *Aſſumptionis* approbationem attingit, ſed non proſequitur.

Has ut hodie) Secundo idem ſuadet *ab honeſto*, quod nimirum deceat tum conjungi reconciliatione gratiæ, quos P. R. honore conjunxerit, tum etiam utrumque velle ex animo id evenire collegæ, quod in omnibus precationibus ex veteri inſtituto verbis nuncuparent.

T. Tatius) Tertio utitur argumento *a Comparatione Majorum*.

Difficilius eſt reconciliari hoſtes, quam Cives inter ſe. *l.* 2. *c.* 4. *t.* 30.

Sed ex hoſtibus plerumque ſocii fideles & Cives etiam fiunt.

Ergo etiam Cives reconciliari inter ſe debent.

Aſſumptio probatur *exemplis*.

Vulgatum) *Concluſio*, qua ſupra allata confirmat a teſtimonio veteris cujuſdam proverbii. Oratio tamen imperfecta eſt, quippe interpellata.

Sententiæ.

Principum inimicitiæ Reip. graves ſunt.

Non modo ſimultates, ſed bella quoque finiuntur.

Amicitiæ immortales, inimicitiæ mortales eſſe debent.

ORATIONIS CLXVI.

Philippi ad Antigonum de ſucceſſione Regni

Argumentum.

IRatus Perſeo Philippus, quod ejus fraude Demetrium filium amiſiſſet, Antigonum regiæ vi-

virum majeſtatis ſibi ſucceſſorem deſtinat.

Loci communes *a cauſis*.

Motus, *Indignatio*. Mores *triſtis parentis*.

Hujuſce Orationis tale eſt argumentum a *cauſis*;

Tibi regnum debetur, ſi eo indignus eſt Perſeus.

Sed regni hereditate Perſeus indignus eſt.

Ergo tibi regnum debetur.

Quando) *Aſſumptionis* prima approbatio, quod ſuis ſceleribus Perſeus optabilem fecerit Patri orbitatem, cæteris deteſtabilem.

Regnum quod) *Propoſitionis* prima approbatio ex meritis Patrui Antigoni.

Te unum) *Complexio*.

Si neminem) *Aſſumptionis* ſecunda approbatio, ne præmium parricidii Perſeo regnum fit.

Demetrium) Altera approbatio *Propoſitionis*, quod illi debeatur regnum, qui ſolus mortem innocentis, & errores Patris illacrymaverit.

Sententiæ.

Nullos, quam improbos liberos habere præſtat.

Regna, & patrimonia virtutis, non ſceleſtæ fraudis præmia eſſe debent.

Ex Lib. 41.

ORATIONIS CLXVII.

Callicratis ad Achæos

Argumentum.

SOcietatem, quam cum Achæis Perſeus Macedoniæ Rex inire cupiebat, ita in Concilio gentis ſuæ Callicrates diſſuaſit.

Loci communes *ab Effectis*, & *conſequentibus*.

Motus, *Timor*. Mores *Viri providi*, & *de Rep. ſoliciti*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Parva) *Exordium attentos* facit a magnitudine rei, *l*. 3. *c*. 14. *r*. 104. & ut a ſocietate cum Perſeo Achęos deterreat, ipſam ſocietatis petitionem pernicioſam fuiſſe, ſic oſtendit *ab Effectis*.

Pernicioſum eſt Achæis patere aditum Perſeo in Peloponneſum.

Sed per Societatis petitionem jam habet in Peloponneſum aditum.

Ergo ipſa petitio ſocietatis pernicioſa fuit Achæis.

Nam qui) *Propoſitionis* approbatio *a cauſa*.

Ii concionantem) *Aſſumptio*, quam illuſtrat *a Simili*.

Qui enim) In *contentione* probat *a conſequentibus*, rejiciendam eſſe Perſei ſocietatem, tali argumento:

Ea ſocietas nobis rejicienda eſt, quæ fœdus Romanum violat.

Sed per hanc Societatem fœdus Romanum violabitur.

Ergo eſt rejicienda.

Quis enim) *Aſſumptio*.

Niſi hoc) *Aſſumptionis* approbatio, quod bellum Perſeo futurum quamprimum ſit cum Romanis, idque confirmat *ab Effectis*.

Ego nihil) *Concluſio* Orationis.

Sententia.

Feræ beſtiæ ad fraudem ſuam poſitum cibum ſæpe aſpernantur, nos cæci ſpecie parvi beneficii ineſcamur.

ORATIO CLXVIII.

Qua Archo ſocietatem cum Perſeo ſuadet.

Loci communes *a contrariis*, *a cauſis*, & *a comparatione*.

Motus, *Confidentia*. Mores *hominis ſinceri*, *& non ingrati*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Difficilem) In *Exordio* ad avertendam invidiam,

diam, negat ullum eſſe periculum, ne ſocietate cum Perſeo fœdus Romanum violetur; ubi etiam Callicratem calumniæ, & malignitatis accuſat. *l.* 3. *c.* 14. *t.* 103. & 104.

Ac primum) *Contentio* ſtatim habet refutationem ejuſdem Argumenti, quod præcipuum fuerat adverſario, & ſic arguit a *cauſis*.

Quæ certa ſunt, majorem vim habent, quam quæ ſunt incerta.
Sed quæ pacem inter Macedonas, & Romanos pollicentur, certa ſunt, quæ bellum, incerta.
Ergo ſperare potius pacem debemus, quam bellum timere.

Cur quidem) Probat deinde, non eſſe Achæis rejiciendam amicitiam cum Perſeo *a Comparatione Minorum:*

Amicitia Macedonum minus eſt periculoſa nobis, quam aliis Græcis.
Sed alii Græciæ populi eam amicitiam colunt ſine periculo.
Ergo nos multo magis.

Opportuni) *Propoſitio* confirmatur primo a ſitu, & potentia Achajæ, & per *comparationem diſſimilium*.

Nihilo plus) Secundo, quod fideliores amici Romanorum ſint, quibus proinde minus ſuſpecti ſunt, quam Ætoli.

Fecerit) Sequitur argumentum *a contrariis*, tali ratione:

Inimici eſſe non debemus illi, qui amice nobiſcum agit. *l.* 2. *c.* 4. *t.* 24.
Sed amice nobiſcum agit Perſeus.
Ergo eidem inimici eſſe non debemus.

Fecerit) *Propoſitionis* approbatio *a contrariis*.

Quod Perſeus) *Propoſitio* ipſa cum *Aſſumptione*.

Cur) *Complexio*.

Quamquam) Idem confirmat *ab antecedentibus* meritis Regum Macedoniæ cum Achæis *per comparationem Majorum:*

Eorum meritorum memoria valuit vivo etiam Philippo.

 Ergo

Ergo multo magis regnante Perſeo.

Ne id quod) *Peroratio* habet repetitionem eorum, quæ ſupra dicta ſunt, utilem fore amicitiam Macedonum Achæis, & nullum adeſſe periculum violandi Romani fœderis. *Ex Ariſt. l.* 3. *c.* 19. *t.* 167.

Sententiæ.

Beneficiorum, quam injuriarum memoria diuturnior eſſe debet.

Commercium juris præbendi, repetendique etiam inter hoſtes eſſe poteſt.

In pace, etiam ſi odia non finiuntur, intermitti debent.

Ex Lib. 42.

ORATIONIS CLXIX.

Eumenis in Senatu Romano de Perſeo.

Argumentum.

Rex Eumenes, cum multa de conſiliis, & potentia Perſei dixiſſet, Patres adhortatur, ut mature illius conatibus occurrant.

Loci communes *ab Enumeratione.*

Motus, *Timor.* Mores *Viri, Amici*, & *Fidelis.*

Partes ſunt tres, *Inſinuatio*, *Narratio*, & *Concluſio.*

Non ego) Avertit ſuſpicionem calumniæ, & malevolentiæ.

Cernebam) Exponit, & narrat quecumque Perſeus inimico in Romanos animo patraverat, *lib.* 3. *c.* 16. *t.* 127. neque alia opus erat adhortatione ad bellum, cum ſupra potentem, & præmunitum, hic inimicum exhibuerit.

Hoc quam) *Concluſio* habet ſtudium Eumenis in Romanos, & votum Reip. ſalutare.

Spe novarum Tabularum) Quibus debitores non co-

cogerentur perſolvere creditoribus pecunias creditas cum uſuris.

Sententiæ.

Qui vana affert, fidem ſibi abrogat.
Turpe eſt non præmonere amicum, ut caveat.

ORATIONIS CLXX.

Sp. Liguſtini ad Populum

Argumentum.

Cum in delectu habendo multi appellaſſent Tribunos Plebis, Sp. Liguſtinus Magiſtratuum permiſſu hæc ad populum loquutus eſt.

Motus, *Gratia*, Mores *Viri modeſti*, & *bene meriti*.

Sp. Liguſtinus) Suæmet vitæ militiæque ordinem exponit, quot & quanta cum virtute ſtipendia fecerit, ut ſe dignum oſtendat, qui primum ordinem habeat, *l.* 2. *c.* 4. *t.* 25. hic tamen ſcire opus eſt, quomodo divideretur Exercitus apud Romanos.

Sed hæc) Paratum ſe præbet ad quemlibet ordinem capeſſendum, qui ſibi attributus fuerit, & ad idem ſuos commilitones hortatur.

Sententiæ.

Ea uxor optanda, quæ libera, pudica, & fœcunda ſit.
Omnem locum honeſtum ducas, quo Remp. defendas.

ORATIONIS CLXXI.

Martii ad Perſeum de belli cauſa

Argumentum.

CUm legati Romani in colloquium cum Perſeo veniſſent, ita eorum unus Martius belli, quod Macedoniæ imminebat áb Romanis, cauſas exponit.

Loci communes a *cauſis*, & a *ſimili*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *Narratio*, & *Epilogus*.

Exſpectari) In *Exordio* liberam orationem excuſat a neceſſitate: quærenti enim Perſeo cur armati in Græciam venirent, non poterat veras talis adventus cauſas non aperire; deinde a *cauſa finali*, ne punire armis neceſſe ſit, quem verbis non caſtigaverit, & illuſtratur a *ſimili*.

Ex quo) Narrantur Perſei crimina.

Hæc ne) In *Epilogo* repetit eamdem excuſationem, ſuumque in Perſeum ſtudium patefacit.

Sententiæ.

Orationis acerbitas etiam adverſus amicos ſubeunda, ſicut & Medici ſalutis cauſa triſtiora remedia adhibent.

Aut verbis caſtigandus eſt, aut armis, qui fœdus rumpit.

ORATIO CLXXII.

Perſei objecta a Martio crimina diluentis.

Loci communes a *cauſis*, & a *comparatione*.

Motus, *Lenitas*. Mores *ſimulantis innocentiam*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Bonam cauſam) *Exordium* habet querelam, quod ii-

iidem Romani ſibi futuri ſint accuſatores, & Judices; tria deinde genera criminum proponuntur.

Quid enim) De Eumene, Rammio, & Thebanis negat ſe reum eſſe poſſe, tali argumento.

Crimina, quæ probari non poſſunt, conviciantis ſunt, non accuſantis.

Sed hæc mihi objecta crimina probari non poſſunt.

Ergo iis, quippe conviciis, reus eſſe non debeo.

Scilicet) *Aſſumptionis* approbatio a *cauſis*.

Et Artetari) De Artetaro, quod ejus interfectores exulare in Macedonia permiſerit, ita primo ſe defendit a *Pari*.

Romæ, & in Italia tuti ſunt Exules ſine ulla veſtra culpa.

Ergo, quod & in Macedonia tuti ſint, non ſum reprehendendus.

Et hercule) 2. quia fruſtra exilii pœna daretur, ſi nullo in loco tuto Exules eſſe poſſent.

Ego tamen) 3. quia ſtatim ac fuerat admonitus a Romanis, eos ex Macedonia abire coegerit.

Et hæc quidem) De Abrupoli, jure ſe feciſſe contendit a *cauſis*:

Vim vi repellere licet.

Sed Abrupolis mihi vim, & bellum intulit.

Ergo vi, & armis licuit mihi eum repellere.

Nam ſi eſt) *Propoſitio*.

Cum Abrupolis) *Aſſumptio*.

At enim) *Prolepſis* de atroci nimium vindicta, cui ſatisfacit a *comparatione*, hoc argumento:

Gravius eſt venari bello victorem, & innocentem, quam victum, & nocentem.

Sed mihi victori, & innocenti hæc eadem acciderunt.

Ergo ille victus, & injuſte lædens ea ſibi accidiſſe queri non debet.

Non ſum eodem) Expeditionem in Dolopas duplici ratione defendit, tum quia regno Macedoniæ attributi fuerant a Romanis, tum quia Eu-

phranorem præfectum a ſe impoſitum interfecerant.

Ac cum proceſſiſſem) Iter Delphicum purgat a *cauſa finali*, quam fuiſſe juſtam oſtendit, & a temperantia in itinere a ſuis militibus ſervata.

Ætolis) Reliqua crimina, quippe nullius fere momenti, ſe jam diluiſſe per Legatos ait in Senatu Romano; ſimul Eumenem accuſat calumniæ, & malevolentiæ, de quo ſimilia aliquando dicenda prædicit.

Ego hæc) In *Peroratione* queritur de purgatione ſui minime efficaci propter præjudicia Romanorum: deinde Romanis nimiam exprobrat ſeveritatem, qui armis leviſſimas etiam culpas puniant.

Sententiæ.

Bona cauſa apud quoslibet agi poteſt.

Quæ verbo objecta ſunt, verbo negare ſatis eſt.

Qui multis gravis, & moleſtus eſt, multos etiam habet inimicos.

Ne in ſervos quidem ſæva, & injuſta imperia probantur.

Crimina talia eſſe ſolent, quales aures, & animi audientium ſunt.

ORATIONIS CLXXIII.

Perſei Regis ad Milites

Argumentum.

PErſeus equeſtri prælio ſuperior magnifice fortunam ſuam apud milites extollit, & inde totius belli eventum ominatur.

Loci communes ab *antecedentibus*.

Motus, *Confidentia*. Mores *ferocis Juvenis*.

Orationis talis eſt *Syllogiſmus* ab *antecedentibus*.

Qui Romanum vicit equitatum, certus eſt de belli eventu.

Sed nos vicimus Romanos Equites.

Er-

Ergo de felici belli eventu certi ſumus.

Præjudicatum) *Complexio*, quam deinde conſequitur *Propoſitionis* approbatio ab *Adjunctis*, & *Effectis*, fuga ſcilicet Legionum.

Sed facilius) Exponit, qua ratione in poſterum perſequi hoſtes velit.

Sententiæ.

Sæpe ex initiis eventus belli præjudicatur.
Vis, ac robur exercitus Equitatus eſt.

Ex Lib. 44.

ORATIONIS CLXXIV.

L. Æmilii ad Populum.

Argumentum.

PRofecturus ad bellum Macedonicum Æmilius, contra Vulgi rumores hac ad populum oratione ſe præmunit.

Loci communes a *Cauſis*, a *Diſſimili*, & ab *Effectis*.

Motus, *Confidentia*. Mores *Viri Sapientis*.

Tres ſunt Partes, *Exordium*, *Contentio*, & *Concluſio*.

Animadvertiſſe) *Exorditur* a ſpe tum ſua, tum populi de belli proſpero eventu, quam non inanem fore arguit a *cauſis*.

Vos quæ) Hortatur, ne vanis rumoribus fidem habeant, & alant credulitate, & ſermonibus, argumentum eſt ab *effectis*:

Illud perniciofum eſt, adeoque vitandum, quod victoriam corrumpit.
Sed vani vulgi ſermones victoriam ſæpe corrumpunt, & impediunt.
Ergo perniciofi, & vitandi.

Nam nunc) *Aſſumptionis* approbatio a *cauſis*; quod plerique famæ inſervientes Remp. male adminiſtrent; eam deinde amplificat figura hypo-

typoſi, & exemplo de Fabiana conſtantia reſpondet.

Non ſum is) Secundo arguit a *Diſſimili*, tali ratione:

- Duces admonendi ſunt in caſtris a Viris prudentibus.

Ergo non Romæ a Vulgo.

Itaque) Concluſio Orationis.

Sententiæ.

Rumores, quorum nemo eſt auctor, tua credulitate ne alas.

Nemo tam famæ contemptor eſt, cujus non obtrectatione debilitari animus poſſit.

Qui de ſua unius ſententia omnia gerit, ſuperbus eſt magis quam ſapiens.

ORATIONIS CLXXV.

Æmilii ad Milites de dilatione pugnæ

Argumentum.

CUm multis viſus eſſet Æmilius imprudenter pugnam recuſaſſe oblatam ab hoſtibus, ille vocata poſtero die concione rationem reddit ſui conſilii.

- Loci comunes a *cauſis*, ab *adjunctis*, a *repugnantibus*.

Motus, *Timor*, & *Confidentia*. Mores *prudentis ducis*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, & *Perorationem*.

P. Naſica) *Exordium* ſumitur a cauſa dicendi, reddenda eſt enim ratio illius conſilii, quod reprehendatur a multis, *lib.* 3. *c.* 40. *t.* 102.

Nam tantum) Duo facit in *contentione*, bene dilatam pugnam oſtendit, & argumento adverſariorum reſpondet. Primum illud ſic pertractat a *cauſis*:

Prudenter recuſatur pugna, ubi iniquo

Mar-

Marte pugnandum ſit.

Sed heri nobis iniquis conditionibus pugnandum erat.

Ergo prudenter heſternam pugnam recuſavi.

In qua me) *Aſſumptio*, quam amplificat ab *adjunctis*, comparando ſemper Romanos cum hoſtibus.

Jam omnium) 1. a diſpari militum numero.

Sed fuerimus) 2. quod feſſi longo itinere pugnaturi fuerant cum iis, qui animo, & corpore vigerent.

Quid quod) 3. quod incompoſiti cum multo ante inſtructis.

At hercule) 4. quod non ante munitis caſtris pugna conferenda foret, idque oſtendit admodum periculoſum ex inſtituto majorum, & *cauſa finali* muniendi caſtra ante prælium.

His difficult.) Argumentum, quo uſus fuerat Naſica in admonendo Conſule, ne ſcilicet ea nocte interpoſita abiret hoſtis, & tuto evaderet: cui ſic ipſe ſatisfacit a *Repugnantibus*:

Ille noctu abire noluit, qui & manſit venientibus nobis, & ſponte in aciem venit.

Sed hoſtis & manſit venientibus nobis, & in aciem copias eduxit.

Ergo certum erat, eum nolle clam noctu abire.

Ego autem) *Propoſitio*.

Quanto enim) *Propoſitionis* approbatio ab *adjunctis*.

Hæ dilatæ) *Peroratio*, & ut rationes ſupra allatas magis confirmet, ab *antecedentibus* probat, ſe pugnam, ſi non iniquis conditionibus conferenda ſit, nullo modo detrectaturum, *lib.* 3. *c.* 19. *t.* 165.

Sententiæ.

Non ignaviſſimus quiſque ad cuſtodiam ſarcinarum relinqui debet.

Inertes etiam, & imbelles bene comparati fortiſſimos vicerunt feſſos, & incompoſitos,

Ca-

Caſtra ſunt victori receptaculum, victo perfugium.

Ex Lib. 45.

ORATIONIS CLXXVI.

L. Æmilii ad Perſeum victum

Argumentum.

PErſeum captum cum filio, & in tabernaculum introductum ita primum caſtigat, deinde ſolatur Conſul Æmilius.

Prima percontatio) In primis igitur verbis caſtigat ejus temeritatem, quod ſine juſta cauſa, ætate virili, proindeque non per imprudentiam, expertus tum Romanorum fidem, tum belli incommoda, potentiſſimo Populo arma intulerit.

Utrumque) Secundo eum conſolatur, jubetque bene ſperare, deducto argumento a Romanorum clementia, quæ multos alios ſervaverit. *Ariſt. lib. 2. cap. 5. tex. 56.*

Exemplum) Tertio ſuos milites hortatur, ut memores quam inconſtantes ſint res humanæ, ſe modeſte gerere velint.

Sententiæ.

Temeritas eſt, quorum & vim bello, & fidem in pace expertus es, cum iis bellum, quam pacem malle.

Is demum vir erit, cujus animum nec proſpera fortuna ſtatu ſuo efferet, nec adverſa infringet.

ORA-

ORATIONIS CLXXVII.

Rhodiorum in Senatu Romano

Argumentum.

Rhodii, qui bello Macedonico faviſſe Perſeo arguebantur, proindeque omnia ſibi Romæ infeſta animadvertebant, ita ſuam cauſam agunt in Senatu.

Loci communes a *cauſis*, a *comparatione*, a *diſſimili*, & ab *effectis*.

Motus, *Miſericordia*, & *Lenitas*. Mores *hominum ſupplicum*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *Contentio*, & *Peroratio*.

Peccaverimusne) In *Exordio* ſe miſericordia dignos exhibent, quod omnes hoſtium pœnas patiantur, cum ſit adhuc incertum, an peccaverint. *Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *t.* 90. *&* 91. hoc autem amplificant a *comparatione* Macedonum, & Illyriorum.

Certe quidem) Defenſionis hunc ordinem ſervant, ut probent, 1. ſe nihil hoſtile admiſiſſe, 2. non defuiſſe Sociorum officio, 3. non publice peccatum fuiſſe, 4. excuſandam eſſe Legationis ſuperbiam. Prima igitur pars ita pertractatur a *cauſæ remotione*:

Iis non debetis inferre bellum, qui nihil in vos hoſtile admiſerunt. *L.* 1. *c.* 12. *t.* 227.

Sed nihil in vos hoſtile admiſimus.

Ergo hoſtes a vobis judicari non debemus.

Certe) *Propoſitio*, & ejus approbatio pluribus exemplis illuſtrata.

Quem tandem) *Aſſumptio*, quæ ſic probatur a *Diſſimili*:

Cum vobis favimus, Imperatores veſtros egregie adjuvimus.

Sed Perſeum nulla re juvimus.

Ergo illi non favimus, adeoque nihil in vos hoſtile admiſimus.

Quem-

Quemadmodum) *Propoſitio* comprobata a teſtimonio Ducum Romanorum, a rebus geſtis, & a præmiis, quæ fuerunt conſecuti.

Si quæ veſtra) *Aſſumptio*.

Quamquam) Secundam partem probant ab *Effectis*, tali ratione.

Ii non defuere ſociorum officio, qui omnia ſociis obtulere.

Sed ad omnia nos paratos Vobis exhibuimus.

Ergo ne ſociorum quidem officio defuimus.

Neque fecimus) *Complexio* utramque partem concludit.

Quid igitur) Tertiò privatorum culpam a publica cauſa ſejungunt, argumento a *Genere*:

Omnis Civitas habet improbos Cives, qui Plebem corrumpant.

Ergo & in noſtra Civitate fuerunt.

Etiam) *Antecedens* autem confirmatur per *comparationem Majorum*,

Non prœteribo) Quarto Legationis ſuperbiam excuſant multis rationibus. 1. quod privato conſilio Legatus tam ſuperbe locutus fuerit.

Sed tamen) 2. Quod non inimico in Romanos animo, cum eodem omnino & apud Perſeum fuerit.

Tam civitatum) 3. a *cauſis*, quod cum ſingulæ gentes ſua peculiaria vitia habeant, Rhodii natura ſuperbi ſint, cujus etiam ſuperbiæ ſatis jam pœnæ, & ignominiæ pependerint.

Superbiam) 4. Quod ſuperbia verborum nemini uni unquam fuerit capitalis, idque oſtendit a *Cauſis*, & *Exemplo Deorum*.

Voluntatis) Pravæ in Romanos voluntatis culpam defendunt dupliciter, tum quia minime hoc crimen capitale eſt, tum quia non omnes peccarunt, & ipſa Rhodiorum Civitas meritas de ſontibus pœnas jam ſumpſerat. Omnia ita ſunt per ſe manifeſta, ut non alia indigeant expoſitione.

Priorum noſtrorum) *Peroratio* lenes Judices facit, commemoratis Rhodiorum meritis, & oblata deditione voluntaria. *Ariſt. l. 2. c. 3. tex. 16.*

Sen-

Sententiæ.

Ideo ſæpe felicia bella eſſe ſolent, quia juſta ſunt.

Nulla eſt Civitas, quæ non improbos cives aliquando, & imperitam multitudinem ſemper habeat.

Superbiam verborum præſertim iracundi oderunt, prudentes irrident.

Si quis velit inimicum perire, ſi nihil faciat, quo id fiat, capitis damnandus non eſt.

ORATIONIS CLXXVIII.

Theodori ad ſuos Cives

Argumentum.

CUm Paſſaronem oppidum Epiri Anicius Prætor obſideret, Principes Civitatis clauſerant Romanis portas; deditionem ſuadet Theodorus quidam nobilis Juvenis.

Loci communes ab *Effectis*.

Motus, *Odium*. Mores *Viri increpantis*.

Hujus Orationis talis eſt *Syllogiſmus* ab *Effectis*.

Id recuſare non debetis, quod & utile eſt, & nullam turpitudinem habet.

Sed deditio utilis eſt Civitati, & nullam habet turpitudinem.

Ergo dedere nos Romanis debemus.

Quæ vos) *Aſſumptionis* approbatio quoad primam partem.

Quin aperimus) Secunda pars; non enim turpe nobis id facere, quod jam fecerit orbis terrarum.

Sententiæ.

Rabies eſt, paucorum hominum noxæ Civitatis acceſſionem facere.

Nos

Nos mori pro Patria, non Patria pro nobis perire debet.

ORATIONIS CLXXIX.

M. Servilii pro L. Æmilii triumpho

Argumentum.

CUm auctore Ser. Galba Tribus antiquarent Legem de Triumpho Pauli, facto concurſu Principum Civitatis in Capitolium, M. Servilius hanc ad Populum Orationem habuit.

Loci communes *a Cauſis*, *a Comparatione*, *ab Adjunctis*, *& Effectis*, *& a Diſtributione partium*.

Motus, *Pudor*, *& Ira*. Mores *viri juſti*, *& ingenui*.

Dividitur in tres partes, *Exordium*, *Contentionem*, *& Perorationem*.

Quantus) *Exordium* ſumitur a laude Æmilii, & reprehenſione Galbæ, ut alterum amore, alterum odio dignum exhibeat. *lib.* 3. *c.* 14. *t.* 98.

Servius quidem) Increpat Galbam in primis, quod non legitime accuſaverit Æmilium, (ubi advertendum diſcrimen, quo privati apud Prætorem, Magiſtratus apud Populum accuſationes inſtituebant.) deinde quod maligne, per quatuor horarum ſpatium innocentiſſimum reum vexando.

Quid interim) Prima defenſionis pars eſt ad togatum Populum, quam ſic pertractat ſumpto argumento *a Cauſis*:

Quæ ſunt digna laude, ſunt digna premio.
Sed crimina Æmilio objecta ſunt laude digna.
Ergo non pœna, ſed præmio eum afficere debetis.

In ſtatione) Criminum enumeratio, ex quibus veram laudem proficiſci, oſtendit ab *Effectis*, & *Exemplis* Fabii, & Minutii.

Tranſeatur) Alterum defenſionis membrum eſt ad

ad milites, quos coarguit, quippe de ſuo imperatore, & de Rep. peſſime meritos. Cęterum & hujus partis primum argumentum tale eſt *ab Effectis*.

Illud prohibere non debetis, quod vobis, & Pop. Romano glorioſum eſt.
Sed hic triumphus non tam Æmilio, quam vobis, & Populo Romano glorioſus erit.
Ergo illum impedire non debetis.

Erratis) *Aſſumptio*, quæ primo probatur ex eo, quod potuerat Paulus ſine auctoritate Senatus in monte Albano triumphare, ut alii etiam Duces fecerant, niſi hoc ad Militum etiam, & Populi gloriam pertinere judicaſſet.

Primum ne) 2. ex nota invidiæ, & ingrati animi, in quam Populus incurreret, ſi triumphus Æmilio negaretur. *l.* 2. *c.* 9. *t.* 149. idque confirmat multis exemplis.

Si infamia) 3. *a pari:* nam ſicut non de duce tantum hoſtium, ſed de omni gente victa triumphus agitur, ita non ſolus Dux victor, ſed univerſus Populus triumphat.

Militum quidem) Quoad Milites eamdem *Aſſumptionem* confirmat ab honore, quem ex triumpho conſequuntur, ubi utitur figura hypotypoſi, & *a cauſa finali*, cur ex Provincia deportati ſint, & non ſtatim Urbem ingrediantur.

Triumphatum) Secundum argumentum eſt *a Comparatione Minorum*.

Non eſt negandum dignoribus, quod minus dignis conceditur; *l.* 2. *c.* 6. *t.* 66.
Sed Æmilius longe dignior eſt triumpho, quam alii multi.
Ergo ſi iis triumphus conceſſus eſt, negari non debet Æmilio.

Aſſumptionem amplificat *ab Adjunctis* Regis Perſei, Macedoniæ, & militum per comparationes Minorum, & illuſtrat figura Proſopopeja.

Quid dein) Tertium eſt *a Cauſa materiali*:

Tunc non eſt negandus Triumphus, ubi omnia adſunt ad triumphum pertinentia.
Sed Æmilio adſunt omnia neceſſaria ad nobi-

biliſſimum Triumphum.

Ergo non eſt Æmilio negandus Triumphus.

Aſſumptionem pariter probat *a Diſtributione* partium accurata, & urget *a Comparatione* Regis Syphacis.

Ipſum L.) Quartum itidem eſt *a cauſis*, a meritis videlicet ipſius Imperatoris, & fine mittendi eum in Provinciam.

Et quidem) Quintum eſt *ab indignitate rei*; res enim erat indigna, tum Deos privari ſuomet honore, victimis, & epulis, quæ dari ſolebant a triumphantibus; tum etiam clariſſimum imperatorem privatum urbem ingredi, tanquam redeuntem rure, relictis tot opimis ſpoliis.

Et centurio) *Peroratio*, qua per apoſtrophen ad milites ſe ipſe comparat cum Galba, ne majoris apud eos auctoritatis ſint leviſſimi hominis verba, quam Oratio fortiſſimi viri, & Senatus univerſi preces.

Hoc quoque) Hoc eſt, cum in caſtris omnem vitam meam traduxerim, ex militiæ laboribus hujuſmodi etiam vitium corporis contraxi.

Sententiæ.

Severitas Imperii milites in officio continet.

Purum, & integrum debet eſſe judicium a favore, & odio.

Triumphus non imperatoris tantum, ſed & militum, & univerſi Populi decus eſt.

Omnium magnarum rerum & principia exordienda a Deo, & idem finis ſtatuendus eſt.

Sunt, qui nihil præterquam loqui, & ipſum maledice, & maligne didicerunt.

ORA-

ORATIONIS CLXXX.

L. Æmilii ad populum

Argumentum.

Æmilius poſt triumphum, quem duorum filiorum morte funeſtum egerat, data concione a Tribuno, hæc de rebus a ſe geſtis, & luctu domeſtico ad Populum loquitur.

Loci communes *ab Adjunctis*, *& a Comparatione*.

Motus, *Miſericordia*, *& Amor*. Mores *viri Conſtantis*.

Tres ſunt partes, *Exordium*, *Narratio*, *& Concluſio*.

Quamquam) In *Exordio* veniam petit differendi de rebus jam Populo notis, ut quo animo ipſe ſit, omnes intelligant.

Profectus) Exponit ordinem rerum a ſe geſtarum, eaſque amplificat a *Comparatione* aliorum Ducum, qui bellum Macedonicum adminiſtraverant, *ab Adjunctis* temporis, & loci.

Poſtquam) Domus etiam ſuæ luctum refert, & qua conſtantia tantæ excidium familiæ pertulerit, unde naſcitur *Miſericordia*. *Ariſt. l.* 2. *c.* 8. *t.* 89.

Duos enim) Ex duobus Filiis, quos in adoptionem dederat, alter Africanus, & Numantinus dictus eſt, alter Allobrogicus a rebus deinde geſtis, ut patet ex Epitome.

Sed hanc) *Concluſio*, qua oſtendit, in privatis infortuniis ſibi ſolatio eſſe publicam felicitatem.

Sententiæ.

Nimia fortuna ſuſpecta eſſe debet, nam ex ſummo retro volvi ſolet.

Privatas clades felicitas, & ſecunda fortuna publica conſolari debet.

FINIS.

I N-

INDEX

Locorum communium, ex quibus Orationum argumenta deſumpta ſunt.

A Definitione.

IN Orat. 115.

A partium Enumeratione

In Orat. 76. 83. 84. 104. 115. 123. 126. 149. 143. 162. 269. 179.

A Conjugatis.

In Orat. 101.

A Genere.

In Orat. 118. 128. 153. 164.

A Similitudine.

In Orat. 13. 21. 22. 31. 46. 55. 100. 108. 132. 137. 139. 142. 146. 150. 152. 171. 174. 177.

A Contrariis.

In Orat. 3. 7. 14. 17. 32. 28. 50. 43. 79. 117. 125. 163. 168.

Ab Adjunctis.

In Orat. 1. 2. 5. 7. 8. 9. 12. 16. 18. 24. 31. 33. 42. 44. 35. 47. 48. 49. 34. 59. 69. 70. 71. 73. 79. 80. 81. 84. 85. 87. 89. 92. 95. 96. 98. 100. 104. 105. 110. 111. 112. 113. 114. 116. 118. 122. 125. 126. 128. 132. 134. 144. 152. 157. 159. 161. 162. 163. 175. 179. 280.

Ab Antecedentibus.

In Orat. 16. 24. 32. 33. 36. 37. 44. 45. 60. 62. 64. 66. 68. 69. 81. 84. 87. 89. 90. 91. 92. 93. 97. 98. 100. 101. 104. 109. 113. 114. 121. 150. 151. 173.

A

A Conſequentibus.

In Orat. 9. 12. 13. 16. 27. 32. 42. 43. 50. 51. 55. 63. 64. 65. 69. 72. 75. 79. 81. 83. 85. 90. 97. 105. 110. 114. 123. 126. 127. 141. 162. 167.

A Repugnantibus.

In Orat. 6. 17. 23. 87. 156. 158. 162. 163. 175.

A Cauſis.

In Orat. 3. 4. 5. 7. 11. 21. 22. 29. 41. 46. 57. 63. 65. 69. 82. 94. 96. 67. 99. 103. 107. 111. 113. 114. 118. 119. 120. 122. 125. 126. 127. 128. 130. 131. 133. 134. 135. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 149. 150. 151. 153. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 168. 171. 172. 174. 175. 177. 179.

Ab Effectis.

In Orat. 4. 10. 13. 17. 19. 21. 22. 26. 27. 40. 43. 58. 61. 67. 70. 78. 82. 93. 97. 101. 106. 109. 111. 112. 115. 117. 118. 122. 124. 126. 127. 128. 129. 133. 135. 138. 139. 145. 148. 157. 158. 159. 162. 165. 167. 174. 177. 178. 179.

A Comparatione.

In Orat. 2. 3. 7. 9. 11. 13. 14. 20. 22. 27. 29. 32. 41. 44. 52. 61. 62. 64. 66. 68. 70. 71. 73. 79. 81. 82. 89. 92. 95. 98. 99. 100. 106. 108. 111. 113. 115. 116. 119. 121. 122. 127. 128. 129. 131. 133. 136. 137. 140. 141. 147. 148. 149. 150. 251. 152. 153. 155. 157. 158. 160. 161. 165. 168. 172. 177. 179. 180.

INDEX

Affectuum, qui juxta Ariſtotelis prҫcepta in hiſce Orationibus pertractantur.

Æmulatio. Orat. 20. 69. 73. 143.
Amor. Orat. 28. 57. 83. 88. 106. 112. 124. 135. 142. 144. 150. 154. 156.
Confidentia. Orat. 15. 18. 23. 31. 33. 34. 35. 37. 41. 44. 45. 54. 68. 69. 70. 94. 96. 98. 104. 105. 110. 114. 119. 121. 129. 138. 140. 141. 174.
Contemptus. Orat. 139. 151.
Gratia. Orat. 67. 77. 84. 128. 132. 149.
Indignatio. Orat. 3. 6. 7. 12. 22. 25. 26. 27. 94. 127. 137. 152.
Invidia. Orat. 50. 153.
Ira. Orat. 4. 9. 13. 19. 36. 58. 49. 61. 67. 70. 71. 76. 101. 102. 107. 127. 133. 136. 152. 179.
Lenitas. Orat. 17. 30. 103. 128. 132. 147. 156. 165. 172. 177.
Miſericordia. Orat. 2. 10. 38. 43. 51. 55. 56. 81. 84. 89. 95. 97. 115. 116. 123. 130. 161. 162. 180.
Odium. Orat. 3. 29. 61. 63. 78. 82. 99. 119. 122. 124. 131. 163.
Timor. Orat. 1. 5. 8. 12. 16. 21. 27. 39. 48. 50. 52. 63. 64. 65. 75. 79. 85. 87. 92. 93. 94. 111. 113. 118. 131. 122. 126. 134. 162.
Verecundia. Orat. 6. 11. 13. 14. 21. 23. 24. 32. 33. 37. 46. 48. 58. 72. 80. 86. 91. 109. 111. 117. 120. 125. 133. 136. 160. 179.

I N D E X

Morum, qui ex Orationibus T. Livii erui poſſunt.

Civis boni. Orat. 5. 12. 17. 21. 47. 55. 86. 126. 143. 165.
Ducis egregii. Orat. 33. 69. 91. 98. 104. 110. 129.
Ducis indulgentis. Orat. 20.
Ducis irati. Orat. 109.
Ducis magnanimi. Orat. 42. 70. 114. 151.
Ducis prudentis. Orat. 24. 34. 44. 59. 67. 94. 96. 105. 134. 164. 175.
Ducis ſeveri. Orat. 50. 111.
Judicis irati. Orat. 52.
Juvenis pudici. Orat. 106.
Juvenis ferocis. Orat. 173.
Matronæ caſtæ. Orat. 4.
Matronæ gravis. Orat. 10.
Patris miſeri. 161. 166.
Patris pii. Orat. 2. 28.
Principis boni. Orat. 88.
Senatoris providi. Orat. 63. 64. 87. 113.
Senatoris ſeveri. Orat. 82.
Sponſi pii, & ſoliciti. Orat. 15.
Viri amici. Orat. 122. 134. 169.
Viri aſtuti. Orat. 75. 172.
Viri benemeriti. Orat. 153. 170.
Viri candidi. Orat. 1. 56. 58. 77. 130. 131. 136. 160. 168. 179.
Viri conſtantis. Orat. 14. 49. 47. 100. 138. 145. 180.
Viri deſperantis. Orat. 84. 107.
Viri ferocis. Orat. 71. 72. 73.
Viri fortis. Orat. 41. 80. 141.
Viri grati. Orat. 112. 168.
Viri gravis. Orat. 3. 13. 18. 39. 58. 102. 124. 127. 133. 139.

Viri imperterriti. Orat. 23. 48. 68. 101.
Viri inimici. Orat. 155.
Viri juſti. Orat. 29. 46. 69. 62. 65. 99. 132. 142. 152. 156. 157.
Viri liberi. Orat. 150.
Viri militaris. Orat. 31.
Viri miſeri. Orat. 115.
Viri moderati. Orat. 19. 30. 35. 51. 128. 148.
Viri magnanimi. Orat. 9. 53. 119. 154.
Viri modeſti. Orat. 1. 38. 61. 149. 170.
Viri nobilis. Orat. 7.
Viri popularis. Orat. 22. 26. 37. 78. 83.
Viri prudentis. Orat. 6. 11. 16. 27. 32. 45. 66. 79. 92. 93. 103. 108. 117. 121. 125. 138. 140. 146. 167.
Viri Sapientis. Orat. 118. 158. 174.
Viri Seditioſi. Orat. 35. 36. 76.
Viri ſeveri. Orat. 40. 53.
Viri ſoliciti. Orat. 85. 162.
Viri ſupplicis. Orat. 43. 81. 89. 95. 97. 116. 124. 147. 177.
Viri turbati. Orat. 120. 159. 173.

FINIS.

IN-

JO. CLERICI IN T. LIVIUM NOTÆ.

IN LIBRUM I.

C. I. Q*Uibus ab immenſo prope errore &c.*) *Immenſum* illum *errorem* non exprimit *Livius*, ſuperioribus verbis; quibus in Macedoniam, Siciliamque, ac tandem Laurentem agrum appuliſſe Trojanos dicit. Sed loca, in quibus Æneas urbes condere voluit, attigiſſe contentus, cetera prætermiſit, quæ vulgo ſat nota erant. Multas alias terras petierat Æneas, ut docebit *Dionyſius* Halicarn. Lib. 1. c. 47. & ſeqq. Hinc *Virgilius*, qui non omnia finxit; ſed in multis antiquam famam ſequutus eſt, paſſim *longos* Trojanorum *errores* memorat, quos ideo etiam *Livius immenſos* vocavit. Errores autem illi non a Sicilia demum cœperunt, ſed ab ipſo diſceſſu ex Troade; neque enim *immenſus error* fuit navigatio ex Sicilia in Africam, a Sicilia parum remotam, nec *Livius* fictum iter in Africam verum credebat. Itaque nihil hic mutandum, nec refingenda mens *Livii*.

II. *Quia Deus auctor culpæ honeſtior erat*) Hac de re copioſe actum eſt ad *Heſiodi* Theogoniam, v. 940. Cum Veſtalis aut Amulium, aut Sacerdotem Martis, aut alium neſcio quem patrem puerorum prodere non auderet, dixit e Marte conceptos fuiſſe; quam fabulam ejus amici, ſimulata credulitate, ut propinquæ ſuæ ſaluti ac honori conſulerent, adjuverunt & propagarunt. Deinde indole bellicoſa utriuſque pueri, rebuſque geſtis Romuli, confirmata eſt. *Tum hoc*, ut cum noſtro loquar Præf. *gentes humanæ paſſæ ſunt*

dici *æquo animo quam Imperium* Populi Romani *patiebantur*. Vide cap. 15.

VI. *Urbis condendæ.*) Mirum eſt ingenioſiſſimum & eloquentiſſimum Hiſtoricum ſcribentem eo ævo, quo viri docti de ætate Urbis ſcripſerant, hic non indicaſſe Olympiadem, annumque Olympiadis, quibus conditam Romam putabat; aut certe annos ad ſua tempora ab Urbe Condita elapſos. Nunc *Livii* ſententia nobis eſt ex aliis locis, in quibus obiter ea de re loquitur, colligenda; quemadmodum fecit vir doctiſſimus *Henr. Dodvvellus*, Diſſ. x. de Antiquis Romanorum Cyclis, ubi oſtendit *Livium* ſequutum eſſe Æram Catonianam, quæ Varroniana duobus annis brevior eſt, cœpitque a Palilibus anno I. Olympiadis VII. Eum in marginibus Livii ſequuti ſumus. Vide primi hujus libri cap. 60.

VII. *Templa capiunt.*) Hoc eſt Palatinum & Aventinum montes, quaſi loca apta ad captanda auguria, deligunt. Adi *Feſtum* in *contemplari*, & *Varronem* lib. VI. de L. L. Vox eſt auguralis. Vide & cap. 18. ubi inauguratio Numæ.

VIII. *Jura dedit.*) Qualia eſſent illa jura nemo non optaret a *Livio* traditum, ut & artes, quibus regnum adminiſtravit Romulus. Profecto *Dionyſius* Halicarnaſſeus ea de Romulo narrat, quæ oſtendunt non belli tantum, ſed etiam pacis artibus ornatiſſimum fuiſſe, quæ apud eum legi poterunt. *Livius* videtur rerum bellicarum narratione magis delectatus, ideoque alias fere prætermiſiſſe. Multæ in his erant plebi Romanæ ſat notæ, & pleræque aridum argumentum eloquentiam libenter oſtentanti ſuppeditabant. At Græci aliter ſenſerunt, quod ignota ſuis ſcriberent, & ubique in Hiſtoria non uſque adeo eloquentiæ laudem captarent: eſtque cur iis propterea gratias habeamus, multa enim abſque iis ignoraremus.

VIII. *Natam e terra ſibi prolem*) Non ſunt mentiti conditores urbium, qui hac in re neminem æqualium potuiſſent fallere, & qui de poſteris decipiendis minime, ut puto, cogitabant. Sed

Sed poſteri, mutatis linguis, antiqui ſermonis parum periti, Majorum ſuorum verba, & ore traditas hiſtorias perperam interpretati ſunt. Priſca ætas *populum terræ* vocaverat incolas cujuſvis tractus, quos poſteritas putavit abſurde e terra natos, fabulamque ex re veriſſima finxit. Vide *Platonem* l. 3. de repub. ſub finem. Quod autem dixi de ſermone priſcorum mortalium, id nititur linguæ Hebraicæ uſu, ac proinde etiam Phœniciæ; quæ eadem fuit, & quam colonis ſuis per omnia pene interni maris littora late ſparſerant Phœnices, ut in *Chanaane* oſtendit Vir ſummus *Sam. Bochartus*.

XIII. *Cum populum in curias triginta divideret*.) De ambiguitate vocis *Curia*, vide *G. J. Voſſium* in Etymologico. Hoc loco ſignificat decimam partem Tribus. Nam Romulus diviſo Populo Romano in partes tres, quas a numero *Tribus* dixit, ſingulas Tribus iterum diviſit in partes denas; quibus ſingulis Curiis ſacra ſua partitus eſt, attributis Diis & Heroibus quos colerent, locisque in quibus cultus ille celebraretur, & ſumtibus unde victimas, aliaque neceſſaria emerent. Idem vir doctiſſimus obſervat Curiis omnibus nomina non eſſe facta a Sabinis, quod oſtenderunt *Dionyſius* & *Plutarchus*; ſed nec de omnibus omnino curiis adfirmat hoc *Livius*, qui ut verum dixiſſe videatur, ſatis eſt aliquot Curiarum nomina e matronarum illarum nominibus deſumta. Ceterum vide *Feſtum* & *Voſſium* ad vocem *Curia*.

XV. *In quadraginta deinde annos*. Intelligendum Numæ regnum, quod 42. annorum fuiſſe fertur. Vide cap. 21.

XVI. *Mirum, quantum illi viro nuntianti hæc fidei fuerit*.) Ita recte *J. F. Gronovius* conjecit, cum antea legeretur fides; quod cur non eliminarit e *Livio*, non intelligo, cum ſolæca ſit oratio, *quantum fides fuerit*. Sic *Juvenalis* ſat. 3. 143.

Quantum quiſque ſua nummorum ſervat in arca;
Tantum *habet* & fidei.

XVII. *Pervenerant.*) Suſpicor legendum *prævaluerant*, hoc eſt, plus valuerant quam totius ordinis auctoritas. Multoties uſus eſt *Livius* voce *prævalidus*, quamquam verba *prævaleo* & *prævaleſco* frequentiori in uſu fuiſſe ſequentibus ętatibus, quam Liviana non ignoro. Optimo tamen ævo ignota non fuiſſe oſtendit *J. G. Voſſius* l. 7. de Vitiis ſermonis. Fuit & cum ſuſpicarer *pervaluerant*, hoc eſt, ſatis validæ erant, aut vires neceſſarias adquiſiverant; ſed exempla vocis ceteroquin analogicæ deſunt.

XVII. *Uſurpatur idem jus, vi ademta.*) Hoc eſt, idem quod attinet ad formam & rationem externam agendi, fit, quamvis nunc ſenatui ſit *vis ademta*; cum nihil ab eo fiat, niſi nutu Principis. *Vis* pro auctoritate ſumitur, ut infra cap. 43. *Viritim ſuffragium eadem vi... datum, eſt... vis omnis penes primores civitatis eſſet.* Si tempore *Livii auctor eſſe* Senatus noluiſſet in Legibus, & Magiſtratibus rogandis, prout volebat Auguſtus, perinde fuiſſet; auctoritas enim Senatus dicis cauſa tantum adhibebatur, nec vim ullam habebat, diſſentiente Auguſto. Vide *Suetonium* in Auguſto c. 40. & ad eum *Iſ. Caſaubonum*.

XIX. *Simulat ſibi cum Dea Ægeria.*) Vide & infra cap. 21. Si hoc ipſe jactavit Numa, non ſuperſtitioſum, ſed impoſtorem eum fuiſſe judicemus oportebit. Confirmari hoc videtur eo quod dicitur de libris ejus l. 40. 29. Si quos fructus ex ſuperſtitione præſentes collegit, Reipub. poſtea vehementer nocuit. Prava hæc fuit ſapientia commentitiis ſuperſtitionibus animos plebis illaqueare, potius quam rectis inſtitutis ad melius de Deo ſentiendum adducere. Sed forte Numa ipſe meliora non norat; facilius enim illis temporibus fuit dicere, *quid non ſit Deus*, *quam quid ſit*. Vide *Cic.* de Natura deor. lib. 1. cap. 21.

XIX. *Solſtitiali circumagitur orbe.*) Hoc eſt, a ſolſtitio hiberno ad alterum ſolſtitium hibernum porrigitur. Hic eſt *orbis ſolſtitialis*, ſeu vices ſolſtitiorum in orbem redeuntium. Quod non nota-

târem, niſi viderem a magnis Criticis minus intellectam hanc rem fuiſſe. De ceteris conſulendi Chronologi, & præſertim *Henr. Dodvvellus* diſſ. 10. de Cyclis.

XIX. *Quia aliquando nihil cum populo agi utile futurum erat.*) Pertinet hoc potiſſimum ad libertatis tempora, quibus, ob ſeditioſorum magiſtratuum molimina, utile erat dies quoſdam eſſe, quibus cum populo agere non liceret; ut bonis civibus tempus ad impediendum violentorum conſiliorum exitum ſuppeteret, quod dies nefaſti ſuppeditabant. Sed neſcio an tempore Regum ejuſmodi re ulla opus eſſet.

XXI. *Romulus ſeptem & triginta.*) Mirum eſt tam alieno loco hoc dici, ſuo vero omiſſum; quod commodiſſime, narrata Romuli conſecratione, memorari potuit, & niſi fallor, debuit.

XXII. *Imperitabat tum C. Cluilius Albæ.*) Mirum eſt Albanum regnum, poſt Numitoris a nepotibus reſtituti mortem, ad Romulum devolutum non eſſe, cum ejus familiæ hereditario jure antea fuiſſet. Si cauſam ejus rei norant Hiſtorici, digna erat, quæ paucis diceretur. Sed rei tam antiquæ memoriam jam olim intercidiſſe putarim.

XXIII. *Ab Albanorum ſtirpe Regum* &c.) *Livius oriundos Romanos* ab Albanis Regibus dicit, eadem figura, qua c. 16. eoſdem *progeniem* Romuli vocat.

XXVI. *Horatio perduellionem judicent.*) Hoc eſt, qui judicent, in cauſa Horatii, an ſit inſtar *perduellis*, ſeu hoſtis habendus, ac proinde occidendus. *Perduellionis* crimen tunc dicebatur quodvis flagitium, cui pœna capitis, quaſi facto cuipiam hoſtili impoſita erat. Poſtea *perduellio* dictum eſt crimen majeſtatis. Gloſſæ Veteres; *Perduelliones*, οἱ κατὰ τοῦ δήμου τῶν ῥωμαίων βουλευόμενοι ἢ κατὰ βασιλέων. Vide & G. J. *Voſſium* in Etymol. ad vocem *bellum*.

XXIX. *Albam.*) Mendum hic erat in Gronovianis Editionibus, quæ habebant *Albani*. Data opera hoc a *I. F. Gronovio* mutatum exiſti-

ſtimabam, cum in erratorum indice non exſtaret. Sed res ipſa & aliæ Editiones incuria tantum mendum hoc ejus Editioni inſediſſe oſtendunt; quam ſane doctiſſimo viro exprobrare nolim; quis enim in talibus non peccat? Humanitatem omnem exuerunt, qui ejuſmodi peccata viris doctis exprobrant.

XXIX. *Unaque hora quadringentorum annorum &c.*) Parva fuit urbs, ſi una hora dirui potuit, ſed eſt hiperbole in hiſce omnibus. Contra *quadringentos* annos dixit pro *quingentis*, ut liquet ex Chronologia Dionyſiana, quam vide.

XXX. *Valuit...pacta cum Romulo induciarum fides.*) Atqui ſub hoc ipſo Tullo fractam memorat *Livius* cap. 27. & ſeq. Aut ergo memoria hic eum feſellit, ut putabat *Henr. Glareanus:* aut renovatas eaſdem inducias, poſt bellum, intelligit. Eædem autem habentur, quia a Romulo cœperant.

XXXI. *Lapidibus pluiſſe.*) Aut poſteri majorem & duriorem ſolito grandinem male lapidem interpretati ſunt, cum legerent *ſaxeam grandinem* cecidiſſe, ut in ſcriptore de Bello Africano c. 47. aut fraude jacti fundi ex occulto lapides, inſtar grandinis cadere viſi. Pecuarii & ſacerdotes fraudium ejuſmodi auctores fuiſſe videntur, quia illi pecudes ſuas facilius vendebant, hi carnibus earum epulabantur. Ubi multorum quippiam verum videri intereſt, numquam deſunt qui verum adfirment, aliiſque perſuadeant.

XXXI. *Commentarios Numæ.*) Iidem fuiſſe non videntur ac libri cum Numa ſepulti. De quibus l. 40. cum Tullus ſuperſtitioſos neſcio quos ritus in commentariis Numæ invenerit, libri vero ſepulti ad Religionum diſſolutionem facere viderentur. Vide & c. 32.

XXXII. *Quarum rerum &c.* ad *cenſes.*) Eſt hæc formula elliptica, quam ita ſupplendam putarim: *Quarum rerum*, *litium*, *cauſarum* LEGES *condixit paterpatratus populi Romani Quiritium patri-*

tri-

tripatrato priſcorum Latinorum, hominibuſque priſcis Latinis; quas res dari, fieri, ſolvi oportuit, ET quas res nec dederunt, nec fecerunt, nec ſolverunt; De IIS dic quid cenſes. De conditione legum fœderis facta a patre patrato Vide c. 24.

XXXIII. *Aventinum.*) Intellige *jugum*; nec miraberis cum *Glareano*, cur *Livius* genere neutro Aventinum dicat.

XXXIV. *Aquila ſuſpenſis dimiſſa leniter alis.*) Videor mihi hic Poetæ cujuſpiam verba olfacere, qualia eſſent in deſcriptione hujus hiſtoriæ.

------ Jovis ales
Cælo ſuſpenſis demiſſa eſt leniter alis.
Aufert illa apicem volitans, apteque reponit;
Tum ſublimis abit &c.

& res & verba Poetam magis decebant, quam Hiſtoricum.

XXXVI. *Haud cunctanter diſcidiſſe cotem ferunt.*) Recte addit *ferunt*. Alioqui Ciceroniana illa ei objiceremus de Divin. lib. 2. cap. 38. *Contemne cotem Attii Navii; nihil debet eſſe in philoſophia* (tu dic in Hiſtoria) *commentitiis fabulis loci.* Sed cum antiquiſſimorum temporum Hiſtoriæ multas haberent fabulas, non potuerunt a recentioribus omnes prætermitti. Satis eſt, ſi modo ex antiqua fama ſe eas narrare Hiſtoricus teſtetur, non quod credat veras, ſed ut oſtendat, quæ fuerit ſuperiorum ætatum aut credulitas, aut in mentiendo ſecuritas. Statuam Attio poſitam non negarim, ſed ab æqualibus in memoriam miraculi ſibi comperti non credo. Poſtea a credulis, aut fraudulentis hominibus factum hoc fuerit.

XXXIX. *Prodigium viſu eventuque mirabile fuit.*) Hoc ſerio narrare videtur *Livius*, quod æque veriſimile eſt, ac ſimilis narratio de Aſcanio, quam habet Virg. Æneid. 2. 680. & ſeqq. At cautius paullo loquitur lib. 25. cap. 39. ubi iterum ſimilia de L. Martio. *Apud omnes*, inquit, *magnum nomen Martii ducis eſt*, *& veræ glo-*

gloriæ ejus etiam miracula addunt, flammam ei concionanti fuſam e capite ſine ipſius ſenſu.

XLII. *Jam enim induciæ exierant.*) Si intelligantur induciæ in centum annos iis a Romulo datæ ut ſupra cap. 15. jam dudum erant elapſæ; datæ enim erant non ſerius anno U. C. 37. qui ultimus fuit Romuli, & jam annus agebatur ab U. C. minimum 176. qui primus Servii Tullii fuit. Sed forte productæ fuerant induciæ, cum fractæ fuerant ſub Tullo. cap. 27. & iterum inſtauratæ.

XLIII. *Centum millium æris.*) Prima claſſis *centum millium æris* dicitur *Dionyſio centum minarum*, quod conficit Hollandicæ monetæ, neglectis fractionibus, ſummam 3000. florenorum. Secunda claſſis fuit *ſeptuaginta quinque millium* æris, aut *ſeptuagintaquinque minarum*, hoc eſt florenorum 2250. Tertia claſſis fuit *quinquaginta millium æris*, *ſeu quinquaginta minarum*, hoc eſt florenorum 1500. Quarta claſſis fuit *viginti quinque millium æris*, ſeu *vigintiquinque minarum*, hoc eſt, florenorum 750. Quinta, ex *Dionyſii* calculo, *minarum duodecim & dimidiæ*, hoc eſt, florenorum 375. ex *Livii* vero ſententia *undecim millium æris*; ſeu undecim minarum, hoc eſt, 330. florenorum. Hæ fuerunt facultates, prout erant illa tempora, quibus rarior fuit pecunia, civium Romanorum in quinque claſſes diſtributorum. Intelligenda autem eſt ſors uniuſcujuſque claſſis, non fructus annuus bonorum, ne quis voce *cenſus* fallatur. Hæc ex calculo Gronoviano; a quo quamvis *D. Gaſſendi*, & *J. Gravii* calculi nonnihil recedant, nemo tamen ita diffidet, ut ex ejus abaco centum millia æris conficiant Gallicæ Monetæ hodiernæ libras Turonenſes 65625., ut habet vir doctus, qui in Gallia edidit *Livium* in uſum *Delphini*, hoc eſt, pluſquam 54000. florenorum Hollandicorum, quę ſumma tanta eſt, ut forte nemo tunc civis Romanus eam habuerit. *Gaſſendus* cenſet centum millia æris confeciſſe Gallicæ Monetæ libras 372. *Iſ. Barrowius*, in abaco

ad

ad calculum Gravianum confecto, 522. libras Anglicanas.

XLIII. *Scutum pro clypeo.*) *Clypeus* fuit rotunda forma, ſcutum oblonga, ſive ovatum eſſet ſive imbricatum. Qua de re vide *Juſt. Lipſium* de Militia Rom. l. 3. d. e.

XLIII. *Dena millia æris.*) Hoc eſt, monetæ Hollandicæ trecentos florenos; unde colligere licet raros tum fuiſſe in Italia equos.

XLIII. *Bina millia.*) Ejuſdem monetæ ſexagenos florenos. Hos videntur ſolviſſe viduæ Equitum Romanorum.

XLIV. *De incenſis.*) De non cenſis, qui & militia & omnibus honoribus erant excluſi, quippe numero civium non habiti. Miror *Livium* antea non dixiſſe quænam lex illa eſſet; eſt enim rectæ narrationis regula nihil in ſequentibus dicere, quod non ex antecedentibus intelligi queat, aut certe quod non exponatur, ubi primum occaſio poſtulat.

XLIV. *Suovetaurilibus.*) Mactatis tauro, ariete & hirco, ut docet *Dionyſius* lib. 4. cap. 22. Pro hirco, alii verrem dicunt, quod verius videtur. Vide *Juſt. Lipſium* ad *Tacitum*, Hiſtor. lib. 4. cap. 53.

XLV. *Cujus Civitatis.*) Multo maluiſſem a *Livio* bonas leges Servii Tulli copioſius expoſitas quam inania prodigia & vaticinia narrata fuiſſe. Verum eo *Livii* ferebatur animus, ejuſmodi ſuperſtitionibus captus.

XLVI. *Pluribus tamen auctoribus filium ediderim.*) Non fuit pluribus auctoribus fides habenda, dicentibus quod vix fieri potuit, ut egregie oſtendit *Dionyſius* Halicarn. lib. 5. cap. 6. & 7.

XLVI. *Junguntur nuptiis.*) Intelligendi *L. Tarquinius & Tullia Major*, quorum nomina prætermiſit *Livius*; quia ex antecedentibus & re ipſa facile poterant ſuppleri: neque enim mortui connubio junguntur. Quiſquis leget attentius *Livium*, multa exempla ejuſmodi ambiguitatis in eo inveniet.

XLVII.

XLVII. *Se eſſe Priſci Tarquinii filium &c.*) Quantum abſim ab eorum inſania, qui Veteres Scriptores ſpernunt, omniaque æqualibus ſuis, ſuæque experientiæ tribuunt, ſatis ex editis a me opuſculis conſtat. Sed a directis orationibus abſtinuiſſe Hiſtoricos mallem, cùm aliis de rationibus, tum quia ex ingenio fictis ratiocinationibus eos, de quibus agunt, inducunt utentes, aliquando contra hiſtoriæ fidem. Sic hoc in loco Tullia L. Tarquinio objicit, quod parum memor eſſet *ſe eſſe Priſci Tarquinii filium*, cum nepotem dicere debuiſſet. Ignoſco errori Hiſtorici, ſed errorem ſuum cum iis, qui errare non potuerunt, communicanti vix audaciam condono. Merito *Dionyſius Fabio Pictori*, quem ſequutus eſt hic *Livius*, exprobrat *laboris impatientiam in quærenda hiſtoriæ veritate*, *ἐν ταῖς ἱσορίαις τὸ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας ἀταλαίπωρον*.

XLVII. *Minorum gentium*.) Hoc eſt, familiarum quas Tarquinius Priſcus in Senatum allegerat; quæ cum hoc beneficio Tarquiniis devinctæ eſſent, facilius juvenis regii blanditiis, promiſſiſque capi poterant, ſpe præſertim amplificandæ dignitatis, augendarumque fortunarum. Vide *Ciceronem*, Ep. Famil. l. 9. Ep. 21. & infr.

LI. *Diverticuli*. Idem aſt ac *diverſorium*. *Dionyſius καταλύσειν* in hac hiſtoria habet. Alioquin, ut notum, *diverticulum* eſt ſemita, qua a via publica divertimus.

LI. *Caput aquæ Ferentinæ*) Rem paullo aliter deſcribit *Dionyſius* l. 4. c. 48. ubi habet: *εἰς βάραθρόν τι καταβάλλουσι καὶ ἐπισκάψαντες ἔτι ζῶντα εἰς τὴν γῆν διαφθείρουσι παραχρῆμα*, *in barathrum quoddam dejiciunt & defoſſum adhuc vivum in terram occidunt*.

LII. *Ex binis ſingulos faceret, binoſque ex ſingulis*.) Cum manipuli eſſent centum virorum, e manipulo Romano quinquaginta viros ſumſit, totidemque e Latino, & ſic *e binis ſingulos fecit*. Rurſus e quinquaginta Latinis, totidemque Romanis alterum manipulum conflavit, ac proinde

inde *binos e ſingulis*, ſeu milites ſingulorum manipulorum in binos diviſit. De manipulo vide *Lipſium* de Militia Rom. l. 2. Dial. 3. qui inſtitutum hoc Tarquinii poſtea non obtinuiſſe oſtendit.

LIII. *Quadringenta talenta*. Hoc eſt ex auro, argentoque captivo redegit ſummam florenorum Hollandicorum 720000.

LIV. *Dii dediſſent*.) Cum peſſimis artibus eam poteſtatem Gabiis eſſet, conſequutus, mirum eſt hominem *Diis* eam acceptam referre; niſi *diis* tribuat, quod non impediviſſent, quomodo maxima quæque ſcelera eis poterant tribui; aut niſi Deos ſe haud multo meliores eſſe putarent, quod ex myſthica Theologia intelligere licet.

LV. *Exaugurare*.) Nimirum, non ſine augurio capta illa loca fuerant, ut in iis Templa ædificarentur. *Exaugurabantur*, ſimili ritu, dum aves conſulebantur, ut ex iis intelligere liceret, utrum Diis, quibus areæ Templorum conſecratæ erant, volentibus, alii Deo eas conſecrare liceret. Si addicerent aves, hoc eſt, ſi faverent, ex augurali diſciplina, alii Deo conſecrabantur; ſin minus, intactæ relinquebantur, ne ira Deorum, ſedes ſuas relinquere nolentium, moveretur. Rem ita ſe habuiſſe ex hoc loco adtente lecto, quivis deprehendet.

LVI. *Reſponſa ſortium*.) *Sortibus* jactis, quibus certa quædam ſignificatio tribuebatur, multa reſponſa a Sacerdotibus edebantur, ideo & *ſortes* quodvis oraculum ſignificavit, etiam ubi voce reddebatur, ut *Delphis*. Vide paullo inferius. Sic apud *Ovidium* Metam. 1. 368. *auxilium per ſacras quærere ſortes*, eſt ſciſcitari oraculum Themidis voce reſponſuræ; quæ poſtea (v. 381.) *ſortem dedit*, cum clara voce reſpondit: *diſcedite Templo* &c. De ſortibus vero adi *Ant. van Dale* diſſ. 1. de Oraculis c. 14.

LVI. *Quod ea communis mater &c.*) E Deucalionis fabula repetita hæc fictio videtur. Vide *Ovidii* Metam. l. 1. 393.

L I X. *Tribunum Celerum.*) Non poterat Comitia vocare, niſi qui Magiſtratum gereret. *Celeres* autem erant a Romulo inſtituti trecenti ad *cuſtodiam corporis*, ut docet *Livius* ſupra c. 15. Hinc liquet, præſidium hoc ſubſequentibus Regibus etiam fuiſſe. Sic quoque *Dionyſius* Κελερίων ἄρχοντα Brutum vocat, non Καλλερίον, quæ vox nihili male fuerat *ſacerdotum* verſa, ut recte ab erudito viro *Joan. Hudſono* obſervatum. Vide Dionyſ. l. 4. c. 71.

L X. *Exactique inde liberi Regis.*) Mirum eſt *Livium* non dixiſſe Tarquinium ipſum, urbe excluſum, in caſtra redire conatum, excluſum quoque iis fuiſſe; tum etiam Romanos, fœdere cum Ardeatibus facto, obſidionem ſolviſſe. Sed multas alias circumſtantias ab eo omiſſas ex *Dionyſio* liquet, quem adi.

L X. *Duo conſules.*) Ab hoc anno, in ſumma pagina (*ſuæ ſcilicet Livii editionis*) annos Æræ Catonianæ, auctore eruditiſſimo viro *H. Dodwello*, adſcripſimus. Hic annus fuit Periodi Julianæ 4207. Olymp. 67. 1. 2. Ante Chriſtum 507. Æræ Catonianæ 245. Varronianæ 247.

L X. *Præfecto Urbis.* Interrege a Bruto prodito, ſi Dionyſio credimus, l. 4. c. 14.

IN LIBRUM II.

C. V. M*Iſerebat non pœnæ magis homines, quam ſceleris.*) Miſeros eos cenſebant non tantum quod in prima adoleſcentia nobiles juvenes capite pœnas dabant; ſed quod tam turpe facinus admiſiſſent, eo patre nati atque in iis circumſtantiis, quæ a *Livio* memorantur. Alioqui non video quid ſit, *miſeret me ſceleris*, vix enim puto poſſe dici *Scelus tuum facit me miſerum*. Vide Sanctii Minervam l. 4. c. 3.

V. *Eminente animo patrio.*) *Si animus patrius* ſit animus in patriam bene adfectus ſignificatur conſtantia *Bruti*; ſi vero *animus paternus*, miſericordia erga filios, quæ ſeſe prodebat.

V I I. *Ubi nunc Vicæpotæ.*) Subaudiendum Ædes,

des, aut Templum; nam ut vidit *J. Lipſius* Epiſtol. queſt. lib. 2. Epiſt. 2. eſt *Victoria* ſic a priſcis Romanis dicta, a *vincendo*, *potiendo*. Ei adſentitur *Ger. Jo. Voſſius* in Etym. ad vocem *Vica*.

VIII. *Sacrando cum bonis &c.*) Qui *ſacri* erant plebiſcito, eos impune occidere licebat, ut docent *Feſtus*, in *ſacer mons*, & *Macrobius* Saturn. l. 3. c. 7. *Bona* vero ſic *ſacra* perdebantur; ut liquet exemplo ſegetis Tarquinii ſupra c. 5. Vide & Intt. ad ſeptimam Tabularum XII.

IX. *Quia impenſo &c.*) Sic *J. Fr. Gronovius* conjiciebat: *ſalis quoque vendendi arbitrium, quia impenſo pretio venibat, in publicum omne ſumtum ademtum privatis*. Ademta facultas privatis vendendi ſalis, quia nimio pretio venibat. Alioquin intelligi queat: *in publicum omni ſumtu* (conficiendi ſalis translato) *ademtum privatis* (qui eum ſumtum antea tolerabant) *vendendi* ejus *arbitrium*. Vix eſt ut vocula aliqua non exciderit.

X. *Tranſitum pontem*.) Hoc eſt, ut recte *J. Fr. Gronovius*, niſi rumperent eum pontem, quem tranſierant. Alioqui ſi abeſſet *Tò pontem*, nihil deeſſet, & forte margini additum, ut vocem *tranſitum* explicaret, in contextum irrupit.

X. *Ingenti pontem obtineret gradu*.) *Ingens gradus* merito eſt viris doctis ſuſpectus. Si legeremus *immoto*, aut immobili gradu, res clara eſſet. Hoſtes enim eum *gradu movere*, ut loquitur *Livius* l. 6. c. 32. & 7. c. 8. non potuerunt. *Dionyſius* l. 5. c. 23. in hac eadem re, de *Horatio* duobuſque ejus ſociis: διέμενον ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως, *manſerunt in eodem gradu*.

XII. *Adprobant Patres*.) Percuſſorem immiſſum in Romanum Conſulem, pro ſociis bellum gerentem, Romani Hiſtorici probris omnibus laceraſſent; ſed in Regem iturum, liberandæ Romæ cauſa, laudarunt. Vituperamus nempe in aliis, quod laudamus in noſtris.

XII. *Circumdari ignes &c.*) Hæc omnia de

 igne

igne admoto, deque conſtantia Mucii brachium torrentis, velut alienato ab ſenſu animo, omiſit *Dionyſius* l. 5. c. 29. quod fabulam eſſe putaret, ut eſt, & quod rem aliter ab aliis narrari videret; inducit enim Porſenam fidem Mucio dantem, tormenta remiſſum iri, ſi rem quamdam magnam, quam ſcire ſe Mucius ajebat, revelaret. Sed *Livius* libenter mirabiliora ſequitur, eloquentię commodam materiem præbentia.

XIII. *Inter tela hoſtium.*) Mirabiliorem hoc reddit hiſtoriam, quaſi in puellas natantes tela ab Etruſcis conjecta fuiſſent. Sed ſat mirum erat puellas potuiſſe tranare fluvium, nemine impediente, & ſunt qui vix credant. *Dionyſius* narrat cuſtodes, puellis orantibus, ne nudas viderent, receſſiſſe; eaſque occaſione uſas Tiberim tranaſſe.

XV. *P. Lucretius inde.*) *P. Valerio Publicolæ* III. Conſuli Collegam dat Dionyſius l. 5. c. 21. *M. Horatium* iterum Conſulem. Sic & *Caſſiodorus* in Conſulum Catalogo, ut & *Marianus Scotus*, aliique, ut obſervavit *Stephanus Pighius* in Annal. Romanorum; ubi *Livio hic*, quaſi mutilo, fidem habendam negat. Ac ſane *J. F. Gronovius* ex Codicibus mendoſis neſcio quæ veſtigia paris ſequentis Conſulum profert. Sed, ut verum dicam, non Librariorum ſed Livii ipſius hic aliquam ſuſpicor eſſe negligentiam; quod ſi Dionyſio credimus, ad alium annum retulerit geſta ejus anni, cujus Conſules omiſit. Nam anno, qui tertium Conſulatum M. Valerii ſequutus eſt, Aruns, Porſenæ filius, Ariciam ab antecedente anno obſidens, a Cumanis victus & occiſus eſt, ut habet *Dionyſius* l. 5. c. 36. Itaque nullam lacunam hic eſſe putarim. Interea ne turbetur Chronologia, ſupplendi, poſt *P. Valerium* & *M. Horatium*, Conſules *Sp. Lartius* & *T. Herminius*, qui magiſtratum geſſerunt anno æræ Caton. 248. ante Chriſtum 504.

XVI. *A turbatoribus belli.*) Suſpicarer pro BELLI legendum PLEBIS, quod propius ſcriptu-

pturæ Codicum quam Gronovianum *vulgi*, quamvis ita *Livius* l. 4. c. 48.

XIII. *Dictatoris*.) Magiſtratus cui *dicto audientes* omnes eſſe oportebat, & quo *dicente* quidpiam nulla erat amplius tergiverſatio. *Eo* alludere videtur *Livius* paulo infra. De eo vide ad hunc annum *St. Pighium* in Ann. Roman.

XVIII. *Man. Valerium*.) Hunc tamen primum Dictatorem facit *Feſtus* in *Optima lex*. Qua de re vide *St. Pighium* in Annal. Rom. ad hunc annum. *Dionyſius* differt primam Dictaturam in tertium ab hoc annum, V. nempe C. 256.

XIX. *A. Poſtumius Dictator*.) Referenda hæc ad annum U. C. 258. ex ſententia *Dionyſii* l. 6. c. 2. & ſeqq. quam ſententiam probat etiam *St. Pighius*.

XIX. *Tarquinius Superbus*.) Sic etiam cenſuerant *Licinius* & *Gellius*, ut docet *Dionyſius* l. 6. c. 2. qui eos confutat, quod Tarquinius ſuperbus nonagenario tunc proximus eſſet. Itaque ei Titum & Sex. Tarquinios ſubſtituit, & hunc in prælio cecidiſſe narrat, cum *Livius* diu antea Gabiis obtruncatum velit.

XX. *Feſſo jam pedite &c.*) Si Latini nullum equitatum habuiſſent, facile intelligeremus, Equitatum Romanum potuiſſe ſine periculo deſcendere ex equis; ſed cum habuerint & quidem majorem Romano, ſi *Dionyſio* credimus, mirum eſt eum equitatum non invaſiſſe a lateribus Romanam aciem equitatu nudatam. Sæpe *Livius* ita loquitur, quaſi hoſtibus Romanorum nullus equitatus fuiſſet. Sed rem aliter narrat Dionyſius, cui potius crediderim.

XXVII. *Primipili Centurioni*.) Vetuſtiſſima hæc eſt hujus ordinis mentio, ut obſervat *J. Lipſius* de mil. Rom. l. 2. c. 8. *Primus Centurio* tunc dicebatur, & teſtis eſt *Livius* l. 7. c. 41. Fuit caput omnium Centurionum & ductor, qui honoris cauſa primipili centurio dicebatur. Vide virum doctiſſimum, loco laudato.

XXVII. *Periculum libertatis*.) Si retinenda vox *libertatis*, quæ a membranis Florentinis abeſt,

hoc voluerit *Livius*: tantum abfuiſſe ut qui nexi antea ſervierant apud creditores, iterum amittendæ libertatis periculum ſubirent; ut contra creditores jam ſibi timerent, ne captivi ipſi a debitoribus abducerentur, quorum paupertati antea illuſerant.

XXIX. *Non vulgabat*.) Communem vulgo eſſe nolebat, ut ex ſequentibus liquet. Vide c.41.

XXX. *Defendi inermes Latinos*.) Quod non ita intelligendum, quaſi auxiliares copias nullas ſuppeditarint Latini; ſed *inermes* dicantur fuiſſe, quod non ſuis, ſed alienis auſpiciis militarent. Vide c. 53.

XXX. *Defixis pilis ſtare ſuos juſſit*.) Hoc ipſum male ceſſit Pompejo in pugna Pharſalica, ut docet Cæſar l. 3. c. 92.

XXXI. *Equitatu immiſſo*.) Mirum eſt Sabinos etiam Equitatum in Romanorum cornua non immiſiſſe. Sæpe loquitur *Livius*, quaſi Romanorum hoſtes aut Equitatu caruiſſent, aut uti neſciviſſent. Vide ad c. 20.

XXXIII. *C. Licinius &c.*) Duos hoſce primos Tribunos vocat *Aſcon. Pedianus* in Cornelianam *L. Sicinium* L. F. *Bellutum*, & *L. Junium* C. F. *Paterculum*. Pluribus hac de re agentem conſule *Steph. Pighium* in Annalibus Romanorum ad hunc annum, ubi & de Tribunicia Poteſtate.

XXXIII. *Sextantibus*.) Sextis aſſis partibus, ſeu duabus unciis æris.

XXXIV. *Utantur annona, quam furore ſuo fecere*.) Delevi *fruantur*, cum ab omnibus MSS. & antiquioribus Rhenanea editionibus abeſſet, ut teſtatur *Gronovius*. *Facere annonam*, eſt hic ſibi annonam comparare, ut *facere corpus* eſt pinguiorem fieri.

XXXVI. *Viſus Jupiter dicere &c.*) Fac hiſtoriam ſomnii eſſe veram, facile potuit fieri ut hominis phantaſia turbaretur, quod ſomnium non eſſet exſequutus, atque in morbum incideret qui levatus eſt, cum æger dixiſſet, quod ſomniaverat dicendum. Dein hiſtoria, ut fit, paullo ornatior prodiit, atque hinc factum miraculum; quod

quod dignum Romana Republica videretur præſentem ei intereſſe Jovem.

XXXVIII. *Ut omnia.*) Si oratio Tulli incipit a voce *veteres* legendum eſt, *ut omnes*, inquit, *oblivíſcamini alias*. Sed vide *J. Fr. Gronovium*.

XXXIX. *Sp. Nautius &c.*) Omiſit Livius ante hos Conſules duplex par Conſulum, Q. *Sulpicium Camerinum* & *Sp. Lartium Flavum*, qui Coſſ. fuerunt anno U. C. 264. a. C. 488. item *C. Julium Julum* & *P. Pinarium Rufum*, qui ſuperiores proxime ſequuti ſunt. Putabat *St. Pighius* culpa librariorum potuiſſe hæc nomina excidere, oſtenditque quibus locis inſeri poſſent. Vide ſimilem omiſſionem ad c. 15.

XLI. *Eum cognita domi cauſa.*) Notiſſimum eſt apud Romanos patri jus fuiſſe vitæ & necis in liberos. Vide exemplum in Senecæ lib. de Clement. c. 15.

XLII. *Nunc extis, nunc per aves.*) eſt ἀκυρολογίᾳ, nam vates ipſi Deos per exta & aves conſulebant, ut quid vellent reſcirent.

L. *Unum prope puberem.*) Recte *Dionyſius* l. 9. c. 22. hæc pro fabula habet, quia fieri non potuit, ut omnes Fabii, qui in caſtellum ad Cremeram iverant, eſſent cœlibes & ſine liberis; contra morem Romanorum, qui & juvenes ducebant uxorem, & filios omnes educabant. Nec fieri etiam potuit, ut tot puberibus nulli eſſent fratres impuberes. Cetera apud ipſum vide, qui perſuadebit hæc eſſe theatrorum figmentis ſimilia, πλάσμασιν ἐοικέναι θεατρικοῖς. Mirum eſt hoc *Livio* non ſuboluiſſe, ſed ſæpe veriſimilibus prætulit incredibilia.

LII. *Duo millia æris.*) *Dionyſius* in hac hiſtoria mulctam hanc ridiculam ait ſæculi ſui moribus collatam, ſed pauperi viro, tunc temporis, gravem fuiſſe. *Duo aſſium*, inquit, *millia. As autem nummus erat æneus libralis*. Erat ergo mulcta 2000. librarum Romanarum æris, quarum ſingulæ ſunt 12. unciarum. Ea tamen *in caput vertit*, quia Menenius mori maluit domi, quam

 eam

eam pati ſolvi ab amicis. Vide *Dionyſium* l. 9. c. 27.

LVI. *Tributis Comitiis.*) Nimirum, curiatis antea comitiis creabantur, quæ a Patriciis pendebant. Curiata enim Comitia, ut docet *Dionyſius* l. 9. c. 41. oportebat fieri auctore Senatu, & addicentibus avibus, quæ auſpicia ad ſolos Patricios pertinebant. Tributa vero comitia ſine auctoritate Senatus, auſpiciiſve fiebant, ideoque poteſtati Patriciorum erant exemta. Itaque Patricii his adverſabantur.

LVIII. *Motam induſtriam.*) Rectius, niſi fallor, eſſet *notam induſtriam*; nam cum Ap. Claudius *adhortator operis* aderat, *ſponte ſua* non erat *mota induſtria* militum. Nec ſcio an *moveri induſtria*, eo modo dici queat.

LIX. *Centuriones, duplicarioſque.*) *Polybius* quidem Centuriones oſtendit duplum ſtipendium accepiſſe, ſeu quatuor obolos in diem, ut obſervat *Lipſius* de mil. Rom. l. 5. c. 16. Potuere & alii propter egregia facta duplex ſtipendium accepiſſe. Sed hoc tempore Romæ nondum ſtipendium erat inſtitutum. Itaque vir ſummus intelligit de duplici frumenti menſura, quod jam olim publice militibus datum. Sane Varroni 4. de L. L. *Duplicarii* ſunt milites, *quibus ob virtutem duplicia cibaria ut darentur, inſtitutum*. Vide *Lipſium* loco laudato.

IN LIBRUM III.

CAP. I. *Unus extinctæ &c.*) Fictam hanc totius Fabiæ gentis exſtinctionem oſtendimus ex *Dionyſio* ad cap. 50. ſuperioris libri.

VI. *Ut tunc principium anni.*) Anni nempe Conſularis; non civilis, cujus initium ſemper a Januario. Incidebant Calendæ Sextiles eo anno in 28. Auguſti Juliani proleptici. Vide *Doduvellum*.

VII. *Dii præſides &c.*) Multo probabiliora ſunt quæ habet *Dionyſius* l. 9. c. 68. ubi oſtendit, tantam non fuiſſe peſtilentiam ut Romani

ſua

ſua mœnia tueri non poſſent, docetque quænam eſſent urbis munitiones. Sed *Livius* ad prodigia & Deos libenter confugiebat. Tanta non erat peſtis in agro Romano, quin hoſtes in eo vagari non auderent, ac proinde non deerant defenſores muris.

VIII. *Ante diem tertium Idus Sextiles.*) Ipſis Idibus iniiſſe Magiſtratum Coſſ. putat *Dodwellus*, & revera per aliquot annos ſequentes, is dies fuit ineundi magiſtratus.

IX. *Infinita poteſtate.*) Revera regia erat, durante magiſtratu; quo exacto, poterat Conſuli dies dici. Hinc intelligere eſt quanta eſſet Patriciorum ſuperbia, & ambitio: quod non obſervant, qui priſcos Romanos æquitatis amantes fingunt, ut *Salluſtius*, initio belli Catilinarii.

X. *Cœlum ardere viſum &c.*) Si eo tempore, quo hæc contigiſſe dicuntur, fidem detrahebant hiſce prodigiis, ut liquet ex proxime ſequentibus, multo minus ſeriores ætates talia credere decet.

XIII. *Tribus millibus æris.*) Hoc eſt, quadraginta quinque florenis Hollandicis, aut circiter.

XVIII. *Quadrantes.*) Quartas partes aſſis, ſeu tres uncias æris, his temporibus, quibus *As* erat *libralis*.

XX. *Negligentia Deum.* Cum proceres Romani Philoſophia Græcorum imbuti eſſent, intelligerentque Religionem Majorum ſuorum meras nugas eſſe, merito quidem eam irriſerunt; ſed cum Epicureorum, Academicorumve dogmatibus irretiti, melius nihil invenire poſſent, in Atheiſmum delapſi ſunt, & jurisjurandi religionem ſpernere cœperunt. Vide *Juvenalem* Sat. 13. 85. & ſeqq.

XX. *Proferendo.*) Si hæc vox ſana ſit, perinde eſt ac *differendo*, hoc eſt, impediendo ne exercitus urbe educi poſſet. Sic apud *Ciceronem* ad Atticum l. 13. Ep. 12. *proferre auctionem* & Ep. 14. *proferre diem*.

XXII. *Luſtrum condi religioſum fuit.*) Vide ad lib. 1. c. 44.

XXII.

XXII. *Principio anni*. Nempe magiſtratus, nam Conſulatum iniverunt Idibus ſextilibus, ſeu anni Juliani proleptici Septembris 2. Vide *Dodvvellum*.

XXXI. X. *Millibus æris*.) Ἀσσαρίων μυρίων, ut habet *Dionyſius*, hoc eſt, decem millia librarum Romanarum æris. Sequens mulcta fuit, quindecim millium librarum.

XXXII. *P. Curatio*.) *Dionyſius* hunc vocat *Horatium*; quod præfert *St. Pighius*, ad hunc annum.

XXXIII. *Anno trecenteſimo altero*.) De hoc loco vide *Henr. Dodvvellum* Diſs. 10. de Cyclis ſect. 96. & ſeqq.

XXXIII. *Privati &c.*) *Privati* erant, quia in annum tantum creati fuerant. Imperium inhiberi eſt exerceri, ut liquet ex poſterioribus. Poſt *honoris inſignibus* repetendum *imminutis*: habebant enim totidem lictores, ac antea.

XL. *Cenſendo enim &c.*) Clarus erit locus, ſi ordinem ejus ſic conſtituas. *Cenſendo* (hoc eſt ſententias in ſenatu dicendo, quæ eſt nota verbi ſignificatio) *judicabat quoſcumque qui Senatum haberent, magiſtratus eſſe; quos privatos fecerat &c.*

L. *Inſecutique*.) Sic edimus ſequuti certam emendationem *J. F. Gronovii*; cum lectio vulgaris *inſecutoſque* careat ſenſu.

LIV. *Convellunt*.) Cum ſic haberent antiquæ Editiones, & Libb. MSS. nulla fuit ratio relinquendæ correctionis *B. Rhenani*; ex qua legebatur *convertunt*. Vid. *J. F. Gronovium*.

LV. *Caput Jovi ſacrum eſſet*.) Poſſet impune occidi. Vide ad l. 2. c. 8.

LXI. *Concitat equos*.) Sed ubi erat Volſcorum, Æquorumque equitatus? Forte prædatum iverat. Sed alibi ſæpe *Livius* perinde quaſi hoſtes Romanorum equitatu fuiſſent deſtituti, loquitur.

LXI. *Excurſionibus ſufficiendo*.) Si hic locus ſit ſanus, ſenſus eſt, ſuppeditando milites iis qui excurſiones in hoſtile ſolum facere vellent; qua ratione exercitabantur milites.

LXII.

LXII. *Equites duarum legionum ſexcenti.*) Unicuique legioni erant decem tricenariæ turmæ, ut pluribus oſtendit *J. Lipſius* de Militia Rom. l. 2. Dial. 6.

LXIII. *Jam tum Apollinarem.*) Legebatur *circum jam tum*, ſed cum oſtenderit *Gronovius* additam fuiſſe ab *Aldo* vocem *circum*, cumque a Codicibus & Editionibus antiquioribus abſit, delevimus. Nihil opus eſt contextum mendoſum edere, ut lector hærens cogatur ad notas confugere, quas legere interdum operæ pretium non eſt.

LXX. *Ni ſuo proprio &c.*) Mirum eſt equitatum Volſcorum & Æquorum Equitatui Romano ſe in legiones Volſcas & Æquas inferenti, ſe non objeciſſe: nam erat equitatus equitatum hoſtilem ſi non invadere, at certe obſervare. Similia in *Livio* ſæpius animadvertimus. Vide ad lib. 2. c. 31.

IN LIBRUM IV.

CAP. I. *C. Curtius.*) Hoc eſt verum nomen Conſulis, ut oſtendit *St. Pighius* ad hunc annum.

II. *Ut* (*quemadmodum plebs &c.*) Lectionem Gronovianam primis Editionibus & MSS. propiorem admiſimus.

II. *Perturbationem auſpiciorum.*) Contendebant, nempe, Patricii *neminem Plebejum auſpicia*, ſeu jus capiendorum auſpiciorum, *habere*; *ideoque decemviros connubium diremiſſe, ne incerta prole, auſpicia turbarentur.*

II. *Iterum conceſſum eſſe.*) De Decemviris creandis.

II. *Finem non fieri.*) Lege, *finem non fieri*; nempe, nova a Senatu petendi in gratiam Plebis; *non poſſe in eadem &c.* ut recte *J. Fr. Gronovius.*

VII. *Anno trecenteſimo decimo.*) Deſignati nempe ſunt Tribuni hoc anno, ſed magiſtratum geſſerunt ſequente. Vide *Henr. Dodwellum* diſſ. x. de Cyclis & Chron. Dionyſiana. Quia tamen

tertio menſe abierunt magiſtratu, annus ſignatur nomine Conſulum poſtea creatorum.

VII. *Tabernaculum cepiſſet*.) Similis loquutio apud *Ciceronem* de Nat. Deor l. 2. c. 4. & *Val. Maximum* l. 1. c. 1.

VII. *Linteis libris*) Vide hac de re *Henr. Dodwellum* in explicatione antiqui Diarii, ſubjecti prælectionibus Camdenianis. Meminit horum librorum *Livius* & infra c. 13.

XV. *Bilibris farris*.) Hoc eſt, ut recte *Gronovius*, duabus libris farris, aut tritici, viritim, aut per familias diviſis. *Gloſſæ* antiquæ: Bilibre, χοῖνιξ. Chœnix tamen quatuor libras Romanas & aliquanto plus tritici continuiſſe cenſetur. vide *Ed. Bernardum* de Pond. & menſ.

XVI. *Bove aurato*.) *Statuam* vocat *Plinius* l. 18. c. 3. An fuit ſimulacrum bovis deauratum? judicent doctiores.

XX. *In thorace linteo*.) Tolumnio detracto. Ejuſmodi enim thoracibus utebantur, etiam contra tela. Vide *Lev. Torrentium*, & *Iſ. Caſaubonum* ad Galbam *Svetonii* c. 19.

XXII. *Villam publicam*.) Qua excipiebantur legati, aliaque fiebant, de quibus vide *Varronem* de R. R. l. 3. c. 2. *Probaſſe* eam dicuntur, quod architectis ædificandam locatam & perfectam inſpexiſſent, eamque talem eſſe dixiſſent, qualem optaverant. Vide l. 1. in *Verrem* c. 54. & 55.

XXIV. *Octuplicato cenſu ærarium*.) Tribu motum inter ærarios retulit, eique octies gravius tributum impoſuit. Vide *J. Fred. Gronovium* de pec. vet. l. 4. c. 1.

XXV. *Album in veſtimentum addere*.) Creta veſtem dealbare, ut recte *J. F. Gronovius*. quem vide, ut & *Oct. Ferrarium* de R. V. l. 1. c. 21.

XXIX. *Nec libet credere; & licet in variis opinionibus*.) Licet, nempe, *non credere* propter auctorum diſſenſum; quibus conſentientibus fidem derogare vix liceret.

XXXII. *Tribunus militum*.) Mirum eſt a *Livio* ita loquentem induci Mamercum Æmilium; cum

cum antea c. 20. dubium, aut etiam falſum eſſe oſtendat ab A. Cornelio Coſſo Tribuno Mil. ſpolia opima eſſe relata.

XXXIII. *Frenos ut detrahant equis.*) Mirum profecto ſtratagema, idque pluribus de rationibus; nam 1. Equus ſine freno in nullam certam partem ab Equite dirigi poteſt, nec recta fertur in confertos hoſtes, qui vel fuſte, aut clamore ſolo eum abigere poſſent. 2. Equitum turmæ ſic plane diſſipantur, ut agnoſcit poſtea *Livius*. Itaque fractus fuiſſet, eo ſtratagemate, impetus turmarum, Equitibus hic illic palantibus, nec equos regere valentibus. 3. Circumagi non potuiſſent equi; nec reduci in aciem, ſi ex ea exiſſent, & Equites in avia territi facile rapuiſſent. 4. Faciliſſime ejuſmodi equitatus a frenato diſiectus fuiſſet, mirumque eſt equites hoſtium hoc non tentaſſe. Non minus mira ſunt, quæ poſtea habet eloquentiſſimus ſcriptor ſpecie, qua territi fuerant milites, territos non fuiſſe equos, cum nullum fere animal facilius terreatur, & præſertim flamma. Nec magis placet Equitem, quem liberi frenis diſpuliſſent equi, terrori fuiſſe fugientibus hoſtibus, neque enim ejuſmodi Eques facile ſequi fugientes poterat. Scio Numidas habuiſſe equos effrenos; ſed hic ſermo eſt de equis freno adſuetis, nec Numidarum equitatus, ſine frenis, frenato fuit æquiparandus. Expendant hæc Lectores, videantque an non forte *Livius* ſecurius æquo ſit ſuperiores ſequutus.

XXXIV. *Claſſibus ad Fidenas pugnatum.*) Exſtat elegantiſſima *Tan. Fabri* Epiſtola, quæ eſt 47. l. 1. ubi oſtendit *Livium* in antiquioribus, quibus utebatur, ſcriptoribus non intellexiſſe vocem *Claſſes*; quæ apud priſcos Romanos tam terreſtrem, quam navalem exercitum, ſignificabat. Qua de re vide etiam quæ collegit *Joan. Ger. Voſſius*, in Etymologico.

XXXV. *Neminem ſe plebejum contemturum.*) Hoc eſt, neminem plebejum tam abjecte de ſe ipſo ſenſurum, ut non auderet ſummos honores pe-

petere, ſi modo ſe contemtum non iri a plebe ſciret.

XXXVIII. *Ex equis deſilirent.*) Quid interea agebant equites Volſci? Nulline erant: Vix credibile eſt. Si erant, cur non impetum faciebant in hoſce equites pedites factos? Vix etiam capio, qui equites levius armati cum gravi armatura potuerint confligere, quam ne legiones quidem loco movere potuerant.

XLI. *Decem millibus æris gravis.*) Decem millibus aſſium libralium æris, ſeu decem millibus librarum Romanarum æris. Æſtimant trecentis florenis pecuniæ Hollandicæ.

XLIV. *Quindecim millibus æris.*) Hoc eſt, totidem libris Romanis æris, quas æſtimant quadringentis quinquaginta florenis Hollandicis.

L. *Necari ſub crate.*) Genus ſupplicii, de quo vide l. 1. 51. *Plautus* in Pænulo ſic deſcribit Act. v. S. 2. 65.

Sub cratim uti jubeas ſeſe ſupponi atque eo
Lapides imponi multos ut ſeſe neces.

Vide illic *Frid. Taubmannum.*

LIII. *Collum torſiſſet.*) Collo tunicæ arreptum invitum, quaſi ſtrangulaturus, traxiſſet.

LVIII. *Qui, quia ſumma &c.*) *J. F. Gronovius* delet *qui*, & ſic diſtinguit: *in tribunis. Quia ſumma vi reſtare nuntiabantur* (milites) *parum cogitaverunt* (Patres) *nulla* &c. Forte *cogitaverunt*, in *cogitavit* mutandum. Pro NULLA VIRTUTE, in ſequentibus libenter legerem MULTITUDINE.

LIX. *Immitis.*) Sic ex Codd. legendum monuit *J. F. Gronovius.*

IN

IN LIBRUM V.

CAP. I. *Artifices.*) Tibicines, aut hiſtriones. Vide indicem Philologicum ad Philoſophiam Orientalem Stanlejanam, in voce *Artifices*.

XXI. *In partem prædæ ſuæ vocatos Deos.*) Dii non ſunt qui prædæ cupiditate capiuntur, urbemque in qua culti fuerant propterea deſerunt. Infra ſimili religione *invidia* Diis tribuitur. Sed Romani, voce *Deus* potentiorem quidem naturam humana, ſed haud multo meliorem intelligebant. Quod cum ita ſit, non mirum eſt proceribus Romanis tempore *Livii*, Majorum ſuperſtitiones diſplicuiſſe. vide l. 3. c. 20.

XXII. *Viſne Romam ire Juno?*) Hunc *Livii* locum non ſatis intellexerat *Plutarchus*, niſi eum memoria fefellerit, nam *Livium* inducit dicentem quæ non dixit in vita *Camilli* p. 132. Tom. 1. Ed. Par.

XXIII. *Jovis, Soliſque equis æquiparari Dictatorem.*) Malim, *Jovi, Solique equis æquiparari*; nam hoc vult *Livius*, equis Dictatorem Jovi, Solique æquatum, quia currus ejus trahebatur equis albis, non aliter ac illorum deorum thenſæ. Non potuit dicere æquiparatum equis deorum, niſi ἀκυρολόγως.

XXV. *Furere civitatem, quæ damnata.*) Furore, nempe, divinitus immiſſo, ut pœnas neglectæ Religionis daret. Qua de re vide *Ciceronem* de Haruſpicum reſponſis n. 39.

XXV. *Ut pilento, ad ſacra ludoſque, carpentis &c.*) Hinc liquet *pilentum* fuiſſe elegantius quoddam genus vehiculi, carpentum vero minus elegans, & magis vulgare. De utroque multis egit *Jo: Schefferus* de re vehiculari l. 2. capp. 17. & 25. quem vide.

XXVI. *Fortuna Imperatori Romano &c.*) Hoc eſt, *niſi fortuna Imperatori Romano dediſſet* occaſionem oſtendendi *ſpeciminis virtutis rebus bellicis* jam *cognita*, ſed in aliis, quæ ad magnanimitatem per-

pertinent, nondum ſatis hoſtibus perſpectæ. Brevitas Livium hic, ut alibi, obſcurum reddidit.

XXXVI. *Signum datum.*) Vocale, nempe, quod per omnes ordines, dum alii alios excipiunt, brevi ſparſum eſt. *Signum* autem dicitur, quod ſigni inſtar, quod ante pugnam dabatur, per aciem ſit nunciatum.

XL. *Trecentos ſexaginta annos.*) Erat annus 365. ſed numero rotundo utuntur, ut ſolet fieri in locis, ubi non opus eſt accurato calculo. Vide cap. 54.

XLI. *Thenſas ducentibus.*) Curribus, quibus ſigna Deorum vehebantur, præeuntibus. Solebant enim in ejuſmodi pompa pretioſiſſimis veſtibus in honorem Deorum uti. Vide *Feſtum* ad vocem *Thenſa*.

XLII. *Non omnis.*) Sic *Gronovius*, pro *omnibus*.

XLII. *Mentibus conſipere.*) Hoc eſt, mentis compotes eſſe, quod hic quidem de animo rebus adverſis expaveſacto, apud *Catonem* vero, de animo rebus proſperis elato occurrebat, ſed eodem ſenſu. Vid. *Aul. Gellium* l. 3. c. 7. Sic *reſipiſcere* eſt ad priorem ſtatum animi & corporis redire.

XLVI. *Cinctu Gabinio.*) Gabinius cinctus eſt, ut docet *Servius* ad Æneid. 7. 612. toga ſic in tergum rejecta, ut una ejus lacinia revocata hominem cingat. Vide init. ad eum *Virgilii* locum.

L. *Sub Jovis cella.*) Sic ſcribendum, non *ſella*, ut erat in editionibus Gronovianis in 8. & in 12. annorum 1678. & 1679. Intelligitur ſacellum Jovis. De *cellis* vide quæ congeſſit *Henr. Dodwellus* ad Diarium rerum urbanarum.

LII. *Comitia curiata &c.*) De uſu horum comitiorum conſulenda *C. Sigonii*, & *Nic. Gruchii* contraria ſcripta, quæ inſerta Tom. 1. Ant. Romanarum.

LIV. *Quæ ratio eſt expertis aliis alia experiri &c.*) Suppleverim hæc, ita ut velit Camillus, nullam eſſe rationem cur Romanum ſolum expertis, in quo tot erant commoditates, alia experiri, aut tentare placeret.

IN

XXII. NOn tam e republica, quam ut collegæ, &c.) Non fuit hoc conſilium Senatus, quaſi divinaſſet quid futurum erat. Eſt hic ' ἐκβατικὸν, ut loquuntur Grammatici, quo eventus ſignificatur, non animus eorum qui rem faciunt. Poſſent exempla ejus rei adferri ex Scriptoribus antiquis, etiam Ethnicis, quamvis apud Sacros frequentius occurrant.

XXIV. *In fluctuantem aciem.*) Recte Gronovius, *inter fluctuantem aciem*, ſed mirum eſt equites peditibus æquatos, niſi hoſtes ipſi equitatu caruerint; quod non ſemel obſervavimus.

XXVII. *Quum Patribus, &c.*) Delet *J. F. Gronovius*, *quum*, & ſic diſtinguit: *nomina dabant. Patribus*, &c. Forte legendum *dum*, nec opus erit, cum eodem in ſequentibus, *eſſet* in *eſſe* mutare. Sed cum illo *profectus hoſtis* ſcripſimus, quoniam ita habent Mſſ. Codd.

XXVIII. *Pace obnoxia.*) Hæc verba monent de re a *Livio* omiſſa, qui leges fœderis cum Latinis facti, aut pacis eis conceſſæ prætermiſit; quod non minus ad hiſtoriam pertinet, quam deſcriptiones præliorum, quæ plerunque dubiæ ſunt. *Centum annos* hic dicit pro 120., ex ipſius ſententia, cum prælium ad lacum Regillum commiſſum ſtatuat anno U. C. 255.

XXIX. *Loci fortuna.*) Recte hoc irridet Dictator Romanus, ſed cur *diei fortunam* quamdam malam adnexam putabant, potius quam loco? Vide hujus libri c. 1.

XXIX. *Præter caſtra etiam ſua.*) Hujus loquutionis haberemus exemplum apud Terentium, ſi per Librarios licuiſſet, qui Phorm. Act. 5. ſ. 2. 3. corruperunt proverbium militare: *ita fugias, ne præter caſtra*, ex ſimili huic eventu notum. Scripſerunt enim *caſam* pro *caſtra*.

XXXIV. *Quanto magis, &c.*) Omiſit hic *Livius* Tribunos militares anni Catoniani 379. L. Papirium, L. Menenium, Ser. Cornelium, Ser.

Sulpicium, quos memorat *Diodorus* Siculus ad Olymp. 103. 1. Qua de re vide *Henr. Dodvvellum* Diſſ. 10. de cyclis. 2. 82.

XXXV. *Plus quingenta jugera.*) Non exiguus erat ille agri modus iis temporibus, nam, ut docet *Varro* de R. R. l. 1. c. 10. *Jugerum eſt, quod quadratos duos actus habet, Actus quadratus, qui & latus eſt pedes 120. & longus totidem.* Paulo poſt, pro *Conſulumque*, ſcripſimus *ſed Conſulum*, ex antiquis libris, ut volebat *J. F. Gronovius.*

XXXVII. *Quatuor & quadraginta annis.*) Ab anno U. C. 311. ad annum 355. quo *C. Licinius Calvus* e plebe factus eſt Tribunus Militum. Quare confirmationem hinc trahit Dodvvelliana Chronologia, quam ſequuti ſumus; cum ex aliorum calculo non inveniantur 44. anni inter haſce epochas.

XXXVII. *Eſſe? qui crederent duobuſne.*) Legerim & diſtinxerim: *creatum? Eſſene qui crederent duobus in locis*, &c. Minima certe eo modo fit mutatio.

XXXVIII. *Uti rogas.*) Hoc eſt, fiat, uti rogas. Formula fuit qua plebs rogationibus adſentiebatur, ut recte oſtendit *Car. Sigonius.*

XXXVIII. *Quingentum millium æris.*) Ingens pondus æris iis temporibus, & quod quinquies majus fuit cenſu primæ claſſis, de quo vide ad l. 1. c. 43.

XL. *Sub conditione, inquit, &c.*) τὸ *inquit*, refertur ad eum, qui ejuſmodi objectiones proferebat, quicumque eſſet. Sic ſolent Latini; ut multis *Senecæ* exemplis probare liceret, ſi ea nunc inveſtigare vacaret. Itaque nullus quærendus hic nominativus.

XLI. *Ut nihil ne pro minimis quidem debeam.*) Hoc eſt, pro minimis plebejorum, qui Conſulatum adipiſcentur, nihil debeant populo, quaſi illis etiam Conſulatum conferre neceſſe haberet,

XLII. *Quum dignam eam rem.*) Cum eam dignam rem cenſeret Senatus, ob quam fierent magnifici ludi, & uno die aucti, qui ſolebant comitari ferias Latinas; cumque idem cenſeret Ædiles

diles Pl. ſi unquam alias, merito id Deorum immortalium cauſa facturos, eos onus recuſaſſe; quod juvenes patricii ſuſceperunt, honoris Deum immortalium cauſa, ea lege ut fierent Ædiles Curules. Sic interpretatur *J. F. Gronovius* Obſerv. l. 4. c. 25. ubi plura.

IN LIBRUM VII.

II. QUi *non, ſicut ante, Feſcennino*.) Totum hunc locum copioſe interpretatus eſt *Ger. J. Voſſius* in Inſtit. Poeticis l. 3. c. 9. quem vide, neque enim res paucis verbis hic expediri poſſet.

II. *Cantari ad manum*.) Hoc eſt, ut optime *J. F. Gronovius*, geſticulationi, quæ ſaltando fiebat, cantando reſpondere, & pronunciare modulate quæ Hiſtrio agat. Eum vide.

V. *Ruffulos*.) Tribuni legionibus a Conſulibus præfecti, ſic dicti a Rutilio Ruffo, qui legem ea de re tulit. Vide *Feſtum*, in voce.

VII. *Relictis equis*.) Mirum eſt leviter armatos equites potuiſſe pedites melius pugnare, quam ex equis, contra gravem armaturam Hernicorum. Sed ita ſæpe *Livius*. Vide not. ad l. 4. c. 38. & c. 24. & alibi.

X. *Surrecto*.) Hoc eſt, demiſſo quidem capulo, ſed erecta cuſpide, gladio in ventrem impacto. Gloſſæ veteres *ſubrigit*, ὑπορθοῖ, ὑποσαρόξει, *ſubrigo*, ἀναβιβάζω, ἀνορθῶ, ὑπορθῶ. Hoc eſt, ut ſic dicam, *de ſub erigo*, *ut ſubjicio in equum*, eſt *de ſub jacio in equum*. Demiſerat caput Manlius, ſcutoque ſuo amoto ſuperius ſcuto Galli, eum in ventre, eo modo quem dixi, ferit.

XII. *Ex fœdere vetuſto*.) Hæc bella erat occaſio recitandi fœderis cum Latinis, niſi talia refugeret Livius, ut prælia & victorias narret.

XII. *In principiis*.) Locus erat in caſtris ante tentoria Tribunorum, ubi plerique militum maximam diei partem terebant. Vide *Juſt. Lipſium* de Mil. Rom. l. 5. Dial. 8.

XIII. *Septimum primum pilum*.) *Juſt. Lipſius* non ſeptimum ordine, ſed iteratione dictum cen-

ſet, ſeu qui jam ſepties fuerat Primipilus. Vide eum de Mil. Rom. l. 2. Dial. 8.

XVI. *De unciario fœnore.*) Unciarium fœnus fuit, quo duodecima pars aſſis in menſem ſolvebatur; hoc eſt more noſtro, nummus unus pro centenis in annum. Vide *J. F. Gronovium* de centeſimis uſuris.

XVI. De *viceſima.*) Qua lege ſolvebant Ærario ſervum manumiſſuri viceſimam partem pretii, quo æſtimabatur.

XVI. *Decem millibus æris.*) Gravis; hoc eſt, decem millia librarum Romanarum æris.

XVIII. *Poſt undecimum annum.*) Primus Conſul plebejus creatus fuerat anno U. C. 389. a quo hic annus erat duodecimus.

XIX. *Levata uſura erat, &c.*) Vide ad c. 16. Ne unum quidem nummum in centenos ſolvere plebs potuit, præ paupertate, vel ſola forte oppreſſa. Romani nempe, agricolæ & milites vix ullum lucrum, niſi fortuitam prædam excipias, faciebant.

XXIV. *Matari.*) Hinc, apud Gallos, ante inventum pyrii pulveris uſum, *Matras* vocabatur Sagitta Arcubaliſtæ. Vide viri doctiſſ. *Æg. Menagii* Origines Gallicas.

XXV. *Contractæ in unum, &c.*) Atqui C. Julius Cæſar in Gallia bellum cum decem, ac duodecim etiam legionibus, ſenum millium virorum, geſſit, ut omnes norunt; dum eſſent etiam alii exercitus, quamvis non tanti, in aliis Provinciis, ſed ſub Auguſto Legiones viginti tres, aut viginti quinque fuere, ut obſervat *Dio* Hiſt. l. 55. Vide *Juſt. Lipſ.* in Analectis rei milit. Oper. t. 3. p. 237. & ſeqq. Itaque quæ hic habet *Livius* ſunt hyperbolica.

XXVI. *Dictu mirabile.*) At mirabilius eſt *Livium* nulla re ſignificaſſe ſe ejuſmodi fabulæ fidem non habere; quod in tam gravi hiſtoria par fuit.

XXVI. *Macedonum opes.*) Bellum Philippo indixerunt Athenienſes Olymp. 108. anno 3. qui in hunc partim incidebat, ut docet *Doduvellus* in Chronol. Dionyſ.

XXVII. *Semunciarium ex unciario*.) In centum aſſes vigeſimam quartam partem aſſis ſolvebant; hoc eſt, ut nunc loquimur dimidium nummum in centenos nummos quotannis. Vide *J. F. Gronovium* de centeſimis & unciis uſuris.

XXVIII. *Vetuſto montis Albani prodigio*.) Vide l. 1. c. 31. & quæ illic notata.

XXXVIII. *In peſtilenti atque arido circa urbem ſolo*. Omnes, qui Romanum agrum viderunt & æſtate præſertim in *Campania Romana*, ut nunc loquuntur, iter fecerunt, idem uno ore teſtantur. At antea l. 5. c. 54. *Saluberrimos colles* urbis Romæ jactat Camillus. *Juſt. Lipſius* de magnit. Rom. l. 3. c. 1. ait hodie vix ita eſſe, ſed cauſam tribuit, cum ſolitudini & deſertioni, tum auris e vicinis paludibus, vel æſtuariis. Crediderim Camillum quidem oratorio more loqui; ex quo non ſemper vera, ſed quæ conducunt, dicuntur; milites vero, de quibus hic *Livius*, ex vero deſcribere agrum Romanum.

XLI. *Primus Centurio*.) Vide not. ad. l. 2. c. 21.

IN LIBRUM VIII.

I. L*Uæ Matri*.) Ea eſt uxor Saturni, quæ *Rhea*, vel *Ops* dicitur. Vide *Gellium* l. 13. c. 22. & ad eum *Jo. Fed. Gronovium*.

II. *In fœdere Latino*.) Recitatum antea oportuit, ut non ſemel monuimus; præſertim cum antea Romani pati noluerint ut Latini ſemetipſi defenderent, nedum ut ſuis auſpiciis bellum ulli populo inferrent. Vide notas ad l. 2. c. 30.

VIII. *Clypeis antea Romanis uſi ſunt*.) Sic erat in antiquioribus Editionibus, non *Romani*, ut eſt in Gronovianis, ac ſane agitur de Latinis, qui ex fœderatis *ſtipendiarii* facti ſunt, non Romanis. Videtur *ſcutum* gerere minus honorificum fuiſſe quam gerere *clypeum*; nam Romæ prima claſſis *clypeum*, ſecunda *ſcutum* gerebat. Vide l. 1. c. 43. & ſeqq.

VIII. *Poſtremo in ordines, &c.*) Totum hunc locum qua emendavit, qua interpretatus eſt *Juſt.*

Lipſius de Milit. Rom. l. 4. dial. 1. & 8. Anguſtiæ oræ cum omnia nequeant contineri, eum Lectores adeant. Sequentia tamen de Latinis dici, non Romanis videntur, quamvis dicta conſeantur & de Romanis, quia ſimiliter erat ſtructa acies. Legit autem *Lipſius*, probante *J. F. Gronovio*, *Ordo milites ſexagenos duos, centurionem & vexillarium unum habebat —— manipuli decem —— viginti manipulorum —— alii decem ordine —— earum* unamquamque primam Pilum vocabant. Rationes apud illum vide.

VIII. *Surrecta.*) Vide ad lib. 7. c. 10.

VIII. *Quinis millibus.*) Imo hiſce temporibus *quaternis*, ut recte *Lipſius* & *Gronovius*.

XI. *Denarios nummos 450.*) Si Denarii decem ex calculo Gronoviano confecerunt 3. florenos, ſumma erit 135. florenorum.

XII. *Cujus tum erant faſces.*) Vicibus, nempe Conſulibus præferebantur. Vide l. 2. c. 1. & infra l. 9. c. 8. & *Henr. Dodvvellum* ad Acta Diurna Senatus & Populi, ubi ſæpe mentio fit Conſulis *penes quem erant faſces*.

XIV. *Clarigatio.*) Vox obſcura a tempore *Quintiliani*, ut teſtatur Inſt. l. 7. c. 3. Videtur hic eſſe denunciatio clara voce facta ne Tiberim tranſirent, ſin minus mulctam mille pondo æris gravis ſolverent.

XIX. *Creati Conſules.*) Deeſt ante hoſce par Conſulum L. Papirius Sp. F. & C. Pœtilius C. F. ut probavit *Henr. Dodvvellus* Diſſ. 10. de Cyclis n. 78. & 79.

XX. *Semoni Sanco.*) Herculem ſic dictum a Sabinis ex *Ovidio*, aliiſque veteribus notum, qua de re vide *Lil. Greg. Gyraldum*. Conſecratio autem hæc ſita fuit in æneis orbibus, in ejus templis ſuſpendendis, ut ſequentia docent.

XXII. *Recepta Palæpoli.*) Hoc eſt, admiſſa intra Palæpolim ſcripſerat. Vide *J. Fr. Gronovium*.

XXIII. *Oriens nocte.*) Vetus eſt loquendi genus, pro ſurgens, ut recte obſervavit *Alb. Rubenius* ex *Velio Longo* de Orthographia p. 2234. ed. El. Putſchii. *Oriens Conſul Magiſtrum Populi dicat*.

tat. Itaque eliminavimus, *oriente nocte*, quod damnat etiam *J. Fr. Gronovius*.

XXIX. *L. Papirium*, *&c.*) Qui Varronianum ab Urbe Condita calculum ſequuntur huic Dictatori, & Magiſtro Equitum annum ſingularem tribuunt. Vide *Henr. Dodvvelli* Chronologiam Dionyſ. Diſſ. 10. de Cyclis Romanis.

XXX. *Detraxit frenos equis*, *&c.*) Vide notas ad l. 4. c. 33.

XXXIV. *Sacrata militia*.) In quam nempe Sacramento adacti nomen milites dederunt.

XXXVII. *Aulium*.) Sic pro *Æmilium* ſcripſimus, ita ſenſentibus *Car. Sigonio*, *St. Pighio*, *&* *J. F. Gronovio*. Sic & poſtea ſcripſimus, & ſuſtulimus, *Aulium quidam Annales habent*, quaſi Gloſſema, iiſdem auctoribus.

IN LIBRUM IX.

I. *ADverſus Deos*.) Malim *adverſos Deos*. Alioquin addendum eſſet *Vos*. Senſus eſt: pro certo habete, non homines, ſed Deos adverſos bellum vobiſcum geſſiſſe.

III. *Per annos jam prope triginta*.) Ab anno 412. cœperat bellum. Vide l. 7. c. 29.

VIII. *Penes quem faſces erant*.) Vide ad l. 8. c. 12.

VIII. *Tribunis plebis*.) Magiſtratum hunc poſt reditum e caſtris cœperat; nihil enim erat negotii Tribunis plebis in exercitu.

XVI. *Parem deſtinant animis*.) Cum ſic habeant Mſſ. Codd. & Vett. Editiones, nihil mutarim. Hoc vult *Livius*, homines ſuæ ætatis cogitantes de eo quod olim futurum fuiſſet, ſi Alexander devicto Oriente, in Italiam arma convertiſſet, *animo deſtinare L. Papirium Curſorem*, qui ei par futurus fuiſſet. *Deſtinare* hic eſt *deſignare*, ut c. 24. Nam loquitur de priſcis Romanis, Alexandri æqualibus, quibus, ut habet c. 18. *ne fama quidem notum* arbitrabatur fuiſſe Macedonum Regem.

XVII. *Nihil minus quæſitum*; *&c.*) Hanc di-

greſſionem male hic collocari cenſet *Henr. Dodvvellus* vir doct. Diſſ. 10. de Cyclis Rom. Paragr. 72. quia annus Catonianus U. C. 435. concurrit cum annis Olympiadis 115. 3. & 4. cum Alexander mortuus ſit anno U. C. 429. Olympiadis 114. 1. hoc eſt, ſexennio ante hunc Conſulatum Papirii Curſoris. Sed nec hoc ignorabat *Livius*, nec neceſſe erat hæc dicere ad annum, quo mortuus erat Alexander. Licuit hac de re agere ubicunque ſermo fuit de Magiſtratu viri fortis, qui Alexandri æqualis fuit, quamvis primus ejus Magiſtratus non fuerit; neque enim ſcribit *Livius* annales vitæ Alexandri.

XVII. *Cyrum.*) Sequitur eorum ſententiam, qui Cyrum a Thomyri victum volunt, qua de re vide Herodotum l. 1. 214.

XVII. *Longe alius*, *&c.*) At Alexander cum Græcis, etiam artis militaris peritiſſimis, & cum Thracibus, Pœonibuſque Barbarorum fortiſſimis feliciter dimicavit; nec minores erant montes, ſaltuſve minus impediti in Thracia, viciniſque locis, quam in Italia. Sed hanc comparationem accurate expendi non patitur horæ anguſtia.

XVII. *Recentia domeſticæ cladis*, *&c.*) Si, nempe, poſt mortem Avunculi ex Aſia redux bellum in Italiam intuliſſet. Eam mortem refert *Dodvvellus* ad annum U. C. 421. qui præceſſit annum, quo ad Arbela victus eſt Darius. Alii ſerius eum collocant, & quidem quadriennio poſt.

XVIII. *Paullo plus decem annorum.*) At paullo infra *tredecim annos* tribuit Alexandro. Sic ſæpe *Livius* rotundis numeris utitur.

XVIII. *Octingenteſimum.*) Si numeres ab excidio Trojæ, annus mortis Alexandri in annum 861. ex *Henric. Dodvvelli* calculo incidit. Sed crediderim *Livium*, qui vixit medio octavo poſt conditam Urbem ſæculo, perpetuam Populi Romani fortunam ad ſua uſque tempora voluiſſe conferri cum brevitate vitæ Alexandri. Itaque non eſt legendum hic, pro *octingenteſimo quingenteſimum*, ut volunt nonnulli, nam quinti ſæculi ab U. C. quarta pars dumtaxat erat elapſa, A-

le-

lexandri ævo ; mortiſque ejus tempore decima tertia ætas ab eodem initio effluxerat, & decima quarta agebatur.

XVIII. *Sæcula plura.*) Viri docti intelligunt *ætates*, quæ ſpatio 33. annorum finiebantur. Sed ne ſic quidem *Livio* ratio conſtat, niſi eum *octingenteſimum* ſcripſiſſe ſtatuas, ita ut fuerint plus quam viginti *ætates*.

XXII. *Conſules novi.*) Hiſce verbis ſubjicienda hæc cenſent viri docti, L. *Papirius Curſor IV. &* *Q. Publilius Philo IV.* quaſi omiſſa non a *Livio*, ſed a Librariis. Certe fuerunt hujus anni Conſules. Vide c. 24.

XXXIV. *Centeſimus jam annus, &c.*) Factum hoc anno U. C. 321. a quo ad hunc fluxerunt 123. ſed rotundis numeris paſſim utitur *Livius*.

XXXVIII. *Diem diffidit.*) Hoc eſt, rem in alium diem differre coegit. Vide A. Gellii N. A. l. 14. c. 2.

XL. *Forma erat ſcuti, &c.*) Vide de hac deſcriptione *Juſt. Lipſ.* Saturnal. l. 2. c. 11.

XL. *In tranſverſa latera hoſtium.*) Nulline erant ergo Samnitum equites? Sic oportet fuiſſe, aut parum accuratum *Livium*.

XL. *Argentariarum.*) Nempe, officinarum. Vide l. 26. c. 27. Delevimus ergo argentariorum ex ſententia Ampliſſ. Viri *Giſ. Cuperi*.

XLVI. *Cum appareret Ædilibus*) Adſtaret Ædilibus, ut ſi ſuo ſcribæ officio indigerent, paratus eſſet. Vide A. *Gellium* l. 6. c. 9.

XLVI. *Fierique ſe pro Tribu.*) Hoc eſt, ſe eligi Ædilem ab eo qui ſuffragium pro Tribu prærogativa ferebat. Vide *Jo. Fr. Gronovium*.

IN LIBRUM X.

III. *Cilnium Genus.*) Vide quæ hac de gente collegit *J. H. Meibomius* in C. Cilnii Mæcenatis vita c. 3.

VIII. *Qui patrem ciere poſſent.*) Syllabæ *cius*, ſunt, ut recte *Voſſius*, productio vocis in *patricius*, ut in *Ædilicius*, *Tribunicius*, *novicius*, &c.

ſed Romani analogiæ linguæ ſuæ non ita periti erant, ut ex Varronianis Etymologiis liquet.

XI. *Ut patres.*) Delet Gronovius τὸ *ut*, & legit, *deterruerunt*. Videtur majus aliquod mendum latere.

XIII. *Intra decem annos.*) Vide l. 7. cap. 42. Conſul poſtremum fuerat Fabius anno Urb. C. Catoniano 445. itaque ex *Livii* calculo, decimus hic agebatur annus, ex quo Fabius Conſulatu abierat. Ergo videtur plenum decennium elabi debuiſſe, antequam in comitiis conſularibus cujuſpiam ratio haberi poſſet.

XIV. *In primum.*) Nempe locum. Vide *J. F. Gronovium*.

XIV. *Non vero tantum metu.*) Legerim, *non vero tantum motos metu*; hoc eſt, non uſque adeo territos fuiſſe admoto terrore vero legionum & equitum, quam vano novi exercitus. Vide *Artem Criticam* p. 3. ſ. 1. c. 5.

XXV. *Nobiliorem.*) Lego *mobiliorem*, ob rationes dictas, *Artis Criticæ* P. 3. ſ. 2. c. 4.

XXIX. *Defuncto Conſulis fato.*) Periculo nempe defunctos, ac proinde cladi ereptos.

XXIX. *Ingens hortamen, &c.*) His verbis continetur ratio felicis ſucceſſus ejuſmodi devotionum; nam milites ducis, qui ſe devoverat, infame eſſe putabant amiſſo duce vitæ ſuæ parcere, ſimulque ſperantes ſibi adfore Deos, multo acrius pugnabant, & victoria ſic potiebantur; quæ animis militum, non placatæ iræ Deorum, aut Diis in hoſtes concitatis debebatur.

XXX. *Æris octogeni bini*) Supple *librales nummi*, hoc eſt 82. libræ Romanæ æris.

XXXI. *Æris trecentis decem.*) Hoc eſt, trecentis decem nummis æreis libralibus.

XXXI. *Annum ſextum & quadrageſimum.*) Inchoatum fuerat anno Catoniano 412. Vide l. 7. c. 32.

XXXI. *Quinam ſit ille, quem non pigeat, &c.*) Ratio diuturnitatis belli hæc videtur fuiſſe, quod plerique belli annis exiguis pugnis & populationibus contenti exercitus victores ac victi domum redu-

reducerentur, urbeſque præcipuæ incolumes manerent. Alioqui ſi captis urbibus omnibus aut pleriſque præſidia fuiſſent impoſita, diuturna eſſe bella non potuiſſent. Fateor numerum cæſorum non exiguum a priſcis Hiſtoricis edi, ſed in hujuſmodi rebus auctiora omnia ad nos venerunt.

XXXV. *Dubiam victoriam eſſe.*) Hoc eſt, poſse ſperari victoriam, ſed ei, qui inermis hoſtem operiatur, certam mortem, aut ſervitutem eſſe expectandam. Sic optime *Gronovius*.

XXXVII. *Quingentum millium æris*. Hoc eſt, ex calculo Gronoviano, monetæ Hollandicæ florenos 37500.

XXXVIII. *Caput Jovi ſacratum erat.*) Ut impune occidere liceret. Vide ad l. 2. c. 8.

XL. *Tripudium ſoliſtimum.*) *Cicero* de Divin. l. 2. c. 34. *Cum paſcuntur* (pulli) *neceſſe eſt aliquid ex ore cadere, & terram pavire*; terripavium *primo, poſt* terripudium *dictum eſt, hoc quidem jam* tripudium *dicitur. Cum igitur offa cecidit ex ore pulli, tum auſpicanti* tripudium ſoliſtimum *nunciant*. Vide & *Feſtum in ſoliſtimum*. Non dubito quin ſæpe ita decepti & duces & milites, ut fuit Papirius, egregias victorias retulerint, quia animoſius pugnarunt.

XL. *Ante doctrinam Deos ſpernentem natus.*) Æqualis quidem horum temporum fuit *Epicurus*, ſed nondum in Italiam illata fuerat hæc doctrina.

XL. *Si quid falſi nunciat.*) Sic religionem in rem ſuam eludebant homines callidi; licet enim mentitus eſſet pullarius, ejus mendacio mentem Deorum mutatam credere vix ac ne vix quidem poterat. Sed *Papirium* aſtutum fuiſſe liquet, ex morte pullarii, quem telo quaſi forte emiſſo occidi ſine dubio curavit, ne animos militum turbaret; quod tamen non ſine numine Deorum factum finxit. Vide c. 42.

XLII. *Pocillum mulſi.*) Joculare votum hominis, cujus animus inani religione præpeditus fuiſſe non videtur. Attamen *Livius* hoc in ſerium vertit. Vide ad c. 40.

XLIV. *Corniculis.*) Ornamenta fuere militaria,

ſeu eſſent caſſidi impoſita, ſeu aliunde ſuſpenderentur, cornu ſimilia. Gloſſæ: corniculum, κεράτιον.

XLVI. *Vicies centies, &c.*) Recte ex veſtigiis Vett. Mſſ. conjicit *Gronovius*, *vicies centena & ad triginta tria millia*, hoc eſt, Philippi viginti millia, trecenti triginta, ſeu circiter ſexaginta millia florenorum. *Pecuniæ millia* 330. conficiunt, eodem calculo, Philippos tredecim millia trecentos, ſeu florenorum triginta novem millia & trecentos.

XLVI. *Centum millia æris gravis.*) Pondo, nempe duodecim unciarum.

IN LIBRUM XXI.

XXVII. E*Ducunt.*) Crediderim legendum, *eductis*; ut ſit ordo: *tranſitum oſtendere eductis inde millia quinque & viginti, ferme ſupra parvæ inſulæ circumfuſum amnem latiorem, ubi dividebatur, eoque minus alto alveo.*

XXVII. *Ex loco prodito fumo.* Forte, *ex loco edito, fumo ſignificant.*

XXXV. *Occidente jam ſidere Vergiliarum.*) *Plinius* l. 2. cap. 47. *Poſt id æquinoctium*) autumnale) *diebus ferme quatuor & quadraginta. Vergiliarum occaſus hiemem inchoat, tempus in 3. Idus Novembris incidere conſuevit.* Mirum profecto eſt peritum ducem tam ſero aggreſſum eſſe Alpes tranſire, & quidem per eum Alpium tractum, qui exercitui ferme impervius eſt. Hæc tamen omnia ex *Polybio* habet *Livius*, qui & loca vidit & homines eorum temporum equales rem narrantes audivit. Vide lib. 2. c. 28. & ſeqq.

XLV. *A Victumviis.*) Cum hic Mſſ. habeant *Vicetumulis*. *I. F. Gronovius* ſuſpicabatur legi poſſe, *Ictimulis*, quod nomen eſt loci in Vercellenſi agro. Sed agitur de loco, qui non procul a Placentia, & forte ad alteram Padi ripam. Vide c. 57.

LII. *Major tamen hoſtium, &c.*) Ordo eſt *fama victoriæ major fuit Romanis* fama victoriæ *hoſtium.*

ſtium . Brevitati ſtudens *Livius* ſæpe paullo obſcurius loquitur, nec eſt propterea tentandus.

LIV. *Prætorium miſſum*.) Hoc eſt legati, tribuni, ducesque copiarum, qui ad Prætorium conveniebant, in tentoria dimiſſi. Vide *Juſt. Lipſium* de mil. Rom. 4. Dial. 2.

LXII. *Quod evenire ſolet*, &c.) Ex hoc loco excuſari poteſt frequens prodigiorum commemoratio, quæ apud Livium occurrit; ne quis eum omnia credidiſſe putet, quæ narrat.

LXII. *Sortes extenuatas*.) Infra *attenuatæ* dicuntur, & lib. 22. cap. 1. *ſua ſponte attenuatæ*. *Juſt. Lipſius* conjiciebat *extæniatas*, hoc eſt, tæniis quibus involutæ erant expeditas, Elect. l. 2. c. 12. Malim cum aliis interpretari de talis, qui jaciebantur ante Statuam Numinis, quod conſulebatur; & qui cum in ciſta ſacra ſervarentur, minores ſint inventi, quam fuerant, ut quidem Templi antiſtites dicebant. Simile quid de triente æneo Serviliorum habet *Plinius* l. 34. c. 13. ut recte obſervavit *J. F. Gronovius*. Ceterum de ratione conſulendorum Deorum per ſortes, vide quæ collegit *Ant. Van-Dale*, Diſſ. de Divin. Idol. ſub V. T. c. 4.

LXIII. *Quæ tribunos plebis*, &c.) Vide ſupplem. Freinshemiana l. 20. c. 19. & c. 49.

LXIII. *Ementiendis*.) Fingendo auſpicia vitioſa. Vide exemplum auguris, in contrarium l. 10. c. 40. Nec dubito quin tales fraudes ſæpe fierent, cum in gratiam Coſſ. tum ut eorum conſiliis obſiſteretur. Ubi quod prodeſt, aut nocet, facile eſt facta, non deſunt amici, aut inimici qui rem aggrediantur, vel ut proſint, vel ut noceant.

LXIII. *Ex ipſa acie*.) Lego, *arce*.

IN LIBRUM XXII.

I. Inde *minoribus*, &c.) Vide l. 21. c. 62. & quæ illic notata.

I. *Capras Lanatas*.) Ita ut haberent lanam ſimi-

milem lanæ ovium, nam alioqui ſuam etiam capræ lanam habent, ſed breviorem.

II. *Galli neque.*) Erat *qui neque*, ſed cum abſit a Mſſ. & Editionibus melioribus delevi ex *Gronovii* ſententia. In ſequentibus nihil mutandum: *aut corpora* feſſa *animis*, *aut animos* languentes *ſpe ſuſtinebant*.

IX. *Dictator iterum.*) Forte abdicaverat ſe prodictatura, & a Conſule proditus Dictator iterum. Nam ex antecedentibus ſatis liquet multos ſine Dictatore abiiſſe annos, & hoc primum anno Magiſtratu illo functum eſſe Fabium.

IX. *Plus negligenti cæremoniarum.*) Satis patet ex narratione *Livii*, Flaminii temeritate & imprudentia male rem geſtam; ſed Fabius aut ſolari Romanos voluit, ne in Deorum iram rejecta, aut animum iis addere, ut, placatis Diis, melius in poſterum ſperarent.

X. *Æris trecentis*, &c.) Hæc ſumma eſt, ex calculi *Gronovii* de Pec. Vet. l. 4. c. 2. trium millium trecentorum triginta trium coronatorum, & aliquantulum æris excurrentis; ſeu decem millium florenorum, aut circiter.

XV. *Ne imminuto Appiæ.*) Ex veſtigiis antiquæ Scripturæ, legit Gronovius: *ne ab Sinueſſa Pœnus Appiæ limite*, &c.

XXXIII. *Viginti millia.*) Pondo, quia additur *æris gravis*; nam alioquin, his temporibus, aſſes cœperunt eſſe unciales.

XLII. *Flaminii*, &c.) Vide libri hujus c. 4.

XLII. *Claudii Conſulis.* Vide l. 19. c. 21. in ſupplementis Freinshemianis.

XLV. *Flumen traduxit.*) Uterque exercitus fluvium trajecit, quod commodior eſſet illic campus ad inſtruendam aciem.

XLVIII. *Qui ea parte præerat.*) Atqui alteri cornui præfuit, huic vero Maharbal, ut liquet ex c. 46. ſed *Polybius* docet e lævo cornu, victis Romanis equitibus, ſe ad dextrum contuliſſe Aſdrubalem. Vide lib. 3. c. 116.

IL. *Equitum pedeſtre*, &c.) Hoc eſt, *equitum pedeſtre prælium* tale fuit: *quale jam haud dubia ho-*

hoſtium victoria eſſe potuit. Ex breviloquentia obſcurum fieri *Livium* non ſemel vidimus.

IL. *Infeſtus agmini.*) Forte *confiſus*, aut tale quidpiam. Certe *infeſtus* hic ſtare nequit.

IL. *Tanta.*) Sumitur hic pro æque magna, ſi locus ſit ſanus.

LXI. *Si Carthaginienſium*, &c.) Vide in ſupplem. Freinshemianis l. 16. c. 28. & 61. l. 17. c. 9.

IN LIBRUM XXIII.

V. PEr *centum prope annos.*) Cœperat bellum a. U. C. 412. Vide l. 7. c. 29. & 34. Deſierat a. U. C. 480. Itaque accuratius *Livius* l. 31. c. 31. inducit alium dicentem *prope ſeptuaginta annis* bellum hoc geſtum fuiſſe. Sed territum Conſulem numerum de induſtria augentem inducit.

IX. *Sacratis de menſis eſſemus.*) Facile eſſet interpretari; ut hoſpitali menſæ, adeoque ſacræ adcumbentes una convivaremur. Sed cum mſſ. habeant *Sacratas fide manſis*, quærendum quid inde fieri poſſit. Alienæ conjecturæ non placent, nec quidquam melius invenio.

XIII. *Priore Punico bello.* Si hæc ſunt a manu *Livii*, imprudens more Romano loquentem Pœnum inducit.

XIV. *Equum eſcendere.*) Formula antiqua, quæ ſignificat jus belli gerendi. Vide *Plut.* in *Fabio*.

XXI. *Triumviri menſarii.*) Factum hoc, ne ob æs alienum turbæ naſcerentur. ut a. U. C. 403. de quo vide l. 7. c. 21.

IN LIBRUM XXIV.

X. QUo *magis credebant ſimplices.*) Numquam deſunt, qui ea narrent, quæ libenter audiuntur & credulis auribus excipiuntur. Hinc quoque liquet non tam credulum fuiſſe Livium, quam videtur iis qui tot prodigia apud eum legunt. Vide ad l. 21. c. 62.

XI.

XI. *Millibus æris quinquaginta &c.*) Quantas ſummas hodiernæ monetæ hæc conficiant, intelligere licebit ex iis quæ notavimus ad l. 1. c. 43. Unde etiam liquebit ſatis grave onus privatis impoſitum fuiſſe.

XVIII. *Haſtæ hujus generis.*) Hoc eſt, auctionibus, quæ haſta poſita fiebant. Vid. *Feſtum* in voce *Haſtæ*.

XXXII. *Adflati vano nuncio.*) Recepi conjecturam *J. F. Gronovii*, nam quod legebatur *inflati vano nuncio* abſurdum erat. Sic de rumore etiam loquitur *Cicero* ad Atticum l. 16. Ep. 5. *ed tamen rumoris neſcio quid adflaverat.*

XLIX. *In Mauruſios ex acie Numidas.*) Si nihil hic ſit corruptum, crediderim *Mauruſios Numidas* dici, qui parerent Numidis, vel Syphaci.

IN LIBRUM XXV.

III. DUcentum millium æris.) Hoc eſt, monetæ Hollandicæ ſex millium florenorum.

III. *Ut ſortirentur, ubi Latini.*) Recte conjicere videtur *J. F. Gronovius*: *ut ſortirentur tribus, ac dein ſuffragium ferrent*. Neque enim Latini ſuffragium ferebant de capite civium Romanorum. *Sitella* autem admovebatur, ut Tribus, cujus nomen primum exiſſet, in ſuffragium mitteretur. De ratione ferendorum ſuffragiorum vide *Nic. Gruchium* de Comitiis Pop. Rom. l. 1.

IX. *Nunciatio.*) Aut legendum *pronunciatio*, aut idem eſt ſimplex *nunciatio*. *Polybius* l. 8. c. 20. utitur verbo διεσάφει.

IX. *Aliquantum.*) Recte *J. F. Gronovius*: ad monumenta quæ intra &c. Vide *Polybium* in hac hiſtoria l. 8. c. 23.

XIV. *Princeps primus centurio.*) Hoc eſt, primus Centurio Legionis III. omnium princeps, aut ante alios (vide infra) arrepto ſigno caſtra Punica ingreſſus eſt. De primo Centurione vide *J. Lipſium* de milit. Rom. c. 2. Dial. 8.

XIV.

XIV. *Princeps tertiæ Legionis.*) Primus omnium ex tertia Legione donatus eſt.

XVI. *In locum pacis Gracchum &c.*) Legit *J. F. Gronovius: quo cum paucis Gracchum ait ducturum*. Cum minori mutatione legere poſſis: *in locum, cum paucis Gracchum adducturus &c.* vel: *in locum, quo cum paucis Gracchum erat adducturus.*

XXII. *Conſulibus literæ &c.*) Senatus nimirum, neque enim Prætor quidquam imperare majori poteſtati poterat. Suſpicarer legendum; *Literæ a P. C. a P. Cornelio &c.* & literas *a P. C.* propter repetitionem omiſſas. Alii judicent.

XXIII. *Signum dari jubet.*) Vocale nempe, ut l. 5. c. 36. Vide *Juſt. Lipſium* de milit. Rom. l. 5. dial. 9. & 10.

XXIX. *An poſteris.*) Sic *J. F. Gronovius* recte pro *quam*. Parentheſim etiam ex ejus ſententia collocavimus. Aliud nihil mutavimus.

IN LIBRUM XXVI.

III. *Perduellionis.*) De *perduellione* vide dicta ad lib. 1. cap. 26.

V. *Secundi haſtati:*) Signum ſecundi manipuli haſtatorum, ut c. 6. *Signum primi principis* eſt ſignum primi manipuli principum. *De haſtatis, & principibus*, vide l. 8.

XI. *Rudera.*) Hoc eſt, ſi credimus Gloſſario, æris rudis fruſta, nam inter ſignificationem vocis *rudus*, eſt χαλκὸς ἀνέργαστος. Vide & *Valerium Max.* l. 5. c. 6. ex Rom. 3. ubi conſule *St. Pighium*.

XVIII. *Confuſum ſuffragium.*) Cum per centurias, aut tribus ſuffragium latum non ſit, ſed confuſe. Vid. *J. F. Gronovium*.

XIX. *Oriundi & ipſi a Phocæa.*) Ita loquitur *Livius*, quod Gallicum ſinum memorans cogitaſſet de Maſſilia illic ſita, & a Phocæis, ut notum eſt, olim condita. Itaque voces hæ *& ipſi* potius cum cogitatione *Livii*, quam cum ejus oratione connexæ ſunt.

XX.

XX. *Murgantini deſcivere* .) Sic *Gronovius* pro *Murgantinæ deſciverunt terræ*.

XXVII. *Viginti millia æris*.) Hoc eſt, monetæ Hollandicæ ſexcentos florenos.

IN LIBRUM XXVII.

X. V*iceſimarium* .) Congeſtum paullatim ex viceſima parte precii manu miſſorum, quæ ſoluta fuerat ab a. U C. c. 398. Vide l. 7. c. 16.

XXIII. *Adeo minimis &c.*) Mirum eſt falſitatem prodigii potius non arguiſſe *Livium*. Interea hic tertius locus eſt, ex quo liquet non uſque adeo ſuperſtitioſum fuiſſe . Vide ad l. 21. c. 62. & 22. c. 1.

XXXII. *Pulſu pedum* .) Scabellis nempe, & crupeziis pedibus ſubjectis , de quibus vide , *Jac. Sponium* Miſcell. Er. Ant. ſect. 1. art. 6.

IN LIBRUM XXVIII.

IX. S*Eſtertium tricies* .) Ex calculo *Gronovii* 227400. florenos Hollandicæ pecuniæ . Id tamen majorem ſummam fuiſſe putat .

IX. *Quinquagenos ſenos* .) Circiter 30. ſtuveros .

XXI. *Servorum quive* .) J. F. Gronovii conjecturam , quæ proxima antiquæ ſcripturæ , in tantum admiſi . Legebatur antea : *ſervorum delectu ac liberorum*, *qui &c.*

XXXVII. *Socio atque amico*.) Gades non erant colonia Carthaginienſium, ſed Tyriorum, ideoque *ſocium* tantum & *amicum* ſe vocat Mago. Vide *Sam. Bochartum* Chanaan l. 1. c. 34.

XXXVIII. *Sine magiſtratu*.) Magiſtratus proprie dicitur, ut viri docti viderunt, Dictator, Conſul, Prætor, idque ſuo anno, non cui prorogatur imperium , aut qui, pro Conſule, aut pro Prætore mittitur. Vide l. 31. c. 48.

XXXIX. *Conſules*.) Sic honoris cauſa vocantur,

tur, qui pro conſulibus illuc iverunt, Scipiones.

XXXIX. *Dena millia æris*.) Trecentos Hollandicæ pecuniæ florenos.

XLIII. *Res geſtas*.) Sic *J. F. Gronovius*, proxime ad antiquam ſcripturam, cum legeretur *ab eo geſtas*, recentiores vero haberent, *res egregias p. a. geſſiſſe*.

XLV. *Coronam auream &c.*) Donabant deos pecunia, qua dii minime egebant, eo ipſo tempore quo extraordinaria auxilia a ſociis præ egeſtate exigebant. O ſuperſtitioſam ſtultitiam!

XLV. *Triginta navium*.) Tot naves tam brevi tempore ædificari poterant, primo quod abiegnæ eſſent, & viridi etiam materia conſtarent, cum hodie ſint quernæ, nec fiant niſi diu ſiccata materia. Vide Cæſarem de B. G. l. 3. c. 13. & infra l. 29. c. 1.

IN LIBRUM XXIX.

XIV. *Impleverat ea res &c.*) Vide quæ notavimus ad l. 21. c. 62. & 22. c. 1. & 27. c. 23. Quartus hic eſt locus, ex quo colligere licet, uſque adeo credulum non fuiſſe *Livium*.

XVIII. *Recreatus deinde*.) Sequebatur iterum *Legatus*, quod ſuſtuli, auctore *J. F. Gronovio*.

XXXIV. *Æſtiva &c.*) Sic ad mentem *J. F. Gronovii*, ex mſſ. locum emendantis. Antea erat. *Æſtiva ſub tectis agere equitatus. Sint*, inquit, *vel plures* &c.

XXXV. *Quod tenui jugo &c.*) Hic locus poſtea, a Scipionis hibernis, dictus eſt *Corneliana caſtra*, & ſic deſcribitur a Cæſare de B. G. l. 2. 20. *Id autem eſt jugum directum eminens in mare, utraque ex parte præruptum atque aſperum, ſed paullo tamen leniore faſtigio, ab ea parte, qua ad Uticam vergit* &c. Quod a *Livii* interpretibus obſervatum non animadverti.

IN LIBRUM XXX.

V. PRimis.) Sic recte *J. F. Gronovius*, pro proximis.

XVII. *Quinum millium*.) Centum quinquaginta florenorum, comitibus vero triginta.

XVIII. *Equeſtrem procellam excitemus*.) Hoſtibuſne igitur nulli erant equites, quos Romanis opponerent? mille ducenti equites, quos immiſit Quintilius, non erant tanto numero ut Galli ſimilem Equitatum habere non poſſent. Sed ſic ſæpe *Livius*.

XXVIII. *Qui ſenex &c.*) Oratorie hæc dicta, nam Annibal per 18. dumtaxat annos exercitui Carthaginienſium a patris morte præfuerat, cœperatque *vix juvenis* imperare, ac proinde nondum 50. annum attigerat.

XXX. *Jam ætas ſenem*. De oratoria hac exaggeratione dixi ad c. 29. Vide & c. 35. & 37.

XXXV. *Sexto ac trigeſimo*.) Iverat in Hiſpaniam annos novem natus, a. U. C. Catoniano 516. nunc vero labebatur a. U. C. 550. erantque dumtaxat 34. anni, quibus ſi addas 9. erit annus ætatis Anibalis 43. quem proinde *ſenem* nonniſi oratorie vocavit *Livius*.

XXXVI. *Saturnalibus primis*.) Primo die Saturnalium, ut recte *J. F. Gronovius*, qui dies incidebat in 16. Kal. Januarias, ſi veteri Calendario credimus.

IN LIBRUM XXXI.

I. TRes & ſexaginta annos.) Ab anno Catoniano 488. ad an. 551.

V. *Quingenteſimo quinquageſimo*.) Crediderim deeſſe *ſecundo*, is enim annus Æræ Catonianæ labebatur, etiam ex calculo Livii. Annus, qui hic habetur, neque cum Varroniana, neque cum Catoniana æra, quam ſequitur *Livius*, conſentit.

XX. *Ut qui neque dictator &c.*) Vide ad l. 28. c. 38.

XXXV.

XXXV. *Aberat &c.*) Hæc de ſententia *J. F. Gronovii* parentheſi clauſimus, & abjecimus *quum*, quod proxime antecedebat:

XL. *Proconſul*.) Sic ſcripſimus pro *Conſul*, ex ſententia *Gronovii* & *Mureti*, quia conſtat Scipionem numquam conſulem in Africam iviſſe. Vide l. 29. c. 16.

IN LIBRUM XXXII.

IV. QUas *cæla*.) Sic pro *quam Cælen*, legendum merito cenſuit *J. F. Gronovius*.

V. *Eleis*.) Lege, cum *Gronovio*, *Megalopolitis*. Vide l. 28. c. 8.

XI. *Ut ſuæ*.) Lege, *ut ſi ſuæ*; quaſi ſuæ res poteſtatis eſſet, non ducis, ſic cenſuit *Gronovius*.

XIII. *Locus, quem ita vocant, eſt in Triphylia terra Melotidis*.) Hæc tollenda putat *Gronovius*, & merito; locus enim, de quo hic *Livius*, fuit in Epiro, non in Peloponneſo. Poſtea etiam *montem Lyncon* legit.

XXIX. *Fregellis*.) Delevimus *quod &*, quæ hanc vocem antecedebant, jubente *J. F. Gronovio*.

IN LIBRUM XXXIII.

V. CUjuſque *ſtipitis palma*.) Id eſt, ramus. Vitis proprie dicitur *palmes* & *palma*, ut ſignificentur majores rami. Vide Varronem de R. R. l. 1. c. 31. Hic vero *palma* de ramo majore cujuſvis arboris dicitur. *Polybius* in hac hiſtoria, habet κεραίας, hoc eſt ramos e ſtipite, quaſi cornua, prodeuntes.

XIV. *Ex quibus armatura levis*.) Supple *qui erant*, & omnia erunt plana. Ex Achæorum peditibus, qui erant armaturæ levis, una cum trecentis equitibus ſecum dimiſſis, opperiebantur, ſpeculantes quam in partem hoſtes effunderent ſe, ut Nicoſtratum monerent.

XVIII. *Et Cretenſium*.) Hæc emendata ſunt ex *J. Perizonii* ſententia. Antea erat abſurde: *Cretenſium auxiliares Thracumque. Rhodia cohors &c.*

XXIII.

XXIII. *Exemtos.*) Sic ex ſententia *J. F. Gronovii*, pro *exceptos*, edidimus.

XXXVI. *Minime ob moræ tædium patiens.*) Hoc eſt, minime patiens belli, quod in longum tempus duceretur, ob tædium moræ. Itaque non eſt mutandum *ad moræ tædium*, ut eſt in Editione Pariſienſi *Doujatii*.

XXXVII. *Octingenti.*) Legit *J. F. Gronovius*, *Octogeni*, quod nimia ſumma videatur. Octingenti ſunt circiter 15. floreni, octogeni vero florenus unus & dimidius.

XXXVIII. *Quaſi tabe.*) Sic *Gronovius* ex veſtigio antiquæ ſcripturæ, pro *quos metuebat*.

XL. *Facienda in antiquum.*) Mallet *Gronovius* legi, *redigenda in antiquum jus*, vel *ſtatum*. Merito.

XLV. *Inertia operis.*) *Rubenius* & *Gronovius* ſuſpicantur legendum *ſopiri*.

XLVI. *Idem.*) Suſpicantur viri docti, *is rem*.

XLVIII. *Suos.*) Sic ex ſententia *J. F. Gronovii*, pro *ſuorum*. Alioqui legere etiam poſſemus, *ſuorum eventuum miſertus*.

XLVIII. *Ex navibus.*) Hoc eſt, e navibus vela & antennas corrogari, ſeu colligi, ut tabernacula inde fierent. Nulla mutatione opus eſt, nec ullam quæſiviſſet vir longe doctiſſimus, niſi vitioſe *&* *navibus* legiſſet, cum ſit in aliis editionibus *ex navibus* ut edidimus.

XLIX. *Ne his.*) Forte *nec id*, aut *nec hoc*.

IN LIBRUM XXXIV.

II. ET *ſperate ipſas &c.*) Senſus oſtendit negatione hic opus eſſe, legendumque *nec ſperate*; aut in ſequentibus pro *niſi*, ſublata negatione, *ſi*, dudum monuimus. Vide c. 4.

XLVI. *Ducenos ſeptuagenos æris.*) Circiter 7. florenos Hollandicæ pecuniæ. *Gronovius* putat excidiſſe poſt hæc verba, *duplex Centurioni*.

L. *Centum talentis*. Ex calculo *P. Gaſſendi* 223750. libræ Turonicæ, quorum ſex conficiunt quinque florenos Hollandicos.

LIV.

LIV. *Ad quingenteſimum &c.*) Hinc liquet calculum, quem ſequuti ſumus, optimum eſſe.

IN LIBRUM XXXV.

VII. FEralia.) Hoc eſt ante diem 8. vel 11. Kal. Martias. Vide *Ciceronem* ad Atticum l. 3. Ep. 14. lib. 4. Ep. 1. & ad eas interpretes.

XXIII. *Ad tuendos.*) Recte conjiciebant *J.F. Gronovius tenendos*; hoc eſt ad eos tenendos in Romano fœdere.

XXXIV. *Ut quæque de Antiocho.*) *Tan. Faber* legebat *quieti de Antiocho*. Sed videtur ſenſus eſſe, *ut viderentur expectare quæque de Antiocho*, hoc eſt, omnia ab Rege.

LI. *Eo jure ſancto.*) Hoc eſt, inviolabili. De Urbibus quibus fuit jus Aſyli, vide virum dignitate juxta ac eruditione illuſtrem *Ezech. Spanhemium* de Præſt. & Uſu Numiſmatum diſſ. 9. ſect. 5. ed. Londinenſis, ubi hic *Livii* locus profertur & illuſtratur.

IN LIBRUM XXXVI.

III. QUibuſque in ſenatu &c.) Qui nondum adlecti a Cenſoribus in Senatum fuerant, quamvis honoribus populi uſi Senatum ingrederentur. Vide *A. Gellium* l. 3. c. 18.

VII. *Quid.*) Sic legimus ex auctoritate *J.F. Gronovii* pro *quidquid*; verbaque hæc parentheſi clauſimus.

XXII. *Partem quæ extra muros.*) Sic ex certiſſima emendatione *Gronovii* reſtituimus, pro *arcem extra muros, quæ*.

XLIII. *Centum quinquaginta.*) Enumeratæ tantum ſunt *centum quinque*, quomodo legendum cenſent viri docti.

IN LIBRUM XXXVII.

IV. OBſcurata lux eſt . Defectus ille ſolis ex calculo *Dionyſii Petavii*, convenit anno Periodi Julianæ 4524. Cyclo Solis 16. Lunæ 2. Mart. 14. Fer. 2.

XXIV. *Navium virtus*.) Legendum dudum conjeci *navalium*, nempe ſociorum, *virtus*.

XLV. *Quindecim millia talentum Euboicorum*.) Talentum Euboicum fuit 7000. denariorum ex calculo *Ed. Bernardi*, hoc eſt, 700. Philippeorum, ſeu florenorum bis mille centenorum.

XLVI. *Tetradrachmum &c.*) Tetradrachmum Atticum eſt circiter 24. Stuverorum Hollandicorum. Ciſtophori 5. ferme Tetradrachmum æquant.

LVI. *Telmiſſum*.) Cum nummi conſtanter ſcribant Τερμησσὸν, ut & nonnulli ſcriptores Græci, credibile omnino eſt Termiſſum ſcribendum eſſe, ut recte cenſuit vir dignitate & eruditione juxta illuſtris *Ezech. Spanhemius* de Uſu Numiſm. diſſ. 91. vide l. 38. c. 15.

LVII. *Inæſtimabili*.) Si ita legendum, ſignificatur perjurium Catonis deterius eſſe omni diſtributione pecuniæ quæ æſtimari poterat, cum perjurium, quo Cato caput ſuum obſtringebat, ejuſmodi pretium cenſuræ eſſet, quod æſtimari non poterat. *Gronovius* conjiciebat *inexpiabili*, *inteſtabili*, aut *inexcuſabili*.

LVIII. *Tetradrachma*.) Vide ad cap. 46.

LIX. *Tetradrachmum*.) Vide ad c. 46.

LIX. *Quiniviceni*.) Septem florenos, & dimidium, ſi Hollandica moneta æſtimes.

IN LIBRUM XXXVIII.

V. SUperato brachio.) Munimento, quo caſtra conjuncta inter ſe erant; nam ejuſmodi munimenta *brachia* vocant Latini.

XV. *Telmeſſenſes*. Vid. ad lib. 37. cap. 56.

XXIX. *Conſul*.) Hoc eſt, hic Proconſul, nam pro-

prorogato demum imperio, Manlius hoc fœdus fecit.

XLV. *Divortia aquarum*.) Forte *divergia*, quæ propria vox eſt in finibus conſtituendis. Exempla vide in Gloſſis Agrimenſoris *Nic. Rigaltii*. Sed tamen & apud *Ciceronem* montes diviſi *aquarum divortiis* dicuntur, Ep. ad Fam. l. 2. 10. & alibi, niſi forte *divorgia* legendum.

LVII. *Filiis*.) Si hic locus ſanus eſt, qui ita etiam legitur in editione Francofurtenſi *Jani Gruteri*, hoc exemplum addendum iis, quæ habet G. *Jo. Voſſius* Artis Gram. l. 4. c. 4. ubi oſtendit priſcos Latinos *filiis* interdum pro *filiabus* dixiſſe.

IN LIBRUM XXXIX.

V. *Octoginta millium*.) Quæ ſumma conficit ſex millia florenorum Hollandicæ pecuniæ.

V. *Vicenos*.) Florenos ſeptem & dimidium.

VII. *Quadragenos binos*.) Duodecim florenos, & duodecim ſtuveros.

VIII. *Vinum, animus, & nox*.) Legendum videtur, *vinum, amor & nox*. Sic apud *Plautum* Aulul. Act. 4. S. 10. 15. adoleſens qui compreſſerat virginem: *vini vitio*, inquit, *atque amoris feci*, & verſu 20. *nimis vile eſt vinum, atque amor, ſi ebrio atque amanti impune facere quod lubeat licet*. Quin & noctu factum dicitur Ul. 65. *Cereris vigiliis*. *Ovidius* Amorum lib. 1. eleg. 6. 59.

Nox & amor vinumque nihil moderabile ſuadent
Illa pudore vacat, Liber, Amorque metu.

IX. *Non digna quæſtu*.) Hoc eſt digna quæ honeſtiore ratione viveret, cum Æbutium non quæſtus cauſa amaret. Nihil ergo mutandum.

XII. *Similæ*. Recte conjicit *J. F. Gronovius*, aut *Stimulæ* legendum, de qua *Aug.* de Civ. Dei l. 4. c. 11. & 16. & quæ ſic dicta quod *ſtimularet ad agendum*, aut *Semeles*, matris Bacchi. Prius malim, qua infra queritur Cos. Deos, qui hiſce ini-

initiis colebantur, *captas mente velut furialibus ſtimulis ad omne ſcelus & ad omnem libidinem egiſſe* c. 15.

XVII. *Atinios*.) Sic pro *Catinium* ex ſententia *Sigonii* & *Gronovii*, edendum cenſui.

XVIII. *Senatuſconſulto*.) integri ſenatuſconſulti exemplum æri inciſum etiamnum exſtat; vide *Raph. Fabretti* Synt. inſcript. p. 427.

XIX. *Datio, diminutio*.) Vide hæc erudite explicantem *Hadr. Turnebum*. Adverſ. lib. 30. c. 25. Res enim paucis hic expediri non poſſet.

XXXI. *Suſtinere alii*.) Legendum crediderim *alios*. Hiſpani enim non potuere ſuſtinere Romanos ſeſe *alios ſuper alios* inferentes. Levior mutatio, quam ſi *poſſunt* mutemus cum *Gronovio* in *patiuntur*.

XXXVII. *Apud Romanos etiam*.) Imo *enim* aut *etenim*, hæc enim verba complectuntur rationem, cur apud Achæos precaria tantum libertas eſſet.

XXXVIII. *Quum eos in legiones*.) Sic recte legit *J. F. Gronovius*, pro *quum eas legiones*; quia ex ſuperiore militum numero quatuor legiones fieri non potuerunt.

IN LIBRUM XL.

X. *Huic eſſe*.) Aut aliquid deeſt in antecedentibus, aut hæc verba ſunt corrupta. Alii legunt *inceſſe*, alii *exſecrare*. Rem in medio relinquimus.

XV. *Indignus omnibus*.) Crediderim poſt vocem *Indignus* excidiſſe voculam *regno*, propter nonnullam ſimilitudinem cum antecedentis vocis duabus poſterioribus ſyllabis.

XXVIII. *Equitibus ſigno dato &c.*) Mirum eſt equites non irruiſſe ſimul cum peditibus in Ligures, ſed expectaſſe ſignum ad conſcendendos equos. Romani ſæpius equitibus ad perſequendos hoſtes victos, quam ad vincendos utebantur.

XXXIV. *Æris trecenos*.) Novem circiter florenos Hollandicos.

XL. *Effrenatos*.) Vide not. ad l. 4. c. 33. & lib. 8. c. 30.

XL. *Alarii equites*.) Sociorum nempe. Vide *Lipſium* de milit. Rom. lib. 2. dial. 7.

XLII. *At Pontifex*) Cum ſit in unico Mſ. codice, *ante Pontificem*, &c. conjiciebat *J. F. Gronovius*: *cooptatus eſt Q. Fulvius Flaccus, creato ante Pontifice maximo M. Æmilio Lepido*.

XLIV. *Quanta Fulvio &c.*) Vide lib. 39. cap. 5.

XLVI. *Implacabiles &c.*) Cum legeretur in Mſ. *implicabiles fueritis*, *implicaverint*, ſic edidit *Clareanus*. Conjici queat: *niſi forte implacabiles fieretis*, *in placandis animis veſtris*. ſenſus eſt: ſuccurrunt quidem quæ dicerentur, ea tamen ſilebo, ne forte dum placare vos conor, implacabiles fiatis.

XLVII. *In Celtiberiam &c.*) Sic legit *J. F. Gronovius* propius ad mſ.

XLVII. *Seſtertium quater & decies*.) Triginta quinque millia ducatonum, ſeu florenorum 105000.

XLII. *Ne ſibi &c.*) Conjicit *Gronovius*, *liberone forte* anne.

XLIX. *Propium ſuſpicare*.) Idem, piguit reſpicere.

LI. *Injunxerat*.) Sic *Gronovius*, pro *inſuerat*, quod abſurdum.

LI. *Rurſus*.) Sic *Gronovius*, pro *ſacra*.

LII. *Duello &c.*) Hæc ita corrupta ſunt, ut ne conjectura quidem emendari queant. Talia erant in unico codice Germanico, ex quo ſunt edita.

IN LIBRUM XLI.

IV. Unum, *ſi*) Sic *Gronovius* pro *ſi unum*, & poſtea *jacturum*, pro *facturum*.

VII. *Quinos vicenos*) Septem florenos Hollandicos & dimidium.

IX. *Qui tunc eſſet &c.*) Hæc de ſententia *Gronovii* conſtituta.

XIII. *Quini deni*.) Quatuor floreni & dimidius.

XVI. *Intra*) Sic ex doctorum virorum ſententia edidimus pro *Ante*, quod abſurdum prorſus erat.

XXIII. *Maximam &c.*) Sic pro maxime, ex ſententia *J. F. Gronovii*. In ſequentibus etiam paucula eo auctore, mutata.

XXIII. *Populus &c.*) Forte, *belli in populum Romanum*, *prius pene*, *quam* &c. ſic *Alb. Rubenius*.

XXIII. *Provocantes*) Ita *Gronovius*, pro *provinciis*.

XXIV. *Legatos Romam &c.*) Antea erat: *ad legatos Romanos veniſſe*, *ac regem Perſea* &c. Quæ emendata de ſententia *J. F. Gronovii*.

XXIV. *Ætolique*.) Idem legit, Epirotæque.

XXVII. *M. Æmilio*.) Atqui Coſſ. Sp. Poſtumius Albinus & Q. Mucius Scævola tunc fuerunt. Alteruter hic nominetur neceſſe eſt.

XXVII. *Ferreis*.) Sive *feræ* cum *Marcello Donato*, ſive *feriis* cum *Car. Sigonio* legas, aliquid deeſſe agnoſcendum, quod ingenio ſuppleri nequit.

XXVII. *Sinueſſam*.) Emendat *Marcel. Donatus* & ſupplet *Sinueſſæ glarea*. Poſtea vero *Carol. Sigonius*; *cloacam in fluvium circumducendam &c forum*.

IN LIBRUM XLII.

I. IRa,) Sic ex ſententia *J. F. Gronovii*, pro *injuria*, quod perperam legebatur.

VI. *Centum millium æris*.) Circiter mille Philippeorum, ſeu trium millium florenorum.

VIII. *Oppugnantes*.) Malim *pugnantes*, neque enim de oppugnatione urbium, aut caſtrorum agitur.

XIX. *Binum millium &c.*) Circiter vicenum Ducatonum, ſive ſexaginta florenorum.

XXIV. *Unde præterea*.) Hic aliquid corruptum eſſe difficile non eſt intellectu, ſed ſine libris me-

medela nulla fieri poteſt. Videtur hic ſenſus deſiderari: *inde ſe nihil audiſſe, præter quam legatos mitti &c.*

XXVI. *Quod.*) Sic legimus pro *qui*, auctore *Gronovio*. *quod* perinde eſt hic ac *quandoquidem*. Simile mendum vide inferius c. 27.

XXVII. *Quo exercitum.*) Erat hic *qui*, quod in *quo*, hoc eſt, *ut* mutandum recte vidit *Gronovius* quia. compendiariis notis hæc vocula olim ſcribebatur, talia ſubiere menda. Vide ad cap. 26.

XXVIII. *Cui*) Si locum ſanum eſſe conſtaret, eſſet hic Helleniſmus, ut recte judicat *Ger. Jo. Voſſius* de arte Gram. l. 7. c. 26. Sed credibile eſt ſcribendum *quippe*, ut vult *J. F. Gronovius*.

XXX. *Deterioribus.*) Studiis, nempe; aut conſiliis, ob amorem Regis, & Macedonum. Sic Græci τὰ χείρονα ſubaudientes πράγματα. Nihil mutandum videtur. Vide paulo infra.

XXXII. *Optaturum*.) Sic ex *Alb. Rubenii* & *J. F. Gronovii* ſententia, pro *oppugnaturum*, quod ferri nequit.

XXXIV. *P. Sulpicio &c.*) Ante viginti novem annos U. C. 552. Vide l. 31. c. 4.

XXXIV. *Decumum ordinem.*) Qui inter haſtatos decimo loco ordinem duceret, qui primus gradus poſt gregariam militiam. vide *Lipſium* de M. R. l. 2. Dial 8.

XXXV. *Rogati.*) Sequebatur *auxilia*, quam vocem recte inducendam cenſuit *J. F. Gronovius*.

XXXVIII. *Pr.*) Id eſt, prætore ſeu στρατηγῷ. Sic habuit Cod. MS. ex quo uno hæc edita.

XLIII. *Comparati.*) Legit *Gronovius*, *converſi*. Neſcio quid aliud latere videtur.

XLVII. *Regis.*) Imo *principum*, nimirum civium, ut habemus, l. 5. c. 27. Forte *princip.* mutatum in *regis* a librario, qui *principem* & *regem* idem putabat.

XLVIII. *Uritibus.*) Sic forte dicti cives Uriæ, urbis Calabriæ, cujus ager *Uritanus* vocatur a *Frontino*, de quo vide collecta a *Chr. Cellario* l. 2. c. 9. Geogr. Antiquæ.

L. *Populus Romanus*.) Malim in Dativo *Populo Romano*, ita ut ei *fortuna ſua labare* dicatur, hoc eſt, fortuna haſtenus favens ruere. Facile mutatus eſt caſus, quia P. R. aut additis pauculis litteris *Pop. Rom.* ſcribere vulgo ſolebant. *Seneca* Thyeſte v. 34.

----- *dubia violentæ domus*

Fortuna, reges inter incertos, labet.

LII. *Sextus & viceſimus*.) Vide l. 33. c. 30.

LVIII. *Antigonenſis hi*.) Ita ex *Car. Sigonii* & *J. F. Gronovii* ſententia emendatum, cum legeretur *hic*.

LXI. *Millenum*.) Sic pro *mille*, recte legebat *Gronovius*.

LXI. *Ante ora ſua*.) Hoc eſt, coram ipſos laudantem Perſea alacres audivere; nam *ante ora ſua*, non eſt referendum ad arma, quæ humeris gerebantur. Itaque hic mutatione minime opus eſt.

LXIII. *Quidam*.) *Gronovius* putat excidiſſe *Macedonum*, ſed nihil excidit, intelligitur enim *vis* & *ſuperbia* Romanorum, ut res ipſa oſtendit, propter quas victos eos Græcorum nonnulli gaudebant.

IN LIBRUM XLIII.

I. *Vicere*.) Aperte *victos* teſtatur *Livius* L. 42. c. 59. itaque hic legendum *victi*, nam ſecum ita pugnare potuiſſe Hiſtoricum noſtrum veriſimile non eſt.

I. *Novo periculoſo*.) Omiſſa eſt copula inter duo hæc adjectiva, ut ſit legendum, *novo & periculoſo*.

VII. *Spolia ſacrilegii*.) Sic emendabat *J. F. Gronovius* pro *ſpoliata ſacrilegiis*.

VIII. *Decies centum millium*.) Ducatonum ſeu Philippeorum viginti quinque millium.

XI. *Patres acceperunt*.) Hæc *Jo. Freinshemius* & *J. F. Gronovius* delenda merito cenſent. Sed nihil præterea mutarim.

XII. *Peditum Latinorum*.) Jubente *J. F. Gronovio*

novio, & adſtipulante recta ratione, delevimus, *peditum*.

XIII. *Neſcio quo pacto &c.*) Excuſat hoc aliquatenus *Livium* prodigia tot narrantem, quod majores ſequatur. Sed præſtitiſſet referre quidem prodigia, quæ contigiſſe credebantur, propter hiſtoriam, quæ ita poſtulabat, verum ea credere neceſſe nihil erat.

XIII. *Libris a Decemviris*.) Hic locus eſt ad mentem *Gronovii*, paucis mutatis, relictus. Antea legebatur *libri* ... *aditi* ... *& addiderant uti* &c.

XIV. *Tribuni*.) Imo *pretores*, ut viri docti viderunt. *Vide* c. 13. & 17. Pro PR. perperam legerunt TR. qui *tribuni* hic ſcripſerunt.

XIV. *His Cenſoribus magiſtratus*.) Sic recte *Gronovius*, pro *hi cenſores magiſtratum*, quod carebat ſenſu.

XVII. *Fidiſſimæ genti*) Ita, pro *fidiſſima gente*, recte emendabat *Gronovius*.

IN LIBRUM XLIV.

V. C*Ampique*) Sic recte *J. F. Gronovius* pro *campi quoque*.

VI. *Hippiam*.) Sic idem pro *Pelam*, quod ſenſu caret.

VIII. *Supra rupes*.) Conjicit *Gronovius*: *ſupra rupes ingentes gurgites facit, & infra prorutam in mare &c.*

XI. *Monſtratum eſt*.) Sic recte *J. F. Gronovius* pro *monſtrati ſunt*.

XIV. *Binum millium*.) Sexaginta florenorum monetæ Hollandicæ.

XVII. *ad Conſulem*. Miſit *&c.*) Suppletur hic locus ex ſententia *J. F. Gronovii*.

XXVI. *Quum pecuniam &c.*) Conjicit *J. F. Gronovius*: *quum pecunia tantula aut pacem habere per Eumenem, quæ vel parte regni redimenda eſſet, aut deceptus &c.*

XXVII. *Per Perrhæbiæ*.) Particulam *per* ex conjectura *Jani Gruteri*, addidi.

XXXI. *Gladiatorio*.) Nempe, præmio quod dabatur iis, qui ſponte ſua gladiatoriam operam locabant in Gloſſis *Gladiatorium*, vertitur in *μονομαχία*.

XXXVII. *Nocte quam pridie &c.*) Ex calculo *Dionyſ. Petavii* incidit ea eclipſis in 21. Junii Juliani proleptici, Feriam tertiam, horam 8. a meridie. *Sethus Calviſius* in horam 9. differt. Hunc vide.

XXXVIII. *Explicatam*) Sic pro *implicatam* recte conjecit *J. F. Gronovius*.

IN LIBRUM XLV.

IX. L*Aceratis viribus*.) Sic recte conjicit *J. F. Gronovius* pro *Lacerantes*.

X. *Si tamen*.) Conjicit *J. F. Gronovius*, *ſi is animus*.

XX. *Sociorumve*.) Sic ſcripſimus, ex ſententia *J. F. Gronovii*, non *ſociorum*.

XXIII. *Ab neutra*.) Sic pro, *ne ab utraque*, recte conjicit *J. F. Gronovius*. Ab eodem eſt paullo poſt *navibus*, pro *navalibus*.

XXVI. *Civitatum*.) Ita recte conjiciebat *J. F. Gronovius* pro *Civitatis*, quod eſt in editionibus.

XXVII. *Eubœæque Inſulæ*.) Ita *J. F. Gronovius*. Antea erat aſteriſcus & *Ævoque ante*.

XXVIII. *At Jovem*.) Sic repoſui pro *&c. J. F. Gronovius* volebat *ſed*.

XXXI. *Erat vagatus*.) Sic partim, ex ſententia *J. F. Gronovii*, pro *eſt vagatus*.

XXXVII. *Hique fecerunt*.) *Alb. Rubenius* recte conjiciebat, *tunc quieverunt*, quod probat *J. F. Gronovius*.

XXXVIII. *Quam illis*. Decora cuique ſua.) Hæc ſupplevimus, cum manifeſto mutilus ſit locus, ut recte judicavit *J. F. Gronovius*, qui tamen plura verba infarciebat.

XLIII. *Seſtertium ducenties*.) Quingenta millia florenorum Hollandicæ pecuniæ.

Clerici Notarum Finis.

TITI LIVII

FRAGMENTA.

LIBRI XIV.

Ex *Priſciani Grammaticæ lib. XV. col.* 1009. *Ed. Putſchii.*

MULTA *autem ex ſupra dictis nominibus ipſa terminatione Dativi pro Adverbiis accipiuntur, ut* falſo, poſtremo, ſedulo, auſpicato, augurato, manifeſto, privato, precario, merito. --- *Livius in XIV.* Privato nos tenuiſſemus.

LIBRI XVII.

Priſcian. l. XIV. col. 992.

Pridie *quoque more Præpoſitionis Accuſativo jungitur. Cicero in I. Invect.* Pridie Kalendas Jan. Pridie Nonas. Pridie Idus. *Liv. ab Urbe Cond. XVII.*

LIBRI XVIII.

Priſcian. l. IX. col. 865.

Livius in XIIX. Adverſus interfectores C. Cæſaris ultoribus manum comparans concibat.

LIBRI XX.

Priſcian. l. X. col. 901.

Livius in XX. ab urbe condita: & ſi ferocius procucurriſſent.

LIBRI CVII.

Priſcian. l. XVIII. col. 1198.

* al. LVII. *Livius* * *CVII. ab urbe condita* : Qui Pompejum morbum excuſaſſe ferunt, ne, quum intereſſet deditioni, animos Numantinorum irritaret.

LIBRI CXII.

Priſcian. l. VI. col. 686.

Inveni tamen apud Livium in CXII. ab Urbe condita, in d deſinens barbarum regis Maurorum nomen Bogud, *cujus Genitivum, ſecundum tertiam Declinationem*, Bogudis *protulit*, *ut* : Caſtra quoque diverſis partibus Caſſius & Bogud adorti, haud multum abfuere quin opera perrumperent. *In eodem* : Quo tempore firmandi regni Bogudis cauſſa exercitum in Africam velociter trajicere conatus ſit. *Idem in eodem* : Caſſius geſſiſſet cum Trebonio bellum, ſi Bogudem trahere in ſocietatem furoris potuiſſet.

LIBRI CXIII.

Priſcian. l. eod. col. 687.

Livius in CXIII. ab urbe condita oppidi nomen in d deſinens per Accuſativum caſum neutro genere protulit : Et ipſe circa Pulpud oram tuebatur.

LIBRI CXX.

Ex Seneca Patris Suaſoria ſexta, vel (ut aliis) ſeptima.

M. Cicero, ſub adventum triumvirorum ceſſerat urbe, pro certo habens, id quod erat, non magis Antonio eripi ſe, quam Cæſari Caſſium

ſium & Brutum, poſſe. Primo in Tuſculanum fugit, inde tranſverſis itineribus in Formianum, ut ab Cajeta navim conſcenſurus, proficiſcitur. Unde aliquoties in altum provectum quum modo venti adverſi retuliſſent, modo ipſe jactationem navis, cæco volvente fluctu, pati non poſſet; tædium tandem eum & fugæ & vitæ cepit; regreſſuſque ad ſuperiorem villam, quæ paullo plus mille paſſibus a mari abeſt, *Moriar*, inquit, *in patria ſæpe ſervata.* Satis conſtat, ſervos fortiter fideliterque paratos fuiſſe ad dimicandum: ipſum deponi lecticam, & quietos pati, quod ſors iniqua cogeret, juſſiſſe. Prominenti ex lectica, præbentique immotam cervicem; caput præciſum eſt. Nec ſatis ſtolidæ crudelitati militum fuit. manus quoque, ſcripſiſſe in Antonium aliquid exprobrantes, præciderunt. Ita relatum caput ad Antonium, juſſuque ejus inter duas manus in roſtris poſitum, ubi ille conſul, ubi ſæpe conſularis, ubi eo ipſo anno adverſus Antonium, quanta nulla unquam humana vox cum admiratione eloquentiæ, auditus fuerat. vix attollentes lacrymis oculos homines intueri trucidata membra ejus poterant.

I B I D E M.

Vixit tres & ſexaginta annos: ut ſi vis abfuiſſet, ne immatura quidem mors videri poſſit. Ingenium & operibus & præmiis operum felix. Ipſe fortunæ diu proſperæ & in longo tenore felicitatis, magnis interim ictus vulneribus, exſilio, ruina partium pro quibus ſteterat, filiæ morte; exitu tam triſti atque acerbo omnium adverſorum, nihil, ut viro dignum erat, tulit, præter mortem: quæ, vere æſtimanti, minus indigna videri potuit, quod a victore inimico nihil crudelius paſſus erat, quam quod, ejuſdem fortunæ compos, ipſe feciſſet. Si quis tamen virtutibus vitia penſarit, vir magnus, acer, memorabilis fuit, & in cujus laudes perſequendas Cicerone laudatore opus fuerit.

LIBRI CXXVII.

Ex Acronis Comm. in Horatii Serm. l. I. Sat. V. v. 29.

-- averſos ſoliti componere amicos.) *Quoniam inter Auguſtum & Antonium reliquiæ adhuc erant diſſenſionis; Coccejus Nerva, proavus Nervæ, qui poſtea imperavit Romæ, mandavit Auguſto, ut mitteret, qui de ſumma rerum tractarent. Ergo miſſus eſt Mecænas cum Agrippa, qui utrumque exercitum in una caſtra coegerunt, ut ait Livius lib. CXXVII. Intelligendum autem quod Fontejo miſſo ab Antonio Auguſtus Mecænatem & ceteros ad eundem locum miſerit.*

LIBRI CXXXVI.

Ex Cenſorini lib. de die Natali c. XVII.

Titus Livius libro CXXXVI. Eodem anno ludos ſeculares ingenii apparatu fecit, quos centeſimo quoque anno (is enim terminus ſeculi) fieri mos.

LIBRORUM INCERTORUM.

Ex Servii Comm. ad Virgilii Georgic. lib. I. v. 472.

Vidimus undantem ruptis fornacibus Ætnam.) *Malum enim omen eſt, quoties Ætna mons Siciliæ non fumum, ſed flammarum erigit globos: & (ut dicit Livius)* tanta flamma ante mortem Cæſaris ex Ætna monte defluxit, ut non tantum vicinæ urbes, ſed etiam Rhegina civitas afflaretur.

Ex Priſciani l. VI. col. 685.

Quod autem Ionis, *&* Didonis, Calypſonis *dicitur*, *oſtendit hoc etiam Ceſellius Vindex in Stromateo*, *his verbis:* Calypſonem ita declinatum eſſe apud antiquos. *Livius*: Apud nympham Atlantis filiam Calypſonem.

F I N I S.

CA-

CAROLI SIGONII
CHRONOLOGIA
IN
TITI LIVII
HISTORIAS
Ab Urbe Condita.

REGES.

Romulus regnat annos XXXVIII.
Interreges regnant annum I.
Numa Pompilius. annos XLIII.
Tullus Hoſtilius. annos XXXII.
Ancus Marcius. annos XXIV.
L. Tarquinius Priſcus. annos XXXVIII.
Ser. Tullius. annos XLIV.
L. Tarquinius Superbus. annos XXV.

CONSULES.

245	L. Junius Brutus.	L. Tarquinius Collatinus.
	Sp. Lucretius Tricipitinus.	P. Valerius Poplicola.
	M. Horatius Pulvillus.	
246	P. Valerius II.	T. Lucretius.
247	P. Lucretius.	P. Valerius Poplicola III.
248	Sp. Lartius.	T. Herminius.
249	M. Valerius.	P. Poſtumius.
250	P. Valerius IV.	T. Lucretius.

251	Agrippa Menenius.	P. Poſtumius.
252	Opiter Virginius.	Sp. Caſſius.
253	Poſtumus Cominius.	T. Lartius.
254	Ser. Sulpicius.	M. Tullius.
255	C. Vetuſius.	T. Æbutius.
256	Q. Clœlius.	T. Lartius.
257	A. Sempronius.	M. Minucius.
258	A. Poſtumius.	T. Virginius.
259	Ap. Claudius.	P. Servilius.
260	A. Virginius.	T. Vetuſius.
261	Sp. Caſſius.	Poſtumus Cominius.
262	T. Geganius.	P. Minucius.
263	M. Minucius.	A. Sempronius.
264	Sp. Nautius.	Sex. Furius.
265	T. Sicinius.	C. Aquillius.
266	Sp. Caſſius.	Proculus Virginius.
267	Ser. Cornelius.	Q. Fabius.
268	L. Æmilius.	K. Furius.
269	M. Fabius.	L. Valerius.
270	Q. Fabius.	C. Julius.
271	K. Fabius.	Sp. Furius.
272	M. Fabius.	Cn. Manlius.
273	K. Fabius.	T. Virginius.
274	L. Æmilius.	C. Servilius.
275	C. Horatius.	T. Menenius.
276	A. Virginius.	Sp. Servilius.
277	C. Nautius.	P. Valerius.
278	L. Furius.	A. Manlius.
279	L. Æmilius.	Opiter Virginius, vel Vopiſcus Julius.
280	L. Pinarius.	P. Furius.
281	Ap. Claud. Ap. F.	T. Quintius.
282	L. Valerius.	Ti. Æmilius.
283	T. Numicius Priſcus.	A. Virginius.
284	T. Quintius.	P. Servilius.
285	Ti. Æmilius.	Q. Fabius.
286	Q. Servilius.	Sp. Poſtumius.
287	Q. Fabius.	T. Quintius.
288	A. Poſtumius Albus.	Sp. Furius Fuſus.
289	L. Æbutius.	P. Servilius.
290	L. Lucretius Tricipitinus.	T. Veturius Geminus.

291	P. Volumnius.	Ser. Sulpicius.
292	C. Claudius Ap. F.	P. Valerius Poplicola.
293	Q. Fabius Vibulanus III.	L. Cornelius Maluginenſis.
294	L. Minucius.	C. Nautius.
295	Q. Minucius.	C. Horatius Pulvillus.
296	M. Valerius.	Sp. Virginius.
297	T. Romilius.	Sp. Veturius.
298	Sp. Tarpejus.	A. Aterius.
299	P. Curatius.	Sex. Quinctilius.
300	T. Menenius.	P. Seſtius Capitolinus.
301	Ap. Claudius.	T. Genucius.

DECEMVIRI CONSULARES.

	Ap. Claudius.	Sp. Poſtumius Albus.
	T. Genucius.	Ser. Sulpicius.
	P. Seſtius.	T. Romilius.
	Sp. Veturius.	P. Curatius.
	C. Julius.	A. Manlius.
	Ap. Claudius II.	Q. Fabius.
	M. Cornelius.	M. Rabulejus.
302	L. Minucius.	Q. Pœtelius.
	T. Antonius.	K. Duilius.
	M. Sergius.	Sp. Oppius.
303	Iidem Decemviri per vim in hunc annum continuarunt.	
304	L. Valerius.	M. Horatius.
305	Iidem conſules continuaſſe videntur in hunc annum.	
306	Lar. Herminius.	T. Virginius Cælimontanus.
307	M. Geganius Macerinus.	C. Julius.
308	T. Quintius Capitolinus IV.	Agrippa Furius.
309	M. Genucius.	C. Curtius.
	A. Sempronius Atratinus.	Trib. mil. conſ. pot. abdicarunt. In eorum L. F. ſunt coſſ.
	T. Clœlius.	
310	L. Atilius.	

L.

	L. Papirius Mugillanus.	L. Sempronius Atratinus.
311	M. Geganius Macerinus II.	T. Quintius Capitolinus V.
312	M. Fabius Vibulanus.	Poſtumius Æbutius Cornices.
313	C. Furius Pacilus.	M. Papirius Craſſus.
314	Proculus Geganius Macerin.	L. Menenius Lanatus.
315	T. Quintius Capitolin. VI.	Agrippa Menenius Lanatus.
316	Mam. Æmilius. L. Quintius Cincinnati F. L. Julius.	Tribuni mil. conſ. poteſt.
317	M. Geganius Macerinus III.	L. Sergius Fidenas.
318	M. Cornelius Maluginenſis.	L. Papirius Craſſus.
319	C. Julius II.	L. Virginius.
320	C. Julius III. vel M. Manlius.	L. Virginius II. vel Q. Sulpicius.
321	M. Fabius Vibulanus. L. Sergius. M. Foslius.	Trib. mil. conſ. pot.
322	L. Pinarius Mamercus. L. Furius Medullinus. Sp. Poſtumius Albus.	Trib. mil. coſ. pot.
323	T. Quintius L. F. Cincin. Pennus.	C. Julius Mento.
324	L. Papir. Craſſus.	L. Julius.

325	L. Sergius Fidenas II.	Hoſtus Lucretius Tricipitinus.
326	A. Corn. Coſſus.	T. Q. Pennus II.
327	C. Servilius Ahala.	L. Papirius Mugillanus.
328	T. Quint. Pennus.	C. Furius.
	M. Poſtumius.	A. Cornelius Coſſus.
329	A. Sempronius Atratinus.	L. Furius Medullinus.
	L. Quintius Cincinnatus.	L. Horatius Barbatus.
330	Ap. Claud. Craſſ. Xviri F.	L. Sergius Fidenas.
	Sp. Nautius Rutilus.	Sex. Julius Julus.
331	C. Sempron. Atratinus.	Q. Fabius Vibulanus.
332	L. Manlius Capitolinus.	L. Papirius Mugillanus.
	Q. Antonius Merenda.	L. Servilius Structus.
333	T. Quintius Capitolinus Capit. F.	N. Fabius Vibulanus.

334 Interreges uno anno regnarunt.

335	*Tr. mil.*	
	L. Quintius Cincinnatus III.	L. Furius Medullinus. II.
	M. Manlius.	A. Sempronius Atrat.
336	*Tr. mil.*	
	Agrippa Menenius Lanatus.	P. Lucretius Tricipitinus.

Sp.

	Sp. Nautius.	C. Servilius.
	Tr. mil.	
	L. Sergius Fidenas.	
337	M. Papirius Mugillanus.	Trib. mil. conſ. pot.
	C. Servilius Priſci F.	
	Tr. mil.	
	Agrippa Menenius Lanatus.	L. Servilius Structus II.
338	P. Lucretius Tricipitinus.	Sp. Veturius Craſſus.
	Tr. mil.	
	A. Sempronius Atratinus III.	Sp. Nautius Rutilus II.
339	M. Papirius Mugillanus II.	Q. Fabius Vibulanus.
	Tr. mil.	
	P. Cornelius Coſſus.	* Quintius Cincinnatus.
340	C. Valerius Potitus.	N. Fabius Vibulanus.
	Tr. mil.	
	Cn. Cornel. Coſſus.	L. Valerius Potitus.
341	Q. Fabius Vibulanus II.	P. Poſtumius Regillenſis.
342	A. Cornelius Coſſus.	L. Furius Medullinus.
343	Q. Fabius Ambuſtus.	C. Furius Pacilus.
344	M. Papirius.	C. Nautius Rutilus.
345	M. Æmilius.	C. Valerius.

346	Cn. Cornelius Coſſus.	L. Furius Medullinus II.
	C. Julius Julus.	
347	P. Cornel. Coſſus.	Trib. mil. Coſ. pot.
	C. Servil. Ahala.	
	Tr. mil.	
	L. Furius Medullinus II.	C. Valerius Potitus II.
348	N. Fabius Vibulanus II.	C. Servilius Ahala II.
	Tr. mil.	
	P. Cornel. Coſſus.	N. Fabius Ambuſtus.
349	Cn. Cornel. Coſſus.	L. Valerius Potitus.
	Tr. mil.	
	T. Quintius Capitolinus.	A. Manlius.
350	Q. Quintius Cincinnatus.	L. Furius Medullinus. III.
	C. Julius Julus II.	M. Æmilius Mamercin-
	Tr. mil.	
	C. Valerius Potitus III.	Cn. Cornelius Coſſus.
351	M. Sergius Fiden.	K. Fabius Ambuſtus.
	P. Cornelius Maluginenſis.	Sp. Nautius Rutilus II.
	Tr. mil.	
	M. Æmilius Mamercinus II.	M. Quintilius Varus.
352	L. Valerius Potitus III.	L. Julius Julus.
	Ap. Claudius Cr.	M. Poſtumius.
	M. Furius Camillus.	M. Poſtumius Albinus.
	Tr. mil.	
	C. Servilius Ahala III.	Q. Sulpicius.

353	Q. Servilius.	A. Manlius II.
	L. Virginius.	M. Sergius II.
	Tr. mil.	
	L. Valerius Potitus IV.	Cn. Cornelius Coſſus II.
354	M. Furius Camillus.	K. Fabius Ambuſtus.
	M. Æmilius Mamercinus III.	L. Julius Julus.
	Tr. mil.	
	P. Licinius Calvus.	P. Mænius.
355	L. Titinius.	P. Mælius.
	L. Furius Medullinus.	L. Publilius Vulſcus.
	Tr. mil.	
	M. Veturius.	M. Pomponius.
356	C. Duilius.	Volero Publilius.
	Cn. Genucius.	L. Atilius.
	Tr. mil.	
	L. Valerius Potitus V.	L. Furius Medullinus III.
357	M. Valerius Maximus.	Q. Servilius Fidenas II.
	M. Furius Camillus II.	Q. Sulpicius Camerinus II.
	Tr. mil.	
	L. Julius Julus.	A. Poſtumius Regillenſis.
358	L. Furius Medullinus IV.	P. Cornelius Maluginenſis.
	L. Sergius Fidenas.	A. Manlius.
	Tr. mil.	
	P. Licinius P. F. Calvus.	L. Titinius II.
359	P. Mænius II.	P. Mælius II.

Cn.

	Cn. Genucius II.	L. Atilius II.
	Tr. mil.	
	P. Cornelius Coſſus.	P. Cornelius Scipio.
360	K. Fabius Ambuſtus III.	L. Furius Medullinus V.
	M. Valerius Maximus II.	Q. Servilius III.
	Tr. mil.	
	L. Furius Medullinus VI.	Sp. Poſtumius.
361	C. Ænilius.	P. Cornelius II.
	L. Valerius Poplicola.	M. Furius Camillus.
362	L. Lucretius Flavus.	Ser. Sulpicius Camerinus.
363	L. Valerius Potitus.	M. Manlius Capitolinus.
	Tr. mil.	
	L. Lucretius.	L. Furius Medullinus VII.
364	Ser. Sulpicius.	Agrippa Furius.
	M. Æmilius.	C. Æmilius II.
	Q. Fabius Ambuſtus.	Q. Sulpicius Longus.
	Tr. mil.	
365	Duo fratres Q. Fabii Ambuſti.	Q. Servilius IV.
		Ser. Cornelius Maluginenſis.

366 M. Furius Camillus Dictaturam continuavit in hunc annum.

	Tr. mil.	
	L. Valerius Poplicola II.	A. Manlius.
367	L. Virginius.	L. Æmilius.

P. Cor-

	P. Cornelius.	L. Poſtumius.
	Tr. mil.	
	T. Quintius Cincinnatus.	L. Aquilius Corvus.
368	Q. Servilius Fidenas V.	L. Lucretius Tricipitinus.
	L. Julius Julus.	Ser. Sulpicius Rufus.
	Tr. mil.	
	L. Papirius.	C. Sergius.
369	L. Æmilius II.	C. Cornelius.
	L. Menenius.	L. Valerius Poplicola. III.
	Tr. mil.	
	M. Furius Camillus.	L. Horatius Pulvillus.
370	Ser. Cornelius Maluginenſis.	L. Quintius Cincinnatus.
	Q. Servilius Fidenas VI.	P. Valerius.
	Tr. mil.	
	A. Manlius.	T. Quintius Capitolinus.
371	P. Cornelius.	L. Papirius Curſor II.
	T. Quintius Capitolinus.	C. Sergius II.
	Tr. mil.	
	Ser. Cornelius Malugin. III.	P. Valerius Potitus II.
372	M. Furius Camillus V.	Ser. Sulpicius Rufus II.
	C. Papirius Craſſus.	T. Quintius Cincinnatus II.
	Tr. mil.	
	L. Valerius IV.	L. Lucretius.
373	A. Manlius III.	L. Æmilius.
	Ser. Sulpicius III.	M. Trebonius.

Tr.

	Tr. mil.	
	Sp. Papirius.	Q. Servilius.
374	L. Papirius.	C. Sulpicius.
	Ser. Cornel. IV.	L. Æmilius IV.
	Tr. mil.	
	M. Furius Camillus VI.	L. Furius.
375	A. Poſtumius Regillenſis.	L. Lucretius.
	L. Poſtumius Regillenſis.	M. Fabius Ambuſtus.
	Tr. mil.	
	L. Valerius V.	L. Menenius II.
376	P. Valerius III.	P. Papirius.
	C. Sergius III.	Ser. Cornelius Malugìnenſis.
	Tr. mil.	
	P. Manlius.	C. Sextilius.
377	C. Manlius.	M. Albinius.
	L. Julius.	L. Antiſtius.
	Tr. mil.	
	Sp. Furius.	P. Clœlius.
378	Q. Servilius II.	M. Horatius.
	C. Licinius.	L. Geganius.
	Tr. mil.	
	L. Æmilius.	Ser. Sulpicius.
379	P. Valerius IV.	L. Quintius Cincinnatus.
	C. Veturius.	C. Quintius Cincinnatus.
380. 381. 382. 383. 384.	C. Licinius Stolo) L. Sextius.	Tribuni plebis per annos V.
	Tr. mil.	
	L. Furius.	Ser. Cornelius.
385	A. Manlius.	P. Valerius.

Ser.

	Ser. Sulpicius.	C. Valerius.
	Tr. mil.	
	Q. Servilius.	M. Cornelius.
386	C. Veturius II.	Q. Quintius.
	A. Cornelius.	M. Fabius.
	Tr. mil.	
	L. Quintius.	Ser. Cornelius.
387	Ser. Sulpicius.	Sp. Servilius.
	L. Papirius.	L. Veturius.
	Tr. mil.	
	A. Cornelius II.	M. Cornelius II.
388	L. Veturius.	M. Geganius.
	P. Manlius.	P. Valerius VI.
389	L. Sextius.	L. Æmilius.
390	L. Genucius.	Q. Servilius.
391	C. Sulpicius Peticus.	C. Licinius Stolo.
392	L. Æmilius Mamercus II.	Cn. Genucius.
393	Q. Servilius Ahala.	L. Genucius II.
394	C. Sulpicius.	C. Licinius Calvus.
395	C. Pœtelius Libo.	M. Fabius Ambuſtus.
396	M. Popillius Lænas.	Cn. Manlius.
397	C. Fabius.	C. Plautius.
398	C. Marcius.	Cn. Manlius.
399	M. Fabius Ambuſtus II.	M. Popillius Lænas II.
400	C. Sulpicius Peticus III.	M. Valerius Poplicola.
401	M. Fabius Ambuſtus III.	T. Quintius, vel M. Popillius.
402	C. Sulpicius Peticus IV.	M. Valerius Poplicola III.
403	P. Valerius Poplicola.	C. Marcius Rutilus.
404	C. Sulpicius Peticus. V.	T. vel K. vel C. Quintius Pennus.

405	M. Popillius Lænas.	L. Cornelius Scipio.
406	L. Furius Camillus.	P. Claudius Craſſus.
407	M. Valerius Corvus.	M. Popillius Lænas IV.
408	T. Manlius Torquatus.	C. Plautius.
409	M. Valerius Corvus II.	C. Pœtelius.
410	M. Fabius Dorſo.	Ser. Sulpicius Camerinus.
411	C. Martius Rutilus III.	T. Manlius Torquatus II.
412	M. Valerius Corvus III.	A. Cornelius Coſſus.
413	C. Marcius Rutilus IV.	Q. Servilius.
414	C. Plautius II.	L. Æmilius Mamercinus.
415	T. Manlius Torquatus IV.	P. Decius Mus.
416	Ti. Æmilius Mamercinus.	Q. Publilius Philo.
417	L. Furius Camillus.	C. Mænius.
418	C. Sulpicius Longus.	P. Ælius Pætus.
419	L. Papirius Craſſus.	K. Duilius.
420	M. Valerius Corvus IV.	M. Atilius Regulus.
421	T. Veturius.	Sp. Poſtumius.
422	Interreges anno I.	
423	A. Cornelius II.	Cn. Domitius.
424	M. Claudius Marcellus.	C. Valerius Flaccus.
425	L. Papirius Craſſus II.	L. Valerius Venno.
426	L. Æmilius Mamercinus.	C. Plautius.
427	P. Plautius Proculus.	P. Cornelius Scapula.

428

428	L. Cornelius Lentulus.	Q. Publilius Philo II.
429	L. Papirius Mugillanus, alias Curſor.	C. Pœtelius.
430	L. Furius Camillus II.	Junius Brutus Scæva.
431	C. Sulpicius Longus II.	Q. Æmilius, vel Aulius Cerretanus.
432	Q. Fabius.	L. Fulvius.
433	T. Veturius Calvinus.	Sp. Poſtumius.
434	L. Papirius Curſor, II.	Q. Publilius Philo.
435	L. Papirius Curſor vel Mugillanus.	Q. Aulius Cerretanus II.
436	M. Foslius Flaccinator.	L. Plautius Venno.
437	L. Junius Bubulcus.	Q. Æmilius Barbula.
438	Sp. Nautius.	M. Popillius.
439	L. Papirius Curſor IV.	Q. Publilius Philo IV.
440	M. Pœtelius.	C. Sulpicius.
441	L. Papirius Curſor V.	C. Junius Bubulcus II.
442	M. Valerius.	P. Decius.
443	C. Junius Bubulcus III.	Q. Æmilius Barbula II.
444	C. Marcius Rutilus.	Q. Fabius.
445	Q. Fabius.	P. Decius.
446	Ap. Claudius.	L. Volumnius.
447	Q. Marcius Tremulus.	P. Cornelius Arvina.
448	L. Poſtumius.	T. Minucius.
449	P. Sempronius Sophus.	P. Sulpicius Saverrio.
450	L. Genucius.	Ser. Cornelius.
451	M. Livius Denter.	M. Æmilius.
452	M. Valerius.	Q. Apulejus Panſa.
453	M. Fulvius Pætus.	T. Manlius Torquatus.

454	L. Cornelius Scipio.	Cn. Fulvius.
455	Q. Fabius Maximus IV.	P. Decius Mus III.
456	L. Volumnius.	Ap Claudius.
457	Q. Fabius V.	P. Decius IV.
458	L. Poſtumius Megellus.	M. Atilius Regulus.
459	L. Papirius Curſor.	Sp. Carvilius.
460	Q. Fabius Gurges, Maximi F.	D. Junius Brutus Scæva.
461	L. Poſtumius.	C. Junius.
462	P. Cornelius Rufinus.	M. Curius Dentatus.
463	M. Valerius.	Q. Cædicius.
464	Q. Marcius.	P. Cornelius.
465	M. Marcellus.	Sp. Nautius.
466	M. Valerius.	C. Ælius.
467	C. Claudius.	M. Æmilius.
468	C. Servilius.	L. Cæcilius.
469	P. Cornelius Dolabella.	Cn. Domitius.
470	C. Fabricius.	Q. Æmilius.
471	L. Æmilius.	Q. Marcius.
472	P. Valerius.	Ti. Coruncanius.
473	P. Sulpicius.	P. Decius.
474	C. Fabricius.	Q. Æmilius.
475	P. Cornelius.	C. Junius.
476	Q. Fabius.	C. Genucius.
477	M. Curius.	L. Lentulus.
478	Ser. Cornelius.	M. Curius.
479	C. Fabricius.	C. Claudius.
480	L. Papirius Curſor.	Sp. Carvilius.
481	C. Quintius.	L. Genucius.
482	C. Genucius.	Cn. Cornelius.
483	P. Sempronius.	Ap. Claudius.
484	M. Atilius.	L. Julius Libo.
485	D. Junius.	N. Fabius.
486	Ap. Claudius.	M. Fulvius.
487	M. Valerius.	M. Otacilius.

488	L. Poſtumius.	Q. Mamilius.
489	L. Valerius.	T. Otacilius.
490	Cn. Cornelius.	C. Duilius.
491	C. Aquillius.	L. Cornelius.
492	A. Atilius Calatinus.	Q. Sulpicius.
493	Cn. Cornelius.	C. Atilius.
494	Q. Cædicius.	L. Manlius.
495	M. Æmilius Paulus.	Ser. Fulvius Nobilior.
496	Cn. Cornelius.	A. Atilius.
497	Cn. Servilius.	C. Sempronius.
498	C. Aurelius Cotta.	P. Servilius.
499	L. Cæcilius Metellus.	C. Furius.
500	C. Atilius Regulus.	L. Manlius.
501	P. Claudius.	L. Junius.
502	P. Servilius.	C. Aurelius.
503	L. Cæcilius.	N. Fabius.
504	M. Fabius.	M. Otacilius.
505	M. Fabius.	C. Atilius.
506	A. Manlius.	C. Sempronius.
507	C. Fundanius.	C. Sulpicius.
508	C. Lutatius Catulus.	A. Poſtumius.
509	Q. Lutatius Cerco.	A. Manlius.
510	C. Claudius Centho.	M. Sempronius.
511	C. Mamilius.	Q. Valerius.
512	Ti. Sempronius.	P. Valerius.
513	L. Cornelius.	Q. Fulvius.
514	C. Licinius.	P. Cornelius.
515	T. Manlius Torquatus.	C. Atilius.
516	L. Poſtumius.	Sp. Carvilius.
517	Q. Fabius.	M. Pomponius.
518	M. Lepidus.	M. Poblicius.
519	C. Papirius.	M. Pomponius.
520	M. Æmilius.	M. Junius.

521	L. Poſtumius.	Cn. Fulvius.
522	Q. Fabius II.	Sp. Carvilius.
523	P. Valerius.	M. Atilius.
524	L. Apuſtius.	M. Valerius.
525	C. Atilius.	L. Æmilius.
526	T. Manlius.	Q. Fulvius II.
527	C. Flaminius.	P. Furius Philus.
528	M. Marcellus.	Cn. Cornelius.
529	P. Cornelius.	M. Minucius.
530	L. Veturius.	C. Lutatius.
531	M. Livius.	L. Æmilius.
532	P. Cornelius Scipio.	Ti. Sempronius Longus.
533	Cn. Servilius Geminus.	C. Flaminius.
534	C. Terentius Varro.	L. Æmilius Paulus.
535	L. Poſtumius Albinus III.	Ti. Sempronius Gracchus.
	M. Claudius Marcel. II.	* * *
	Q. Fabius Maximus III.	* * *
536	Q. Fabius Maxim. IV.	M. Claudius Marcellus III.
537	Q. Fabius Maxim. Verrucoſi F.	Ti. Sempronius Gracchus II.
538	Ap. Claudius Pulcher.	Q. Fulvius Flaccus III.
539	P. Sulpicius Galba.	Cn. Fulvius Centumal.
540	M. Valerius Lævinus II.	M. Claudius Marcellus IV.
541	Q. Fabius Maximus V.	Q. Fulvius Flaccus IV.
542	M. Claudius Marcellus V.	T. Quintius Criſpinus.
543	C. Claudius Nero.	M. Livius Salinator II.

544	Q. Cæcilius Metellus.	L. Veturius Philo.
545	P. Cornelius Scipio.	P. Licinius Craſſus.
546	M. Cornelius Cethegus.	P. Sempronius Tuditanus.
547	Cn. Servil. Cæpio.	C. Servilius.
548	T. Claudius Nero.	M. Servilius Geminus.
549	Cn. Cornelius Lentulus.	P. Ælius Pætus.
550	P. Sulpicius Galba.	C. Aurelius Cotta.
551	L. Cornel. Lentul.	P. Villius Tappulus.
552	T. Quintius Flamininus.	Sex. Ælius Pætus.
553	C. Cornelius Cethegus.	Q. Minucius Rufus.
554	L. Furius Purpureo.	M. Claudius Marcellus.
555	M. Porcius Cato.	L. Valerius Flaccus.
556	P. Cornelius Scipio African. II.	T. Sempronius Longus.
557	L. Cornelius Merula.	Q. Minucius Thermus.
558	L. Quintius Flamininus.	Cn. Domitius Ahenobarbus.
559	M.' Acilius Glabrio.	P. Cornelius Scipio Naſica.
560	L. Cornelius Scipio.	C. Lælius.
561	Cn. Manlius Vulſo.	M. Fulvius Nobilior.
562	C. Livius Salinator.	N. Valerius Meſſalla.
563	M. Æmilius Lepidus.	C. Flaminius.
564	Sp. Poſtumius Albinus.	Q. Marcius Philippus.
565	Ap. Claudius Pulcher.	M. Sempronius Tuditanus.
566	P. Claudius Pulcher.	L. Porcius Licinus.

567	Q. Fabius Labeo.	M. Claudius Marcellus.
568	L. Æmillius Paulus.	Cn. Bæbius Tamphilus.
569	P. Cornelius Cethegus.	M. Bæbius Tamphilus.
570	A. Poſtumius Albinus.	C. Calpurnius Piſo.
571	L. Manlius Acidinus.	Q. Fulvius Flaccus.
572	M. Junius Brutus.	A. Manlius Vulſo.
573	C. Claudius Pulcher.	T. Sempronius Gracchus.
574	Cn. Cornelius Scipio Hiſpalus. C. Valerius Lævinus.	Q. Petilius Spurinus.
575	P. Mucius Scævola.	M. Æmilius Lepidus II.
576	Sp. Poſtumius Albinus.	Q. Mucius Scævola.
577	L. Poſtumius Albinus.	M. Popillius Lænas.
578	C. Popillius Lænas.	P. Ælius Ligus.
579	P. Licinius Craſſus.	C. Caſſius Longinus.
580	A. Hoſtilius Mancinus.	A. Atilius Serranus.
581	Q. Marcius Philippus II.	Cn. Servilius Cæpio.
582	L. Æmilius Paullus II.	C. Licinius Craſſus.
583	Q. Ælius Pætus.	M. Junius.
584	M. Marcellus.	C. Sulpicius.
585	Cn. Octavius.	T. Manlius.
586	A. Manlius.	Q. Caſſius.
587	T. Sempronius.	M. Juventius.
588	P. Cornelius Scipio Naſica.	C. Marcius.
589	M. Meſſalla.	C. Fannius.
590	L. Anicius.	M. Cornelius.

591

591	Cn. Cornelius Dolabella.	M. Fulvius.
592	M. Æmilius.	C. Popillius.
593	Sex. Julius.	L. Aurelius.
594	L. Lentulus.	C. Marcius.
595	P. Scipio.	M. Claudius.
596	L. Poſtumius.	Q. Opimius.
597	Q. Fulvius.	T. Annius.
598	M. Marcellus.	L. Valerius.
599	L. Lucullus.	A. Poſtumius.
600	T. Quintius.	M. Acilius.
601	L. Marcius.	M. Manilius.
602	Sp. Poſtumius.	L. Piſo.
603	P. Africanus.	C. Livius.
604	C. Cornelius.	L. Mummius.
605	Q. Fabius Maximus.	L. Hoſtilius.
606	Ser. Galba.	L. Aurelius.
607	Ap. Claudius.	Q. Metellus.
608	L. Metellus.	Q. Maximus.
609	Cn. Cæpio.	Q. Pompejus.
610	Q. Cæpio.	C. Lælius.
611	Cn. Piſo.	M. Popillius.
612	P. Scipio.	D. Brutus.
613	M. Æmilius.	C. Hoſtilius Mancinus.
614	P. Furius.	Sex. Atilius Serranus.
615	Ser. Fulvius.	C. Calpurnius.
616	P. Africanus.	C. Fulvius Flaccus.
617	P. Mucius.	L. Calpurnius.
618	P. Popillius.	P. Rupilius.
619	P. Craſſus.	L. Valerius.
620	C. Claudius.	M. Perperna.
621	C. Sempronius.	M. Aquillius.
622	Cn. Octavius.	T. Annius.
623	L. Caſſius.	L. Cinna.
624	M. Æmilius.	L. Aurelius.
625	M. Plautius.	M. Fulvius.
626	C. Caſſius Longinus.	C. Sextius.
627	Q. Cæcilius.	T. Quintius.
628	Cn. Domitius.	C. Fannius.
629	L. Opimius.	Q. Maximus.

630	P. Manlius.	C. Papirius.
631	L. Cæcilius.	L. Aurelius.
632	M. Cato.	Q. Marcius.
633	L. Cæcilius.	Q. Mucius.
634	C. Licinius Geta.	Q. Maximus.
635	M. Metellus.	M. Scaurus.
636	M. Acilius Balbus.	C. Cato.
637	C. Cæcilius.	Cn. Papirius.
638	M. Livius Druſus.	L. Piſo.
639	P. Scipio.	L. Calpurnius Beſtia.
640	Sp. Poſtumius.	M. Minucius.
641	Q. Metellus.	M. Silanus.
642	Ser. Galba.	M. Scaurus.
643	L. Caſſius.	C. Marius.
644	Q. Servilius Cæpio.	C. Atilius.
645	P. Rutilius Rufus.	M. Manilius.
646	C. Marius II.	C. Flavius Fimbria.
647	C. Marius III.	C. Claudius Oreſtes.
648	C. Marius IV.	Q. Lutatius.
649	C. Marius V.	M. Aquillius.
650	C. Marius VI.	L. Valerius Flaccus.
651	M. Antonius.	A. Poſtumius.
652	Q. Metellus.	T. Didius.
653	Cn. Lentulus.	P. Craſſus.
654	Cn. Domitius.	C. Caſſius.
655	L. Craſſus.	Q. Scævola.
656	C. Cælius.	L. Domitius.
657	C. Valerius Flaccus.	M. Herennius.
658	C. Claudius Pulcher.	M. Perperna.
659	L. Marcius.	Sex. Julius.
660	L. Cæſar.	L. Rutilius Lupus.
661	L. Porcius.	Cn. Pompejus.
662	L. Sulla.	Q. Pompejus.
663	L. Cinna.	Cn. Octavius.
664	L. Cinna II.	C. Marius VII.
665	L. Cinna III.	Cn. Papirius.
666	L. Cinna IV.	Cn. Papirius II.
667	L. Scipio.	C. Norbanus.
668	C. Marius.	C. Carbo III.

669	M. Tullius.	Cn. Dolabella.
670	L. Sulla II.	Q. Metellus.
671	P. Servilius.	Ap. Claudius.
672	M. Lepidus.	Q. Catulus.
673	M. Æmilius.	D. Brutus.
674	Cn. Octavius.	C. Curio.
675	L. Octavius.	C. Cotta.
676	L. Licinius Lucullus.	M. Cotta.
677	M. Lucullus.	C. Caſſius.
678	L. Gellius.	Cn. Lentulus.
679	Cn. Aufidius.	P. Lentulus.
680	M. Craſſus.	Cn. Pompejus.
681	Q. Metellus.	Q. Hortenſius.
682	L. Metellus.	Q. Marcius.
683	C. Piſo.	M.' Glabrio.
684	M. Lepidus.	L. Volcatius.
685	L. Cotta.	L. Torquatus.
686	L. Cæſar.	C. Figulus.
687	M. Cicero.	C. Antonius.
688	D. Silanus.	L. Murena.
689	M. Puppius.	M. Valerius.
690	Q. Metellus.	Q. Afranius.
691	C. Cæſar.	M. Bibulus.
692	L. Piſo.	A. Gabinius.
693	P. Lentulus.	Q. Metellus.
694	Cn. Lentulus.	L. Philippus.
695	Cn. Pompejus.	M. Craſſus.
696	Ap. Claudius.	L. Domitius.
697	Cn. Domitius.	M. Meſſalla.
698	Cn. Pompejus.	Q. Metellus.
699	M. Marcellus.	Ser. Sulpicius.
700	L. Paulus.	C. Marcellus.
701	L. Lentulus.	C. Marcellus.
702	C. Cæſar.	P. Servilius.
703	Q. Fulvius Calenus.	P. Vatinius.
704	C. Cæſar.	M. Lepidus.
705	C. Cæſar.	Q. Maximus.
706	C. Cæſar.	M. Antonius.
707	C. Panſa.	A. Hirtius.
708	M. Lepidus.	L. Plancus.

709	P. Servilius II.	L. Antonius.
710	Cn. Domitius.	C. Aſinius.
711	L. Cenſorinus.	C. Calviſius.
712	Ap. Claudius.	C. Norbanus.
713	M. Agrippa.	L. Caninius.
714	L. Gellius.	M. Coccejus.
715	Sex. Pompejus.	L. Cornificius.
716	M. Antonius.	L. Scribonius Libo.
717	C. Cæſar.	L. Volcatius.
718	Cn. Domitius.	C. Soſius.
719	C. Cæſar II.	M. Meſſalla.
720	C. Cæſar III.	M. Craſſus.
721	C. Cæſar IV.	Sex. Apulejus.
722	C. Cæſar V.	M. Agrippa II.
723	C. Cæſar VI.	M. Agrippa III.
724	C. Auguſtus Cæſar VII.	T. Statilius.
725	C. Cæſar Auguſtus VIII.	M. Silanus.
726	C. Cæſar Auguſtus IX.	C. Norbanus.
727	C. Cæſar Auguſtus X.	C. Piſo.
728	M. Marcellus.	L. Aruntius.
729	M. Lollius.	Q. Lepidus.
730	M. Apulejus.	P. Silius.
731	C. Sentius.	Q. Lucretius.
732	Cn. Lentulus.	P. Lentulus.
733	C. Furnius.	C. Silanus.
734	L. Domitius.	P. Scipio.
735	M. Druſus.	L. Piſo.
736	Cn. Lentulus.	M. Craſſus.
737	Ti. Nero.	P. Quintilius.
738	M. Meſſalla.	P. Sulpicius.
739	Paulus Fabius.	Q. Ælius.
740	Julus Antonius.	Q. Fabius.
741	Druſus Nero.	T. Quintius.

F I N I S.

CHRO-

CHRONOLOGIA
IN T. LIVIUM.

Anni ante U. C. *Anno Mundi 1267. ante Chriſti nativitatem 1181. ante Urbem Conditam 431.*

LIBER PRIMUS.

Æneas primus Rex Latinorum.

431 TRoja capta cum ſuis in Thraciam trajicit, ibique hyemat. *Dion.*

430 Urbe *Ænea* in Thracia condita abit in Arcadiam, & poſtmodum in *Siciliam*, ubi hybernat. *Dion.*

429 Exacta ſecunda hyeme in mare Tyrrhenum trajicit, tandemque *Laurentum* pervenit media æſtate, ubi accepto agro *Lavinium* condit. *Dion.*

427 Quarto poſt captam Trojam anno ſuccedit defuncto Socero *Latino*, qui annos regnaverat 32. & ipſe *Æneas* regnat an. 3. *Dion.*

424 Bello petitur a Mezentio Tyrrheno, & in prælio adverſus ipſum cadit, anno 7. exacto poſt Trojam captam.

Succedit ASCANIUS Filius, qui obſeſſus a *Mezentio* nocturna eruptione *Lauſum* filium Mezentii obtruncat: Inde obſidione ſoluta pax fit.

399 Trigeſimo anno exacto poſt conditum Lavinium condit *Albam Longam*, ibique ſedem Regni collocat.

388 Poſt annum 38. Regni moritur. Succedit ipſi frater

SYLVIUS.

Lavinia enim uxor Æneæ, ne novercę nomen ſibi invidioſum eſſet, aut pernicioſum,

ſum, cum gravida eſſet, in ſylvas abit, ibique parit filium, & educat, qui ob id *Sylvius* appellatus eſt. *Dion.*

357 *Sylvius* cum annis 20. præfuiſſet, moritur. Succedit

Anni ante U. C.

ÆNEAS SILVIUS

Qui regnat annis 31.

LATINUS

Succedit Parenti Æneæ, regnatque annis 51. *Dion.*

ALBA

275 Succedit Patri *Latino*, & regnum adminiſtrat annis 39.

ATIS, aliis CAPETUS

236 Succedit Parenti *Albæ*, & præeſt annis 26. *Dion.*

CAPYS

210 Succedit *Capeto*, & preeſt annis 28. *Dion.*

CAPETUS *Dionyſ.* CALPETUS

182 Succedit *Capy*, & præeſt annis 13. *Dion.*

TYBERINUS *Liv.* TIBERIUS

169 Succedit *Capeto*, aliis *Calpeto*, regnatque annis 8. *Dion.*

161 *Tyberinus*, ſeu *Tiberius*, prælio cum Latinis rebellibus ad Albulam fl. commiſſo, fertur equo præceps in eumdem, & ſuffocatur anno Regni 8. exacto. Inde Albula Tiberis dictus.

AGRIPPA

Filius ſuccedit, regnatque annis 41. *Dion.*

120 ROMULUS SYLVIUS, *Liv.*

ALLADIUS, *Dion.*

Succedit Parenti *Agrippæ*, præeſtque annis 19. *Dion.*

102 *Romulus Sylvius*, ſeu *Alladius* fulmine ictus perit ex Livio; ſeu, ut Dionyſ. placet, hiatu terræ cum tota domo, quod fulmen Jovis imitaretur, abſorbetur, regnavit an. 37.

AVENTINUS

Succedit, qui Monti Aventino nomen dedit,

dit, & regnavit annis 37. *Dion.*

PROCAS

Succedit *Aventino*, regnatque annis 23. *Dion.*

AMULIUS

43 Fratri majori *Numitori* Regnum extorquet; idque obtinet annis 42. poſt Patrem *Procam*. *Dion.*

20 Anno 4. *Iliæ*, ſive Rheæ filiæ Numitoris, poſtquam juſſu Amulii Veſtali igni cuſtodiendo deſtinata fuerat, ſtuprum ipſo in templo infertur, quo tempore & Eclipſis Solis fuit, die ſc. 4. Aprilis, & Romulus & Remus concepti ſunt. *Dion.*

2 Romulus ex inſidiis Albam Longam cum Paſtoribus quibuſdam ingreditur, *Remum* fratrem ex cuſtodia liberat, *Amulium* anno 42. Regni obtruncat, & *Numitorem* Avum maternum conſentiente Populo *Regem facit*

Anni NUMITOR

ante Pax. Ilium captum 432. *ex Dion.*

U. C. Olympiadis 7. anno ſeu Anno Olympiadico 24.

Palilia Romæ 21. Apr. ſecundum Varronem, Anno Periodi Jul. 3961. ſecundum Faſtos 3962.

Altero anno *Numitoris* Albani Regis.

1 ROMULUS, & REMUS.

Collectis ex Latinis, Albanis, & Paſtoribus colonis ad tria millia hominum novam Urbem condere aggrediuntur.

PRIMUS STATUS CIVITATIS *ſub Regibus* & ROM. IMPERII INFANTIA ad annos 249.

2 *Romulus* ludos indicit *Conſuales*, ut poſtea vocati ſunt, & vicinis invitatis, intentas in ludos *Virgines* rapit numero ſeptingentas, & octoginta tres, eaſque Civibus diſtribuit. *Plutarch. in Romul. Dion.*

4 Primum Romanorum bellum cum Geninenſibus,

bus, qui vincuntur. *Romulus Primus ſpolia opima* de eorum Rege fert in Capitolium Montem, ubi *Jovi Feretrio Templum* deſignat. *Plut. Dion.*

6 Urbem inde Ceninenſium exſcindit, & Cives Romam traducit, idemque de Antemnatibus facit paulo poſt victis. *Dion.*

Bellum omnium difficillimum Romulo a Sabinis infertur, quod toto triennio duravit. *Dion.*

8 Arce Tarpeja a Sabinis capta *Romulus* templum *Jovi* Statori vovet. Sabinos in Urbem, & Tatium eorum Regem ſocium Regni aſſumit, qui cum *Romulo* quinquennium regnat.

13 *Tatius Collega Romuli in Regno* poſt quintum annum *Laurenti*, quod latrones quoſdam ſupplicio eriperet, trucidatur. *Dion.*

15 *Fidenas Colonia* a Romulo deducta Idibus Aprilis, Civibus eo miſſis 2500. *Plut.*

16 Cameriam Colonia deducitur Kalendis Sextilibus, deductis eo quinque millibus Civium. *Plut.*

30 Bellum cum Vejentibus, cum quibus ſequenti anno iterum victis pax in centum annos ſancitur.

38 *Romulus* cum regnaſſet an. 37. turbine abripitur ad *Capræ Paludem* Nonis Quintilibus, ut Livius habet: vel interfectus eſt, ut Dion. aſſerit, addens, Solem defeciſſe & in ejus conceptu, & in ejus obitu. Secutum eſt interregnum unius anni. Porro res Romana ſub ipſo adeo crevit, ut cum trium millium peditum Coloniam deduxiſſet, & equitum 300. ſub ejus obitum numerarentur pedites 46000. & mille equites. *Dion.*

NUMA POMPILIUS

39 *Secundus* Romanorum *Rex* poſt annum Interregnum & diutinam deliberationem ad regnum evocatur annos natus 40. regnat annos 43. Nullum bellum geſſit, tantum *Sa-*

Sacra Romana inſtiuit.

46 *Numa* octavo anno Regni, cum lues graviſſima Romani invaſiſſet, *Salios* inſtituit, qui choreas egerunt per Urbem menſe Martio. *Plut.*

TULLUS HOSTILIUS

82 *Hoſtilii*, qui in prælio cum Sabinis ceciderat, & *Herſiliæ* nobiliſſimæ fœminæ *Nepos* poſt *Numam*, qui an. 43. regnaverat, creatur a Romanis Rex. anno 2. Olymp. 27. *Dion. l.* 2.

87 Bellum inter Romanos, & Albanos ortum propter latrocinia finitur ſingulari pugna Horatiorum, & Curatiorum.

89 *Tullus Hoſtilius* Rom. Rex adſcitis Albanorum auxiliis bellum Fidenatibus, inde Metio fœdum ſupplicium infert; Urbem ipſam Albam, cum ſtetiſſet annis 487. ex fundamentis diruit, Civeſque ſimul omnes Romam traducit, Cœlium montem urbi adjungit, & Curiam Hoſtiliam exſtruit. *Dion. l.* 3.

91 Fidenates iterum vincuntur, & oppidum capitur.

96 Bellum Sabinis indictum: poſt aſperum prælium æquo marte diſceditur. *Dionyſ. l.* 3.

96 In bello contra Sabinos *Tullus* vovet Saturno, & *Opi* ferias; unde *Saturnalia* orta.

107 *Tullus* bellum Latinis populis ob negatum tributum indicit, quod quinque annos durat, capta *Medullia* Urbe finitur. *Dion. Hal. l.* 3.

114 *Tullus Hoſtilius* cum annis 32. regnaſſet, perit cum omni familia incendio, cujus ſuſpicio in *Ancum Martium Numæ nepotem* cadit.

ANCUS MARTIUS

Romanorum Rex IV. electus a Senatu, & Populo ſuccedit.

118 *Ancus Martius* Latinis populis bellum infert;

fert; *Politorium Urbem* capit, Cives Romam traducit, iiſque *Aventinum* montem incolendum tradit. *Dion. l.* 3.

119 *Politorium* a Latinis receptum iterum obſidet, capit, cremat, vaſtat. *Dion. l.* 3.

120 Latini *Medulliam* Coloniam Romanorum expugnant. Ancus interea *Tellenas* nobile Latinorum oppidum capit. Incolas Romam deducit, & Politorianis in Aventino jungit.

121 *Ancus Martius* quarto belli Latini anno Medulliam obſidet, & expugnat. Ficanan etiam Urbem corona capit. *Lucurno*, aliis *Lucurna* filius Demarati Corinthii ex Baubojadarum genere hoc anno Tarquiniis Romam migrat, & ſe *L. Tarquinium* vocari jubet. Venit Romam 7. anno *Anci*. *Dion. l.* 3.

127 *Ancus Rom.* Rex Oſtia Tiberis munit, muro Janiculum cingit, eumque montem cum Urbe ponte Sublicio ex ſolis lignis ſine ære, & ferro conſtructo jungit, cujus curam quibuſdam principibus viris commendat, qui ob id PONTIFICES appellati ſunt. *Dion. l.* 3.

129 *Ancus* quarto anno poſt bellum *Sabinis* illatum, Vejentibus bellum movet, caſtriſque eorum potitur, & pax fit.

131 Biennio poſt pacem cum Vejentibus factam iterum vincuntur.

133 Contra *Volſcos* Romanum agrum deprædantes exercitus ductus *Velitras* obſidet, inde pace facta reducitur. *Dion. l.* 3.

135 Novo bello cum *reliquis Sabinis* exorto, una pugna domiti, & ſub jugum miſſi.

138 *Ancus Martius* cum regnaſſet ann. 24. moritur, relictis filiis duobus fere pubeſcentibus.

L. TARQUINIUS PRISCUS

✻ *Eorum tutor* ab *Anco* conſtitutus Populo ſuadet, ut ſe *Regem* creent. Factum an. 2. Olymp. 41.

139 *Tarquinius* adhuc *centum Patricios* ex Rom. Civibus in Senatum legit, ut Senatores tum eſſent 300.

140 Anno ſequenti ſacra curare incipit, & Virgines duas *Veſtales* lege lata legit, ut eæ numero *ſex* eſſent.

141 *Tarquinius* primum bellum gerit cum *Apiolis* Urbe Latinorum celebri, quibus in ſervitutem redactis oppidum exſcindit. *Dion. l.* 3.

142 Contra Cruſtuminos ducit, a Romulo quondam devictos.

145 Latini magna clade vincuntur. Fuerunt Fidenates, Camerini, & alii. Ab hoc prælio uſque ad ultimum cum Etruſcis numerat *Dion.* an. 20. l. 3.

146 Bellum contra Latinos, quo *totum Latium ſubactum*. *Dion. l.* 3.

147 *Tarquinius Circum Maximum* deſignat, loca Patribus, Equitibus, & Plebi dividens tanta amplitudine, ut centum quinquaginta millia hominum locus ille caperet, ibique *Ludos* egit, qui poſtea annui facti ſunt, Romani, ſeu Magni dicti. *Dion. lib.* 3.

150 Sabini magna clade fracti accipiunt inducias in ſexennium.

151 Tarquinius Urbis Romanæ muros de integro condit, & quadratis lapidibus maximis inſtruere incipit.

151 Cloacas etiam, & foſſas maximo ſumptu ædificat. *Dion.*

152 Etrúſcum bellum contra Tarquinium motum videtur ab univerſa gente; quo Fidenæ Col. Rom. captæ. *Dion. li.* 3.

161 *Pax* inter *Etruſcos*, & *Tarquinium*, pro qua impetrata offerunt Etruſci Tarquinio coronam auream, ſellam eburneam, ſceptrum Aquila in ſummitate exornatum, Tunicam purpuream diſtinctam, Togam, & 12. ſecures; quos honores conſentiente Senatu admittit *Tarquinius*. Duraverat bellum annis 9. *Dion.*

163 Galli Belloveſo duce Alpes tranſcendunt, & Mediolanum condunt. *Liv. lib.* 5.
171 Pax facta inter Sabinos, & Tarquinium, Sabinis omnia ſua dedentibus. *Dionyſ. lib.* 3.
177 Tarquinius jam fere octogenarius inſigniis *filiorum Anci Martii* cæſus interiit, cum annis 38. regnaſſet.

SERVIUS TULLIUS

Succedit Gener, 30. annorum, anno 4. Olymp. 50.
188 *Tullius Rom. Rex Cenſum* inſtituit circa hæc tempora. Certus autem annus ejus rei dari non poteſt, cum in Romana Hiſtoria ſæpius inveniantur cenſores tardius, quam debeant, electi. Inventa ſunt, cum *Luſtrum* conderet, Romanorum Civium 84700. *Dion. l.* 4.
212 Idem Urbem in quatuor Tribus, Populum in Claſſes, & Centurias diviſit.
Ser. Tullius Templum Bonæ fortunæ in Foro *Boario*, alterum *Fortunæ Virilis* in ripa Tiberis condit. *Dion. l.* 4.
215 Sceleſtæ nuptiæ *Tarquinii Superbi* cum *Tullia* Regis Servii *minore* filia, interfectis prius ab eo uxore, *Tullia majore*, ab hac vero *Arunte* marito. *Dion.*
220 *Tullius Rex* ſcelere generi Tarquinii & filiæ occiditur, cum regnaſſet an. 44.

L. TARQUINIUS SUPERBUS

Rex fit anno 4. Olymp. 61. regnat annis 25. *Dion. l.* 4.
Hic vertit Regnum in Tyrannidem, primuſque Regum *Satellitium* ſibi adſciſcit.
Tarquinius Volſcis, Hernicis, Latinis perſuadet, ut Commune *Templum Jovi Latiali* in Albæ tumulis exſtruerent, & ibi quotannis ſacrificarent. Eæ *Feriæ* poſtea *Latinæ* dictæ ſunt. *Dion. l.* 4.
229 Gabiis bellum infert, quod 7. annis continuis geritur: demum Gabii dolo Sexti Tarquinii filii capiuntur.

237 *Capitolium* ex Manubiis Pometianis Romæ exſtructum, ita dictum ab humano capite invento. *Dion. l.* 4.

240 Libri Sibyllini ad Tarquinium afferuntur.

245 *Lucretię* infelix caſus. Rex Tarquinius cum tota familia Urbe expetitur, & Conſules creantur 4. menſibus antequam novus annus iniret. *Dion. l.* 4.

LIBER SECUNDUS

SECUNDUS STATUS CIVITATIS ſub Conſulibus, & Romani Imperii ADOLESCENTIA, quæ 200. an. durat, ad Ap. Claudium, & Q. Fulvium Coſs.

PRIMI CONSULES

JUNIUS BRUTUS, L. TARQUINIUS COLLATINUS.

246 *Cenſus* Romæ inſtituitur, qui intermiſſus fuerat tempore *Tarquinii*. & *Tributorum* ordinatio, & conſtitutio a *Servio Dullio rege* facta in uſum revocatur. Inventi ſunt condito Luſtro Cives 130000. *Dion. l.* 5.

247 Contra *Lartem Porſenam* Cluſinorum Regem *Tarquinios* reſtituere conantem Roma defenditur ponte *Sublicio* interrupto. *Horatii Coclitis* egregium facinus; item C. Mutii Scævolæ. *Horatius Pulvillus* Coſ. *Capitolium* dedicat.

249 *Bellum Sabinum* ortum, quod toto quadriennio geſtum eſt. *Dion. l.* 6.

250 *APPIUS Claudius* vir potens in Sabinis Romam cum clientibus ſuis ſe confert.

251 *P. Valerius Poplicola* a moritur hoc anno.

253 Servi Romani de Urbe incendenda conjurantes in crucem aguntur. *Dion.*

254 Conjuratio egenorum Civium a Tarquinio pecunia ſolicitata a Sulpicio Coſ. detegitur, & comprimitur, ſontibus in foro

tru-

trucidatis. *Dion. l. 6.*

255 *Dictator Primus* Romæ creatur T. LARTIUS FLAVUS Coſ. hujus anni; idque ſeditionis in Urbe ſedandæ, & rei contra Latinos de Urbe exſcindenda conjurantes gerendæ cauſa. *Dion.*

256 *Cenſu* habito a Dictatore cenſa ſunt Civium 150700. Annuæ induciæ inter Latinos, & Romanos fiunt.

257 *Aulus Poſtumius* poſtea Regillenſis dictus *Dictator* creatus ad Regillum lacum cum Latinis pugnat, Idibus Quintilibus. Latinis victis pax data, & de his triumphatum. *Dion. l. 6.* hoc factum ponit an. 256.

259 *Tarquinius Superbus* Rex exul moritur Cumis.

260. *Dictator M. Valerius* M. F. Poplicola. Plebs Romana Sicinio auctore *ſecedit in Sacrum Montem*. Factum hoc poſt æquinoctium autumnale ſub ſementis initium, manſitque ibidem per totam hyemem. *Dion. l. 6.*

Coſs. hoc anno maturius ſolito in tantis Urbis tumultibus, & magna ſolitudine creati Kalendis Septemb.

Agrippa Menenius ad plebem mittitur, quam Senatui reconciliat recitato apologo de conſpiratione membrorum corporis adverſus ventrem. Concordia inita poſt 6. menſes fere a ſeceſſione, conceſſumque plebi, ut ſuum haberet Magiſtratum, qui ſacroſanctus eſſet, cui auxilii latio eſſet adverſus Coſſ.

TRIBUNI PLEBIS.

261 C. Martii in expugnandis *Coriolis* maxima virtus ei *Coriolani* cognomen comparavit.

Agrippa Menenius moritur in tanta paupertate, ut deeſſet, unde ſepeliretur.

262 *Feriis Latinis* tertius dies adjectus eſt, cum duo tantum antea fuiſſent; & pax jurata inter Romanos, & Latinos ſempiterna. *Dion. l. 6.*

Ma-

Maxima annonæ caritas Romæ exoritur, cum agri manſiſſent inculti per ſeceſſionem plebis.

263 *Coriolanus* in exilium ejicitur paulo ante tempus Comitiorum.

264 *Ludi Jovis Olympii* Romæ magnifice inſtaurantur, quorum occaſione Volſci Duce *Coriolano* Romanis bellum inferunt. *Dion. l.* 7.

265 Martius Coriolanus Volſcos excitat ad bellum, eoſque prædatum educit in agrum Romanum, inde Circejos oppidum deditione capit.

266 Coriolanus Romam cum exercitu infeſtus petens a matre perſuadetur, ut exercitum reducat. In reditu male accipitur a Volſcis, & in Comitiis lapidibus obruitur. *Dion. l.* 8.

LEX AGRARIA

266 A *Sp. Caſſio* Coſ. nimium honoribus elato fertur, quæ nunquam, ut Liv. habet, ſine maximis Reipubl. motibus agitata eſt. Diſſuadente altero Coſ. *Virginio*, & toto Senatu, res in ſequentem annum differtur. *Dion. l.* 8.

267 *Quæſtores* hoc anno primum creati a Populo, qui Coſſ. in militiam proficiſcentes comitarentur. *Liv.* Fuerunt autem *Cæſo Fabius* & *L. Valerius*. Hoc eodem anno *Sp. Caſſius* affectati Regni accuſatus, convictus, & damnatus de Saxo Tarpejo dejicitur. *Liv.*

268 Tribuni Plebis impediunt delectum: quare Coſs. educto exercitu extra Urbem delectum habent.

269 *Oppia* Virgo Veſtalis ſtupri rea viva defoditur. *Liv.* Hanc Dionyſ. Opimiam, Oroſius Popiliam nominat. Stupri convicti publice ſunt verberati & necati. *Dion. l.* 8.

272 Cum *Comitia* Romæ inſtarent, Tribuni Plebis ea impediunt. Res ad Interregnum re-

redit, & Reſpublica ſine Magiſtratibus, & Conſulibus eſt. Creantur tandem Coſs. per Interregnum circa initium Martii.

273 *Julius Trib. Plebis* vehementer urget diviſionem agrorum, ſed ſuadente *Appio Claudio* ſolicitati a Senatu Collegæ Julii de interceſſione eum impediunt. *Dion. l. 9.*

273 Conſul *Fabius* cum popularibus ſuis ex *Fabia Gente* Vejens bellum ſibi depoſcit. Fuerunt numero 306. Fabii, & clientes, ac ſocios habuerunt ad 4000.

274 Annus triſtis omnium *Fabiorum* ad Cremeram cæde: Vejentes *Janiculum* occupant, & Urbem terrent. Ipſum Janiculum Montem per totam hyemem obtinent, agrumque Romanorum longe lateque vaſtant, unde anno ſequenti

276 Pax Vejentibus victis a Fabio juſſu Senatus data: eam tamen non obſervarunt. *Dion. l. 9.*

277 Tribuni Plebis Legem Agrariam urgent.

278 Fames Romæ exorta eſt. *Dion. l. 9. Liv. 2.*

279 Triumphus Valerii Coſ. de Sabinis, & Vejentibus Kalendis Maii, quę hoc anno incidunt in 25. Novemb. *Dion. l. 9.*

279 Ingentes turbæ Romæ hoc anno, quo Genutius Trib. Pl. conſules ſuperioris anni Manlium, & Furium, quod legem Agrariam impediſſent, accuſat. In delectu habendo Juniores ad nomina reſpondere recuſant, inter quos *Volero* ſpoliari juſſus lictores repellit, & Plebem concitat.

280 Coſs. L. Pinario Mamercino, & P. Furio Medullino Fuſo, Varro apud Macrobium tradit, mentionem intercalationis Romanæ fieri in quadam tabula tum poſita, ſed modus intercalationis non ſimul explicatur.

Volero Trib. Pleb. factus legem fert de Magiſtratibus Plebeiis eligendis non *Curiatis*, ſed Tributis Comitiis.

Lex impeditur uſque in ſequentem annum, &

& Volero Tribunus reficitur. *Dion.*

281 Lex de creandis Trib. Pleb. Comitiis Tributis urgetur; Appio Claudio Coſ. reſiſtente pugna oritur. Quintius alter Coſ. perſuadet Plebi, ut promulgatio differatur, quæ poſtea ſilentio perlata eſt.

282 *Appio* dies a Tribunis Pl. dicitur; dies producitur; ipſe interim moritur.

LIBER III.

287 *Dii Fidii* Templum Romæ dedicatur a Coſ. Poſtumio nonis Junii.

289 Romæ peſtilens annus fuit, quo armenta, & pecudes perierunt, inde eadem peſtis in Urbem ingruit, qua quarta pars Senatus extincta, mortuus uterque Coſ. item aliquot Augures. Cœpit circa Kalendas Septembris, hoc eſt ad Kalendarium Julianum circa initium Junii, duravitque per totum annum. Comitia autem creandorum Coſs. per interregem habita ſunt.

290 C. *Terentius* Tribunus Pleb. abſentibus Coſs. legem ferre conatur de quinque novis legibus ſcribendis, ne Coſs. omnia ex ſua ſententia agerent.

291 Prodigia multa Romæ, ut terræmotus, fulgetra inuſitata. Lex Terentii de Decemviris creandis, & novis legibus ſcribendis a Tribunis Pleb. ſumma vi tentata, maximas inter Patres, & Plebem diſſenſiones excitat.

292 Servi *Appio Herdonio* Sabino duce occupant Capitolium, ſeu Arcem Romanam: Tuſculanorum auxiliis recipitur.

293 *Cenſus* actus, & *Decimum* ab origine Urbis *luſtrum* conditum. Cenſa ſunt Civium capita 132319. *Liv.*

294 L. *Quintius Cincinnatus* ab aratro ad *Dictaturam* evocatus, Æquos ſub jugum mittit.

296 Cenſorinus ex commentariis 15. Virorum Ludos ſæculares Coſs. hujus anni M. Valerio, & Sp. Virginio anno Urbis 298. actos aſſerit.

Tribuni Pl. tantum ſibi ſumunt, ut Senatum convocare ſuæ poteſtatis eſſe aſſerant, quod tamen non conceditur; extorquent tamen Senatui, ut Aventinus Mons Plebi habitandus detur, atque ita annus ædificationibus conſumptus eſt.

299 Tanta peſtis Romæ graſſatur, ut fere dimidia pars Civitatis perierit.

300 Multum frumenti Romam comportatum eſt, & peſtis deſiit. Reditus Legatorum ex Græcia cum Legibus, quas deſcripſerat *Hermodorus* Epheſius, ut Pomponius Juriſconſ. refert: cui poſtea poſita fuit ſtatua in Comitio, ut habet *Plin. l.* 34.

Inſtantibus Tribb. pleb. Senatuſconſultum fit de *Decemviris* Legum ſcribendarum cauſa creandis abſque provocatione, qui Magiſtratum ineant Idibus Majis ſequentibus.

TERTIUS STATUS CIVITATIS
ſub Decemviris.

301 Anno trecenteſimo altero, quam condita Roma erat, iterum *mutatur forma Civitatis* ab Coſs. ad Decemviros, quemadmodum ab Regibus ante ad Coſs. venerat, tranſlato Imperio, ait *Liv.* 2. inierunt Magiſtratum idibus Maji, ut *Liv.* habet.

302 Magna contentio in *Decemviris* creandis exoritur. *Appius*, qui Comitia habebat, primum omnium ſe creat. Inde conjurat de retinendo ſibi in perpetuum Decemviratu.

303 Cum Idus Maji adveniſſent, nulla Comitia habita, & Decemviri Magiſtratum continuarunt magna invidia populi, & Senatus.

304 L. *Virginius*, ut filiam ab Appio pro mancipio abductam a ſtupro defendat, ſumpto a laniis cultro trucidat. Plebs hiſce mota in Aventinum ſecedit, deinde in Sacrum montem, Tribunitiam poteſtatem recuperat, & res ad Coſs. redit.

305 Lex a Trib. pleb. lata, ne pauciores, quam decem Tribuni in Comitiis creentur. Præcedenti enim anno tantum quinque creati fuerant, reliqui vero adoptati.

306 Bellum contra Æquos decretum a Senatu, ſed Junioribus ad nomina non reſpondentibus omittitur, & annus contentionibus Tribunitiis circumagitur.

LIBER IV.

309 C. *Canulejus* Tribunus Plebis poſt multas contentiones obtinet, ut Patrum, & Plebis Connubia promiſcua eſſent. Alteram legem ferre conatus eſt, ut alter Coſ. ex Plebe fieret. De hac lege acerrime diſceptatum totis annis 78. priuſquam plane admitteretur. Jam obtinuit, ut tribuni militares Conſulari poteſtate promiſcue fierent, tam ex Plebe, quam ex Patribus.

QUARTUS STATUS CIVITATIS.
TRIBUNI MILITUM

Tribuni militares Conſulari poteſtate loco Conſulum creati hoc anno, ut habet *Liv. l.* 4. *Dionyſ.* contra affirmat, factum id eſſe ineunte anno 3. Olymp. 84. atque hoc modo id

310 factum eſſet ſequenti anno: quod ſi ita, par Conſulum amiſſum eſſet, quod non veriſimile, & Roma a Gallis capta fuiſſet anno 2. Olymp. 98. quod pugnaret cum Dionyſio. Aberratum igitur a Dionyſ. videtur.

Cæterum creati A. *Sempronius Atratinus*, *L. Atilius Longus*, & *T. Clœlius Siculus*, omnes Patritii abdicarunt ſe magiſtratu, quod vitio creati Auguribus viderentur, tertio menſe, ſeu ut *Dion.* habet, poſt diem 33. & *Interregnum* initum, quod duravit multos dies, cum diſceptaretur, an *Comitia* Conſularia, aut Tribunorum militarium habenda eſſent. Creati tandem Coſs.

311 Pax, inquit Diodorus Siculus, hoc anno per totum Orbem terrarum.

Hoc eodem anno *Liv. lib.* 4. ponit initium Cenſuræ, alii vero anno ſequenti, quæ tamen diſſenſio ita conciliari poteſt, ut Livius ideo id afferat, quia id accidit ſub Coſs. Geganio, & Quintio, qui ſub finem hujus anni inierunt Magiſtratum. Alii vero id anno ſequenti tribuunt, quia prædicti Coſs. fere uſque ad finem anni ſequentis geſſere Magiſtratum.

Cum 17. annorum ſpatio Cenſus non eſſet actus, viſum eſt eam rem peculiari Magiſtratu egere. Creati igitur

CENSORES PRIMI,

L. PAPIRIUS MUGILLANUS

CL. SEMPRONIUS ATRATINUS,

Condiderunt Luſtrum undecimum.

Conſul Geganius de Volſcis victis, & ſub jugum miſſis triumphat nonis Septembribus.

Sp. Melius ex equeſtri ordine, fame Urbem vexante, largitiones frumenti inſtituit, & de regno conſilia agitat.

315 *L. Minutius jam Præfectus annonæ* anno ſuperiori creatus ad Senatum refert, tela congeri in Sp. Melii ædes. ob id *Dictator*

Dictus *L. Quintius Cincinnatus*, ad quem *Sp. Melius* vocatus a *C. Servilio Ahala* M. equitum, cum comparere nollet, & tumultum cieret, obtruncatur.

316 Plebs Romana cæde Sp. Melii abalienata a Patribus *Tribunos militares* conſulari poteſtate creat, qui ineunt Magiſtratum circa diem 13. Januarii.

317 Cruenta Victoria *Sergii Coſ.* de Larte Tolumnio Vejentium Rege. ob id

Dictator dicitur *Mamercus Æmilius Mamercinus*, qui Vejentibus victis triumphat Idibus Septembribus.

318 Romæ morbis laboratum eſt, crebrique terræmotus facti.

319 Coſs. C. Julio Julo II. & L. Virginio Tricoſto, peſtilentiſſimus annus fuit; quare Ro-

Romani (Fidenatibus etiam ad Portam Collinam caſtra ponentibus) in anguſtiis conſtituti per Coſs.
Dictatorem creant *Q. Servilium Priſcum*, vel *Structum*.
Cenſores C. Furius Fuſus Paulus, & M. Geganius Macerinus locum ſibi Romæ eligunt, ſc. *Villam* publicam in *Campo Martio*, ubi *Cenſum* agere, & *Luſtrum* condere poſſint. Sed hoc Liv. attribuit anno ſuperiori, non huic.
320 Ob terrorem belli Etruſci, quod Vejentes fruſtra hoc anno ciere conati ſunt, dicitur

DICTATOR

Mamercus Æmilius Mamercinus, qui Cenſuram, quæ quinquennalis erat, ad ſesquiannum redigit, ſeu ad annum & ſemeſtrem, ut *Liv. l.* 4.
321 Peſtilentia atrox Romæ aliarum rerum otium præbuit. Ædes Apollini vota, multaque facta placandæ Deum iræ, & peſtis avertendæ a populo cauſa.
Invitis Coſs. *Dictator* dicitur A. Poſtumius Tubertus contra Æquos, & Volſcos, de quibus triumphat.
323 Inſigni magnis rebus anno additur (ait *Liv.* in fine cap. 15.) nihil tum ad rem Romanam pertinere viſum, quod Carthaginienſes tanti hoſtes futuri, tum primum per ſeditiones Siculorum ad partis alterius auxilium in Siciliam exercitum trajecere. Sed fallitur Livius: nam & Carthaginienſes ante quinquaginta annos in Siciliam trajecerant bello Perſico, ubi maxima clade affecti ſeptuaginta annis quieverunt: & poſt 19. annos evocati ab Ægeſtanis tandem cum claſſe in Siciliam redeunt. *Diod. Sicul. l.* 13.
326 Præter ſiccitatem anni aquæ etiam cœleſtes defuere; exaruerunt fontes. Inde *Peſtis* exorta ingens. Cum peregrina Sacra in

Urbem inveherentur, Ædilibus negotium datum eſt, ut non niſi Romani Dii colerentur.

Coſſus Conſul ſecundus poſt Romulum *Spolia Opima* Jovi Feretrio retulit, & triumphavit, occiſo Larte Tolumnio Vejentium Rege. Teſtatur hoc *Liv. l.* 4. ubi controverſiam de tempore hujus rei agit.

327 Bellum contra Vejentes decernitur, & Comitia Tribunorum militarium habenda omnes tribus cenſent.

329 Ob trium Ducum contra Vejentes diſſenſiones.

DICTATOR

Dicitur Mam. Æmilius Mamercinus III. qui die 16. ab accepta Dictatura triumphat, & ſe abdicat.

331 Annus hic apud Romanos ludis bello votis celebris, & apparatu, & finitimorum concurſu.

Tribunis Plebis populum concitantibus, ut tandem Tribb. Mil. ex plebe creent, Senatus Comitia conſularia decernit.

334 Certamen Tribunorum Plebis Conſules creari prohibentium, tandem per interregem Tribb. Mil. Conſulari poteſtate creati.

335 Paulo poſt aguntur Quæſtorum Comitia, & omnes quatuor creantur ex Patritiis.

Conjuratio Servorum de Arce, Capitolioque occupandó.

337 Re male geſta a C. Servilio contra Lavicanos, Quintus Servilius Priſcus ejus Pater ab eodem filio dictus

DICTATOR

Filius contra Magiſter equitum a Parente, hoſtes egregie vincit, & 8. die Magiſt. abit.

341 *Poſtumius* Tribunus Mil. pravæ mentis homo, ob fraudatos præda milites, & crudelia ſupplicia tumultu excitato ab exercitu lapidibus cooperitur.

344 Romani fame afflicti ad frumentum coemendum

dum legatos dimittunt, qui in Italia ſuperbe habiti, benigne tamen a Siculis adjuti.

345 Valerius Coſ. Carmentanam arcem ab Æquis expugnatam recipit, ovans Urbem ingreditur.

346 In Quæſtoris Comitiis uni tantum Patritio locus relinquitur. Tribuni Plebis Comitia Tribb. Mil. adempta Coſs. omni ſpe delectus habendi, obtinent.

347 Contra Volſcos, & Æquos dictus

DICTATOR

Publius Cornelius Rutilus.

348 Senatus decernit militibus ſimul, & equitibus ſtipendium magno gaudio Plebis, cum antea ſuis ſumptibus meruiſſent. *Liv. l.* 4.

350 Exercitus Vejos deductus; ſed nihil fere,

351 ut etiam in ſequenti anno, geſtum.

LIBER V.

352 Livius hoc anno Tribb. Mil. octo numerat, & inter eos

M. FURIUM CAMILLUM &
M. POSTUMIUM ALBINUM.

Qui facti ſunt ſequenti anno Cenſores, ſed Plutarchus teſtatur, Camillum factum Cenſorem, antequam Tribunus fieret.

Romani Vejos perpetua obſidione cingunt, cum antea interrupta fuiſſet. hybernacula ſibi ſtruunt milites, ut ſub pellibus hyemis tempore perdurent. Quare tumultuantes Tribb. Milit. & populum ad ſeditionem evocantes acerrima oratione ab Ap. Claudio perſtringuntur.

Equites tum primum Romæ equis merere cœperunt.

Faliſci, & Capenates Vejentibus conjuncti caſtra Romana invadunt, & ex parte capiunt: in diſſenſione Ducum clades accipitur. Quare Tribuni Magiſtratu moventur, & alii creantur, qui ſtatim Kalendis Octobrib. Magiſtr. accipiunt, cum alias Idus Dec. ſolemnes eſſent Magiſtra-

tui ineundo.

Cenſores hoc anno fuerunt *M. Furius Camillus*, & *M. Poſtumius Regillenſis*. Condiderunt Luſtrum 16. *Val. Max. l.* 2. *c.* 3. *& Plut.*

354 Cum tributum grave eſſet Plebi, & Tribb. Pleb. maxime inſtarent in Comitiis Tribunorum Mil. Plebs primum ex Plebe creavit

P. LICINIUM CALVUM.

355 Livius ait *P. Licinium* primum & ſolum Tribunum Militum ex Plebe creatum, cæteros fuiſſe Patritios.

Porro cum Plebs tantam rem obtinuiſſet, libenter tributum in ærarium intulit. Inſignis annus fuit hyeme gelida, & nivoſa, quam ſecuta æſtas peſtilens.

356 Ob quam Libri Sybillini ex Senatus conſulto aditi, & Duumviris creatis *Lectiſternium* primum Romæ factum Apollini, Latonæque, & Dianæ, ac Herculi, Mercurioque, & Neptuno. Peregrini in hoſpitia deducti, & cum inimicis etiam ſermones comiter habiti, & omnibus captivis vincula dempta.

357 Cum biennio proximo Plebs Tribunatum Militum ſola fere obtinuiſſet, Patritii majorem fere curam habent Comitiorum, quam belli. Clariſſimos igitur Viros adornant ad Magiſtratum petendum, creanturque.

359 *M. Furius Camillus* Dictator dictus Vejos capit, & triumpho omnium clariſſimo Urbem ingreditur.

361 Galli hoc anno Alpes tranſeunt. *Diod. Sic.*

362 Romæ plebs obtinet, ut Tribuni Plebis, qui ferebant legem de relinquenda Roma, & occupandis Vejis, reficerentur. Senatus contra Conſules creat poſt 15. annos, cum interim Tribuni Militares fuiſſent.

363 Ludi a Camillo Vejentibus victis voti cele-

le-

lebrantur. Item Ædes Junonis Reginæ magno ſtudio Matronarum dedicatur.
Volſinienſes novi hoſtes exorti agrum Romanum populantur. Romani, quod fame, & peſte conflictarentur, eos ulciſci non poſſunt; ideo bellum differtur.
364 Romani, ne Volſinienſes impune agros vaſtarent, tempus ineundi Magiſt. mutant, & Kalendas Quintiles eligunt, quibus Tribuni Magiſtratum inirent.
Camillus propter prædam Vejentanam damnatus, cum abſolvi non poſſet, noluit ſolvere multam, ſed in exilium abiit Ardeam. Cluſini auxilia a Romanis contra Gallos petunt. Quare tres Fabii Legati mittuntur, qui contra jus gentium pugnant, & Ducem Gallorum occidunt. Hinc tota belli moles a Cluſinis in Romanos vertitur.
365 Romæ præſentibus Gallorum legatis, qui Fabios ad cædem poſtulabant, Fabii apud populum tantum valuerunt, ut pro pœna honorem acciperent, & Tribuni militares crearentur cum aliis. Galli Romam invadunt, & magnam ejus partem incendio perdunt. Accidit clades circa diem *16.* Julii circa Solſtitium, ut Plutarch. habet. Verum Plutarchus dies apud Livium, & alios metitur ad ſua tempora. Porro & Polybius, qui proxime ab his temporibus abfuit, ponit in annum *366.* cladem Allienſem, quando dicit eam accidiſſe anno *19.* poſt cladem Athenienſium ad Ægos Potamos, & anno *16.* ante cladem Spartanorum ad Leuctra. Diodorus etiam, & Dionyſ. ille quidem aperte, hic autem oblique, quando cladem accidiſſe tradit *Archonte Pirgione*, qui anno *365.* die *16.* Julii Magiſtratum nondum ſuſceperat, anno vero *366.* tempore cladis adhuc perſtitit. Vide Hiſtoriam apud *Liv.*
CAMILLUS abſens DICTATOR creatus

Gallos pugna prima in Urbe commiſſa vincit, altera vero extra Urbem adeo conficit, ut ne nuntius quidem cladis relinqueretur. Quare alter Romulus, & Urbis Conditor habitus eſt.

LIBER VI.

367 Leges 12. Tabularum, & quaſdam alias a Regibus latas in publicum redigunt, & diem 17. Julii duplici clade inſignem, ut & omnes Kalendas, Nonas, & Idus inter nefaſtos recenſent; diem vero 17. Julii Allienſem nominant.

Volſcis, Æquis, & Etruſcis ad extinguendum nomen Romanum arma capientibus, *Camillus* Dictator dicitur, qui Volſcos ad deditionem cogit 107. anno poſt bellum cum ipſis cœptum. Poſt eam Victoriam in Æquos tranſit, eoſque ſimiliter ſuperat. Etruſcos demum Sutrium oppugnantes vincit, & trium bellorum Victor exercitum domum reducit, & triumphat.

369 Cenſores hoc anno fuiſſe, & Luſtrum 18. conditum eſſe apparet ex eo quod 4. Tribus ex novis Civibus Etruſcis additæ ſunt, Stellatina, Tramentina, Sabatina, & Narnienſis.

370 Camillus Volſcos fundit, & Sutrium recipit ab Etruſcis, & incolis reſtituit.

371 Ob bellum Volſcum, & ſeditionem Romæ coortam A. Cornelius Coſſus *Dictator* dicitur.

372 M. Manlius de Tyrannide occupanda convictus, & damnatus de Saxo Tarpejo dejicitur.

373 Pomptinus ager per quinqueviros Plebi, diviſus.

376 Prœneſtinis Portæ Collinæ arma inferentibus, T. Q. Cincinnatus Dictator dicitur.

379 C. Licinius Stolo, & L. Sextius Tribuni Plebis creantur, qui Tribunatum geſſerunt toto decennio, donec impetrarent Conſulem ex Plebe. Deinceps per quinquennium

Urbs ſine Magiſtratibus Curulibus fuit.

385 Tandem Tuſculo a Veliternis obſeſſo, & Tuſculanis opem orantibus, Tribb. Pleb. de interceſſione remittunt, & tribb. Mil. creantur.

387 Cum ad ultimam dimicationem de legibus Tribb. Pleb. ventum eſſet, *Dictator* Camillus IV. dictus.

Sed quod vitio creatus eſſet, paulo poſt abdicavit, & in ejus locum *Dictator* creatus P. *Manlius Capitolinus*, qui primus C. *Licinium* hominem de Plebe Magiſtrum equitum dixit.

388 Tribuni Plebis C. Licinius, & L. Sextius decimum refecti tandem legem de Decemviris ſacris faciendis creandis pertulerunt, ut quinque ex Patribus, quinque ex Plebe cooptarentur. Qua victoria contenta plebs permiſit, ut iterum Tribb. Mil. Comitia haberentur.

Ob repentem famam Gallici belli M. Furius *Dictator* V. dictus de Gallis in agro Albano victis triumphat.

Poſt ingentia certamina, tandem *Dictator* ſenatuſque victus rogationes Tribunitias accipiunt, & conceſſum a nobilitate Plebi de Conſule Plebejo: a Plebe nobilitati de Prætore uno, qui Jus in Urbe diceret. Ita in concordiam redactis ordinibus, Senatus cenſuit Ludos Maximos fieri, & diem unum ad triduum adjiciendum. Cum vero id munus Ædiles Plebis recuſarent, Juvenes Patritii ſuam operam offerunt, ſi Ædiles fierent, atque ita duo Ædiles etiam ex Patribus creati ſunt.

LIBER VII.

390 Peſtilentia laboratum eſt Romæ: mortuus Cenſor Ædilis Curulis, 3. Tribb. Plebis, & *M. Furius Camillus*, vir Princeps in omni fortuna, & pace, & bello, ſecundus a Romulo *Conditor Urbis* appellatus.

391 Et hoc anno peſtilentia fuit; quare pacis

Deum expoſcendæ cauſa *tertio* tum poſt conditam Urbem *Lectiſternium* fuit, & *Ludi Scenici* primum inſtituti.

392 Cum Peſtis jam triennium ſæviſſet, nec remitteret, *Dictator* dictus L. Manlius Imperioſus, aliis Capitolinus, qui *Clavum* figeret. Lex enim vetuſta, priſciſque literis & verbis ſcripta, ut qui Prætor maximus ſit Idibus Septembribus *Clavum* figat. Hujuſmodi clavi in Templis fixi indices olim fuerunt numeri annorum, cum raræ eſſent literæ, ut tot annos præteritos putarent, quot Clavi in Templo Minervæ fixi eſſent.

393 M. *Curtius* in voraginem equo inſidens ſe immittit. Ap. Claudius Dictator de Hernicis triumphat.

394 Titus Quintius Pennus Dictator hoc anno fuit. T. Manlii Torquati inſignis de Gallo victoria.

Cum Bellum Gallicum inſtaret, *Dictator* dicitur Q. Servilius Ahala, qui hoſtibus victis triumphat.

395 Bruttiorum Reſp. ex multitudine promiſcuorum hominum, & præcipue fugitivorum hoc anno inſtituitur. *Diod. Sic. l.* 16.

396 C. Sulpicii Dictatoris inſignis victoria de Gallis.

397 Cenſores hoc anno condiderunt Luſtrum 21. & Tribubus reliquis addiderunt Pomptinam, & Publicam.

Lex de *Ambitu* primum lata a C. Pætelio Tribuno Pleb. auctore Senatu.

Lex item de Unciario fœnore a Trib. Pleb. fertur hoc anno. Eſt autem unciarum fœnus, quando annuo ſpatio ſortis uncia, ſive duodecima pars ſolvitur.

Contra Etruſcos communi conſenſu bellum inferentes, *Dictator* dicitur C. *Martius Rutilus primus de Plebe*, qui & Plebejum Magiſtrum Equitum invitis Patribus ſumit, & ſine auctoritate Patrum juſſu Populi

triumi-

triumphat, *quadringenteſimo anno*, quam Urbs Romana condita erat, *quinto*, & *triceſimo*, quam a Gallis recepta: ablato poſt *undecimum annum* a Plebe Conſulatu, *Patritii Coſs. ambo* ex Interregno Maſtriſtratum injere.

402 T. Manlius Torquatus *Dictator* contra Cærites, & Etruſcos dictus. In hujus Magiſtratu magnis certaminibus Comitia peracta, tentante Dictatore ambos Coſs. Patricios creare. Dilata igitur Comitia, donec Dictator Magiſtratu abiret. Inde concordiæ cauſa Senatus jubet obſervari *Legem Liciniam*, & Coſ. Plebejum creari.

403 C. Julius, aliis Q. Julius Julus Dictator contra Etruſcos dictus fruſtra tentat ut ambo Patritii Coſs. creentur.

404 C. *Martius Rutilius* primus de Plebe Cenſor creatus. *M. Fabius* Ambuſtus Dictator dictus comitiorum cauſa, qui caveret, ne ex Plebe Coſ. aliquis crearetur.

405 Ægris Coſs. L. *Furius Camillus* comitiorum cauſa *Dictator* dicitur.

407 *M. Valerius*, Livio *Poplicola* (poſtea *Corvus*) ex provocatione cum Gallo pugnat, & auxilio Corvi vincit.

Dictator Comitiorum cauſa *T. Manlius Torquatus*, qui Comitiis habitis æmulum decoris ſui abſentem M. Valerium Corvum adoleſcentem an. 23. natum Coſ. creat. Hunc fuiſſe ex Poplicolarum familia Livius arbitratur, ſed ex Maximorum familia Faſti Capitolini oſtendunt, & alii. Satricum hoc anno dirutum.

409

410 *L. Furius Dictator* contra Auruncos ędem Junoni Monetæ vovet.

411 *P. Valerius Poplicola* Dictator Feriarum Latinarum cauſa.

412 Belli Samnitici initium. *Ejus cauſam vide apud Livium l. 7. c. 6.*

Carthaginienſes, audita Victoria Romanorum de Samnitibus, Romanis gratulantur,

co-

coronamque auream 25. pondo victoriæ cauſa efferunt.

413. *L. Valerius Corvus Dictator* adverſus ſeditioſos milites dictus, eis perſuadet, ut arma deponant, & ad militiam redeant.

LIBER VIII.

414 Fœdus cum Samnitibus ictum hoc anno.

415 Alexander Epiri Rex in Italiam claſſem appellit.

Bellum contra Latinos, in quo Manlius Coſ. filium ſuum, quod extra ordinem non conſultis Coſſ. pugnaſſet, ſecuri percuſſit. Hinc Manliana Imperia. Eodem bello Decius Coſ. ſe pro exercitu devovit.

Antiatibus Volſcis bellum renovantibus, ægrotante Coſ. Dictator dicitur L. *Papirius Craſſus*.

416 Æmilius Coſ. ob negatum triumphum, Senatum criminatur de maligne diviſis agris, & Collegam *Q. Publicium Philonem* Dictatorem dicit, qui ſecundiſſimas Plebi leges tulit, ut *Plebiſcita* omnes Quirites tenerent: alteram ut alter utique *Cenſor* ex Plebe crearetur.

417 Furius Camillus Coſ. Latio omni ſubacto, ad Senatum refert, quid de Latinis victis amplius agendum ſit. Senatus decernit, ut alii in Civitatem Romanam recipiantur, alii urbibus ſuis ejiciantur, alii, tandem agro multentur.

Antiati populo indictum mari eſt, navibuſque eorum Romam ſubductis, earum Roſtris ſuggeſtum extructum, & exornatum, idque Templum poſtea *Roſtra* appellatum.

418 C. Claudius Regillenſis Dictator contra Sidicinos dictus, quod vitio creatus eſſet, abdicat, & bellum differtur.

419 Annus novo magis, quam magno Auſonum bello inſignis.

420 *M. Valerius Corvus* Coſ. maximus ea tempeſtate Imperator Auſone Calibus eorum oppido ca-

capto, vincit, & ex S. C. triumphat.

421 Coſs. contra Sidicinos exercitum ducentibus, Dictator Comitiorum cauſa dicitur L. *Æmilius Mamercus*.

Ob famam belli Sannitici Dictator creatur P. *Cornelius* Rufinus, qui deinde, quod vitio creatus videretur, Magiſtratu ſe abdicavit, & quia peſtilentia inſecuta eſt, tanquam omnibus eo vitio contractis auſpiciis, res ad interregnum rediit.

423 M. Papirius Craſſus Dictator dicitur ob famam Gallici belli.

Alexander Epiri Rex amicitiam cum Romanis init: eodem anno Luſtrum 24. a Cenſoribus conditum, & propter novos Cives duæ Tribus, *Metia*, & *Scaptia* veteribus 27. additæ ſunt.

424 Fœdus annus, vel intemperie Cœli, vel humana fraude, quo Romæ de Veneficiis primum quæſitum. Matronæ (Camilla quadam indice) primum 20. inde 170. comprehenſæ, & priores quidem ſua fraude interierunt, reliquæ capitis damnatæ ſunt. Quæ veneficia cum prodigii loco haberentur, Dictator *clavi* figendi cauſa dictus *Cn. Quintilius Varus*.

425 Carceres in Circo primum ſtatuti.

426 Coſs. de Privernatibus triumphant.

428 Utroque Coſ. bello impedito, altero contra Palepolitanos, altero contra Samnites, Dictator Comitiorum cauſa dictus M. *Claudius Marcellus*, qui quod Plebejus eſſet, ab Auguribus pronunciatur vitio factus: Tribunis id ægre ferentibus, Comitia impedita fuerunt uſque ad 14. interregem per tres fere menſes.

429 Lectiſternium Romæ quinto fit ab Urbe condita.

430 L. *Papirius Curſor* Dictator dictus belli Samnitici gerendi cauſa, cum L. *Furius Camillus* Coſ. ægrotaret, de Samnitibus triumphavit.

432 *Aulus Cornelius Arvina*, aliis *Coſſus*, Dictator contra Samnites dictus, iis victis, triumphavit. Dubium tamen eſt, an per Coſs. bellum geſtum ſit, an vero per Dictatorem. Tabulæ Capitolinæ adſcribunt Coſs. triumphum. Unde patet Dictatorem tantum creatum, ut eſſet, qui ægro Prætore in ludis Romanis ſignum mittendis quadrigis daret.

LIBER IX.

433 Caudina pax nobilis Rom. clade T. Veturio Calvino, Sp. Poſtumio Coſſ. facta eſt.

Q. Fabius Ambuſtus Dictator eſt dictus comitiorum cauſa, ſed huic vitio creato ſubrogatus M. Æmilius Papus, & tamen Comitia habita non ſunt: quare creati ſunt Interreges Q. Fabius Maximus & M. Valerius Corvus.

434 Aulus Ceretanus Conſul cum Ferentanis hoſtibus uno prælio debellat, obſidibuſque imperatis in deditionem eos accipit. Alter vero Papirius Curſor Satricum proditione accipit, & præſidium Samnitium intercipit.

436 Samnites ultimis precibus a Pop. Rom. fœdus renovari contendunt, ſed id non obtinent.

437 Apuli Romam veniunt fœdus petentes, impetrantque, non tamen ex æquo; ſed ut in ditione eſſent Populi Rom.

438 Dictator L. Æmilius Satriculam oppugnat: Samnites ne Urbem hanc amittant, cum exercitu adveniunt, ſed Dictator tuto loco habens caſtra, & obſeſſos erumpentes, & Samnites vincit.

439 Ad Satriculam caſtra habet Dictator Q. Fabius: ubi Samnites magno exercitu adveniunt commeatum prohibituri: Magiſter equitnm miſſus hoſtes adoritur, & Monomachia cum duce hoſtium congreditur, ſed & ipſe, & Dux hoſtium cadit.

440 Conſules M. Pætelius, & C. Sulpicius per pro-

proditionem Soram capiunt. Defectionis auctores 22. capti, & Romam miſſi, ubi & virgis cæſi, & ſecuri percuſſi ſunt.
C. Pætelius Dictator, exercitu accepto, cum arx Fregellana a Samnitibus capta eſſet, eo contendit, arcem recipit, & validum præſidium imponit.
442 Dictator dictus eſt C. Sulpicius Longus contra Etruſcos, cujus belli initia exorta erant.
443 Tribuni Militum in Legiones ſuffragio Populi fiunt, cum antea beneficio Ducum fierent.
444 Q. Fabius Maximus Coſ. Etruſcorum ad ſexaginta millia interficit.
445 P. Decius alter Coſ. Tarquinienſes ſubigit, alter vero Q. Fabius Max. Samnites.
446 Appio Claudio, qui arte Civili excellebat, ad Urbem manente, L. Volumnius Coſ. Salentinos hoſtes ſibi debellandos ſumpſit.
447 Hoc anno Romani cum Carthaginienſibus fœdus tertium renovarunt, legatiſque ampla munera dederunt.
448 Dictator P. Cornelius Scipio Coſ. hujus anni creat L. Poſtumium, & T. Minucium, cum ambo Coſs. adhuc contra Samnites in expeditione eſſent.
449 Q. Fabius Maximus Cenſor hujus anni omnem forenſem turbam excretam in quatuor Tribus conjecit, & Urbanas appellavit, propter quod cognomen Maximi reportavit.

Hic incipit juventa Imp.

LIBER X.

450 Coloniæ Soram, & Albam deductæ ſunt, & Arpinatibus ac Trebulanis Civitas data eſt.
451 Propter terrorem Æquorum bellum redintegrantium Dictator Romæ creatur C. Junius Bubulcus, qui Æquos domuit, & Romam rediens triumphavit, & ſe octavo die Impe-

perii dictatura abdicavit.

452 Certamen Romæ ortum eſt inter primores Civitatis Patritios & Plebejos de numero Pontificum, & Augurum augendo, cum quatuor Pontifices, & quinque Augures eſſent eligendi, & reliquis addendi, ut 8. Pontifices, & 9. Augures omnino fierent. Eos de Plebe aſſumendos proponunt Tribuni Plebis, diſſuadet id Appius, ſuadet contra idem P. Decius, & perſuadet.

453 Cenſores hujus anni P. Sempronius Sophus, & P. Sulpicius Averrio Luſtrum 29. condiderunt. Tribus reliquis duæ additæ, Arnienſis, & Terentina.

454 L. Cornelius Scipio alter Coſ. in Etruria cum hoſtibus pugnat per totum diem magna utriuſque partis clade, alter Cn. Eulvius Maximus Samnites ad Bovianum vincit memorabili clade.

455 Ambo Coſs. Q. Fabius Maximus, & P. Decius in Samnium proficiſcuntur, & Fabius Samnites aſperrima pugna vincit, Decius vero Apulos primum vincit, deinde in Samnium proficiſcitur.

456 L. Volumnius, & Ap. Claudius Coſs. in Samnio bellum gerere jubentur, prorogato in 6. menſes imperio.

457 Proconſules in Samnio nullo obſtante præſidio Murgantiam Romuleam, & Ferentinum magnas Urbes expugnant.

458 Prodigiorum cauſa ſupplicatio in biduum a Senatu decernitur. Inter ipſam ſupplicationem certamen oritur inter fęminas Patritias, & Plebejas; & cum Plebejæ non admitterentur ad aram Pudicitiæ, Virginia Volumnii Coſ. uxor Sacellum & aram Pudicitiæ Plebejæ dedicat.

459 Jovis Statoris ſedem & a Romulo, & ab Attilio Coſ. in difficillimo prælio votam Senatus ædificandam locat.

460 Cum annus peſtilens eſſet, ex Sybillinis libris relatum eſt, Æſculapium in ejus mali

li remedium ex Epidauro Romam accerſendum.

LIBER XI.

461 Romani 10. legatos ad arceſſendum ex Epidauro Æſculapium mittunt, qui dum conſilia agitarent de eo Romam transferendo, anguis, e ſimulachro elapſus, ad navem Rom. perrexit, ſeque ibi compoſuit, inde Romam advectus eſt, qui in Inſulam in Tiberi prope Romam deſilivit, & in eodem loco poſtea Æſculapio Templum conſtitutum eſt.

462 Coloniæ deductæ ſunt Caſtrum, Sena, Adria.

463 Mercenarii milites apud Syracuſanos acceptis ſtipendiis dimittuntur, qui ad Meſſanos progreſſi, amice ſuſcipiuntur, ſed illi omnes trucidant, & Urbem Meſſanam Mamertinam appellant. *Dio.*

464 Triumviri Capitales Romæ primum circa hunc annum videntur conſtituti.

Dictatorem habuit hic annus rei gerendæ cauſa App. Claudium Cæcum, ſed quid cauſæ, & quod bellum fuerit, nullibi exprimitur.

466 Plebs Rom. propter æs alienum poſt graves, & longas ſeditiones ad ultimum ſeceſſit in Janiculum, Senatus ſeditionis ſedandæ cauſa Dictatorem creat Q. Hortenſium, qui plebem inde deducit, & ſenatui reconciliat, qui tamen in Magiſtratu moritur.

467 Romæ contra Vulſinienſes egregie res geſtę ſunt, ut & contra Lucanos.

LIBER XII.

468 Legati Rom. a Gallis Senonibus interficiuntur, quare bellum eis indicitur, in quo L. Cæcilius cum legionibus cæſus eſt.

469 Poſt devictos Senones Gallos, Senogallia urbs Colonia Rom. facta eſt.

470 Fabricius Coſ. contra Gallos, Samnites, Lucanos, Bruttioſque miſſus, qui Thurios

cum Romanis violatum eſt.

LIBER XV.

481 Legio militum ante 8. annos Rheginis in præſidium miſſa, occiſis civibus, Rhegium occupat. Id facinus Romani bellis impliciti hucuſque tolerarant. Hoc vero anno L. Genutio Coſ. obſidentur, expugnantur, & quotquot comprehendi potuerunt, virgis cæduntur, & ſecuri percutiuntur.

482 In Iſthmo Peloponneſi, cum ibi ſemper ignes erupiſſent, tandem Thermæ, ſive calidæ aquæ eruperunt.

473 Apolloniatium legati Romæ a quibuſdam juvenibus ludibrio habentur & pulſantur, qui propter hoc facinus juſſu populi Apolloniatibus deduntur.

844 Picentes in deditionem veniunt, hominum numerus trecenta, & ſexaginta millia.

485 Sallentinis in Apulia bellum a Romanis indicitur, eoque ambo Coſs. mittuntur, & Sallentini vincuntur, Brunduſinique una cum civitate capiuntur.

486 Quæſtorum numerus auctus, ut eſſent 8.

LIBER XVI.

486 Dictatorem hic annus habuit Cn. Fabium Centumalum clavi figendi cauſa.

488 Coſs. Agrigentum cum univerſo exercitu invadunt, & Carthaginienſes mœnibus includunt, qui tamen erumpentes multos Romanos occidunt. *Dio.*

489 Coſs. cum in Siciliam veniſſent, nihil memorabile geſſerunt, ſed tantum milites, & ſocios navales exercuerunt in re nautica. *Polyb.*

LIBER XVII.

490 Cn. Cornelius Coſ. cum in portu Liparæorum eſſet cum 17. navibus, ab Annibale Seniore evocatus tanquam in colloquium, per fraudem capitur.

491 L. Cornelius Coſ. in Sardinia contra Sardos, & Corſos, & Annonem Pęnorum ducem

cem feliciter pugnavit.
492 Atilius Calatinus Coſ. cum in locum iniquum a Pœnis circumſeſſum temere duxiſſet exercitum, M. Calpurnii virtute evaſit.
493 C. Atilius Regulus Coſ. triumphum navalem agit.

LIBER XVIII.

Atilius Regulus Coſ. in Africa ſerpentem portentoſæ magnitudinis cum maxima militum clade occidit.
494 Regulus in Africa tres duces Carthaginienſium vincit.
495 Cum ſucceſſor Regulo non mitteretur, conqueritur de hac re apud Senatum.
496 Carthaginienſes magna clade Rom. afficiunt, & eos terra marique perſequuntur.
497 C. Sempronius Blæſus Coſ. de Pœnis triumphat.
498 T. Coruncanius primus de Plebe Pontifex Maximus factus eſt.
499 L. Cęcilius Metellus, & C. Furius Pacilus in Siciliam proficiſcuntur cum 60. navibus ad commeatum afferendum.
500 Regulus miſſus a Carthaginienſibus ad Senatum, ut de pace, & ſi eam impetrare non poſſet, de captivis commutandis ageret, & jurejurando adſtrictus ſe rediturum, ſi commutari captivos non placuiſſet; utrumque negandi auctor Senatui fuit; & cum fide cuſtodita reverſus eſſet, ſupplicio a Carthaginienſibus de eo ſumpto periit.

LIBER XIX.

501 Claudius Pulcher Coſ. qui contra auſpicia profectus juſſit immergi pullos, qui cibari nolebant, infeliciter adverſus Carthaginienſes pugnavit.
502 Coloniæ deductæ ſunt Fregellæ, in agro Sallentino Brunduſium.
503 Luſtrum conditum, quo cenſa ſunt civium capita 251222.
504 Claudia ſoror P. Claudii, qui contemptis auſpiciis, male pugnaverat, revertens a lu-

ludis cum turba premeretur, dixit: Utinam frater meus viveret, iterumque claſſem duceret: ob eam cauſam a Senatu multata eſt.

505 M. Fabio Buteone Conſule populus Romanus claſſem hoſtium in Africo mari cecidit, ſed ingens iterum clades mari accepta tempeſtate oriente. *Flor.*

506 Brunduſium Colonia deducta. *Vell.*

507 Coſs. C. Fundanius, & C. Sulpicius.

508 Cæcilius Metellus Pontifex Max. A. Poſtumium Coſ. quoniam idem Flamen Martialis erat, cum ille ad bellum proficiſci vellet, in Urbe tenuit, nec paſſus eſt a ſacris recedere.

509 Bini triumphi navales ducti: prior triumphavit C. Lutatius Proconſul de Pœnis, poſtea Q. Valerius Falto de iiſdem.

LIBER XX.

510 Coſs. C. Claudio, & M. Sempronio, Livius tragædiarum ſcriptor primam fabulam exhibuit.

511 Valentia Colonia deducta eſt. *Vell.*

512 Romani a mercenariis, qui ex Sardinia ejecti fuerant, invitati Sardiniam occupant, Carthaginienſes contra contendunt: ob id bellum oritur; ſed Carthaginienſes Rom. cædunt. *Polyb.*

513 Bellum Liguribus indictum a Rom. eſt, hocque duravit annos 80.

514 Carthaginienſes, cum ipſi per ſe quieſcere non poſſent, Sardos impellunt, ut Romanis rebellent. *Oroſ.*

515 Sardi a Conſule T. Manlio vincuntur.

516 Ambo Coſ. L. Poſtumius, & Sp. Carvilius adverſus hoſtes mittuntur, Poſtumius contra Ligures, Carvilius contra Sardos, qui victores exiſtunt, & triumphant.

517 Tuccia Virgo Veſtalis inceſti damnata eſt. *Flor.*

518 C. Flaminius Tribunus Plebis legem invitis Patribus fert, ut ea regio, quæ Picenum

num vocatur, unde Senones Galli pellebantur, Romanis militibus dividatur, quæ cauſa fuit, ut bellum Gallicum exoriretur.

519 Cenſores T. Manlius Torquatus, & Q. Fulvius Flaccus vitio facti ſe abdicant.

520 Sp. Carvilius Ruga conqueſtus de uxoris ſterilitate, cum juraſſet, ſe liberorum cauſa uxorem habere, Romæ divortium fecit.

521 Bellum Illyricum geſtum, & perfectum eſt.

522 Teuta Regno pulſa legationem Romam mittit, pacemque petit, quam obtinet, hac tamen conditione, ut quotannis Rom. tributum perſolvat, omni Illyrico excedat. *Polyb.*

523 Fœdus cum Aſdrubale renovatum eſt, addita tamen hac conditione, ne liceret Carthaginienſibus Iberum fluvium cum armis trajicere, & ut Saguntini liberi eſſent. *Polyb.*

524 Romani Gallum virum, & fœminam ex Gallia cum muliere ſimul Græca in foro Boario vivos defodiunt. *Oroſ.*

525 Romani Gallos vincunt, & eorum quatuor millia occidunt, capiuntque decem millia. *Polyb.*

526 Ambo Coſs. T. Manlius, & Q. Fulvius in Bojos movent, qui ſtatim ſe dedunt. *Pol.*

527 Ambo Coſs. C. Flaminius, & P. Furius trans Padum in Galliam profecti omnia longe lateque vaſtant, ubi Flaminio Gallorum exercitus occurrit, quem vincit ingenti captivorum multitudine. *Polyb.*

528 M. Claudius Marcellus, occiſo Inſubrium Gallorum duce Virdumaro, opima ſpolia retulit.

529 Bellum Iſtricum motum, quod Iſtri Romanorum naves frumento onuſtas intercepiſſent, ſubacti autem ſunt, etſi victoria haud incruenta, triumphavitque de his Scipio.

530

530 Romæ cum deprehenderetur, Coſs. L. Veturium, & C. Lutatium non auſpicato creatos, abdicare coguntur, & alii creantur, ſcil. M. Æmilius Lepidus, & M. Valerius Lævinus.

531 Binæ Coloniæ Latinæ ſex millium deductæ Placentia, & Cremona. *Vell.*

LIBER XXI.

532 Annibal in Hiſpania Saguntinis bellum movet, eoſque 8. menſibus obſidet, & tandem capit, & Urbem exſcindit. Rom. audito excidio Sagunti legatos Carthaginem mittunt, qui aut Annibalem dedendum Rom. juberent, aut bellum ipſis indicerent; cumque Carthaginienſes de jure fœderis diſceptarent, bellum ipſis indicitur.

533 Cum multa prodigia Romæ hoc anno nuntiarentur, libros adire Decemviri juſſi ſunt. Itaque Urbs luſtrata eſt, & Lectiſternium Cereri: item Romæ Lectiſternium Juventæ imperatum & alia ad procuranda prodigia.

LIBER XXII.

C. Flaminius Coſ. ad Traſymenum cum 15. mil. Rom. occiditur: huic ſubrogatur M. Atilius Regulus, & ut bellum rectius geratur, Dictator creatur Q. Fabius Maximus, qui cum tuta conſilia callidis præponeret, Minutium Magiſtrum Equitum Dictatori æquat Senatus Rom. Sed Minutius paulo poſt ab Annibale victus, & a Fabio ſervatus ſub Imperio Fabii rediit.

534 Romani ad Cannas temeritate Coſ. Terentii Varronis omnium maxima clade afficiuntur. Conſul quoque Æmilius cum 40. mill. Rom. cum Senatoribus, viris Conſularibus, Prætoriis, & Ædilitiis octoginta, & duobus millibus, ac ſeptingentis equitum occumbit.

Poſt pugnam Cannenſem Coſſam urbem in Samnio deditione capit; ſed Neapolim profectus repellitur. Quare Capuam petit, quæ ad Annibalem defecit; inde Nuceriam deditione capit; ad Nolam vero, ubi Marcellus erat, poſt Cannenſem pugnam aperto Marte vincitur, inde Acerras diripit, & incendit, & Caſilinum obſidione cingit, quod poſtea ſe dedit, magnamque exercitus partem Capuam in hyberna dimittit.

535 Prodigia multa nuntiantur, propter quæ procuranda Novendiale Sacrum fit.

LIBER XXIV.

536 Annibal ad Nolam a Marcello vincitur, a quo poſtea Caſilinum recipitur, Coſs. autem Q. Fabio; & M. Claudio Marcello Claſſis a privatis Civibus Romæ parata eſt, & in Siciliam miſſa, cum Senatores ſinguli darent 8. nautas cum annuo ſtipendio, reliqui Cives pro ſuis facultatibus pauciores.

537 Ludi Scenici per quatriduum hoc anno Romæ primum facti.

LIBER XXV.

538 Vaticinium invenitur de clade Cannenſi antiquum, cui annexa fuit ratio ludorum, ut alienigenæ Italia pellantur: quapropter hoc anno Ludi Apollinares primum facti. Syracuſæ a Marcello capiuntur, in ipſaque direptione Archimedes Mathematicus a milite cæſus periit, quem Marcellus ſepeliri curavit.

P. & Cn. Scipiones in Hiſpania in locis diverſis ambo 30. dierum ſpatio a Pœnis trucidantur.

LIBER XXVI.

539 Annibal obſidionem Capuæ ſoluturus improviſo Romana caſtra aggreditur, & Campani ſimul eruptione pugnant; ſed Rom. ab utraque parte ſe acerrime defendunt,

&

& prælio repellitur Annibal : quare Romam cum exercitu pergit, ubi cum evaſio prælii nulla eſſet; tandem contemptus in Bruttios redit: Capua deditur, Senatus ſecuri percutitur.

LIBER XXVII.

540 Salapia Urbs prodito præſidio equitum Rom. deditur.

541 Cenſores creantur M. Cornelius Cethegus, P. Sempronius Tuditanus, qui luſtrum fecerunt quadrageſimum quartum: in Principe Senatus legendo controvertitur inter Cenſores, cum hactenus Princeps Senatus lectus fuiſſet, qui primus Cenſor fuiſſet ex his, qui viverent. Sed Sempronius ſe vel judice Annibale princeps Senatus lecturum Q. Fabium Maximum aſſeruit, quod factum eſt. Hic porro, dum Annibal in Bruttiis eſſet, Tarentum aggreditur, quod proditione capit cum ingenti præda.

542 Ludi Apollinares, cum peſtis ingraveſceret, cum hactenus indici ſolerent, Senatus Conſulto in ſtatum diem moventur, ut fierent quotannis die 3. Nonarum Quintilium.

543 Junoni Reginæ in Aventino feſtum inſtitutum, in quo 7. & 20. virgines longam indutæ veſtem, & carmen in Junonem Reginam ab Livio Poeta factum per Urbem canentes, in Aventinum perrexerunt, ubi duæ boves feminæ albæ in ſacrificio oblatæ, & pelvis aurea eidem dicata eſt. Coſſ. de Pœnis, & Aſdrubale victo triumphant, & M. Livius alter Coſ. Dictator dicitur Comitiorum cauſa.

LIBER XXVIII.

544 Lucani omnes in ditionem Pop. Rom. redeunt.

Prodigia multa nuntiantur, quæ procurare Coſs. jubentur, ſed plus omnibus terret Romanorum animos ignis in Æde Veſtæ

extinctus, ob quam cauſam cæſa flagris eſt Veſtalis juſſu P. Licinii Pontificis, cujus cuſtodia noctis ejus fuerat.

LIBER XXIX.

545 In libris Sibyllinis inventum, Matrem Deum ex Aſia Romam advehendam, ſi alienigenam ex Italia hoſtem pellere velint.

546 Mater Deum a Legatis Rom. defertur ex Aſia, cui excipiendæ eligitur vir optimus Romæ P. Cornelius Scipio Naſica, adoleſcens adhuc, filius Cn. qui in Hiſpania ceciderat: ejus ludi Megaleſia dicta fuerunt.

LIBER XXX.

547 Carthaginienſes & Syphax prælio a Rom. funduntur, & Syphax capitur. Cladibus ergo fracti Carthaginienſes legatos de pace ad Scipionem, & Romam mittunt.

548 Annibal a Carthaginienſibus ex Italia ad defendendam Africam revocatur, qui frendens, gemenſque Italiam reliquit.

549 Legati Carthaginienſium Romæ audiuntur, cumque ſatis demiſſe agerent, impetrant pacem.

LIBER XXXI.

550 Coſ. P. Sulpicius Galba cum in Græciam veniſſet, nam hoc anno initum eſt bellum a Rom. cum Rege Philippo, Athenienſibus auxilia mittit duce Claudio, qui Chalcidem ex improviſo capit, ſpoliat, & incendit.

LIBER XXXII.

551 Complura prodigia ex diverſis locis nuntiantur, quæ procurare Coſ. jubetur.

552 C. Quintius Flamininus Coſ. una cum exercitu a quodam paſtore a Charopo Epirotarum Principe miſſo per anguſtum callem ad caſtra Philippi perducitur, qui Regem e caſtris ejicit, & fugat.

553 Philippus de eventu belli ſolicitus colloquium T. Quintii, cui prorogatum fuerat

rat imperium, petit, & tribus diebus de conditionibus pacis diſputatur: impetrat tandem, ut eædem conditiones Senatui Rom. proponantur, ſed nihil efficitur, niſi tota Græcia excedere velit.

LIBER XXXIII.

554 Romæ primum Triumviri Epulones facti ſunt hoc anno, quorum poſtea 7. facti ſunt temporibus Sullæ.

LIBER XXXIV.

555 Oppius Trib. Pleb. legem tulerat paulo poſt cladem Cannenſem, ne qua mulier plus ſemuncia auri haberet, ne veſtimento verſicolore uteretur, & ne vehiculo in Urbe veheretur, niſi ſacrorum cauſa. Hanc abrogare cupiunt Tribb. Plebis, cum res Romanæ creſcerent una cum facultatibus. M. Porcius Cato Coſ. diſſuadet abrogationem luculenta oratione, ſed obtinent Tribb. Pleb., & eam legem abrogant.

556 Ver ſacrum, quod priori anno factum erat, non recte factum eſſe a Pontificibus decernitur, ideo de integro factum hoc anno.

557 Hoc anno Senatus a pop. ſecretus ludos Rom. ſpectavit, quod tamen multi improbarunt.

558 Ingens terræmotus Romæ duravit integros dies 38. adeoque frequentes nuntiati ſunt, ut indictarum feriarum homines tæderet, & nec Senatus haberi, nec Reſp. adminiſtrari poſſet: quare ex reſponſo librorum ſupplicatio fuit.

Ligures bellum Pop. Rom. movent, Lunenſem agrum, & Piſanum, & Placentinum depopulantur. Quare Q. Minucius Coſ. cum exercitu eo proficiſcitur, & Piſarum obſidionem ſolvit.

LIBER XXXV.

C. Cornelius Cethegus luſtrum condidit, cenſa ſunt Civium capita centum quadraginta tria millia ſeptingenta quatuor.

LIBER XXXVI.

559 Hoc anno primum ludi Scenici exhibiti in Megalenſibus.

LIBER XXXVII.

560 Acilius Glabrio proconſul ineunte vere Lamiam. Urbem Ætolorum capit, inde Amphiſſam aggreditur, & operibus oppugnat.

561 C. Manlius Coſ. Aſiam ſortitus, cum pacem feciſſet cum Antiocho, Gallos in Aſia hoſtes vincit, & caſtris exuit.

LIBER XXXVIII.

562 Supplicatio in tridunm imperata fuit, quod luce inter horam tertiam ferme & quartam tenebræ obortæ eſſent, & novendiale Sacrificium inductum, quod in Aventino lapidibus pluiſſet.

Cenſores T. Quintius Flamininus, & M. Claudius Marcellus luſtrum condiderunt 48. cenſa ſunt civium Capita 258328.

563 P. Scipio Africanus a Petiliis Tribb. Plebis, auctore, ut fama erat, Catone, accuſatur. is cum majori fortunæ aſſuetus eſſet, quam ut ſciret ſe reum eſſe, cum dies judicii adveniſſet, in roſtra aſcendit, & totam inde concionem ſecum abduxit ad ſalutandos Deos, & poſtea in voluntarium exilium Liternum conceſſit, nec poſtea Romam rediit.

LIBER XXXIX.

564 Coſſ. Sp. Poſtumio Albino, & Q. Martio Philippo Bacchanalia, quæ ex Etruria propagata Romam devenerant, quibus omnium ætatum viri, & fœminæ turpiſſime corrumpebantur, & ad omne ſcelus inſtituebantur, deteguntur, & S. C. abrogantur, atque flagitiorum participes puniuntur.

565 In Hiſpania Prætores clade afficiuntur, ſed reparato exercitu egregie rem gerunt, ad 30. mil. hoſtium occidunt, & caſtris eorum potiuntur.

566 Cenſor inter multos competitores creatur hoc anno M. Porcius Cato, qui Collegam ſortitur L. Valerium Flaccum.

567 Coloniæ deductæ hoc anno Aquileja, Mutina, & Parma.

LIBER XL.

568 Complura prodigia nuntiata ſunt, ob quæ 20. hoſtiis majoribus ſacrificatum eſt, & diem unum ſupplicatio fuit.

569 Peſtilentia Romæ laboratum adeo, ut milites in Sardiniam ſcribi non poſſent, & Libitina ſepeliendis mortuis vix ſufficeret.

570 Peſtilentia jam tertium annum & Urbem Romam, & Italiam vaſtabat, itaque libri Sibyllini inſpecti, & ſupplicationes inſtitutæ.

571 Hiems hoc an. adeo ſæva & frigore, & omni tempeſtatum genere fuit, ut arbores, quæ obnoxiæ frigori ſunt, cunctas deureret, & multa ædificia dejiceret.

LIBER XLI.

572 Incendio circa forum Romæ facto cum plurima eſſent cremata, ædes Veneris ſine ullo veſtigio plane cremata eſt, & Veſtæ ignis extinctus: ob quod Virgo, cujus cuſtodia fuerat, flagro cæſa eſt juſſu M. Æmilii Pont. Maximi

573 Proconſules M. Junius Brutus, & A. Manlius Vulſo in Iſtria hoſtes prælio vincunt, & ad pacem petendam adigunt, quam dant, obſidibus imperatis.

574 Conſul Cn. Cornelius Scipio ex Monte Albano, cum Latinas egiſſet, concidit, & parte membrorum captus ad aquas Cumanas profectus, ibi moritur, eique ſufficitur C. Valerius Lævinus.

575 Mucius Scævola in Liguria præclare rem gerit, ideo, cum ad Urbem rediſſet, triumphavit.

576 Peſtis adeo graſſatur Romæ, ut nec Libitina funeribus liberorum ſufficeret, multo

minus, ſervorum; itaque cadavera publice abjecta, quæ tamen nec canes, nec vultures attingebant.

LIBER XLII.

577 Q. Fulvius Flaccus, ut ædem Fortunæ equeſtris, quam in Hiſpania voverat, magnificentiſſime extrueret, & exornaret, Templum Junonis Laciniæ in Bruttiis tegulis marmoreis ſpoliat, & ſuum tegere conatur; verum obſtitit, Senatus, & ſacrilegium hoc ita punitum eſt, ut biennio poſt Cenſor Fulvius ſe laqueo ſuſpenderit.

578 Locuſtarum ingens nubes in Apuliam infertur, adeo ut agros ſuis examinibus cooperirent; miſſus igitur Prætor Sicinius, qui coacta ingenti multitudine hominum, peſtem illam frugum collegit, & peſſumdedit.

579 P. Licinius Coſ. bellum in Græcia cum Perſeo ita gerit, ut æqua fere clade per totam æſtatem res gererentur; C. Caſſius vero alter Coſ. per Carniam in Macedoniam exercitum ducere conatur: Rom. Senatus de hoc itinere certior factus legatos mittit, qui Conſulem retrahant.

LIBER XLIII.

580 Lucretius ſuperioris anni Prætor, quod Chalcidenſes avare, & inhumaniter tractaſſet, Romæ a Chalcidenſibus accuſatur: cum ei dies dicta eſſet, decies centum millium æris damnatur.

581 C. Claudius, & T. Sempronius Cenſores hoc anno fuerunt, qui, quod publicanos in ordinem redigerent, offendunt Tribunos Plebis: ob id accuſantur: & C. Claudius damnatus fuiſſet, niſi Gracchus conceptis verbis juraſſet, ſe exilii comitem Collegæ futurum. Condiderunt luſtrum 52. Principem Senatus legerunt M. Æmilium Lepidum: cenſa fuerunt Civium capita 212805.

LI-

LIBER XLIV.

582 L. Æmilius feliciſſimo prælio exercitum Perſei vincit, occiſis viginti millibus Macedonum, captis 6. millibus. Perſeus fugiens relicto regno Samothraciam petit, ſed Æmilius claſſem eo mittit, eumque capit.

LIBER XLV.

583 Æmilius Paulus priuſquam 10. legati ab Urbe in Macedoniam venirent, totam Græciam intra & extra Peloponneſum luſtrat, hoſpitaliter ubique ab omnibus acceptus, nec ipſe etiam in ſuſpectos inquiſivit.

LIBER XLVI.

584 L. lata eſt, ne alicui Regi liceret Romam venire.

585 Coſs. Cn. Octavio Nepote, & T. Manlio Torquato Hecyra Terentiana acta ludis Rom. ſed non peracta, quod funambuli ſpectaculo actio turbaretur.

586 Cenſores L. Æmilius Paulus, & Q. Martius Philippus condiderunt luſtrum 53. & principem Senatus quartum legerunt M. Æmilium Lepidum: cenſa ſunt civium capita 327022.

887 Terentii Comœdia Heautontimorumenos acta ludis Megalenſibus Coſs. Tib. Sempronio, M. Juventio.

588 Vitio Coſs. creati P. Cornelius Scipio Naſica, & C. Martius Figulus abdicant, & eorum loco dicuntur P. Cornelius Lentulus, Cn. Domitius Ahenobarbus.

589 Senatus Conſultum factum in hæc verba, ut M. Pomponius Prætor animadverteret, curaretque, ut ſi e Rep. fideque videretur, Philoſophi Romæ, & Rhetores non eſſent.

990 Pomptinæ paludes a Cethego Coſ., cui ea provincia obvenerat, ſiccatæ, & ager ex his factus.

LIBER XLVII.

591 Cenſores hujus anni P. Cornelius Scipio Naſica, & M. Pompilius Lenas luſtrum condiderunt quinquageſimum quartum, & principem Senatus quintum legerunt M. Æmilium Lepidum; cenſa ſunt Civium capita 328314.

592 M. Fulvius Proconſul ultimus de Liguribus domitis triumphat, atque ita bellum Liguſticum per 80. fere annos geſtum finitum eſt.

593 Coſs. Sex. Julio Cæſare, L. Aurelio, meminit Plin. lib. 33. cap. 3. in ærario Rom. fuiſſe laterum aureorum pondo 1500. argenteorum pondo 92000., & in numerato ſeſtertium quadringenties, & ſumma efficit plus quam ſexaginta 6. milliones.

594 C. Martius Coſ. adverſus Dalmatas primum parum proſpere rem gerit, poſtea tamen feliciter cum eis pugnat.

595 Ambo Coſs. triumphant, P. Cornelius Scipio de Dalmatis, M. Claudius Marcellus de Liguribus, & Veleatibus, quos ſubegerat.

LIBER XLVIII.

596 Cenſores M. Valerius Meſſala, & C. Caſſius Longinus luſtrum fecerunt quinquageſimum quintum, & principem Senatus legerunt ſextum M. Æmilium Lepidum; cenſa ſunt Civium capita 324000.

597 Q. Fulvius Coſ. bellum Celtibericum inchoat, ſed non ſatis feliciter id adminiſtrat.

598 Publilia, & Licinia, nobiles fœminæ, quæ viros ſuos necaſſe venenis dicebantur, cognita cauſa, cognatorum decreto necatæ ſunt.

599 P. Licinius Lucullus, & A. Poſtumius Albinus Coſs. cum delectum ſevere agerent, nec cuiquam militiæ gratiam facerent, a Tribunis Plebis, qui cognatis ſuis militiæ vacationem impetrare non poterant, in car-

carcerem conjiciuntur.

600 Carthaginienſes bellum gerunt cum Maſaniſſa jam nonageſimum ſecundum annum habente, & prælio congreſſi vincuntur, & inſuper bellum Rom. ſibi merentur. Scipio Æmilianus hujus prælii ſpectator fuit, nihil eo jucundius in vita ſpectaſſe affirmavit.

LIBER XLIX.

601 Tertium bellum Punicum initum, quod Carthaginienſes contra fœdus naves haberent, & extra fines exercitum duxiſſent, & ſocio, atque amico Pop. Rom. arma intuliſſent.

LIBER L.

602 Maſaniſſa Rex Numidiæ annis 90 major moritur, qui filiis ſuis tribus per Scipionem Æmilianum Regnum diſtribui voluit, cum paulo ante Marcellus Legatus Rom., qui ter Coſ. fuerat, tempeſtate ſuborta fluctibus merſus fuiſſet.

LIBER LI.

603 P. Cornelius Scipio Africanus, cui extra ſortem Africa provincia data fuit, foſſam in circuitu Carthaginis duxit, quæ viginti tria millia paſſuum in circuitu habebat, hoc eſt pluſquam quinque milliaria Germanica, atque ita Urbem obſedit, & portum obſtruxit.

LIBER LII.

604 Metellus ex Macedonia in Græciam veniens, ut motus Lacedęmoniorum, & Achæorum componeret, pugnare cogitur cum Achęis, quos vincit, Romamque revertitur triumphans.

605 Hiſpania Provincia conſularis facta eſt, & Q. Fabius Coſ. eam accepit.

606 Cum diſſenſio eſſet Romæ, uter Coſſ. contra Viriatum in Hiſpaniam mitteretur, Scipio neutrum ſibi placere affirmavit, propterea quod alter, ſc. Sulpicius Galba, nihil haberet, alteri, ſc. L. Aurelio,

nihil eſſet ſatis, ita neuter miſſus eſt, & Fabio prorogatum eſt Imperium.

LIBER LIII.

607 Q. Cæcilius Metellus in Hiſpaniam mittitur contra Celtiberos, bellicoſiſſimam gentem.

608 Q. Fabius Coſ. multas Urbes in Luſitania expugnat, & maximam ejus partem recipit, transfugis, & rebellibus dexteras abſcindit, ut defectionis metum reliquis injiceret.

LIBER LIV.

609 Luſtrum a Cenſoribus conditum quinquageſimum 7. cenſa ſunt Civium capita 328342.

610 Cum Viriatus jam 14. annos Romanos Duces, & exercitus protriviſſet, a proditoribus quibuſdam a Servilio Cæpione Coſ. corruptis occiſus eſt.

611 T. Manlius Torquatus filium ſuum Junium Silanum a Macedonum legatis repetundarum accuſatum ipſe judicat, condemnat, & ad laqueum adigit, nec ejus funeri intereſſe voluit.

LIBER LV.

612 Cum Coſs. P. Cornelius Scipio, & D. Junius Brutus delectum haberent in conſpectu tyronum, C. Matienus accuſatus, quod exercitum in Hiſpania deſeruiſſet, damnatuſque, ſub furca diu virgis cæſus eſt, & ſeſtertio nummo veniit.

613 C. Hoſtilius Mancinus Coſ., cui Provincia Hiſpania obvenerat, cum ſacrificaret, pulli e cavea evolaverunt, conſcendente eo deinde in navem, ut in Hiſpaniam proficiſceretur, in portu Herculis vox audita eſt: Mancine mane; ipſe autem adeo infeliciter rem geſſit, ut turpiſſimum fœdus cum Numantinis fecerit.

LIBER LVI.

614 Æmilius Lepidus Proconſ. Vaccæos innoxiam gentem expugnare conatur, ſed magna afficitur clade, caſtra etiam amittit,

quæ

quæ ab hoſtibus exuſta fuerunt.

615 Luſtrum 58. a Cenſoribus conditum: Princeps Senatus Ap. Claudius: cenſa ſunt Civium capita 323000.

LIBER LVII.

616 P. Cornelio Scipioni Coſ. bellum Numantinum extra ſortem commendatur.

LIBER LVIII.

617 Cum fere in exitu anni Ti. Gracchus iterum Trib. Pleb. fieri vellet, & vi leges ſuas promulgare, P. Cornelius Naſica privatus juſſit eum occidi, quod factum eſt in Capitolio, ſubſelliorum fragmentis contuſus, inde inſepultus in Tiberim projectus eſt.

LIBER LIX.

618 P. Rupilius Coſ. in Sicilia Tauromeniam & Ætnam firmiſſima fugitivorum receptacula bello recipit, ubi multa millia ſervorum trucidata.

619 P. Licinius Craſſus, cum Pontifex Maximus eſſet, primus Pontificum extra Italiam contra Ariſtonicum cum exercitu mittitur, qui cum plurima a Regibus Aſiæ acceſſet auxilia, tamen ab Ariſtonico vincitur, & fuga capitur: captus, ut ignominiam fugeret; virgam, qua Regnum regebat, oculis Thracii militis, a quo victus trahebatur, inflixit, & eum exoculavit, quare iratus Craſſum occidit.

620 Luſtrum a Cenſoribus conditum 59. cenſa ſunt Civium capita 368823.

621 C. Sempronius Coſ. contra Japudas in Illyrium miſſus rem male gerit, poſtea tamen virtute Bruti, qui Hiſpaniam vicerat, magna victoria potitur, & triumphat.

622 Coſſ. creati hoc anno ſunt Cn. Octavius, & T. Annius.

623 Coſs. L. Caſſius, & L. Cinna.

LIBER LX.

624 L. Aurelius Coſ. Sardos rebellantes ſubegit.

625 Peſtilentia in Africa ab ingenti multitudine locuſtarum, & deinde necatarum ſtrage fuit.
626 Coſs. Tranſalpinis Gallis bellum inferunt, & Arbenorum infinitam multitudinem ad Rhodanum fluvium interficiunt.
627 Q. Metellus Coſ. adverſus Baleares miſſus bellum gerit.

LIBER LXI.

628 C. Sextius Proconſul victa Salviorum gente Coloniam Aquas Sextias condidit, ob aquarum copiam, ex calidis, & frigidis fontibus, atque a nomine ſuo ita appellatas.
629 C. Gracchus a L. Opimio Coſ. ex S. C. Pop. vocato ad arma interemptus eſt una cum Fulvio Flacco, eo quia legum Gracchianarum abolitionem impediret.
630 L. Opimius prioris anni Coſ. accuſatus a Q. Decio Trib. Plebis, quod indemnatos Cives in carcerem conjeciſſet, liberatur.

LIBER LXII.

631 L. Cæcilius Metellus Coſ. Dalmatas ſubegit.

LIBER LXIII.

632 C. Portius Coſ. in Thracia adverſus Scordiſcos male pugnavit.
633 L. Cæcilius Metellus Coſ. nihil delinquentibus Dalmatis bellum infert, qui tamen amice ipſum ſuſcipiunt, ipſe vero cum Solone hiemem tranſegit.
634 L. Cicinius Geta, & Q. Fabius Max. Eburnus Coſs.
635 Luſtrum conditum 62. cenſa ſunt Civium capita 394336.
636 Tres uno tempore Virgines Veſtales genere nobiliſſimæ cum aliquot Equitibus Rom. inceſti pœnas dederunt, Æmilia, Licinia, & Marcia.
637 Cimbri, gens vaga, populabundi in Illyricum veniunt, ab his Cn. Papirius Coſ. cum exercitu funditur.

638

638 Livius Druſus Coſ. adverſus Scordiſcos, gentem a Gallis oriundam, in Thracia feliciter pugnat.

LIBER LXIV.

639 L. Calpurnius Coſ. cum exercitu contra Jugurtham in Numidiam mittitur, homo avarus, cæterum non imperitus belli.

640 Romæ interceſſionibus Comitia impediuntur, ita ut nulli Curules eſſent Magiſtratus: quapropter A. Poſtumius legatus, ut in Numidia bellum conficeret, in ipſa hieme exercitum educit, ſed imperitus in impedita loca profectus, patitur ſe pecunia corrumpi, & vendit Jugurthæ victoriam: caſtris ita exutus, & in colle quodam obſeſſus pacem æquam cum Jugurtha facit.

LIBER LXV.

641 Q. Cæcilius Metellus Coſ. duobus præliis Jugurtham fudit, totamque Numidiam vaſtavit.

642 Q. Servilius Cæpio Proprætor ex Hiſpania triumphat.

643 L. Caſſius Coſ. Provinciam Galliam ſortitur, ſed Tigurini & Helvetii eum cum Piſone legato conſulari, & exercitu cædunt.

LIBER LXVI.

644 Jugurtha potitur C. Marius in Numidia.

LIBER LXVII.

645 Q. Servilii Cæpionis bona publicantur, quod infeliciter contra Cimbros pugnaſſet.

646 C. Marius de Jugurtha triumphat, eumque in carcerem conjicit, ubi omnibus rebus ſpoliatus cum fame 7. dies colluctatus tandem moritur.

647 Cimbri, vaſtatis omnibus, quæ inter Rhodanum, & Pyrenæum ſunt, per ſaltum in Hiſpaniam tranſgreſſi, a Celtiberis fugantur.

LIBER LXVIII.

648 C. Marius Coſ. Teutones, & Ambrones circa

ca Aquas Sextias concidit; traduntur autem cæſa hoſtium ducenta millia, capta nonaginta.

649 Publicius Malleolus matrem ſuam interfecit, & damnatus parricidii primus omnium inſutus culleo in mare præcipitatus eſt.

LIBER LXIX.

650 Metellus Numidicus in exilium voluntarium Rhodum profectus eſt, eo quod noluit jurare in legem agrariam per vim latam.

51 Q. Cæcilius Metellus ab exilio ingenti totius Civitatis favore reductus eſt.

LIBER LXX.

652 Cum M. Aquilius cauſam de pecuniis repetundis diceret, ipſe judices rogare voluit. M. Antonius vero Orator ejus tunicam a pectore ejus diſcidit, honeſtaſque pop. cicatrices oſtendit; quo facto ſtatim abſolutus eſt.

653 Senatus conſultum hoc anno factum, ne homo immolaretur, palamque tum ſiluit ſacri prodigioſi celebratio.

654 Coſs. Cn. Domitio, C. Caſſio Ptolemæus Cyrenarum Rex cognomine Apion moriens Populum Romanum teſtamento hæredem reliquit: ejus Civitates Senatus liberas eſſe jubet.

655 Ariobarzanes in Regnum Cappadociæ a L. Cornelio Sulla reductus eſt.

656 P. Rutilius ſumma innocentia vir inviſus Equeſtri ordini, penes quem judicia erant, repetundarum damnatus in exilium miſſus eſt.

657 Cyrenis advecta Romam laſerpitii pondo 30.

LIBER LXXI.

658 Hoc anno nobilis illa cauſa M. Curii, & M. Coponii, de qua Cicero diverſis in locis meminit, apud Centumviros a duobus Conſularibus L. Craſso, & Q. Scævola acta eſt.

659 Livius Druſus Senatui inviſus factus, velut ſocialis belli auctor, incertum a quo, domi occiſus eſt.

LIBER LXXII.

Bellum motum eſt ſociale, quod & dicitur Marſicum, quod Marſi primum arma ſumpſiſſent, item Italicum, in quo bello Hortenſius primum fuit miles, in ſequenti autem Tribunus.

LIBER LXXIII.

660 P. Rutilius Coſ. male pugnat contra Marſos, & in prælio cadit. Marius legatus feliciori aliquanto eventu decertat.

LIBER LXXIV.

661 Cum ære alieno oppreſſa Civitas eſſet, A. Sempronius Prætor, quoniam ſecundum debitores jus dicebat, ab his, qui fœnerabantur, in foro occiſus eſt.

LIBER LXXV.

L. Porcius Conſul, rebus proſpere geſtis, fuſiſque aliquoties Marſis, dum caſtra eorum expugnat, cecidit.

LIBER LXXVI.

A. Gabinius Legatus, rebus adverſus Lucanos proſpere geſtis, multis oppidis expugnatis, in obſidione caſtrorum hoſtilium cecidit.

LIBER LXXVII.

662 P. Sulpicius Trib. Pleb. auctore Mario perniciosas fert leges, & adverſantibus Coſs. vim adfert, Pompejique alterius Conſulis filium Sullæ generum occidit: L. Sulla Coſ. cum exercitu in Urbem venit, & adverſus factionem Sulpicii, & Marii in ipſa Urbe pugnavit, eamque expulit.

LIBER LXXVIII.

Mithridates totam Aſiam occupat & Q. Oppium Proconſulem, item Aquilium legatum in vincula conjicit.

LIBER LXXIX.

663 L. Cornelius Cinna Coſ. cum pernicioſas leges per vim ferret, pulſus eſt Urbe a

Ca.

Coſ. Octavio Collega .

LIBER LXXX.

Cinna , & Marius in Urbem recipiuntnr , qui velut captam eam cædibus , & rapinis vaſtarunt .

LIBER LXXXI.

L. Sulla Athenas cum maximo labore expugnat .

LIBER LXXXII.

664 L. Valerius Flaccus Coſ. Collega Cinnæ miſſus, ut Sullæ ſuccederet, propter avaritiam inviſus exercitui ſuo a C. Fimbria legato ipſius , ultimæ audaciæ homine , occiſus eſt .

LIBER LXXXIII.

665 L. Cornelius Cinna ab exercitu ſuo , quem invitum cogebat naves conſcendere, & adverſus Sullam proficiſci , interemptus eſt .

LIBER LXXXIV.

666 Cn. Papirius Carbo , cum ab omnibus oppidis Italiæ , coloniiſque obſides exigere vellet, ut fidem illorum , contra Sullam obligaret , conſenſu ſenatus prohibitus eſt .

LIBER LXXXV.

667 Capitolium Romæ conflagravit , quo incendio perierunt libri Sibyllini a Numa Pompilio olim comparati . Culpam cremati Capitolii Plutarchus in Sullam conjicit .

LIBER LXXXVI.

668 C. Fabius in Africa propter crudelitatem , & avaritiam in prætorio ſuo vivus exuſtus eſt .

LIBER LXXXVII. & 88.

C. Marius Coſ. an. natus 26. vincitur a Sulla, & ſe Prçneſte cum exercitu includit , ubi obſidetur : cum vero erumpere non poſſet , cuniculum effodit , ſed hoc obſtructo , ſervo imperat , ut ſe occidat .

LIBER LXXXIX.

669 Cn. Pompejus an. çtatis 25. Africam provinciam ſortitur , eamque ſubjicit , & Domitium

tium vincit, & occidit.

670 Mitylene, quę ſola Urbs poſt Mithridatem arma retinuerat, a M. Thermo Prętore expugnatur, in qua expugnatione Julius Cęſar corona Civica donatus eſt.

LIBER XC.

671 P. Servilius Coſ. in Siciliam, & Pamphiliam miſſus primus in Iſauriam iter fecit, & poſt triennium revertens de his triumphat, & nomen Iſaurici meretur.

672 M. Lepidus Coſ. cum acta Sullæ tentaret reſcindere, bellum excitavit, & Q. Catulo Collega Italia pulſus eſt, & in Sardinia fruſtra bellum molitus periit.

673 Q. Sertorius proſcriptus in ulteriore Hiſpania ingens bellum excitat.

LIBER XCI.

674 Sertorius aliquot Urbes expugnat, & plurimas capit.

LIBER XCII.

675 Cn. Pompejus cum Sertorio in Hiſpania bis congreditur, ſed dubio eventu.

LIBER XCIII.

676 M. Aurelius Cotta Coſ. ad Chalcedonem prælio a Rege victus eſt.

LIBER XCIV.

677 L. Lucullus Coſ. adverſus Mithridatem equeſtribus præliis feliciter pugnavit.

LIBER XCV.

C. Curio Proconſul Dardanos in Thracia domuit.

LIBER XCVI.

678 Ambo Coſs. L. Gellius & Cn. Cornelius Lentulus contra Spartacum proficiſcuntur, & Gellius parum caute in hoſtes irruens omnes fere copias amittit. Alter conſul a tergo ab hoſtibus invaditur, vincitur, & caſtra amittit.

679 C. Caſſius Proconſul, & Cn. Manlius male adverſus Spartacum pugnant, ideo id bellum M. Licinio Craſſo Prætori mandatum.

LI-

LIBER XCVII.

M. Licinius Craſſus feliciter pugnavit contra Spartacum, eumque cum 40. millibus occidit atque ita bellum hoc ſervile ſublatum eſt.

680 Ambo Coſs. M. Craſſus & Cn. Pompejus Tribunitiam poteſtatem, cujus imaginem tantum Sulla Dictator reliquerat, reſtituunt.

LIBER XCVIII.

681 Luſtrum conditum eſt; cenſaque ſunt Civium capita 450000.

682 Coſs. ſunt L. Cæcilius Metellus, & Q. Marcius, ſed Metellus paulo poſt mortuus eſt, & qui in ejus locum ſuffectus eſt, ſimiliter mortem obiit, antequam magiſtratum iniret: quapropter religio Rom. fuit tertium ſubrogare, atque ita Q. Marcius ſolus conſulatum geſſit.

LIBER XCIX.

683 Cn. Pompejus lege ad Pop. lata perſequi Piratas juſſus, qui commercium annonæ intercluſerant, intra quadrageſimum diem toto mari eos expulit.

LIBER C.

684 Cn. Pompejus ad gerendum bellum adverſus Mithridatem profectus; ipſum equeſtri prælio vicit.

LIBER CI.

685 Conjuratio eorum, qui in petitione Conſulatus ambitus damnati erant, facta de interficiendis Coſs. oppreſſa eſt.

LIBER CII.

686 Cn. Pompejus in Provinciæ formam Pontum redegit.

687 Cn. Pompejus Judæos ſubegit, templum eorum Hieroſolymitanum inviolatum ante id tempus cepit.

LIBER CIII.

688 Catilina a C. Antonio Proconſule cum exercitu cæſus eſt.

689 P. Clodius accuſatus, quod habitu mulieris

ris in ſaerarium, in quod virum intrare nefas eſt, intraſſet, & uxorem Metelli Pontificis ſtupraviſſet, abſolutus eſt.

690 Pompejus de liberis Mithridatis, Tigrane, & Tigranis filio triumphavit.

691 Leges agrariæ a Cæſare Coſ. cum maxima contentione, invito ſenatu, & altero Coſ. M. Bibulo, latæ ſunt.

692 M. Cicero lege a P. Clodio Trib. Plebis lata, quod indemnatos Cives necaviſſet, in exilium miſſus eſt.

LIBER CIV.

693 M. Cicero, Pompejo inter alios orante, & T. Annio Milone Trib. Pleb. agente, ingenti gaudio Senatus, & univerſæ Italiæ ab exilio reductus eſt.

LIBER CV.

694 M. Cato, cum legem impediret, qua Provinciæ in quinquennium Pompejo Hiſpaniæ, Craſſo Syria, & Parthicum bellum, Cæſari Gallia, & Germania dabantur, a C. Trebonio Trib. Plebis legis auctore in vincula ductus eſt.

695 A. Gabinius Proconſul Ptolemæum reduxit in regnum Ægypti, ejecto Archelao.

LIBER CVI.

696 Julia Cæſaris filia Pompeji uxor deceſſit, honoſque maximus ei a pop. habitus eſt, ut in Campo Martio ſepeliretur.

LIBER CVII.

697 Milo, cum Lanuvium proficiſceretur, obvium habet P. Clodium inimicum ſuum: inde convicia jacta ad pugnam rem pertraxerunt, qua Clodius vulneratus fuit, ac deinde occiſus, a ſuis vero Romam deportatus in curia Hoſtilia, plebe tumultuante, & volente, una cum Curia crematur.

698 Cn. Pompejus Conſul fert legem, ne quis aliquem Magiſtratum abſens peteret, recordatus vero ſoceri ſui C. Cæſaris eumdem a lege eximit, & hunc abſentem Con-

Conſulatum petere poſſe concedit.

LIBERR CVIII.

699 Marcellus Conſul legem profert de Imperio Cæſari abrogando; eam diſſuadent Tribuni, & Sulpicius alter Conſul, & aliquo modo Pompejus; ideo decernitur, ut Cæſar ſequenti anno exercitus dimittat.

LIBER CIX.

700 Contentiones oriuntur de ſucceſſore C. Cæſari mittendo, cum ſe dimiſſurum exercitus negaret, niſi a Pompejo dimitterentur.

LIBER CX.

701 C. Cæſar Maſſiliam, quæ portas ipſi clauſerat, obſedit.

LIBER CXI.

702 M. Ælius Rufus Prætor cum ſeditiones in Urbe concitaret, novarum tabularum Plebe ſolicitata, abrogato Magiſtratu pellitur Urbe.

LIBER CXII.

Pompejus cum victus a Cæſare Ægyptum petiiſſet, juſſu Ptolemæi Regis pupilli occiſus eſt.

LIBER CXIII.

703 Romæ magnæ turbæ fuerunt; Dolabella enim Ciceronis gener novas tabulas propoſuit.

LIBER CXIV.

704 Cæſar Scipionem prætorem, Afranium, & Jubam vicit ad Thapſum, caſtris eorum expugnatis.

LIBER CXV.

705 Cæſar in Hiſpaniam profectus adverſus Cn. Pompejum, utrimque multis expeditionibus factis, & aliquot Urbibus expugnatis, ſummam victoriam cum maximo diſcrimine ad Mundam urbem conſecutus eſt.

LIBER CXVI.

Cæſar tandem conſpiratione facta a M. Bruto, C. Caſſio, a Bruto, & C. Trebonio in curia Pompeji occiſus eſt 23. vulneribus.

LI-

LIBER CXVII.

Lepidus Pontif. Maximus in rerum confuſione, ac tumultu interficitur.

LIBER CXVIII.

M. Antonius D. Brutum Mutinæ obſidet.

LIBER CXIX.

C. Trebonius unus ex interfectoribus Cęſaris a P. Dolabella Smyrnæ trucidatur, propter quod Dolabella a Senatu hoſtis judicatus eſt.

LIBER CXX.

706 Cicero a Popilio Centurione, qui fuerat in cauſa capitis ab eo defenſus, & conſervatus, interficitur.

LIBER CXXI.

C. Caſſius Dolabellam in Urbe Laodicea obſeſſum mori cogit.

LIBER CXXII.

M. Brutus adverſus Thracas parum proſpere rem gerit.

LIBER CXXIII.

Cæſar, & Antonius cum exercitibus in Gręciam trajiciunt, bellum contra Brutum, & Caſſium geſturi.

LIBER CXXIV.

708 C. Cæſar, & Antonius apud Philippos vario eventu contra Brutum, & Caſſium pugnant.

LIBER CXXV.

709 L. Antonius Conſul M. Antonii Frater, Fulvia M. Antonii uxore conſulente, bellum Cæſari infert.

LIBER CXXVI.

710 Peruſia fame coacta deditur. Antonius, & Fulvia ibi exiſtentes incolumes dimittuntur.

LIBER CXXVII.

711 Antonius, & Auguſtus pacem faciunt cum Pompejo.

LIBER CXXVIII.

712 Belli cauſæ inter Pompejum, & Auguſtum oriuntur & utrinque pugnatur vario eventu.

LIBER CXXXV.

725 Cæſar adverſus Hiſpanos bellum gerit ; & Salaſſos, gentes Alpinas, domat.

726 Auguſtus ex Hiſpania ad Urbem redit, ubi Marcellum ſororis ſuæ filium Quæſtorem creavit, Tiberium vero Ædilem. *Dio*.

727 Auguſtus morbo adeo decubuit, ut nulla ſpes eſſet ſalutis: quapropter teſtamentum condidit, & ſenatui miſit, ſed ex hoc morbo liberatur induſtria Antonii Muſæ Medici. *Dio*.

LIBER CXXXVI.

728 Inundationes Urbem Romam vaſtarunt, & peſtis per totam Italiam ita graſſata eſt, ut nemo agris colendis vacaret, unde fames exorta. *Dio*.

729 Auguſtus, rebus in Sicilia ordinatis, in Græciam transmiſit, ubi Lacedæmonios reditibus auxit, quod Livium in exilio olim humaniter recepiſſent. *Dio*.

730 Auguſtus ex Lesbo in Aſiam pergit, & Bithyniæ provinciam ordinat. *Dio*.

LIBEE CXXXVII.

731 Agrippa aquam in agro Lucullano collectam, quæ Virgo appellabatur, quod a Virgine venæ ejus oſtenſæ eſſent, in Urbem deduxit.

732 Auguſtus, cum decennii Principatus in exitu eſſet, in aliud quinquennium ſibi principatum prorogavit.

733 Seculares ludos hoc anno Auguſtus quinto celebravit.

734 Auguſtus Templum Quirini Romæ novo ædificat, idque exornat colum. 76. *Dio*.

LIBER CXXXVIII.

736 Druſus Rhætos, qui latrociniis vicina infeſtabant, domat.

737 Incendio ſacra Veſtæ fere vaſtata fuerunt. *Dio*.

738 Auguſtus Senatum legit, & cum ex nobilioribus familiis pauci eſſent Senatores, inopiam eorumdem ſublevavit. *Dio*.

739 Agrippa, cum in Campaniam veniſſet, in morbum incidit, & moritur.

LIBER CXXXIX.

740 Druſus Rhenum tranſvectus Uſipetas Imperio ſubjicit. Lupiam fluvium tranſit, & in Sicambros irrumpit, per eos in Cheruſcorum Regionem ad Viſurgim procedit. *Dio.*

LIBER CXL.

741 A Senatu decernitur, ut Jani Templum claudatur, cum bella, propter quæ reſeratum fuerat, compoſita eſſent. *Dio.*

LIBER CXLI.

Bellum contra Tranſrhenanas gentes a Druſo geritur.

LIBER CXLII.

742 Auguſtus de Senatu habendo, & Senatus Conſultis faciendis leges promulgat; in Urbem tamen non venit propter mortem Druſi, qui ad Rhenum collapſus equo fracto crure interierat.

VITA
TITI LIVII
EX GERARDO JOH. VOSSIO.
De Hiſtoricis Latinis. Lib. I. Cap. 19.

Titus Livius Patavinus quin fuerit, nemo ambigit. Sed non æque apertum, utrum natus ſit in Apono vico, qui hodie *Abano;* ut eo modo dicatur Patavinus, quo Maro dictus Mantuanus, quia Andibus natus, qui vicus in agro erat Mantuano. Qui Aponenſem Livium faciunt, adferunt Martialis Lib. 1. Ep. LXII.

Cenſetur Apona Livio ſuo tellus.

Et ſane unus hic locus prora & puppis iis videtur, qui in vico eo natum fuiſſe Livium crediderunt. Qua in ſententia, ut intelligo ex Clariſſimo Pignorio, etiam eſt Guilielmus Ongarillus Hiſtoricus Patavinus nedum editus. Sed ſi Livius Aponi natus a Martiale dicatur, idem dixiſſe credendus de Stella, & Flacco. Atqui obſtare videtur illud ejuſdem libri Epigr. LXXVII.

Flacce Antenorei ſpes & alumne laris.

Ubi in Antenoreo, hoc eſt Patavino, lare natum non obſcure ait. Quare videndum, an non ab Apono fonte, qui celebratiſſimus erat inter aquas Patavinas, Aponam terram generatim dixerit pro Patavina: non pro Apono vico, cujus Martialis temporibus nullum fuiſſe nomen videtur. Eſtque in hac etiam ſententia ὁ μακαρίτης Cluverius noſter in Italia ſua (lib. 1. c. 8. pag. 153.) Scripſit Livius poſt-

quidem Auguſti triumphum de Bello Actiaco, qui incidit in annum Urbis IↃCCXXV., ſive Conſulatum Auguſti V. ante vero Cantabros ductu L. Antiſtii domitos, quod fuit anno IↃCCXXX, ſive conſulatu Auguſti X. Hoc liquet ex verbis illis ipſius Livii L. 1. (cap. 19.) *Bis deinde poſt Numæ Regnum Janus clauſus fuit; ſemel T. Manlio conſule poſt Punicum primum perfectum bellum; iterum, quod noſtræ ætati Dii dederunt, ut videremus, poſt bellum Actiacum, ab Imperatore Cæſare Auguſto, pace terra marique parta.* Satis conſtat, ter ab Auguſto clauſum fuiſſe templum Jani, ſecundo quidem anno Urbis IↃCCXXX, Cantabris devictis; tertio autem anno ſequenti, ſive conſulatu Auguſti XI. Cum vero Livius ſemel duntaxat ſua ætate clauſum dicat, quid apertius, quam ſcripſiſſe iſta, antequam ſecundo tertioque clauderetur? Quamquam vero ſub Auguſto quidem hiſtoriam ſuam edidit, tamen eo diutius vixit. Quarto enim obiit Tiberii anno, ætatis ſuæ LXXVI, quo & Ovidius deceſſit Tomis; ut de utroque Euſebius in Chronicis teſtatur. Scripſit Hiſtoriarum libros CXL, vel potius CXLII, ut jam olim agnovit Petrarcha (de Otio & ſolitudine quorumdam Virorum Cap. VIII.) Iis complectebatur res Romanas ab U. C. uſque ad Bellum in Germania geſtum a Druſo, ejuſque mortem. Ex illis ſoli ſuperſunt XXXV. Nam ſecunda periit Decas, & quidquid ſequebatur librum quadrageſimum quintum. Ceterorum nihil habemus, præter argumenta, quæ epitome Liviana (ſi argumentum libri CXXXVI, & CXXXVII exceperis) continentur, ſive ejus Florus, ſive alius eſt auctor. Libri CIII meminit Serenus Sammonicus, quo loco agit de carpone medendo, (Cap. XXXIX.)

Tertia namque Titi ſimul & centeſima Livi
Charta docet ferro talem candente dolorem
Exſectum, aut poto raparum ſemine pulſum,
Infecti dicens vix ſeptem poſſe diebus
Vitam produci. tanta eſt violentia morbi.

At

At qui nuper, tanquam Livii genuinam, Libri XLIII. (1) partem majorem e vetere, ut ait, bibliotheca primus juris publici fecit, næ ille fucum fecit auritis Midis; non illis, quibus corculis eſſe datum eſt, & qui norunt, quid æra lupinis diſtent.

Nihil hoc Scriptore eſt grandius, atque uberius. Vir diſertiſſimus a Seneca in primo de Ira (cap. 16.) vocatur. Lacteam quidem ubertatem ejus prædicat Fabius lib. 10. cap. 1. Ibidem arbitratur, ut Thucydidi Salluſtium, ita Herodoto Livium æquiparari poſſe. Quanto ille candidius, quam Caligula Imperator, qui Tranquillo teſte (in Calig. cap. 34.) verboſum vocabat. Sed de ſtylo etiam litem intentabat olim Aſinius Pollio. Patavinitatem (ideſt, quædam minus Romane dicta, ut interpretatur Eraſmus in Ciceroniano) in eo animadvertere ſe ajebat, ut Fabius teſtatur lib. 8. c. 1. Nimirum delicatum Romani hominis palatum videbatur ſibi aliquid ſentire, quod non uſquequaque ſaperet genium Romani ſermonis. At non audiendus eſt KecKermannus, quando hinc colligit, reprehenſum ab Aſinio eſſe ſublimem Livii ſtylum. Uti & cum a Seneca propterea culpari putat lib. 1. de Ira cap. ult., & de Tranquillitate cap. 3. Nam longe aliud & Fabium, & Senecam velle, nemo diffitebitur, qui verba eorum attendat. Nec probare illa Lipſii poſſum, viri ab ingenii elegantia, & varia eruditione, quam dictione, laudatioris, (Not. ad lib. 1. Politic. cap. 9.) *Nos quoque ſupinum eum alibi, aut frigidum, imo & ταυτολόγον, agnoſcimus; derivaturi tamen libenter in exſcriptores hanc culpam*. Cui & ſubſcribere videtur Poſſevinus Bibliothecæ ſelectæ lib. 16. Ubi & judicium eorum ſequitur improbantium, quod ſuperſtitioſe referat prodigia tam multa; ut boves locutos, infantes ſemeſtres triumphum clamaſſe. Quæ ſane in gentili laudem magis merentur, cum

(1) *Corrigendus hic Voſſius, qua de re vide epiſtolam noſtram ad Lectorem.*

cum qualemcumque numinis cultum ἀϑεότητι, oporteat præferre. Sed quid de iſtis dicemus, quibus ne bonæ quidem fidei videtur? Hi firmatum eunt ſententiam ſuam verbis Antonini Cæſaris in Itinerario ſuo, ubi hæc legas: *Fano Volturnæ: cujus claris geſtis invidit Livius*. Eum vero ad locum hæc annotavit Annius Viterbienſis: *Quid ſibi velit, quod ait*, Cujus præclaris geſtis invidit Livius, *equidem alii alia exiſtimant. Dicam & ipſe opinionem meam. Suetonius Tranquillus in vita C. Caligulæ (cap. 34) ſcribit paullulum abſuiſſe, quin ab omnibus bibliothecis ſtatuas & ſcripta Livii deleret, qui illum, uti verboſum & negligentem in hiſtoria, carpebat. Eſt autem negligens is, qui ſupprimit, quæ referenda ſunt, & verboſus, qui abſque probatione contradicit afferenti rationes, & auctores. Et his duobus peccavit Livius in multis, ut patet. Sed ex multis, quoad Fanum Volturnæ, hæc exempla ſint. Cælius Thuſcus, Lartes Fani, juvit Romulum, implorantem ab eo auxilium contra Cæninenſes, Cruſtuminos & Latinos, & retulit triumphum. Et id idem fecit contra Sabinos Galeritus Lucumo. Et ob id ipſe primus poſuit Prætoria Romæ, &, diviſa Roma in tres tribus, impoſuit nomina, & tertiam partem dedit Thuſcis. Ut clare tradunt Propertius in Elegia ad Vertumnum, & altera paullulum præcedente, & Varro in 1. de lingua Latina, & Fabius Pictor de Origine urbis Romæ, & Dionyſius Halicarn. in 2. lib. & Mythici ſub fabula Jani ejaculantis aquas ſulphureas in Sabinos, ut Macrobius in 1. Saturnal: & Ovidius in 1. de Faſtis indicant. At lividus fuit Livius, ut hic notat Antoninus, qui, ut funditus extingueret Thuſcorum fulgorem, & triumphos obnubilaret ab eis partos, non a Romulo geſtos; omnino etiam ſcribere unum verbum neglexit. Quod profecto invidiſſimi hominis eſt officium, & negligentis veritatem in hiſtoria. Similiter fuit verboſus, quia, abſque certo auctore, & probatione, dicit contra Varronem, quod Lucerum nomen incertæ ſit originis. Fabius enim Pictor, antiquior eo,*

oſten-

oſtendit ab hiſtoria, eſſe Etruſcæ originis atque certiſſimæ. Rurſus Livio antiquior & doctior Varro in x. *de L. L. dicit eſſe certæ originis; a Lucumone Luceres dictos; idque probat vetuſtiſſimis auctoribus, Junio, & Tolumnio, Tuſcarum Tragœdiarum ſcriptore. Et idem inexpugnabili argumento, quod Luceres eſt derivatio Etruſca a Lucumone, & non Latina a luco Aſyli, ut Pedianus, & Plutarchus in vita Romuli, turpiter in Grammatica Latina aberrantes, dicunt, quia lucus latine a luceo verbo per antiphraſim derivatur, & a Luco Lucii, & Lucani, Latina derivatio eſt, & non Luceres, ut linguæ Latinæ peritiſſimus Varro oſtendit. Non eſt igitur mirum, ſi Cæſar excanduit ira contra ſcripta Livii, negligentia, & ſupprimentia, quæ clariſſima erant: & eum appellavit jure verboſum, qui contra Varronem, afferentem teſtes antiquiſſimos, & invincibilem rationem, verboſa ſolum & anili loquacitate dixit, Lucerum nomen eſt incertæ originis. Et ideo, ut utamur regula B. Hieronymi, eadem facilitate Livius, & omnes alii ſimiles, contemnantur, qua ſine ratione, ac certo auctore, contra doctiores ſola verboſitate uſi proferunt. Quum vero conſtet, Livium non ignoraſſe, quæ Varro, & Fabius Pictor, & alii, referunt, conſtat equidem, illum non ignoratione ſcientiæ, ſed malignitate naturæ in hiſtoria neglexiſſe dicenda, & verboſe dixiſſe ſubticenda. Et ob id, uti Cajus, ita & Antoninus Cæſar, eum arguit invidiæ, dicens; Volturnæ præclaris geſtis invidit Livius.* Hactenus, nimis profecto patienter, latrantem audivimus caniculam iſtam. Cujus omnia ſingulatim refellere velle, plane ſit otio ſuo abuti. Sed mirari ſatis non poſſum, in ſententiam ſuam pertrahere potuiſſe viros aliquot eruditos, eosque inter L. Johannem Scoppam Parthenopæum, qui Collectaneorum lib. 1. cap. 18. ſic ſcribit: *Livius, hiſtoricus luculentiſſimus, in primo ab urbe condita.* (cap. 13) Eodem, *inquit*, tempore & centuriæ tres equitum conſcriptæ ſunt: Ramnenſes a Romulo: a Tito Tatio Titienſes appellati; Lucerum nominis & originis cauſſa incerta

 eſt.

eſt. *Hæc Livius*. *Non quod*, (*ut mea eſt ſententia*) *Lucerum originem ignoraret*; *ſed perinde ac Gallus Ciſalpinus*, *& Etruſcæ Italæque gloriæ invidens conſcripſit*, *quod Antoninus Cæſar in ſuo Itinerario his verbis arguit*: Vulturna, cujus claris geſtis invidit Livius. *Et Cajus Caligula*, *Tranquillo in Caligulæ vita ſcribente*, *paullum abfuit*, *quin ſtatuas & ſcripta Livii ab omnibus Bibliothecis amoveret*, *tanquam verboſi*, *& in hiſtoria mendacis*. *Scius ergo erat Livius*, *ſed ut invidus omiſit*. Hactenus Scoppa. Sed quid in mentem venit Scoppæ, ut ſe tueretur auctoritate Cæſaris Caligulæ? quem ignorare non potuit ſimiliter de Virgilio ſenſiſſe: imo & Homerum contempſiſſe. Sunt enim iſta Tranquilli verba: *Cogitavit etiam de Homeri carminibus abolendis*. *Cur enim ſibi non licere*, *dicens*, *quod Platoni licuit*, *qui eum e civitate*, *quam conſtituebat*, *ejecerit*? *Sed & Virgilii*, *&* T. *Livii ſcripta*, *& imagines*, *paullum abfuit*, *quin ex omnibus bibliothecis amoverit*, *quorum alterum*, *ut nullius ingenii*, *minimæque doctrinæ*: *alterum*, *ut verboſum in hiſtoria negligentemque*, *carpebat*. Ex eodem ſcimus, quid de abolendis juriſconſultis ſæpe jactarit: ac quale ejus de L. Seneca fuerit judicium. Quamobrem ſanum neminem movebit auctoritas Caligulæ, qui, ut ejuſdem Tranquilli verbis utar, *non minore livore*, *ac malignitate*, *quam ſuperbia ſævitiaque*, *pæne adverſus omnis ævi homines graſſatus eſt*. Quod vero ad Antoninum Imperatorem, quo & ipſo ſe tuetur Scoppa, nuſquam leguntur ea de Livio verba in genuino ſeu Antonii, ſeu Antonini, ſeu Æthici Itinerario, quod primum edidit Joſias Simlerus, poſteaque ex antiquis Codd. correxit, & commentario illuſtravit Hieronymus Surita Cæſarauguſtanus. Sed ſunt ea verba in Itinerario iſto, quod Annius Viterbienſis commentus fuit, ac cunctis obeſæ naris, ut germanum, obtruſit. Sane iſto ὑποβολιμαίῳ Antonini Itinerario nihil indoctius atque inſulſius. Quod & res clamat, & ubertim oſtenſum ab eruditiſſimo,

ac,

ac, dum viveret, amiciſſimo mihi Philippo Cluverio in Italia ſua. Quare, cur vel propter Caligulam, vel ſuppoſititium Antoninum, ſuſpectior nobis ſit Livius, nihil ſane cauſſæ eſt. Nec magis movere debet Henricus Glareanus, vir variæ eruditionis, cum Præſat. in ea, quæ ad Livium annotavit, Livium bellicoſæ Gallorum gentis res geſtas odioſe tractare, virtuteſque eorum maligne elevare, conqueritur. Quod etiam Barthius facit Adverſariorum lib. LX in Auguſtini de Civit. Dei. lib. 1. cap. 6. Quam enim Livius veritati ſtuduerit, vel ex eo conjecturam capere poſſumus, quod in deſcriptione Belli Civilis ne Auguſto quidem in tantum voluerit gratificari, ut aliter res narraret, quam factum ſciret. Audiamus, quæ Cremutius Cordus apud Tacitum dicat Annalium lib. 4. cap. 34. *Titus Livius, eloquentiæ ac fidei præclarus imprimis, Cn. Pompejum tantis laudibus tulit, ut Pompejanum eum Auguſtus appellaret. neque id amicitiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipſum Caſſium, hunc Brutum, nuſquam latrones & parricidas, quæ nunc vocabula imponuntur, ſæpe ut inſignes viros nominat.* Verum aliud alii telum intentant. Malevolentiæ enim eo reum agunt, quod Polybium, quem κατὰ πόδα ſæpe exſcribit, non alio dignetur elogio lib. 30. cap. 45, quam haudquaquam ſpernendi auctoris. Quam frigidam ſane laudationem eſſe Fulvius Urſinus notis in Polybii legationes annotavit. Petrus Victorius (lib. 21. Var. Lect. cap. 1.) eo putabat crimine liberari Livium, quod parciores olim in tribuendis fuerint Elogiis. Quod non negarim. Sed non id ſatis eo comparet, quod putabat, id etiam ex Apulejo parere in Apologia: ubi quæſtorem publicum, qui coram aderat, non *ornatiſſimum* appellat, ſed *Virum ornatum* vocare eſt contentus. Fortaſſe, ut Scipio Gentilis putabat, ordinis & dignitatis habuit rationem, quia, ut notum omnibus, primus in Senatum veniendi gradus erat quæſtura. Livii vero locus omnino intelligi debet κατὰ λιτότητα,

 ut

ut nequaquam aſpernandus auctor idem valeat, ac ſi ſcriptorem dixiſſet ſummæ fidei & auctoritatis. Cui rei probandæ multa adferrem; niſi fuſe hanc Livianorum eſſe verborum mentem docuiſſet Caſaubonus in collectis a ſe Polybii fragmentis. Eloquentiæ ſtudioſo, præſertim tenella ætate, magis Livium profore, quam Salluſtium, Quinctiliani judicium eſt, lib. 2. cap. 6. ubi ait; *Livius a pueris magis legendus, quam Salluſtius, & hic hiſtoriæ majoris eſt auctor: ad quem tamen intelligendum jam profectu opus ſit.* Quod Fabii judicium carpit Barthius Adverſar. 48. cap. 19. Putat, Salluſtium dici majoris hiſtoriæ auctorem: cum ea non ſit annorum 25. Ergo, inquit, legendum, *ſit hic hiſtoriæ: major is eſt auctor*. Imo omnino τὸ *hic* ad Livium refertur. Et pæne quæcumque eo capite adverſus Fabium diſſerit idem Barthius, ſunt ἀῤῥητα ἀμείνω. Quantum ejus fuerit nomen, cum viveret, etiam docent hæc Plinii verba lib. 2. epiſt. 3. ad Nepotem: *Nunquamne legiſti, Gaditanum quemdam, Titi Livii nomine gloriaque commotum, ad viſendum eum ab ultimo terrarum orbe veniſſe, ſtatimque, ut viderat, abiiſſe?* Nempe, ut hac ipſa de re B. Hieronymus ad Paullinum ait: *Quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, unius famæ perduxit.* Ac poſtea idem ait: *Habuit illa ætas inauditum & omnibus ſæculis celebrandum miraculum, ut tantam urbem ingreſſi aliud extra urbem quærerent.*

VITA TITI LIVII

EX BALTHASSARE BONIFACIO

De Romanæ Hiſtoriæ Scriptoribus.

Titus Livius Patavinus, lac Muſarum, mare tranquillum, anima eloquentiæ, eorum, qui nunc ſuperſunt, ſcriptorum Romanæ Hiſtoriæ longe princeps, lactea quadam ubertate dictionis divinitus facundus, amans virtutum, oſor vitiorum, rectus judicii, rerum togæ, rerum ſagi, etſi non ex uſu, neque experientia, egregie tamen peritus, ab Urbe condita ad Divi Auguſti ævum centum, & quadraginta libris divinas illas lucubrationes perduxit; quarum tamen longe maximam partem, ingenti rei litterariæ jactura deperditam, nunquam fortaſſe inventuri, deſideramus; nec tanti operis reliquos habemus, niſi quinque & triginta libros. Solus hic mortalium dignus cenſetur, cujus prope invicto calamo populi omnium gentium victoris res geſtæ ſcriberentur. Neque ſane mirum videri poteſt, ſapientiſſimum Regem Alphonſum Aragonium ſumma ambitione, & conatu petiiſſe a Patavinis brachium hujus viri, quo præclara illa commentaria deſcripſit. Nullius certe libri tam libenter, ut inquit Regius, nec tanta cum voluptate lectitantur; nimirum, quod mellea quadam dicendi ſuavitate exundare videtur, qua

vel in quotidiano, & familiari ſermone adeo polluiſſe vir ille traditur, ut complures, nobilitate opibuſque præſtantes, tam admirabilis facundiæ fama permoti, ex ultimis Hiſpaniæ Galliæque finibus, quo eum audirent loquentem, Romam ſeſe contulerint: &, quod eſt maxime mirandum, quos tantæ Urbis, ac tum præcipue florentis ac triumphantis, contemplatio ad ſe antea non traxerat, unius viri eloquentia perduxit. Quo major ſit eorum inſcitia, qui Patavinitatem quandam in Livio reprehendunt; quam, diſpeream, ſi Aſinius ipſe, tam ridiculæ inventor calumniæ, quid eſſet, ſciebat. Dubitatum quidem ſemper eſt ab eruditis, pendetque etiamnum inexplicata quæſtio de Liviana Patavinitate; nonnullis exiſtimantibus delicatum Pollionis Aſinii palatum viſum ſibi fuiſſe aliquid in Livio guſtare, quod non uſquequaque ſaperet genium Romani ſermonis. Credentibus aliis, hoc nomine peregrinitatem orthographiæ fuiſſe reprehenſam; ſcribebat enim, ut ex lapidibus antiquis colligitur, *ſibe*, & *quaſe*; pro *ſibi*, & *quaſi*. Quod primus, niſi fallor, obſervavit Laurentius Pignorius, alter Patavinorum Livius, originum patriæ, atque adeo totius vetuſtatis, ſolertiſſimus indagator. Contendentibus aliis, eam Patavinitatem nihil aliud eſſe, quam iterationem ſimul plurium in eiſdem periodis verborum. Quibuſdam volentibus, ſtudium partium Pompejanarum illam eſſe Patavinitatem ab Aſinio notatam. Denique non paucis ſuſpicantibus, patriæ ſuæ, ſuorumque civium laudes, parte operis jam deperdita, effuſe amplificatas, hac voce cenſeri. Senecæ Livius creditus eſt fuiſſe ingenii magni magis, quam boni. (1) Bodinus accuſat in Livio dicen-

(1) Indicatur locus Senecæ lib. 1. de Ira cap. 16. Non tamen Seneca Livium *ingenii magni magis, quam boni* vocat; ſed id, quod Livius ip-

cendi varietatem ; interdum enim valde copioſus eſt, interdum vero conciſus ; contra quam fecit Polybius , ſibi ſemper æqualis . Cajus autem Caligula Maronis & Livii ſcripta, ac imagines , teſte Suetonio , minimum abſuit , quin ex omnibus bibliothecis amoverit , accuſans alterum nullius ingenii , doctrinæque perexiguæ, alterum verboſitatis , & negligentiæ . Cæſar quoque Antoninus in ſuo illo pſeudhodoeporico exprobrat Livio malam fidem, quod Thuſcorum clariſſimis rebus geſtis inviderit . Denique Glareanus Livium bellicolæ Gallorum gentis egregia facinora odioſe tractare , virtuteſque illorum maligne elevare conqueritur . Quibus aperte reclamat verendæ auctoritatis , & acris judicii vir Cornelius Tacitus , cui *Titus Livius eloquentiæ ac fidei præclarus in primis* habetur. Sed melius de hoc nemo judicavit , quam Fabius Quintilianus, cujus illa ſunt (lib. 10. cap. 1.) *Non indignetur ſibi Herodotus æquari Titum Livium, cum in narrando miræ jucunditatis , clariſſimique candoris, tum in concionibus ſupra quam enarrari poteſt , eloquentem ; ita dicuntur omnia cum rebus , tum perſonis accommodata . Sed affectus quidem, præcipue eos, qui ſunt dulciores, nemo Hiſtoricorum commendavit magis*. Plinius præfatione operis Livium *auctorem celebrem* vocat. Seneca , ſibi parum conſtans, *diſertiſſimum* appellavit , tantæque probitatis , ut liqueat , eum ſenſiſſe , quæ ſcripſit . Marcus autem Annæus Rhetor aſſeruit , illum fuiſſe *natura candidiſſimum omnium magnorum ingeniorum æſtimatorem*. Philippus Comminæus Livium exiſtimavit eſſe Latinorum Polybium , omnibuſque ſenatoribus, & rerum publicarum gubernatoribus perlegendum . Iſaacus Caſaubonus ad Livium tranſtulit illud Senecæ Rhetoris de Oratorum principe enco-

---

ipſe de alio dixerat , refellere conatur. Contra Livium ibi laudat, & *diſertiſſimum virum* dicit.

comium , Populum Romanum hujus unius inge-
nium par imperio ſuo habuiſſe. Et quidem cer-
te adeo viſus eſt nonnullis cum Cicerone con-
ferendus , ut non dubitaverint affirmare , Cice-
ronem ipſum , ſi ad ſcriptionem hiſtoriæ totam
illam vim forenſis facundiæ convertiſſet , futu-
rum fuiſſe Livio noſtro aliquanto inferiorem.

DE-

DEFENSIO LIVIANA
EX LAURENTII PIGNORII

Symbolicis Epiſtolicis Epiſtola XLIX. ad

BALTHASSAREM BONIFACIUM.

Quod tu me alterum Patavinorum Livium nuper appellaveris, amori in me tuo eſt quod imputem, Vir Doctiſſime & Reverendiſſime. Ego ſane metior me meo modulo ac pede, neque patior me abripi ab æſtu laudationum illarum, quas amici pleno modio admetiuntur plerumque. Illa tamen, quæ liberali ſtylo, & officioſa, ingenuaque Cenſura de Livio noſtro prodidiſti, cum *lac Muſarum*, *mare tranquillum*, *animam eloquentiæ* nuncupas, digna ſunt profecto, quæ nos Patavini plauſu excipiamus; & honore ingenti proſequamur. Cum enim Antiquitas fere omnis noſtratem Hiſtoricum ſuſpexerit, turbulenti homines incepe-runt invidere illi hanc gloriam malo exemplo, illumque de faſtigio, quod non ita nuper inſederat, deturbare ſunt conati. Hos inter excelluit Paulus Benius, homo Italus, & (quod nemo non miretur) in Gymnaſio noſtro eloquentiæ interpres, qui Patavii Patavinum aggreſſus eſt conviciis proſcindere, ſilentibus omnino Civibus noſtris, & ſtrenue condonantibus actionem Injuriarum, quam illi intendere debuerant. Benio ego ſuas voces (ut cum Petronio dicam) reddere decrevi, citra livorem tamen & odium, quorum cauſſas procul habeo, unius tantum veri ſtudio, quo nitetur tota ratio diſputationis meæ. Hanc tu ut videas pri-

mus,

mus, comprobeſque, ſi videbitur tanti eſſe, & peto & opto: illorum Plauti memor,

Decipitur nemo mea quidem ſententia,
Qui ſuis amicis narrat recte res ſuas.

At HOC AGAMUS. Verum antequam congrediamur, videamus, quæſo, quid Benium potuerit impellere, ut Livio obtrectaret. Aloyſius Corradinus J. Conſultus, inter præcipua Urbis noſtræ ornamenta (dum vixit) connumeratus, obſervaverat in Livio Lib. 9. cap. 41. male habitos Umbros, & conſciſſos Livii magis ſtylo, quam Romanorum armis. Anno ab U. C. CDXLV. narrat, illos defeciſſe repente, concitata omni juventute ſua; &, magna parte Etruſcorum ad rebellionem compulſa, tantum exercitum feciſſe, ut ad oppugnandam Romam ituros, magnifice de ſe, ac de Romanis contemptim loquentes, jactarent. Verum non reſpondiſſe verbis facta. cum enim caſtra vallantem Conſulem adorti eſſent, Romanos non tanquam in viros aut armatos incurriſſe: ſigna erepta, ſigniferos tractos ad Conſulem, armatoſque milites ex acie in aciem translatos. & cætera ſatis turpia. At Benius Iguvinus fuit, & Iguvium in Umbria. & huc trahebat Corradinus diſſidium Benianum, quod profecto non nemo probabit. Veritas enim mater odii eſt: quæ veritas Annium, Glareanum, Merulam, & Bodinum parum æquos Livio fecit. Et, ut hæc ſint, ſcire oportet, Benio neque Dantem, neque Boccaccium placuiſſe, nullius pretii homines dictitanti, quos tam illi, qui convixerunt, quam qui vita functos exceperunt ætate, magnis & veris laudibus ſunt proſecuti, hunc eloquentiæ cauſa, illum doctrinæ. At cominus eſt pugnandum. Et quia Benius aciem in duo cornua diduxit, rerum ſtylique, excipiemus. & nos copias hoſtiles agmine bipartito, & primum videbimus de Dionyſii Halicarnaſſenſis induſtria, quæ cum Liviana comparatur. Dionyſius, gravis ſane auctor, & cui non minimum debet Hiſtoria Romana, advocat paſſim illos Auctores,

quos

quos majeſtas Liviana dedignabatur. Sophoclem exempli gratia, Æſchylum, Homerum, Agathyllum, & Græcos aliquot dignos utique cenſoria illa Livii nota: *Quæ ante conditam condendamve Urbem, poeticis magis decora fabulis, quam incorruptis rerum geſtarum monumentis traduntur; ea nec affirmare, nec refellere in animo eſt*. Et ipſe Dionyſius alicubi confitetur, nullam de Romanis ad ſua uſque tempora Hiſtoriam a Gręcis accurate ſcriptam extitiſſe: & Romanos ipſos priſci ævi res compendio narraſſe. Ut mirum non ſit, Livium noluiſſe fabellis tempus terere, qui & renuit exordiri more Poetarum: *Cum bonis potius ominibus, votiſque ac precationibus Deorum Dearumque, ſi, ut poetis, nobis quoque mos eſſet, libentius inciperemus, ut orſis tanti operis ſucceſſus proſperos darent*. Neque vero incuſaverim ego Dionyſium, cujus conſilium fuit, populares ſuos Græcarum narratiuncularum lecythis allicere, ut Hiſtoriam Barbarorum (ita illi Romanos nuncupabant) aliquo loco eſſe paterentur. Et hac de cauſa inſtituit ipſe narrationes, quibus multa complexus eſt inſignia ſane, & quæ res Romanas noſtro cum fructu illuſtrarunt, veluti rationem ſacrorum, ritum ludorum, ſeriem triumphorum, Magiſtratuum inſignia, & hujuſmodi plurima; quæ Livius imbutus opinione Imperii numquam finiendi, & Urbis æternæ futuræ, tanquam obvia & nota, prętermiſit conſulto, & ſuis tantum ſcribens. Quotus enim quiſque eſt, qui nunc Hiſtoriæ novitiæ auctor demittat ſeſe ad ea calamo exprimenda, quæ oculis uſurpamus? Turca ſane aliquis aut Perſa ſi res noſtras hominibus ſuis tradere ſcripto vellet, is profecto & mores, & ritus, & artes, arma quoque & ædificia prolixe & ambitioſe explicaret: quod & noſtri exequuntur, ſi quando res illorum attingere neceſſe habent. Prodigiorum explicationem, quando hac etiam ex parte nititur Benius Livio invidiam conflare, debuit meminiſſe ipſe Hiſtoriæ profeſſor, fuiſſe magnam partem Romanæ religionis. quod

vel

vel pueris ipſis, qui Scholas Magiſtrorum terunt, compertum eſt. Neque profecto portenta Romanam Hiſtoriam non juvant, ut fateatur neceſſe eſt, qui Julii Obſequentis libellum de prodigiis aliqua cum cura pervolutarit. Quid? quod neque Dionyſius hiſce abſtinuit, ſed notavit accurate? neque alii omnino Græcorum, qui res Romanas attigerunt? Quod vero conciones Livianas carpit, non jure facit, ut tu etiam animadvertiſti. Sunt enim illæ conſiliorum, atque eventuum fontes, qui Politicum hominem non modo proluunt ad voluptatem, ſed & ad profectum ditant ſaluberrimis monitis & exemplis. Neque vero Livius Detuarium agebat, ut proinde oporteret recitare illum verbatim, quid quis dixiſſet; ſed Hiſtoricum, quorum nemo his attendit, quæ Benius nimis anxie commentus eſt, de horridiore dicendi genere veterum Latinorum, & de ſermone Locrenſium, & Carthaginienſium. ut valde mihi mirum ſit, non exegiſſe ipſum a Livio, ut Punice referret, Plautino more, quæ Legati Pœnorum in Senatu diſſeruiſſent, vel quæ Locri, ſeu quæ Illyrii, patria ipſorum lingua. Quod profecto feſtivum acroama fuiſſet, illi non diſſimile, cujus, cum multo riſu Luciani, auctor fuit Creperius Calpurnianus Pompejopolites, qui Hiſtoriæ ſuæ Græce ſcriptæ intexuerat Italicas voces *FOSSÆ* & *PONTIS*, ſimiliumque. At, quod etiam fidem Livii criminetur, hoc vero eſt odium prodere, quo laborabat. Cremutius enim Cordus apud Tacitum Libro 4 Annalium, Livium *fidei præclarum in primis* appellat. Quod Encomium aliorſum inepte trahit Benius, & contra ipſam Cremutii mentem. Veritati enim ſtuduit Livius, quam qui maxime, ut recte animadvertit Hiſtoriæ Phoſphorus & Sol, Gerardus Joannes Voſſius noſter. De inaudito ac monſtroſo Gigante, quod comminiſcitur Benius, ipſi autem pervellere debuit, ut videret, cum quo ipſe congrederetur, & meminiſſet verborum Vitruvianorum, veluti parricidii damnandos,

dos, qui illos vexarent, quorum ab cunctis gentibus ſcripta ſuſpicerentur. At veritatem Benio potuit indicare ſeries ipſa rerum a Romanis geſtarum. Populus enim Romanus, *qui prope quingentis annis domi luctatus* erat in Italia ſubigenda, *ducentis annis Africam, Europam, Aſiam, totum denique orbem terrarum, bellis victoriiſque peragravit*, uti tradidit Florus ipſo initio Libri ſecundi Hiſtoriarum ſuarum. Neque verum eſt, omnino voluiſſe Livium ſcribere Hiſtoriam ab Ilii excidio, & adventu Æneæ, ſed tangere curſim & delibare *tantiſper*, ut ipſe etiam innuit in Præfat. operis ſui. Et vero illa Præfatio lib. 2. *Liberi jam hinc populi Romani res pace belloque geſtas, annuos magiſtratus, imperiaque Legum potentiora, quam hominum, peragam*, oſtendit, feſtinaſſe ipſum, ut ad hæc perveniret, Regibus leniter perſtrictis, & quæ ante ipſos Reges. Et debuit Benius, qui nos ad jugera compellit, perpendere, non perinde eſſe hiſtoriam ſcribere, atque agros decempeda metiri. Rerum enim geſtarum diſpoſitio & copia ſcriptorem plerumque eo adigit, ut voluminibus amplioribus ſpatia occupet illius corporis, quod brevius & æquius animo complexus erat. Livius ipſe in limine Libri 31. ita conqueritur. *Me quoque juvat, velut ipſe in parte laboris ac periculi fuerim, ad finem belli Punici perveniſſe. nam etſi profiteri auſum perſcripturum res omnes Romanas in partibus ſingulis tanti operis fatigari minime convenit: tamen, cum in mentem venit, V & LX annos (tot enim ſunt a primo Punico ad ſecundum Bellum finitum) æque multa volumina occupaſſe mihi, quam occuparint quadringenti 86. anni a condita Urbe ad Appium Claudium Conſulem, qui primus Bellum Carthaginienſibus intulit, jam provideo animo, velut qui proximi littoris vadis inducti mare pedibus ingrediuntur, quidquid progredior, in vaſtiorem me altitudinem ac velut profundum invehi, & creſcere pene opus, quod prima quæque perficiendo minui videbatur.* Monſtroſus ergo Gigas non Li-

vii

vii, ſed Benii, fætus erat; qui, ut Livio convicietur, verane objiciat an ſecus, nihil penſi habet. Neque partitiones Decadum ab ipſo Livio ſunt, quod profeſſorem Humanitatis ignorare non decebat, antiqui enim Grammatici non Decades, ſed Libros agnoſcunt. At non ſufficiebant tot contorta in Livium tela, niſi etiam tanquam in Patriam ingratus traduceretur. hoc namque molitus eſt Benius in Commentario Lib. 1. Æneid. cum enim Virgilius Antenorem conditorem Patavii afferat, cur invidit Patriæ ſuæ hanc gloriam Livius? cur duobus verbis, quibus rem totam conteſtari poterat, pepercit? Ego ſane non patriæ odio, ſed ex communi hominum ſenſu hoc feciſſe Livium arbitror: tum quia Patavinum ſe nominare jactantia non caruiſſet, velut etiam Lucianus Hiſtoricum quempiam arguit, qui patriam Miletum laudavit, & hoc quidem in Proæmio Hiſtoriæ ſuæ, quod utique noluit facere Livius, ut videmus; tum quia, qui urbem incolebant, majeſtati Romanæ hoc deferebant, ut aliam patriam non profiterentur. hujuſce rei non ſatis animadverſæ multa tamen extant veſtigia. Juvenalis *municipalem Arenam* cum ſtomacho recenſuit alicubi. alibi nominat *pannoſos ædiles vacuarum Ulubrarum*. quo pertinent *homines ruſticani ex Municipiis, & Municipia ruſticana apud* Ciceronem non ſemel: cujus & illa huc vergunt, lib. 2. ad Familiar. Epiſt. 12. *Urbem, mi Rufe, cole, & in iſta luce vive. omnis enim peregrinatio, quod ego ab adoleſcentia judicavi, obſcura & ſordida iis, quorum induſtria Romæ poteſt illuſtris eſſe.* ad quem ſenſum cecinit etiam Martialis lib. 3. Ep. 1.

Plus ſane placeat, domina qui natus in urbe eſt.
Debet enim Gallum vincere verna Liber.

Neque ſane voluit Livius aut Gallus aut Venetus audire, qui Romam alteram Patriam jure civitatis nactus erat: Auguſti præſertim familiaris, & Equitis Romani ſocer. Qui hominum ſen-

ſenſus Romæ degentium adeo invaluit tanto poſt Livium, ut Caſſiodor. Variar. lib. 3. 21. non dubitaverit pronuntiare, *Piaculi genus eſt abſentem ſibi Romam diutius facere, qui in ea poſſunt conſtitutis Laribus habitare*. Et inde factum videtur, ut omnes paſſim, qui in Orbe Romano erant, Romani appellarentur; nullo diſcrimine locorum, in quibus nati eſſent. Qui tamen Patriæ Domus appellationem reliquerant, ut in antiquis marmoribus legitur, *DOMO ATESTE*, *DOMO ALTIN*. *DOMO ARRETIO*, Patriæ vix dignati. *Roma* enim *communis Patria noſtra eſt*, inquit Modeſtinus l. 33. ff. ad Municipalem, & de Incol. neque aliter Rutilius Numatianus lib. 1. Itin. 63.

Feciſti patriam diverſis gentibus unam.
Profuit invictis, te dominante, capi.

Et hæc eſt ratio, cur apud Cornelium Nepotem, Salluſtium, Livium, Plinium nulla Patriæ mentio extet: cum ille Circum-Padanus, Amiterninus ille; alter Patavinus, Veronenſis alter, ſive Novo-Comenſis eſſet. Et hæc quoad primum aciei cornu. Quod an profligaverimus, videbis tu, amice, qui copias Hiſtoricas cum Imperio moderaris, qui nos amas, & noſtra, qui Livium Romanæ Hiſtoriæ longe principem nuper aſſeruiſti. Alterum cornu Benianum Livii ſtilum appetebat, in quo Patavinitatem deprehendere ſibi viſus eſt Aſinius Pollio, ille ſtudio magis partium, quam Livii æmulatione, Patavinis infenſus. nota autem ſunt, quæ Vellejus, & Macrobius de noſtris & Aſinio Pollione litteris conſignarunt. hanc Patavinitatem Benius, alibi, ut ſibi quidem videtur, oculeus totus, hic ſane totus tenebrio, ad partium Pompejanarum amorem revocat, contra Pollionis, & Fabii Quinctiliani mentem. nam, ſiqua fuit, ego forte primus, quod & tu probas, in Originibus noſtris indicavi, ex Quintiliano; & Marmoribus vernaculis. Hanc tamen M. Fabius acris cenſor vix admittit, neque dubitat pronuntiare de Livio, virum fuiſſe miræ facundiæ; & alibi

bi, in narrando miræ juncunditatis, clariſſimique candoris, in concionibus, ſupra quam enarrari poteſt, eloquentem; quo nemo dulciores affectus commendarit magis. Neque profecto inconcinne faceret, qui primum omnia Elogia Liviana ſeorſum hinc diſponeret, & illinc ejuſdem obtrectatores; deinde uſurparet voces M. Æmilii Scauri in cauſſa non plane diſſimili. *Varius Sucronenſis Æmilium Scaurum, regia mercede corruptum, Imperium Populi Romani perdidiſſe ait: Æmilius Scaurus huic ſe affinem eſſe culpæ negat. utri creditis?* Verum, ne cauſam prodere videamur, quod in rebus præſtitimus, hoc idem exſequi conemur in verbis, multo minore diſcrimine. horridum initium appellat Benius,

Facturus ne operæ pretium ſim ſi,

& conſtare ait duobus ferme Hexametris integris, atqui nemo unquam leget *ſim ſi*, ſed *ſim;* & ex intervallo *ſi*. veluti illa Salluſti nemo uno ſpiritu

Bellum ſcripturus ſum quod.

Et vero ego non video, (quod ad Hexametrum attinet) cur non licuerit Patavino Livio, quod licuit Amiternino Salluſtio. Quintilianus certe omnia Italica pro Romanis habet, lib. 1. cap. 5. Benius non item: qui etiam criminatur Livianam phraſim, *facere operæ pretium*, quod neque Ciceroniana ſit, neque Terentiana. at num ideo minus Latina? affirmet, cui cornea fibra eſt. ego utique non affirmabo, qui ſciam, linguam Latinam debere uni Livio magnam copiam genuinæ elocutionis, quam apud Ciceronem, & Terentium fruſtra quærimus, ut jure vocaverit novitius Livii editor, omnis Latinitatis refertiſſimum. Jam vero, quod Livii etiam ſtructuram emendare geſtiat, id nullo modo ferendum videtur. quod tamen condonare poſſumus homini, qui etiam Joanni Boccaccio Soloeciſmos objectare ſolitus erat, ut ejus orationem perpoliret. Pergit porro pro mantiſſa Livium appellare obſcurum, truncum, obtrecta-

to-

torem, & cujus ſcripta Viri docti excutiant, *ut tantum, ſi quo modo poſsint, invidiam vel extinguant, vel leniant*. Adeſtote mihi vos, Beate Rhenane, & Carole Sigoni, tu Robortelle, tu Lipſi, tu Grutere, & quotquot denique Livium illuſtraſtis. num vos hoc prætextu manum admoviſtis candidiſſimo, & politiſſimo Scriptori? minime gentium; ſed ut Hiſtoriam Romanam illuſtraretis lumine non accito, ut librariarum Harpyiarum proluviem elueretis, quę politiſſimum Auctorem fœdaverant. Quod vero Patavinitas iterum objiciatur, percommode accidit, ut fateatur, Pollionem *per invidentiam ut obſcure, ſic temere loqui potuiſſe*. quod ſane à verbis Quinctiliani non abit Lib. 8. cap. 1. Et in T. Livio, miræ facundiæ viro, *PUTAT* ineſſe Pollio Aſinius quandam Patavinitatem. Progreditur porro Liviomaſtix, ut ingenium non deponat, & noſtrum accuſet velut turgidum, & poeticum in Annibale Alpes perfringere meditante. Ego ſane ignoſco homini, qui nunquam viderat forte Alpes, qui nunquam animadverterat, quid Hiſtorici de Alpibus tradant, & potuit profecto unus Paulus Jovius lib. 15. Hiſtoriar. hominem docere his verbis: *tametſi rerum naturæ opifex altiore conſilio denſiſſimos ſaltus, prœaltos, exeſoſque vertices, & abruptas vallium crepidines, in nivoſa illa atque horribili rupium mole poſuerit, queis mortales ab aſcenſu terrerentur*. Et eodem libro, Galli, ducente Trivultio, Alpes trajicientes potuerunt fidem facere Benio, Livium vera tradere, neque poeticum quid meditari. Polybius certe narrat, nuntios Annibali retuliſſe, Alpium juga magno illa quidem labore & multis cum difficultatibus ſuperatum iri. & hæc Hiſtoriarum Libro 3. Splendorem vero Orationis, quem alii ſuſpiciunt, pergit Benius impetere, telis etiam petitis ex ipſo Quinctiliano Lib. 10. cap. 1. qui tamen uſque adeo Livium non voluit impugnare, ut ibidem *Lacteæ Livii Ubertatis* voluerit meminiſſe. Velut etiam alias illud *Facturuſne*

ope-

operæ pretium ſim, excuſandum ſibi ſumpſit exemplo Bruti, Aſinii Pollionis, Salluſtii, Ciceronis, Platonis, & aliorum.

At nunc tempus equum fumantia ſolvere colla,

ut finem imponamus aliquando Epiſtolæ, quæ jam magnitudine, (ut dicam more Liviano) laborat ſua. Tu, amice, qui non ideo minus colis Principem Hiſtoricorum, quod in eum incurſaverit Benius, hæc mea tibi habe, commendatiora utique futura ſub patrocinio nominis tui. Ego ſane hanc qualemcumque opellam navavi lubens Viro illi, qui auctoritate ſua & omnium ætatum judicio tutus, defenſione non eget. Quod profecto ab homine mentis bene ſanæ & eruditionis non vulgaris Franciſco Florido Sabino pronuntiatum, jugulare potuit iſtos omnes, qui bonos auctores adeo geſtiunt impetere maledictis, ut etiam virtutes pro vitiis pergant objectare. *Quotus enim quiſque hodie vivit* (inquit ille) *qui non ſibi cenſuram in ſcriptores, quaſi a Diis immortalibus demandatam, arbitretur. Ut enim de aliquibus toleretur judicium, quiſnam hoc tempore de Cicerone, Livio, Salluſtio, Terentio Varrone, Cornelio Celſo, Plauto, Terentio, Virgilio, Horatio, Lucretio, Ovidio, Catullo, Tibullo, Propertio, cæteriſque ſimilibus aliquid in ſiniſtram partem, ſine magno ſcelere decernere audeat? Quorum ſcripta orbi probatiſſima ſemper fuere, & a nullo adhuc ſatis digne laudata*. Hæc ille; neque ego plura. Tu vale, & ſeculum noſtrum lucubrationibus tuis illuſtra, ut facis. Patavii. MDCXXVII.

JOAN-

JOANNES BUHERIUS
DE
PATAVINITATE LIVIANA.

T. Livio, Romanorum Hiſtoricorum facile principi *Patavinitatem* neſcio quam exprobrabat olim Aſinius Pollio, magna quoque ipſe inter Romanos rerum geſtarum & eloquentiæ fama clarus. Id teſtatur Quintilianus Inſt. Orat. 1, 5. & 8, 1. Cui ſi credimus, Livianum iſtud vitium in aliqua verborum inſolentium ac peregrinorum affectatione conſtitit. Verum, etſi non minimi ponderis ſit tanti Auctoris judicium, illius hac de re conjecturam Viri docti non immerito dubitant admittere; Hactenus enim inventus eſt nemo, non dico recentiorum, ſed ne veterum quidem, qui Patavina illa vocabula in Livio deprehenderit. Imo Quintilianus ipſe ubique miram illius facundiam prædicat, lacteamque ubertatem; ita ut eum juvenibus potius legendum ſuadeat, quam Salluſtium; ut pote candidiorem ac magis expoſitum.

Ea ratio, ni fallor, optima, eruditiſſimos a duobus retro ſæculis viros impulit, ut Patavinitatis voce aliud quid intelligendum eſſe cenſerent. Itaque ab Aſinio ſuſpicantur tacite exprobratas eſſe Livio, vel nimias Patavinorum laudes, vel Gallici nominis odium, vel Orthographiæ inſolentiam, ſive etiam Pompejanarum partium ſtudium. Varias illas opiniones recenſuit, & feliciter improbavit vir doctus Daniel-Georgius Morhoffius in luculenta de Patavinitate Liviana Diſſertatione. Sed nihilo mihi ceteris felicior fuiſſe videtur, dum *Patavinitatem* Livii putavit conſiſtere in aliquo dictio-

nis vitio, ita tamen latente, ut a nemine hodie poſſit animadverti. Ego vero arbitror, ſiquid in Livio vitii ineſſe dicendum eſt, nihil eſſe aliud, quam redundans illud atque Aſiaticum dicendi genus, quod quaſi a Romana virilitate alienum ac frigidum, ut in Cicerone Brutus, ſic in Livio quidam carpere auſi ſunt. Unus horum Imperator Caligula, *quaſi verboſum in Hiſtoria, negligentemque*, Livium traducebat, teſte Suetonio in ipſius vita cap. 34. Quin & Quintilianus Inſtit. 8, 3. *μακρολογίαν* in eo reprehendebat. Haud dubie ſane in eadem ſententia fuiſſe quoque videtur Pollio, cujus in ſcriptis diligentia quidem laudatur; ſed compoſitio dura, ſalebroſa, ac ſtricta fuiſſe dicitur, uti ex veterum judiciis obſervavit Morhoffius dictæ Diſſertationis cap. 4. Ideo igitur aurea Livii ubertas ipſi diſplicebat, *quod exilitatem ſuam prægravaret, quodque diverſi ſibi conſcius generis, placere ſe in dicendo poſſe iis, quibus ille placeret, diffideret*; uti in pari caſu de Seneca ait Quinctilianus Inſtit. 10, 1.

Quum igitur dicax eſſet, & urbanus Pollio, frigidam illam & elumbem, ut ſibi videbatur, Livii prolixitatem feſtive *Patavinitatem* appellabat ea ratione, quam a nemine hactenus, quod ſciam, obſervatam demiror. Patavinis ſcilicet mulieribus vitio dabatur, quod eſſent in Venerem frigidiores. Unde Martialis Epigr. 9, 17.

Tu quoque nequitias noſtri luſuſque libelli
Uda puella leges, ſis Patavina licet.

Hæc certe in Patavinis mulieribus morum ſeveritas laudari potius meruit, uti laudata eſt a Plinio juniore Ep. 1, 14. Sed inde Pollionem jocandi in Livium occaſionem arripuiſſe manifeſtum mihi videtur. Quod quin facete fecerit, licet maligne, nemo, ut opinor, ibit inficias.

JA-

JACOBUS FACCIOLATUS
DE
TITI LIVII
PATAVINITATE.

NOn putabam, eſſe amplius, aut ullo umquam tempore in Italia fore, qui de Livii Patavinitate quærerent. Itaque non laborem, ut exprobras, ſuperioribus litteris detrectavi, ſed moleſtiam ſum deprecatus. Nunc, quando urges, juvat me ipſum quoque Principis Hiſtoricorum gloriæ (utar enim Livianis verbis) pro virili parte conſuluiſſe. Vetus hæc Aſinii Pollionis accuſatio eſt, quam refert Quintilianus lib. 8 inſtit. cap. 1. Fortaſſe ne dici quidem accuſatio poteſt. Non enim id obtrectandi cauſſa objecit, ſed quod delicatiſſimi faſtidii homo aliquid ſibi in Liviana ſcriptione ſentire videretur, quod Romani ſermonis indolem & naturam non prorſus ſaperet, magiſque civitate donatum, quam civicum, ut ita dicam, appareret. Habent enim ejuſdem ſermonis populi pro regionum diverſitate ſuas quiſque loquendi formulas, & certam quamdam verborum ſtructuram, quæ interdum etiam in una eademque urbe, ſi paulo ſit amplior, nonnihil variatur. Id vero eſt, niſi fallor, quod Lipſius voce duriuſcula peregrinitatem vocat. Paulus Benius in lib. 2. de Hiſt. eumque ſecutus Angelus Portenarius ſuſpicantur, Patavinitatis nomine nimium erga Pompejum ſtudium ab Aſinio fuiſſe notatum, cujus cauſſa Livius ab Auguſto Pompejanus dici ſole-

ret, ut eſt apud Tacitum annal. 4. c. 34. Aſinius autem, Vellejo teſte, Antonianus fuit, ideoque Cæſarianus, & quod conſequitur, Patavinis omnibus, qui Pompejo ac reip: faverant, maxime infenſus. Sed nimio plus eruditis viris adnitendum erat, ut probarent, inter Italiæ populos, qui bello civili Pompeji partes & reip: ſuſceperant, Patavinorum ſtudium fuiſſe præcipuum, quaſique proprium uſque adeo, ut per quandam antonomaſiam Patavinitas diceretur. Quid enim? An non magis Pompejo favit Corfinium, ubi primum Cæſaris victorias remorari Domitius conatus eſt? An non majore in eum fide Brunduſium fuit, quam ultimam Italicarum urbium Pompejus reliquit? An non fortius & conſtantius ab eo ſtetere Maſſilienſes, qui totius Italiæ auctoritate minime moti, portas Cæſari clauſerunt, & uſque ad diſcrimen ultimum obſidenti reſtiterunt? Non defuere, qui reputantes, nimiam quandam ſeveritatem Patavinis objici conſueviſſe, ut colligitur ex Plinio lib. 1. epiſt. 14. & ex Martiali lib. 11. epigr. 17. hanc ipſam in Liviano dicendi genere ab Aſinio notatam vellent. Fere enim ſtilus cum vivendi ratione conſentit, & in ſuis quiſque libris non ingenii modo, ſed vitæ morumque imaginem quamdam poſteris relinquit. *Profert mores* (inquit Quintilianus lib. 11. cap. 1.) *plerumque oratio, & animi ſecreta detegit; nec ſine cauſſa Græci prodiderunt, ut vivat, quemque etiam dicere*. Atque iſti quidem Patavinitatem in laudis loco ponunt, ſed paullo ſtudioſius quæſitæ; quaſi nihil ſit aliud, quam nimis accurata latini ſermonis caſtitas, & pæne ſuperſtitioſa ſeveritas. Idque eo fidentius affirmant, quod Quintilianus hanc in rem illius Atticæ anus exemplum affert, quæ Theophraſtum hominem diſertiſſimum, adnotata unius affectatione verbi, hoſpitem dixit; nec aliunde ſe deprehendiſſe interrogata reſpondit, quam quod nimium Attice loqueretur. *In vitium ducit culpæ fuga*. Quæres fortaſſe, quinam iſti ſint

Gram-

Grammatici tam benevoli. Equidem non memini. Immo ne illud quidem memini, utrum ego id aliquando legerim, an audierim, an vero ipſe ita olim cogitando conjecerim. Nunc certe longe aliter mihi videtur. Iccirco enim arbitror, objectam fuiſſe Livio Patavinitatem, quod Romana urbanitate careret. Teſtis mihi locupletiſſimus Tullius eſt in Bruto c. 46. Quod enim ille de externis oratoribus dicit, idem mihi ab Aſinio dictum videtur, de Hiſtorico externo. *Quid tu*, inquit Brutus, *tribuis externis oratoribus? Quid cenſes*, *inquam*, *niſi idem quod urbanis*, *præter unum*, *quod non eſt eorum urbanitate quadam quaſi colorata oratio? Quid eſt*, inquit Brutus, *iſte tandem urbanitatis color? Neſcio*, *inquam*; *tantum eſſe quemdam ſcio*. Ita velim reſpondeat Romanus homo de Livii Patavinitate interroganti; quid ſit neſcio; tantum eſſe quamdam ſcio. Sed hactenus ſatis. Si plura cupis, & vacas, adi Morhoffium, qui ait in ſuo Polyhiſtore lib. 4. cap. 2. ſe de Livii Patavinitate tam multa ſcripſiſſe, ut ea in compendium redigere pigeat. Mihi quidem in præſenti vacui temporis non eſt ſatis. Vale.

ELOGIA AUCTORUM
ac judicia de
TITO LIVIO.

Seneca pater Suaſoria 6.

Quoties magni alicujus mors ab Hiſtoricis narrata eſt, toties fere totius conſummatio vitæ, & quaſi funebris laudatio redditur. Hoc ſemel, atque iterum a Thucydide factum: idem in pauciſſimis perſonis uſurpatum a Salluſtio. Livius benignius omnibus magnis viris præſtitit. Sequentes Hiſtorici multo id effuſius fecerunt.

Mox eadem.

Ut eſt natura candidiſſimus omnium magnorum ingeniorum æſtimator T. Livius, pleniſſimum teſtimonium Ciceroni reddidit.

Proœmio lib. 5. Controverſ.

Pertinere ad rem non puto, quomodo Lucius Magius gener T. Livii declamaverit, quamvis aliquo tempore ſuum populum habuit; cum illum homines non in ipſius honorem laudarent, ſed in ſoceri.

Controverſ. 24.

Titus Livius tam iniquus Salluſtio fuit, ut hanc ipſam ſententiam (*Res ſecundæ mire ſunt vitiis obtentui*) & tanquam translatam, & tanquam corruptam dum transfertur, objiceret Sallu-

Juſtio. Nec hoc amore Thucydidis facit, ut illum præferat. Laudat, quem non timet, & facilius putat poſſe a ſe Salluſtium vinci, ſi ante a Thucydide vincatur.

Controverſ. 25.

Titus Livius de Oratoribus, qui verba antiqua & ſordida conſectantur, & orationis obſcuritatem ſeveritatem putant, ajebat, Miltiadem rhetorem eleganter dixiſſe, Ἐπὶ τῷ πλησίον μαίνονται.

Vellejus Paterculus lib. 1. cap. 17.

Hiſtoricos, (ut & Livium quoque priorum ætati adſtruas) præter Catonem, & quoſdam veteres & obſcuros, minus octoginta annis circumdatum ævum tulit, ec.

Idem lib. 2. cap. 36.

Pœne ſtulta eſt inhærentium oculis ingeniorum enumeratio. inter quæ maxime noſtri ævi eminent, princeps carminum Virgilius, Rabiriuſque, & conſecutus Salluſtium Livius, Tibulluſque, & Naſo, &c.

Valerius Maximus lib. 1. cap. ult.

Quia ſupra uſitatam rationem excedentia attigimus, ſerpentis quoque a T. Livio curioſe pariter ac facunde relatæ fiat mentio. Is enim ait, in Africa apud Bagradam flumen tantæ magnitudinis anguem fuiſſe, ut Attilii Reguli exercitum uſu amnis prohiberet; multiſque militibus ingenti ore correptis, compluribus caudæ voluminibus eliſis, cum telorum jactu perforari nequiret, ad ultimum balliſtarum tormentis undique petitam, ſilicum crebris & ponderoſis verberibus procubuiſſe: omnibuſque & cohortibus & legionibus ipſa Carthagine viſam terribiliorem,

rem, atque etiam cruore ſuo gurgitibus imbutis, corporiſque jacentis peſtifero afflatu vicina regione polluta, Romana inde ſubmoviſſe caſtra. Dicit etiam belluæ corium, centum viginti pedes longum, in Urbem miſſum.

Seneca Filius lib. 1. de Ira. cap. 16.

Non eſt, quod exiſtimes verum eſſe, quod apud diſertiſſimum virum Livium dicitur, *Vir ingenii magni magis quam boni*. Non poteſt illud ſeparari: aut & bonum erit, aut nec magnum, &c.

Idem lib. de Tranquillitate cap. 9.

Quadringenta millia librorum Alexandriæ arſerunt, pulcherrimum regiæ opulentiæ monumentum. Alius laudaverit, ſicut Livius, qui elegantiæ regum curæque egregium ait opus fuiſſe. Non fuit elegantia illud aut cura, ſed ſtudioſa luxuria.

Idem Epiſtola 46.

Librum tuum, quem mihi promiſeras, accepi, & tanquam lecturus ex commodo, adaperui, ac tantum deguſtare volui. Deinde blanditus eſt ipſe, ut procederem longius. Qui quam diſertus fuerit, ex hoc intelligas licet: brevis mihi viſus eſt; cum eſſet nec mei, nec tui corporis; ſed qui primo adſpectu aut T. Livii, aut Epicuri poſſet videri. Tanta autem dulcedine me tenuit, & traxit, ut illum ſine ulla dilatione perlegerem.

Idem Epiſtola 100.

Adfer, quem Fabiano poſſis præponere. Dic Ciceronem, cujus libri ad Philoſophiam pertinentes pœne totidem ſunt, quot Fabiani. Cedam, ſed non ſtatim puſillum eſt, ſi quid maxi-

mo

mo minus eſt. Dic Aſinium Pollionem. Cedam, ſed ut reſpondeam, *in re tanta eminere eſt & poſt duos eſſe*. Nomina adhuc Livium: ſcripſit enim & Dialogos, quos non magis Philoſophiæ annumerare poſſis, quam Hiſtoriæ; & ex profeſſo Philoſophiam continentes libros. huic quoque dabo locum. Vide tamen, quam multos antecedat, qui a tribus vincitur, & tribus eloquentiſſimis.

Idem lib. 3. Natur. quæſt. cap. 18.

Nunc quod de Cæſare olim majore vulgo dictitatum eſt, & a T. Livio poſitum: *In incerto eſſe, utrum illum magis naſci reipublicæ profuerit, an non naſci*; dici etiam de ventis poteſt.

Fabius Quintil. lib. 1. Inſtit. Orat. cap. 9.

Peregrina porro ex omnibus prope dixerim gentibus, ut homines, ut inſtituta etiam multa, venerunt. Taceo de Tuſcis, & Sabinis, & Præneſtinis quoque. nam, ut eorum ſermone utentem, Vectium Lucilius inſectatur, quemadmodum Pollio deprehendit in Livio Patavinitatem: licet omnia Italica pro Latinis habeam.

Lib. 2. Inſtit. cap. 4.

Sæpe etiam quæri ſolet de tempore, de loco, quo geſta res dicitur. nonnunquam de perſona quoque; ſicut Livius, frequentiſſime dubitat, & alii ab aliis Hiſtorici diſſentiunt.

Lib. ejuſdem cap. 6.

Ego optimos quidem, & ſtatim & ſemper, ſed tamen eorum candidiſſimum quemque, & maxime expoſitum, velim; ut Livium a pueris magis, quam Salluſtium. & hic Hiſtoriæ majoris

eſt

eſt auctor : ad quem tamen intelligendum jam profectu opus ſit . Cicero , ut mihi quidem videtur , & jucundus incipientibus quoque , & apertus eſt ſatis : nec prodeſſe tantum , ſed etiam amari poteſt . tum (quemadmodum Livius præcipit) *ut quiſque erit Ciceroni ſimillimus*.

Idem lib. 8. *cap*. 1.

Attica anus Theophraſtum , hominem alioqui diſertiſſimum , annotata unius affectatione verbi , hoſpitem dixit ; nec alio ſe id deprehendiſſe interrogata reſpondit , quam quod nimium Attice loqueretur . Et in T. Livio , miræ facundiæ viro , putat ineſſe Pollio Aſinius quandam Patavinitatem , &c.

Lib. 9. *cap*. 2.

Apud Hiſtoricos reperiuntur obliquæ allocutiones : ut in T. Livii primo ſtatim libro , *Urbes quoque , ut cætera , ex infimo naſci*.

Lib. 9. *cap*. 4.

T. Livius Hexametri exordio cæpit ; *Facturuſne operæ precium ſim*. Nam ita edidit ; eſtque melius , quam quomodo emendatur.

Lib. 10. *cap*. 1.

Fuerit igitur brevitas illa tutiſſima , quæ eſt apud Livium , in Epiſtola ad Folium ſcripta ; *Legendos Demoſthenem atque Ciceronem ; tum ita , ut quiſque eſſet Demoſtheni & Ciceroni ſimillimus*.

Eodem capite.

Neque illa Salluſtiana brevitas , qua nihil apud aures vacuas atque eruditas poteſt eſſe perfe-

ſectius, apud occupatum variis cogitationibus judicem, & ſæpius ineruditum, captanda nobis eſt. neque illa Livii lactea ubertas ſatis docebit eum, qui non ſpeciem expoſitionis, ſed fidem, quærit.

Poſt multa ibidem.

At non Hiſtoria ceſſerit Græcis; nec opponere Thucydidi Salluſtium verear. Nec indignetur ſibi Herodotus æquari T. Livium; cum in narrando miræ jucunditatis, clariſſimique candoris; tum in concionibus, ſupra quam enarrari poteſt, eloquentem. ita dicuntur omnia cum rebus, tum perſonis accommodata. Sed affectus quidem, præcipue eos, qui ſunt dulciores, ut parciſſime dicam, nemo Hiſtoricorum commendavit magis. ideoque immortalem illam Salluſtii velocitatem diverſis virtutibus conſecutus eſt. Nam mihi egregie dixiſſe videtur Servilius Nonianus, pares eos magis, quam ſimiles.

Plinius Avunculus Præfat. Natur. Hiſtor. ad Veſpaſ. Imperat.

Equidem ita ſentio, peculiarem in ſtudiis cauſſam eorum eſſe, qui difficultatibus victis, utilitatem juvandi prætulerunt gratiæ placendi. idque & in aliis operibus ipſe feci, & profiteor mirari me, T. Livium, auctorem celeberrimum, in Hiſtoriarum ſuarum, quas repetit ab origine Urbis, quodam volumine ſic orſum: Satis jam ſibi gloriæ quæſitum, & potuiſſe ſe deſinere, ni animus inquies paſceretur opere. Profecto enim populi gentium victoris & Romani nominis gloriæ, non ſuæ, compoſuiſſe illa decuit. Majus meritum eſſet, operis amore, non animi cauſa, perſeveraſſe; & hoc populo Romano præſtitiſſe, non ſibi.

Cor-

Cornelius Tacitus Oratione Cremutii Cordi, lib. 4. Annal. cap. 34.

Brutum & Caſſium laudaviſſe dicor. quorum res geſtas cum plurimi compoſuerint, nemo ſine honore memoravit. T. Livius eloquentiæ ac fidei præclarus in primis, Cn. Pompejum tantis laudibus tulit, ut Pompejanum eum Auguſtus appellaret. neque id amicitiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipſum Caſſium, hunc Brutum, nuſquam latrones & parricidas, quæ nunc vocabula imponuntur, ſæpe ut inſignes viros nominat.

Suetonius Tranquillus Caligula cap. 34.

Sed & Virgilii & T. Livii ſcripta & imagines paulum abfuit, quin ex omnibus bibliothecis amoverit. quorum alterum, ut nullius ingenii, minimæque doctrinæ, alterum, ut verboſum in hiſtoria negligentemque carpebat.

Idem Claudii cap. 41.

Hiſtoriam in adoleſcentia, hortante T. Livio, Sulpicio vero Flavo etiam adjuvante, ſcribere aggreſſus eſt.

Idem Domitiani cap. 10.

Metium Pompoſianum, quod habere Imperatoriam geneſim vulgo ferebatur, & quod depictum orbem terræ in membranis, concioneſque regum ac ducum ex T. Livio circumferret, interemit.

Martialis lib. 14. Epigr. 190. de Livio in membranis.

Pellibus exiguis arctatur Livius ingens,
Quem mea non totum bibliotheca capit.

Pli-

Plinius junior lib. 2. Epiſt. 3.

Nunquam ne legiſti , Gaditanum quendam T. Livii nomine gloriaque commotum , ad viſendum eum ab ultimo terrarum orbe veniſſe, ſtatimque ut viderat, abiiſſe,

Statius Papinius lib. 4. Silv. 7. ad Maximum Junium.

Sed tuas artes puer ante diſcat,
Omne queis Mundi ſenium remenſus,
Orſa Salluſti brevis, & Timavi
Reddis alumnum.

Juſtinus, qui Trogum contraxit, lib. 38. Hiſtor. cap. 6.

Quam orationem dignam duxi , cujus exemplum brevitati hujus operis insererem ; quam obliquam Pompejus Trogus expoſuit ; quoniam in Livio , & in Salluſtio reprehendit , quod, conciones directas pro ſua oratione operi ſuo inſerendo , hiſtoriæ modum exceſſerint.

Auſonius, de Staphylio Rhetore , in Profeſſ. carm. 20.

Grammatice ad Scaurum atque Probum, promptiſsime rhetor,
Hiſtoriam callens Livii & Herodoti.

Flavius Vopiſcus in Aureliano cap. 2.

Aſſerente Tiberiano , quod Pollio multa incurioſe , multa breviter prodidiſſet ; me contra dicente , neminem ſcriptorum , quantum ad hiſtoriam pertinet , non aliquid eſſe mentitum. prodente quin etiam , in quo Livius , in quo Salluſtius , in quo Cornelius Tacitus , in quo denique Trogus , manifeſtis teſtibus convincerentur,

Idem in Probo, *cap*. 2.

Cn. Pompejum, tribus fulgentem triumphis belli Piratici, belli Sertoriani, belli Mithridatici, multarumque rerum geſtarum majeſtate ſublimem, quis tandem noſſet, niſi eum M. Tullius, & T. Livius in litteras retuliſſent? &c.

Mox eodem capite.

Et mihi quidem id animi fuit, non ut Salluſtios, Livios, Tacitos, Trogos, atque omnes diſertiſſimos imitarer viros, in vita Principum & temporibus dirigendis, ſed Marium Maximum, Suetonium Tranquillum, Fabium Marcellinum, Gargilium Martialem, Julium Capitolinum, Ælium Lampridium, cæteroſque, qui hæc & talia non tam diſerte, quam vere, memoriæ prodiderunt.

Euſebius in Chronico, *num*. 1955.

Ea quæ de Catilina, Cethego, Lentulo, & conſule Cicerone, Salluſtius ſcribit & Livius, hoc geſta ſunt tempore.

Idem num. 1958.

Meſſala Corvinus orator naſcitur, & T. Livius Patavinus ſcriptor hiſtoricus.

Idem num. 2033.

Livius hiſtoricus Patavii moritur.

D. Hieronymus in Proæmio in Danielem, *Tom*. 3. *pag*. 1073. *edit. a Martianeo procurata*.

Ad intelligendas extremas partes Danielis, multiplex hiſtoria Græcorum neceſſaria eſt, &c. præcipueque noſtri Livii, & Pompeji Trogi,

atque

atque Juſtini; qui omnem extremæ viſionis narrant hiſtoriam: & poſt Alexandrum uſque ad Cæſarem Auguſtum, Syriæ, & Ægypti, ideſt, Seleuci, & Antiochi, & Ptolomæorum, bella deſcribunt.

Idem Epiſtola ad Paulinum tom. 4. part. 2. pag. 565.

Philoſophi proponant ſibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Ariſtotelem: Poetæ æmulentur Homerum, Virgilium, Menandrum, Terentium: Hiſtorici Thucydidem, Salluſtium, Herodotum, Livium: Oratores Lyſiam, Gracchos, Demoſthenem, Tullium.

Idem Epiſtola ad Paulinum Tom. 4. part. 2. pag. 568.

Ad T. Livium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hiſpaniæ Galliarumque finibus, quoſdam veniſſe nobiles legimus; & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis celebrandumque miraculum; ut tantam urbem ingreſſi, aliud extra urbem quærerent.

De quo Gaditano iterum Epiſtola ad D. Auguſtinum quadam.
Sidonius Apollinaris Paneg. Anthemii, verſ. 188.

---- Vel quidquid in ævum

Mittunt Euganeis Patavina volumina chartis.

Caſsiodorus in Chron.

C. Cæſar VI. & M. Agrippa III. Cæſar leges protulit, judices ordinavit, provincias diſpoſuit, & ideo Auguſtus cognominatus eſt: cujus

cujus temporibus floruit Virgilius, Horatius, & Livius.

Joan. Malela in Chron. Part. I. *pag.* 276.

Ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις Λίβιος ὁ σοφὸς Ῥωμαίων ὑπῆρχεν ἱστορικὸς, ὃς ἐξέθετο πολλὰ περὶ Ῥωμαίων.

Gelaſius Papa in Epiſt. adverſus Andromachum, apud Baron. in Annal. Eccl. ad ann. CCCCXCVI. num. 35.

Dic mihi, cum ſæpenumero in Romanis hiſtoriis legatur, Livio auctore, ſępiſſime in hac urbe exorta peſtilentia infinita hominum millia deperiiſſe, atque eo frequenter ventum, ut vix eſſet, unde illis bellicoſis temporibus exercitus potuiſſet adſcribi: illo tempore Deo tuo Februario minime litabatur? An etiam cultus hic omnino nihil proderat? illo tempore Lupercalia non celebrabantur? Nec enim dicturus es, hæc ſacra adhuc illo tempore non cæpiſſe, quæ ante Romulum ab Evandro in Italiam perhibentur illata. Lupercalia autem propter quid inſtituta ſunt (quantum ad ipſius ſuperſtitionis commenta reſpectant) Livius ſecunda decade loquitur: nec propter morbos inhibendos inſtituta commemorat, ſed propter ſterilitatem (ut eidem videtur) mulierum, quæ tunc acciderat, exſolvendam.

Finis Tomi VI.

2568428

428

Digitized by Google

B.5.5.581

Digitized by Google